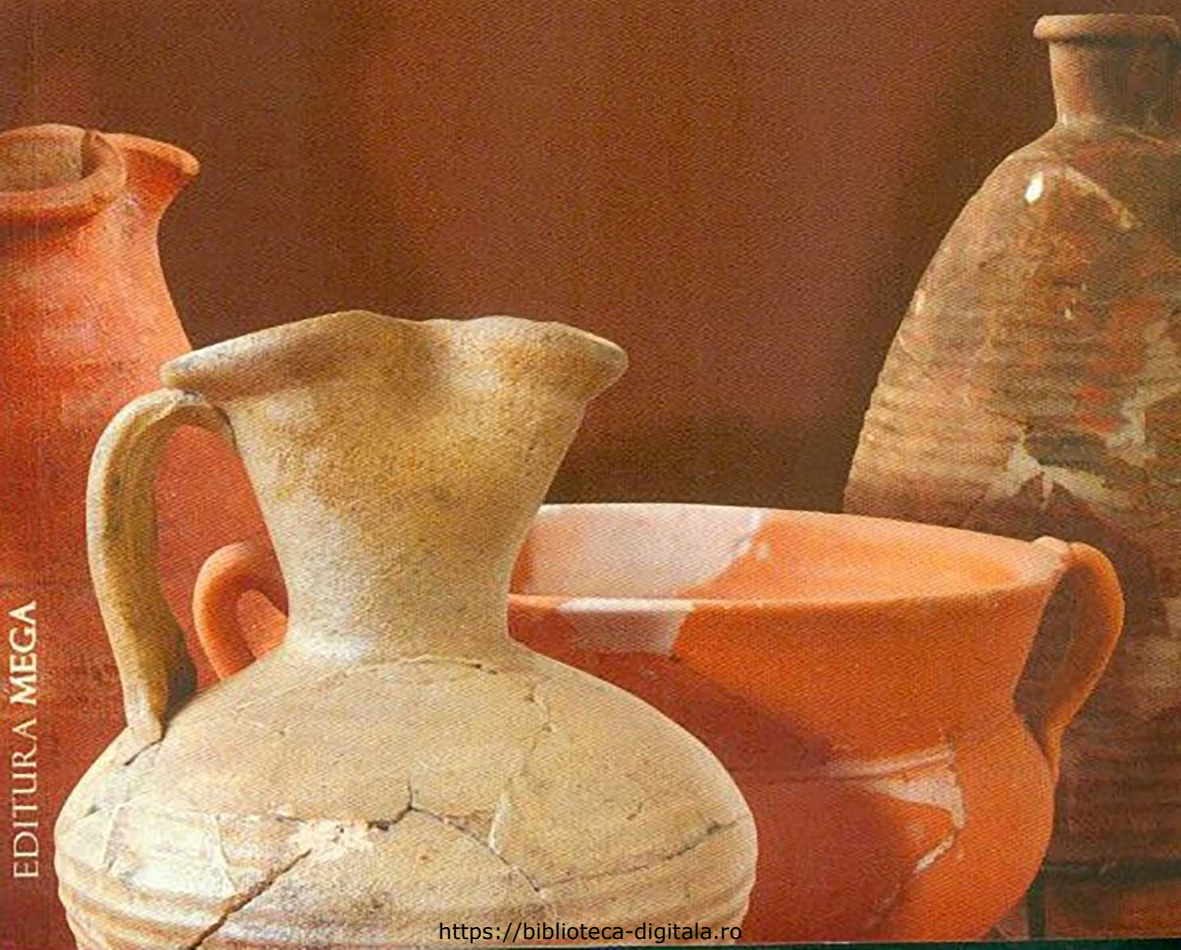

ADRIAN ARDEȚ,

TIBISCUM

Ceramica romană descoperită la laz „Traianu”

ADRIAN ARDEȚ

TIBISCUM

Ceramica romană descoperită la laz „Traianu”

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
CENTRUL DE STUDII ROMANE

ADRIAN ARDEȚ

TIBISCUM

Ceramica romană descoperită la laz „Traianu”

EDITURA MEGA
Cluj-Napoca
2009

Prezentul volum a fost finanțat și din contractul CEX 06 D11-67.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ARDEȚ, ADRIAN

Tibiscum : ceramica romană descoperită la Iaz "Traianu" /

Adrian Ardeț. - Cluj-Napoca : Mega, 2009

Bibliogr.

ISBN 978-606-543-027-3

902(498 Tibiscum)

Tehnoredactare:

CRINA SINCOVICI

© ADRIAN ARDEȚ, 2009

EDITURA MEGA

Tel./Fax: 0264 439263

e-mail: mega@edituramega.ro

www.edituramega.ro

CUPRINS

<i>Prefață</i>	9
I. INTRODUCERE	11
1. Scurt istoric al studiului asupra ceramicii romane	11
2. Cercetările arheologice de la <i>Tibiscum</i> „Traianu” (sat Iaz, comuna Obreja, jud. Caraș-Severin).....	13
II. CERAMICA ROMANĂ DESCOPERITĂ LA <i>TIBISCUM</i> „TRAIANU”	25
A. Ceramică fină de import	25
1. Ceramică fină „terra sigillata” (nr. 1–15)	25
a. Gallia centrală (nr. 1–4)	26
b. Gallia de est (nr. 5)	27
c. Reinzabern (nr. 6–9).....	27
d. Westerndorf (nr. 11–15)	27
e. Ceramică ștampilată (nr. 10)	28
2. Ceramică fină decorată cu roțița (nr. 16–18)	31
3. Ceramică fină de tip <i>Kylix</i> (nr. 19–25).....	32
4. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșie – imitații locale de <i>terra sigillata</i> (nr. 26–70).....	35
a. Castroane (nr. 26–40).....	36
b. Străchini (nr. 41–47)	37
c. Farfurii (nr. 48–70)	37
5. Ceramică fină albă ștampilată (nr. 71–76).....	44
6. Ceramică cu decor în tehnica barbotinei (nr. 77).....	46
7. Ceramică pictată (nr. 78–80)	47

8. Ceramică decorată cu figuri în relief (nr. 81–84)	48
9. <i>Mortaria</i> (nr. 85–88).....	50
10. Pușculițe (nr. 89).....	52
11. Ceramică preistorică (nr. 90)	53
12. Amfore (nr. 91–111).....	53
a. Tipul Dressel 2–4 (nr. 91, 93)	54
b. Tipul Dressel 6 B (nr. 92, 94, 95)	55
c. Tipul Forlimpopoli (nr. 96–98).....	57
d. Tipul Dressel 20 (nr. 99)	59
e. Tipul Matagallares 1 (nr. 100)	61
f. Gauloise 5 (nr. 101)	62
g. Zeest 90 (nr. 102–103).....	63
h. Knossos (nr. 104).....	66
i. Rhodian (nr. 105–107)	68
j. Charthage LR 4 (nr. 111)	69
B. Ceramică de uz comun – locală	75
1. Oale borcan (nr. 112–295).....	77
a. Oale borcan lucrate la roată – nivelul I (nr. 112–123)	77
b. Oale borcan lucrate cu mâna – nivelul I (nr. 124–127)	79
c. Oale borcan lucrate la roată – nivelul II (nr. 128–194).....	80
d. Oale borcan ornamentate – nivelul II (nr. 195–198).....	89
e. Oale borcan ornamentate și lucrate cu mâna – nivelul II (nr. 199–200)	90
f. Oale borcan lucrate la roată – nivelul III (nr. 201–230, 234–236)	91
g. Oale borcan lucrate cu mâna – nivelul III (nr. 231–233, 237–240)	96
h. Oale borcan lucrate la roată – nivelul IV (nr. 241–286).....	97
i. Oale borcan lucrate cu mâna – nivelul IV (nr. 287–295).....	104
2. Oale borcan cu două toarte (nr. 296–313)	105
a. Oale borcan cu două toarte – nivelul I (nr. 296–298)	106
b. Oale borcan cu două toarte – nivelul II (nr. 299–300)	107
c. Oale borcan cu două toarte – nivelul III (nr. 226, 301–307)	107
d. Oale borcan cu două toarte – nivelul IV (nr. 309–313).....	109

3. Urcioare (nr. 314–333)	110
a. Urcioare – nivelul I (nr. 314–318, 320)	111
b. Urcioare – nivelul II (nr. 319, 321–328).....	112
c. Urcioare – nivelul III (nr. 329–330).....	113
d. Urcioare – nivelul IV (nr. 331–333)	114
4. Cănițe (nr. 334–377)	115
a. Cănițe – nivelul I (nr. 334–344).....	116
b. Cănițe – nivelul II (nr. 345–356).....	118
c. Cănițe – nivelul III (nr. 357–360).....	120
d. Cănițe – nivelul IV (nr. 361–377)	120
5. Căni (nr. 378–450)	123
a. Căni – nivelul I (nr. 378–391)	124
b. Căni – nivelul II (nr. 392–407).....	126
c. Căni – nivelul III (nr. 408–425)	129
d. Căni – nivelul IV (nr. 426–450).....	132
6. Afumători (nr. 451–465)	135
a. Afumători – nivelul I (nr. 451–453).....	136
b. Afumători – nivelul II (nr. 454–457)	137
c. Afumători – nivelul III (nr. 458–460)	138
d. Afumători – nivelul IV (nr. 461–465).....	139
7. Castroane (nr. 466–496)	141
a. Castroane – nivelul I (nr. 466–470)	141
b. Castroane – nivelul II (nr. 471–477).....	143
c. Castroane – nivelul III (nr. 478–482).....	144
d. Castroane – nivelul IV (nr. 483–496)	145
8. Străchini (nr. 497–528)	147
a. Străchini – nivelul I (nr. 497–503)	148
b. Străchini – nivelul II (nr. 504–510).....	150
c. Străchini – nivelul III (nr. 511–513, 518–521)	151
d. Străchini – nivelul IV (nr. 514–517, 522–528).....	152
9. Farfurii (nr. 529–614)	154
a. Farfurii – nivelul I (nr. 529–545).....	155
b. Farfurii – nivelul II (nr. 546–565).....	158
c. Farfurii – nivelul III (nr. 566–584).....	161
d. Farfurii – nivelul IV (nr. 585–614)	164

10. Capace (nr. 615–665)	169
a. Capace – nivelul I (nr. 615–619)	170
b. Capace – nivelul II (nr. 620–647)	171
c. Capace – nivelul III (nr. 648–657)	175
d. Capace – nivelul IV (nr. 658–665)	177
III. CONCLUZII	179
1. Ceramica fină de import	180
2. Ceramică de uz comun – locală	182
Abrevieri	185
Bibliografie generală	187
Lista figurilor	205
Lista planșelor	207
<i>Tibiscum</i> . Roman Pottery Discovered at Iaz “Traianu”	213
Planșe	227

PREFAȚĂ

Niciuna dintre antichitățile ce stârnesc astăzi pasiunea cercetătorilor, și nu numai a acestora, nu are o istorie atât de îndelungată precum ceramica.

De la primele recipiente modelate manual în neolitic la frumusețea clasică a vaselor grecești, de la incomparabila finețe a porțelanului chinezesc la excesele secolului XIX și exuberanța Art Deco, vreo zece milenii de producție ceramică la scară planetară ne stau înaintea.

Se știe că geniul roman s-a manifestat predominant în domenii practice, precum dreptul, administrația și ingineria, mai degrabă decât în arta, pe care preferau să o lase în grija grecilor. Totuși, trebuie remarcat și o invenție a lor, originală, în acest domeniu: „*terra sigillata*”, un tip de ceramică acoperită cu un smalț roșu și decorată cu motive în relief.

Studiul de față își propune o continuare a demersului arheologic asupra așezărilor romane de la *Tibiscum*, proiect conceput și demarat în anul 2004 odată cu apariția lucrării „*Tibiscum. Așezările romane*” (Ardeț/Ardeț 2004), în care am acordat o atenție deosebită izvoarelor științifice, cartografiei și amplasării ruinelor antice pe baza stratigrafiei cercetate, cât și prezentării unei părți din materialului arheologic (obiecte din fier, bronz, sticlă și opaițe). Anunțat încă de la apariția primului volum, studiul asupra ceramicii romane descoperite la *Tibiscum* vine să completeze imaginea asupra celui mai important sit arheologic din Banat.

Studiul asupra ceramicii romane de la *Tibiscum* se bazează în primul rând pe cercetările efectuate începând din 1990 în punctul „Traianu”, în clădirea IV cercetată în perioada 1990–2000.

Rezultatele cercetărilor arheologice efectuate în punctul „Traianu” au fost remarcabile și deosebit de importante pentru elucidarea unor probleme privind evoluția militară și urbană la *Tibiscum*. Răspunsul la o

serie de întrebări a venit odată cu descoperirea în punctul „Traianu” în primele două faze a fortificației militare de aproximativ 90 × 70 m, datată în prima jumătate a secolului al II-lea. Această descoperire indică cu certitudine faptul că în prima jumătate a secolului al II-lea avem de-a face cu două castre amplasate de-o parte și de alta a râului Timiș. Dezvoltarea marii fortificații militare din stânga râului Timiș face ca întreg ansamblul arhitectonic aflat pe ambele maluri ale râului Timiș la sfârșitul secolului al II-lea și începutul secolului al III-lea să fie transformat în municipiu roman, situație surprinsă de noi în timpul cercetării asupra drumului roman din așa-numita așezare civilă.

Revenind la studiul asupra ceramicii romane de la *Tibiscum*, doresc să menționez faptul că materialul prezentat în paginile acestei lucrări a fost descoperit începând cu anul 1990 atât în clădirea IV, cât și în celelalte secțiuni și casete efectuate de către noi în punctul „Traianu”. Am studiat 665 de piese ceramice provenite de la diferite tipuri de vase, pe care le-am prezentat într-o ordine ce pleacă de la ceramica de import (ceramică *terra sigillata*, ceramică decorată în tehnica barbotinei, ceramică decorată cu motive în relief, mortaria, amfore etc.) și abordează ceramica de factură locală sub aspectul utilității (oale, urcioare, cănițe, căni, afumători, castroane, străchini, capace și farfurii).

Pentru a nu crea confuzii în lumea „ceramiștilor” de epocă romană, nu vom încerca o nouă încadrare tipologică sau o abordare sub aspect strict funcțional.

Noi prezentăm ceramica în primul rând în funcție de categoria din care face parte. Întreaga noastră atenție o acordăm însă reperelor cronologice, împărțind, în funcție de formă, ceramica la cele patru nivele arheologice la care ne racordăm.

Pentru realizarea acestei lucrări voi mulțumi în primul rând soției mele, Lucia Carmen Ardeț, colaboratoare pe șantierul arheologic de la *Tibiscum*, care a fost și este alături de mine și căreia îi rămân profund îndatorat.

De un real sprijin pentru ca această lucrare să vadă lumina tiparului mulțumesc D-lui Prof. Dr. Ioan Piso, care m-a încurajat și ajutat nemijlocit la realizarea acestui demers arheologic. Mulțumirile mele se îndreaptă și spre colaboratorii domniei sale, Felix Marcu și George Cupcea, de la Centrul de Studii Romane de pe lângă Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Caransebeș, 10.10.2008

Adrian Ardeț

I. INTRODUCERE

1. Scurt istoric al studiului asupra ceramicii romane din Dacia

Ca parte integrantă a vieții economice din Dacia Romană, ceramica este abordată pentru prima dată ca un subiect de sinteză în lucrarea semnată de Vasile Christescu și apărută în perioada interbelică¹.

Studiul asupra vieții economice² și în special a ceramicii romane din provincia Dacia cunoaște o evoluție ascendentă după cel de-al Doilea Război Mondial, odată cu abordarea acestui subiect de către unii specialiști asupra unor situri arheologice³ sau provincii românești⁴ ce au făcut parte în antichitate din Dacia Romană. Prima lucrare de sinteză asupra ceramicii romane dintr-o anumită parte a Daciei Romane, respectiv actuala provincie Oltenia o constituie lucrarea lui Gh. Popilian⁵, care rămâne de referință pentru provincia nord-danubiană.

Recent a văzut lumina tiparului o altă lucrare dedicată ceramicii romane semnată de Viorica Rusu-Bolindeț, lucrare în care teoretic se abordează întreg subiectul ceramicii din Dacia, dar care se restrânge doar la *Napoca*⁶.

Începând cu anii '90, odată cu deschiderea cercetării românești spre vestul Europei, constatăm o diversificare a problematicii, abordându-se pe

¹ Christescu 1929.

² Tudor 1960, 399–417; Tudor 1978; Macrea 1969; Zugravu 1991; Petolescu 1992.

³ Popescu 1950, 153–159; Gudea/Pop 1971; Chirilă/Gudea/Lucăcel/Pop 1972; Floca/Ferenczi/Mărghitan 1970; Lipovan 1983, 301–312; Cătinaș 1982, 41–50; Alicu/Soroceanu 1982, 52–64; Isac 1982, 65–74; Gudea 1989.

⁴ Tudor 1968; Popilian 1972, 145–162; Popilian 1973, 179–216; Popilian 1974, 137–146.

⁵ Popilian 1976.

⁶ Rusu-Bolindeț 2007.

lângă monografiile de situri⁷ arheologice și anumite domenii ale ceramicii în parte. În acest sens s-au făcut pași importanți în studiul ceramicii *terra sigillata*⁸, amforelor, ceramicii cu reprezentări în relief⁹, ceramicii glazurate sau ceramicii pictate¹⁰.

Cercetările arheologice efectuate la *Tibiscum* începând cu anul 1964 au reprezentat atât datorită interesului manifestat, cât și a ineditului, elemente majore în cunoașterea civilizației romane din Provincia Dacia.

Ceramica romană descoperită în urma cercetărilor arheologice efectuate de către M. Moga în perioada 1964–1976 a rămas și astăzi în bună măsură nepublicată, cu excepția unor piese paleocreștine¹¹ sau a ceramicii *terra sigillata*¹².

Studiul propriu-zis asupra ceramicii comune (culinare)¹³ romane debutează odată cu primele cuptoare de ars ceramica descoperite în anul 1978¹⁴, provenite din primul nivel al vicus-ului militar¹⁵. Ceramica romană descoperită cu această ocazie a fost încadrată tipologic și evolutiv¹⁶. O atenție deosebită este acordată studiului ceramicii culinare romane la *Tibiscum* de colectivul Muzeului din Caransebeș¹⁷, care începând cu anul 1976 publică cercetările efectuate precum și materialul arheologic rezultat,

⁷ Alicu 1974–1975, 43–51; Alicu/Soroceanu 1982, 52–65; Mitrofan 1991, 173–200; Popilian/Ciucă 1992, 19–26; Preda/Grosu 1993, 43–55; Popilian 1997, 7–20; Benea 1997, 55–75; Man 1999, 143–165; Marinoiu 2004; Gaiu 2002, 161–198.

⁸ Cătinaș 1997, 21–30; Isac 2000, 329–336; Rusu-Bolindeț 2001, 177–190; Rusu-Bolindeț 2004, 712–734.

⁹ Bolindeț 1993, 123–142; Crânguși-Balaci 2006, 168–175.

¹⁰ Bondoc 2006, 128–141, fig. 4–6.

¹¹ Moga 1972, 259–266.

¹² Isac 1981, 110–123.

¹³ Termenul de ceramică culinară este larg folosit de specialiștii din Europa, atât la Congresul REI CRETARIAE ROMANAE FAUTORUM ajuns la a 26-a manifestare, cât și la Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean, ajuns la a treia manifestare și la al doilea volum.

¹⁴ Benea 1982, 27.

¹⁵ Benea/Medelet/Bona/Petrovszky 1980, 301–302.

¹⁶ Benea 1982, 29, fig. 6–10.

¹⁷ Începând cu anul 1976, la *Tibiscum*, pe lângă colectivul Muzeului Banatului din Timișoara, și Muzeul din Caransebeș își formează colectivul de cercetare, care de-a lungul anilor a fost coordonat de Dr. Petru Bona (1976–1990) și Dr. Adrian Ardeț (1990 până astăzi) și din care au făcut parte: R. Petrovszky, Maria Petrovszky, P. Rogozea, S. M. Petrescu, Lucia Carmen Ardeț și D. P. Negrei.

oferind un catalog deosebit de prețios¹⁸ asupra ceramicii romane de la *Tibiscum*.

O atenție deosebită este acordată ceramicii dacice sau de influență dacică de epocă romană descoperită la *Tibiscum*¹⁹.

În ultimii ani, asupra ceramicii romane de la *Tibiscum* s-au făcut o serie de studii, abordându-se în primul rând ceramica de import, reprezentată prin: ceramica *terra sigillata*²⁰, amforele²¹, ceramica glazurată²², vasele antropomorfe²³, opaițele romane²⁴, iar ceramica comună, din care afumătorile au un loc aparte²⁵, alături de ceramica romană târzie²⁶.

În rândurile ce urmează vom aborda sub diferitele ei aspecte ceramica romană descoperită în perioada 1990–2006 la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”²⁷.

2. Cercetările arheologice de la *Tibiscum* „Traianu” (sat Iaz, com. Obreja, jud. Caraș-Severin)

Aflate la 6 km sud de municipiul Caransebeș, ruinele anticului *Tibiscum* se întind pe o suprafață de cca. 50 km, regăsindu-se atât pe teritoriul satului Jupa, cartier al municipiului Caransebeș, unde se află Rezervația arheologică *Tibiscum*, cât și pe teritoriul satului Iaz, comuna Obreja, jud. Caraș-Severin. În literatura de specialitate cele două zone aflate de-o parte și de alta râului Timiș au fost identificate prin diferiți termeni. Astfel pentru ruinele de la Jupa, în localizarea ruinelor antice s-au folosit termeni ca: „Cetate” sau „Peste Ziduri”. În realitate, conform hărților aflate la Cartea Funciară din Caransebeș, amplasarea ruinelor antice de pe teritoriul satului Jupa se află în punctul „Zăvoi – La Drum”. Pentru a nu crea confuzii, când vom vorbi de ruinele aflate pe teritoriul satului Jupa, le vom

¹⁸ Bona/Petrovszky/Petrovszky 1982, 311–330; Bona/Petrovszky/Petrovszky/Rogozea 1982, 185–206; Bona/Petrovszky/Petrovszky 1983, 405–432.

¹⁹ Rogozea 1988, 165–179; Benea 2003, 236–254; Benea 2005, 55–65.

²⁰ Benea/Bona 1994, 104; Trăilă 2005, 523–528; Trăilă 2006, 170–175; Trăilă/Țundrea 2007, 219–223; Timoc 2006, 354–359.

²¹ Ardeț 2006.

²² Benea 2004, 203–212.

²³ Bona/Pop 1983, p. 231–234; Crânguși/Balaci 2006, 168–175.

²⁴ Benea 1996, 59–62; Regep/Vlașcici 2001, 81–90.

²⁵ Pribac 1999–2001, 203–212.

²⁶ Benea 2007, 817–826.

²⁷ Ardeț/Ardeț 2004.

identifica sub denumirea de *Tibiscum* – Jupa, iar ruinele aflate pe teritoriul satului Iaz – *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (Fig. 1, 3).

Istoricul cercetărilor arheologice de la *Tibiscum* – „Traianu” debutează odată cu publicarea inscripției descoperite de către Marsigli la sfârșitul secolului al XVII-lea și dedicată de către *ordo municipii Tibiscensium*, împărătesei Cornelia Salonina²⁸.

O lungă perioadă de timp nu mai avem semnalări asupra acestei zone arheologice, mai exact până la mijlocul secolului al XIX-lea, când încep să atragă atenția lumii științifice o serie de descoperiri deosebit de interesante, materializate prin diploma militară descoperită la Jupa în anul 1851²⁹ și inscripția descoperită în anul 1872³⁰ la Caransebeș în Cartierul Potoc.

Impulsionat de vizita marelui savant Theodor Mommsen la Budapesta pentru copierea inscripțiilor aflate în Muzeul Național, tânărul

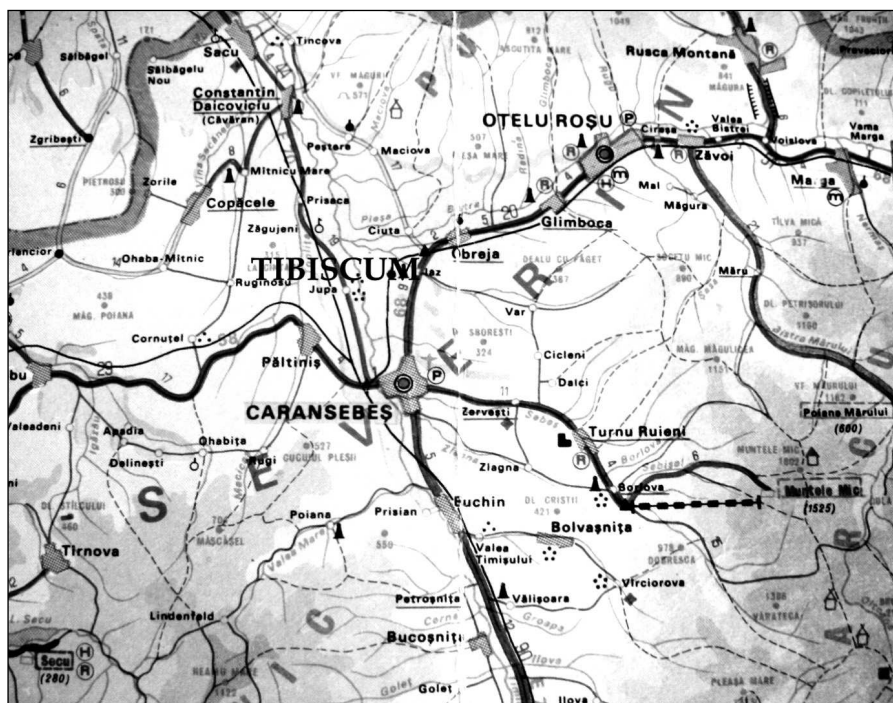

Fig. 1. Harta generală a zonei Caransebeș.

²⁸ IDR III/1, fig. 101.

²⁹ IDR I, 15-DiplD XV, 114–118, fig. 41–44.

³⁰ IDR III/1, 139, 162–169, fig. 108.

istoric maghiar Ortvy Tivadar face în anul 1876 o cercetare de teren pe ambele maluri ale râului Timiș și în lucrarea sa³¹, publicată în același an, localizează o parte din ruinele romane ce pot fi văzute cu ochiul liber (Fig. 2).

Cercetările arheologice întârzie să fie făcute, cu excepția anilor '20, când se fac săpături inițiate de către G. G. Mateescu și I. Boroș la *Tibiscum* – Jupa.

Până în anii '70 se fac o serie de speculații legate de ruinele romane aflate de-o parte și de alta a râului Timiș. În primul rând, menționăm punctul de vedere al savantului Constantin Daicoviciu, care consideră încă din anul 1931 că „municipiul se întinde la est de castru și e tăiat acum în două de râul Timiș”³². Reluarea cercetărilor arheologice de la *Tibiscum* – Jupa în anul 1964 de colectivul condus de către M. Moga lasă de-o parte

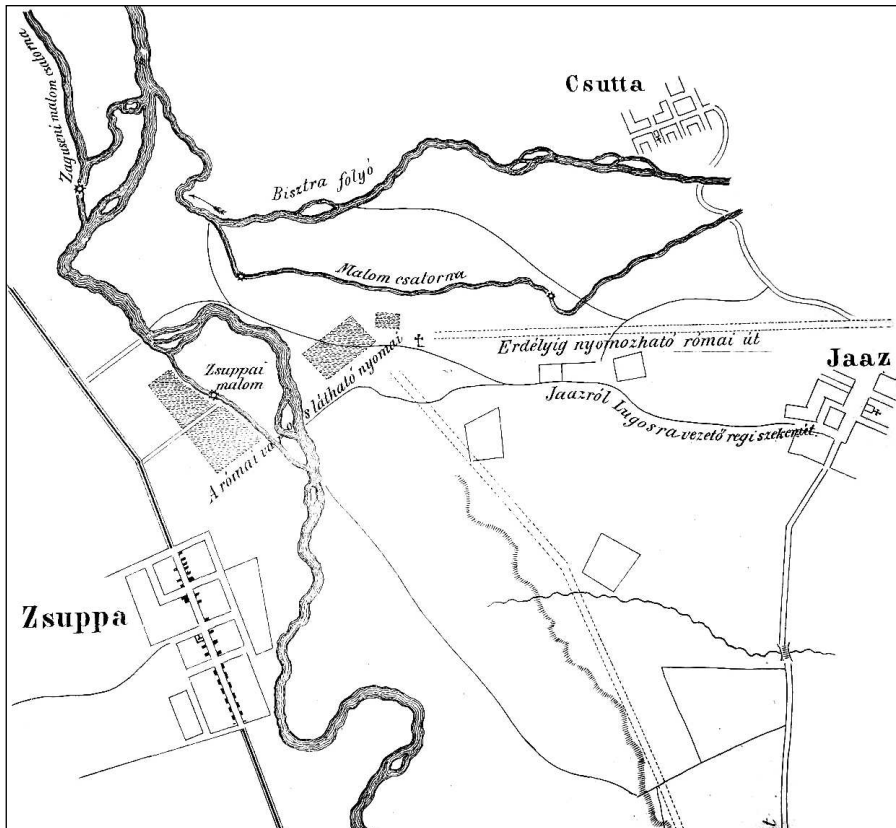

Fig. 2. *Tibiscum*. Localizarea ruinelor antice în anul 1876 (după Ortvy Tivadar).

³¹ Ortvy 1876, 32–33.

³² Daicoviciu/Miloia 1931, 130.

zona *Tibiscum* – Iaz „Traianu” și se axează numai pe ceea ce se poate cerceta la *Tibiscum* – Jupa.

Începând cu anul 1976, pe malul drept al râului Timiș, în punctul „Traianu” (Fig. 3) sunt inițiate de către R. Petrovsky o serie de cercetări prin care este semnalată existența ruinelor romane, cercetări insuficiente pentru a trage concluzii legate de amplasarea în acest punct a municipiului roman *Tibiscum*³³. Zona este cercetată însă cu atenție, descoperindu-se în punctul Racovița³⁴ (din slavul Raka = mormânt³⁵) primele morminte (Fig. 3), considerate ca făcând parte din necropola orașului antic *Tibiscum*³⁶.

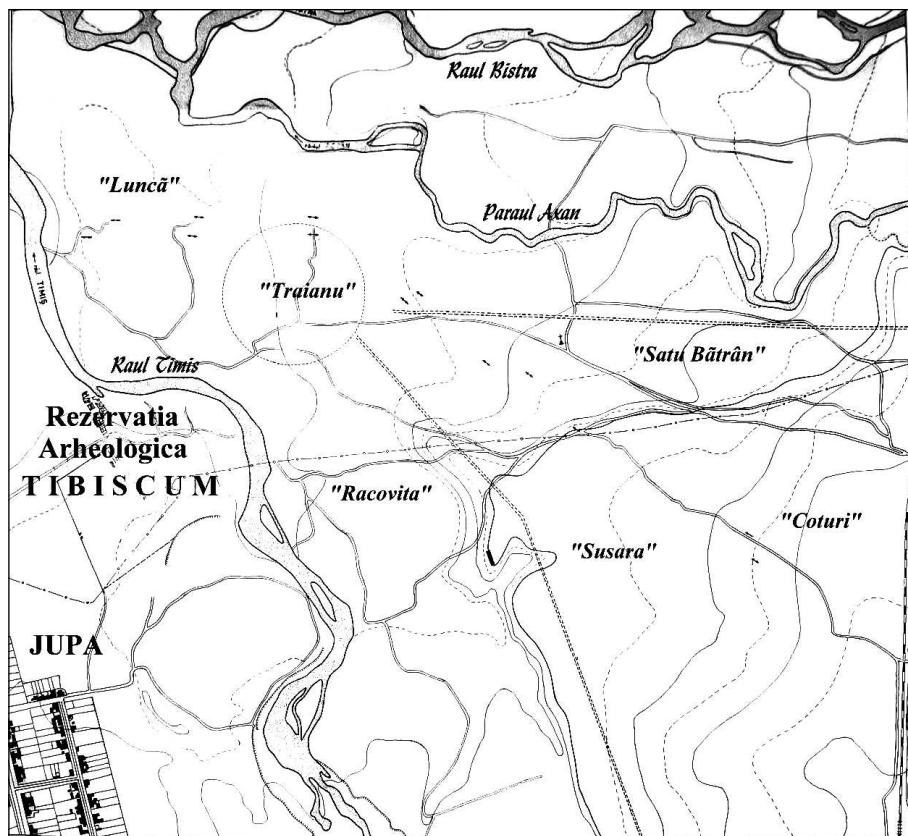

Fig. 3. Iaz, comuna Obreja. Harta toponimelor.

³³ Bona/Petrovsky/Petrovsky 1982, 321–322.

³⁴ În momentul descoperirii R. Petrovsky denumește acest punct „Dâmb”, după informațiile provenite de la localnici.

³⁵ Jivcovici 1981, 486.

³⁶ Petrovsky 1978, 77–96; Petrovsky 1979, 201–212.

Acestor descoperiri li se alătură în anul 1982 clădirea I cu dimensiunile de 15,80 × 16,40 m, cercetată integral de către P. Rogozea³⁷, iar clădirea II este cercetată în anul 1983 și reprezintă de fapt un templu închinat lui Apollo³⁸.

Cea de-a treia clădire cercetată în anii 1988–1989 la *Tibiscum* – „Traianu” de către Doina Benea este construită din piatră de râu, are dimensiunile de 10 × 14 m și a fost datată pe baza materialului descoperit pe parcursul secolului al III-lea³⁹.

Pe lângă aceste cercetări, în anul 1983 a fost surprins drumul roman ce făcea legătura între *Tibiscum* și *Ulpia Traiana Sarmizegetusa*⁴⁰.

Începând cu anul 1990 responsabilitatea științifică asupra cercetărilor arheologice din punctul „Traianu” revine colectivului coordonat de către Adrian Ardeț⁴¹. De-a lungul acestor ani a fost descoperit sistemul defensiv al unui castru militar de pământ datat în prima jumătate a secolului al II-lea (Fig. 4), precum și urmele de la barăcile de lemn aflate în interiorul acestei fortificații.

Peste această fortificație, distrusă în urma unui puternic incendiu datat în prima parte a celei de-a doua jumătăți a secolului al II-lea, am constatat existența construcțiilor din piatră de râu. Așa se face că în această perioadă am cercetat integral clădirea IV (Fig. 6), cu dimensiunile de 14 × 31,20 m, și am inițiat cercetările la clădirea V⁴², clădirea VI⁴³, clădirea VII⁴⁴ și clădirea VIII⁴⁵.

Subiectul propus spre dezbateri în rândurile acestei lucrări se referă strict la ceramica romană descoperită în interiorul castrului militar și provenită de la cercetările efectuate la clădirea IV în perioada 1990–2001.

³⁷ Bona/Rogozea 1985, 155–167.

³⁸ Piso/Rogozea 1985, 211–218; Rusu-Pescaru/Alicu, 2000; Petrovsky/Wollmann 1979, 253–263; Bona/Rogozea 1985–1986, 339–451.

³⁹ Benea 1995, 149–172.

⁴⁰ Rezultatele acestei cercetări ne-au fost puse la dispoziție cu amabilitate de către colegul P. Rogozea, căruia îi mulțumim și pe această cale. Aceste rezultate au fost publicate în lucrarea: Ardeț/Ardeț 2004, 69–70.

⁴¹ Colectivul coordonat de către Dr. Adrian Ardeț a avut de-a lungul anilor în componență pe Lucia Carmen Ardeț, Octavian Popescu și Dimitrie Pavel Negrei.

⁴² Cercetări efectuate în campania 1995.

⁴³ Cercetările la clădirea VI au fost inițiate în anul 1997 și reluate în anul 2008, dezvelindu-se o bună parte din această clădire. Rezultatele cercetărilor vor reprezenta domeniul unui studiu viitor.

⁴⁴ Cercetări inițiate în anul 1998.

⁴⁵ Cercetări efectuate în anul 2001.

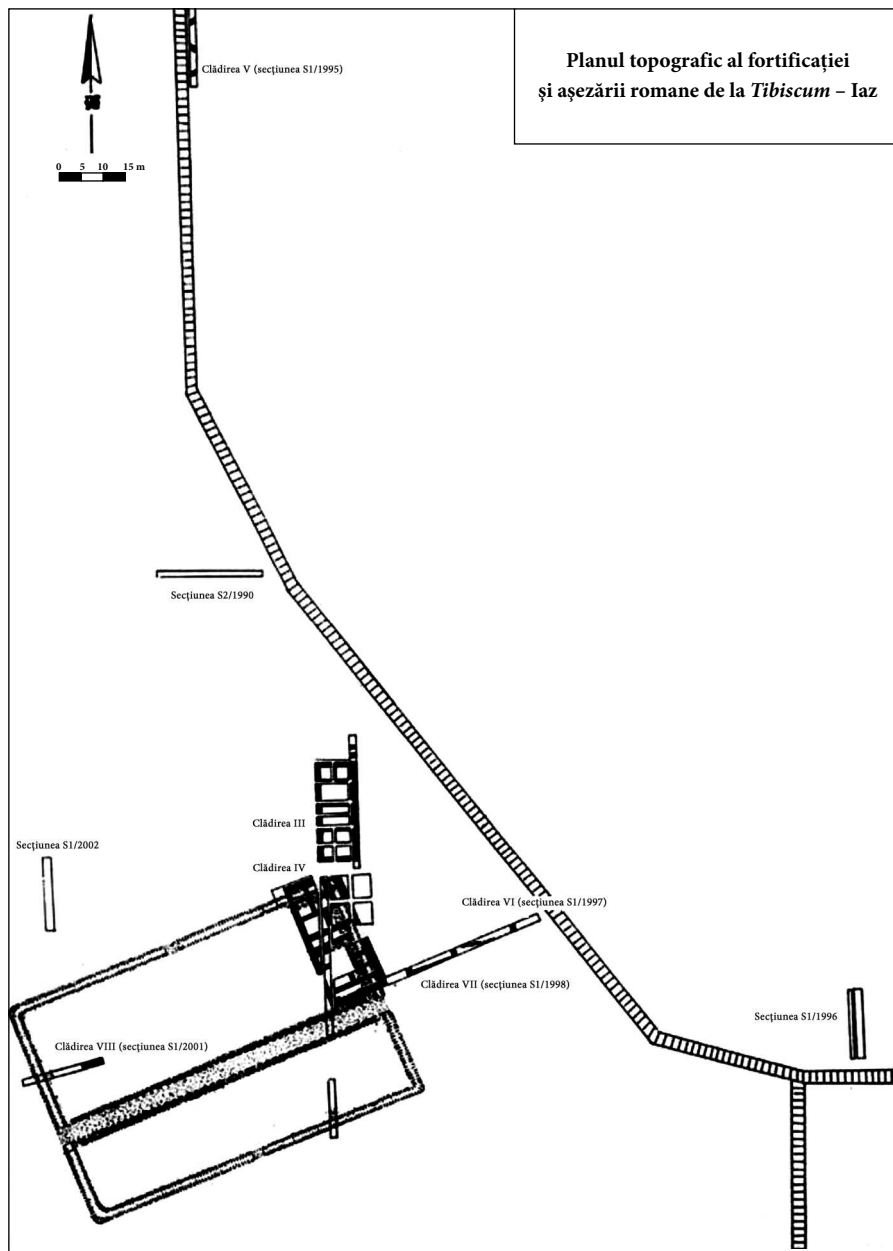

Fig. 4. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Localizarea cercetărilor efectuate în perioada 1990–2008.

O parte din bogatul material arheologic scos la suprafață în punctul „Traianu” a fost publicat, acesta concretizându-se prin piese figurate din bronz⁴⁶, ceramică *terra sigillata*⁴⁷ sau amfore⁴⁸.

Datorită complexității cercetărilor arheologice de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” vom folosi ca principal reper pentru datarea materialului arheologic, stratigrafia descoperită (Fig. 5) în anul 1990, când am reușit să identificăm patru nivele de locuire.

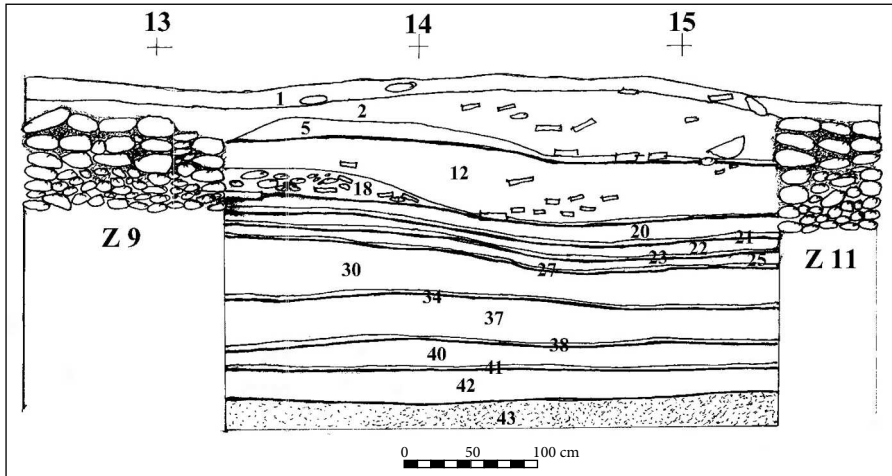

Fig. 5. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Profilul stratigrafic al clădirii IV.

Nivelul I și II corespund fazelor de dezvoltare ale castrului de pământ și sunt datate în prima jumătate a secolului al II-lea.

Nivelele III–IV corespund ridicării în piatră a clădirii IV, fiind datate la sfârșitul secolului al II-lea și pe parcursul secolului al III-lea.

Așezarea a fost fondată probabil în anul 106 d. Chr., servind ca incintă fortificată unde și-a avut garnizoana o cohortă ce și-a lăsat însemnele doar pe câteva cărămizi sub forma CI[S].

Fortificația (faza I) este un castru de pământ, având un sistem defensiv format din val (*agger*) și șanț de apărare (*fossa*) cu dimensiunile de 90 × 60 m (Fig. 3).

O primă refacere (faza a II-a) a acestei fortificații este făcută în timpul împăratului Hadrian (117–138 d. Chr.) când, potrivit informațiilor de care dispunem, ar fi avut loc atacul sarmaților iazigi.

⁴⁶ Ardeț 1997, 79–81; Ardeț 2003, 305–308.

⁴⁷ Ardeț 2000 a, 305–313; Ardeț 2008 (sub tipar).

⁴⁸ Ardeț 1993, 95–140, Pl. I–IV, Fig. 1–21; Ardeț 1996, 165–176; Ardeț 2000 b, 487–489.

Existența fortificației este stopată de o distrugere de mari proporții, consemnată de noi prin descoperiri arheologice *in situ* și datată în timpul împăratului Marcus Aurelius (160–180 d. Chr.). Întreaga incintă a fortificației este nivelată, șanțurile de apărare sunt acoperite (Fig. 3, S1/1993 – S1/2001) sau servesc ca fundații pentru clădiri din piatră.

După evenimentele petrecute în timpul lui Marcus Aurelius, la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” nu mai avem de-a face cu o organizare militară, ci întreg terenul pe care a existat fortificația este destinat construcțiilor civile (publice sau private). În acest moment unitatea care a asigurat paza trecerii peste râul Timiș a fost probabil mutată în interiorul castrului mare de piatră de la *Tibiscum* – Jupa.

Pentru a ușura munca de interpretare a stratigrafiei în sistemul contextelor arheologice, sistem larg folosit în cercetările de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”, am considerat oportună prezentarea unei mici porțiuni din secțiunea magistrală S1/1990⁴⁹, în care facem referirile de bază la nivele și contexte arheologice (Fig. 5).

⁴⁹ Ardeț/Ardeț 1996, 64, punct 146.

TABELUL PRIVIND CONTEXTELE ARHEOLOGICE SURPRINSE

Nivelul I (106–118 d. Chr.) (Fortificația militară)	Contexte arheologice: 37–38–39–40–41–42
Nivelul II (118–170 d. Chr.) (Fortificația militară)	Contexte arheologice: 29–30–31–32–33–34–35–35
Nivelul III (170/180–211 d. Chr.)	Contexte arheologice 21–22–23–24–25–26–27–28
Nivelul IV A–(211–271 d. Chr.) Nivelul IV B–(271 – probabil 335 d. Chr.)	Contexte arheologice: 6–7–8–16–17–18–19–20 Contexte arheologice: 2–3–4–5–9–10–11–12–13–14–15

Con- text	Compozența	Reprezentarea	Nivelul	Caroul
1.	Pământ brun (piatră și cărămidă). Gr. = 10–12 cm	Humus antic	IV B	
2.	Lut gălbui (piatră și cărămidă). Gr. = 30–50 cm	Nivel călcare	IV B	
3.	Strat de pietriș. Gr. = 5 cm	Curte	IV B	
4.	Strat de nisip și pietriș	Curte portic	IV B	
5.	Peliculă arsură. Gr. = 2–10 cm.	Nivelare	IV B	
6.	Peliculă pietriș. Gr. = 5–10 cm	Nivelare	IV A	
7.	Lupă pământ brun. Gr. = 20–25 cm	Nivelare	IV A	
8.	Strat de pietriș. Gr. = 20 cm	Nivelare	IV A	
9.	Strat de pământ cu arsură. Gr. = 20 cm	Nivelare	IV B	
10.	Pământ galben. Gr. = 30–50 cm	Nivel de călcare	IV B	
11.	– „ –	– „ –	– „ –	
12.	– „ –	– „ –	– „ –	
13.	– „ –	– „ –	– „ –	
14.	Pământ cu arsură. Gr. = 50 cm	Nivelare	IV B	
15.	Peliculă pietriș. Gr. = 5 cm	Pavaj curte	IV B	
16.	Lut galben = C 10–14	Nivel de călcare	IV A	
17.	Peliculă pietriș. Gr. = 5 cm	Curte	IV A	
18.	Pământ, pietriș și mortar. Gr. = 20 cm.	Strat amenajare	IV A	
19.	Peliculă pietriș. Gr. = 5 cm	Stat nivelare	IV A	
20.	Peliculă pământ brun. Gr. = 10 cm	Nivel călcare	III	
21.	Peliculă arsură. Gr. = 3–5 cm.	Nivel călcare	III	
22.	Pământ brun cu arsură. Gr. = 10 cm.	Strat de umplutură	III	
23.	Peliculă arsură. Gr. = 2–5 cm.	Nivel călcare	III	
24.	Pământ brun. Gr. = 5–7 cm.	Podea de lut	III	

Con- text	Componența	Reprezentarea	Nivelul	Caroul
25.	Pământ brun. Gr. = 5-7 cm	Podea de lut	III	
26.	Peliculă de pietriș. Gr. 10 cm.	Strat de amenajare	III	
27.	Peliculă de arsură și cenușă. Gr. = 3-5 cm.	- „ -	III	
28.	- „ -	- „ -	III	
29.	Dărâmătură, chirpici arsură. Gr. = 20-40 cm	Strat de umplutură	II	
30.	- „ -	- „ -	II	
31.	Strat dărâmătură compactă. Gr. = 15-20 cm	- „ -	II	
32.	Groapă de par. Gr. 25 cm; H = 20 cm.	Străpunge stratul de umplutură.	II	
33.	Strat de arsură. Gr. = 5 cm.	Podea – nivel de călcare	II	
34.	- „ -	- „ -	II	Identic cu 33
35.	Strat dărâmătură compactă. Gr. = 10 cm	Strat de umplutură	II	Identic cu 31
36.	Strat de arsură. Gr. = 2-5 cm.	Podea – nivel de călcare	II	Identic cu 33
37.	Pământ brun gălbui. Gr. = 20-35 cm	Strat amenajare podea	II	
38.	Peliculă arsură. Gr. = 2-5 cm.	Nivel de călcare.	I	
39.	Peliculă arsură. Gr. = 5 cm.	- „ -	I	Identic cu 38
40.	Strat de pământ cu nisip. Gr. = 5-20 cm.	Strat de amenajare podea	I	
41.	Peliculă arsură. Gr. = 5 cm	Nivel de călcare și amenajare	I	
42.	Pământ brun cu arsură. Gr. 15-20 cm.	Strat amenajare nivel de călcare	I	
43.	Nisip/pietriș. Gr. cercetată = 25 cm.	Pământul viu		

II. CERAMICA ROMANĂ DESCOPERITĂ LA TIBISCUM „TRAIANU”

A. CERAMICA FINĂ DE IMPORT

În definirea metodologiei asupra studiului ceramicii de la *Tibiscum* am ținut cont de împărțirea făcută de-a lungul timpului de către ceramiștii români⁵¹ sau străini, așa încât am structurat studiul nostru în două mari capitole:

I. ceramica fină de import;

II. ceramica uzuală locală.

În funcție de aceste două capitole am inclus cele 665 de vase studiate, ținând cont în primul rând de locul descoperirii și nivelul arheologic din care face parte, așa încât la fiecare tip ceramic asistăm la o eșalonare a descoperirilor pe cele patru nivele arheologice.

1. CERAMICA FINĂ „TERRA SIGILLATA” (FIG. 7; NR. 1-15)

Ceramica *terra sigillata* a fost abordată sub diferite aspecte de un mare număr de specialiști. Astăzi, după aproape o sută de ani de la primele studii raportările tipologice asupra formelor se fac la lucrările clasice⁵², iar forma și decorul vaselor țin cont tot de lucrările folosite la sfârșitul secolului al XIX-lea⁵³ și în secolul XX⁵⁴.

⁵¹ Popilian 1976; Suceveanu 2000; Topoleanu 2000; Opaț 2004; Rusu-Bolindeț 2007.

⁵² Oswald-Pryce 1920; Stanfield 1929, 113–151; Stanfield 1936, 101–116.

⁵³ Dragendorff 1895.

⁵⁴ Déchelette 1904; Walters 1908; Curle 1911; Knorr 1912; Knorr 1952; Hermet 1934.

Fig. 7. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică terra sigillata.

a. Gallia centrală (nr. 1-4)

Centrul de producție îl reprezintă atelierul de la Lezoux care se pare că producea în prima jumătate a secolului al II-lea⁵⁵. La *Tibiscum* – Iaz „Traianu” au apărut câteva fragmente, dintre care unul reprezintă o pasăre ca element de decor și viță de vie ca detaliu decorativ (pl. I/1); se pare că reprezintă stilul lui **DRVSVS**⁵⁶. Un alt fragment pare să indice stilul lui **CINAMVS. MNA**, prin care ca detaliu decorativ apar cercurile⁵⁷. Mai poate fi amintit și un foarte interesant vas ce are decorul împărțit în metope, iar ca element de decor apare un triton în medalion, ce reprezintă, se pare, stilul lui **APOLAVSTER**⁵⁸.

Un ultim vas (pl. II/4) din categoria celor atribuite centrului de la Lezoux îl reprezintă un fragment atribuit stilului lui **CINNMAMVS**⁵⁹, realizat printr-un decor de metope și medalioane, iar cerculețul folosit ca detaliu decorativ.

⁵⁵ Stanfield 1936, 101–116.

⁵⁶ Oswald 1931, 112.

⁵⁷ Popilian 1976, 165, pl. VII/102; Bolindeț-Rusu 2007, 180, pl. XXIV/101.

⁵⁸ Popilian 1976, 163, pl. V/72.

⁵⁹ Popilian 1976, 164, pl. VI/95.

b. Gallia de est (nr. 5)

O mare problemă o reprezintă centrele de producție din această zonă cărora le sunt atribuite atelierile de la Lavoyet, Blickweiler și Trier, centre care produc, se pare, la mijlocul secolului al II-lea⁶⁰. La *Tibiscum* – Iaz „Traianu” am atribuit acestei grupe o singură descoperire, care are ca element de decor ghirlanda și cervideul ca detaliu decorativ (pl. II/5).

c. Gallia estică – Reinzabern (nr. 6–9)

Unul din cele mai importante centre privind legăturile cu Dacia Romană îl reprezintă atelierile de la Reinzabern, care se pare că produc de la mijlocul secolului al II-lea și până spre începutul secolului al III-lea⁶¹.

Cele mai multe și interesante vase descoperite la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” provin din acest centru. În primul rând, vom menționa vasul (pl. III/6–7) care are două semnături intradecorative, **COMITALIS F** și **IOVENII**⁶², ca element de decor sunt reprezentați doi gladiatori în luptă, dintre care unul are sabia dreaptă, iar cealaltă încovoată. În medalion este prezentat arbitrul, care supraveghează lupta.

Un alt vas deosebit are semnătura intradecorativă **CERIALIS**⁶³, iar ca detaliu decorativ peștii (pl. IV/8–9).

d. Westerndorf (nr. 11–15)

Un centru deosebit de important pentru aprovizionarea Daciei cu sigillate îl reprezintă atelierile de la Westendorf, aflat pe Inn, la granița dintre *Raetia* și *Noricum*⁶⁴, care se pare că produc în prima jumătate a celui de-al doilea secol d. Chr.

La *Tibiscum* – „Jupa” au fost semnalate de-a lungul timpului numeroase fragmente care au fost atribuite acestui centru⁶⁵ și caracterizate îndeosebi prin prezența animalieră.

În urma cercetărilor efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” am reușit să identificăm câteva fragmente ceramice *terra sigillata*, care datorită reprezentărilor animaliere din ultimele nivele pot fi atribuite acestui

⁶⁰ Popilian 1976, 31.

⁶¹ Bémont/Jacob 1986, 173–263.

⁶² Ardeț 2000, 305–311, pl. I–II; Rusu-Bolindeț 2007, 181–182.

⁶³ Ardeț/Ardeț 2004, 52, Fig. 26.

⁶⁴ Popilian 1976, 33–34.

⁶⁵ Iasac 1981, 111–112, pl. III–IV; Trăilă-Țundrea 2007, 219–224.

centru. În această situație se înscriu fragmentele cu reprezentarea unui câine⁶⁶ (Pl. V/11, 13–15), precum și cel pe care se disting doar ovele⁶⁷ (pl. V/12).

e. Ceramica ștampilată (nr. 10)

Reprezintă o categorie distinctă în cadrul ceramicii fine de tip *terra sigillata*, majoritatea specialiștilor considerându-le drept ceramică locală⁶⁸. Un fragment de vas ștampilat, care are reprezentat un brâu pe mijlocul vasului, sub care, ca detaliu decorativ, sunt imprimate rozete (pl. V/10), este mai degrabă o imitație locală.

CATALOGUL PIESELOR

a. Gallia Centrală (nr. 1–4)

1. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. I/1)⁶⁹. Ove⁷⁰. Element de decor: 1. pasăre⁷¹. Detalii decorative: frunză de viță⁷². *Lezoux*, stilul lui DRVSVS⁷³. Fragment din corp, dg = 25 cm, I = 6,5 cm. M.J.E.R.G.C.⁷⁴, Nr. inv. 3484. Provine de la cercetările efectuate în campania anului 1993⁷⁵. Nivelul I.

2. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. I/2)⁷⁶. Ove⁷⁷. *Lezoux*, stilul lui CINAMVS. MNA⁷⁸. Detalii decorative: cercuri concentrice. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14481. Provine de la cercetările efectuate în anul 1993⁷⁹. Nivelul I, adâncimea 1,50–1,70 m.

3. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. I/3)⁸⁰. Ove⁸¹. Decorul este împărțit în metope de linii paralele. Elemente de decor: 1. triton în medalion⁸². *Lezoux*,

⁶⁶ Popilian 1976, 169; Benea/Ardeț 1996, 64.

⁶⁷ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103, pl. 26.

⁶⁸ Popilian 1976, 78–81; Rusu-Bolindeț 2007, 190–218.

⁶⁹ Dragendorff 1895, 37.

⁷⁰ Stanfield/Simpson 1958, 89/9.

⁷¹ Oswald 1936–1937, 2298.

⁷² Stanfield/Simpson 1958, 89/9.

⁷³ Popilian 1976, 138, pl. I/13.

⁷⁴ Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș.

⁷⁵ Ardeț 1994, 47, pct. 141.

⁷⁶ Dragendorff 1895, 37.

⁷⁷ Stanfield/Simpson 1958, pl. 162/58.

⁷⁸ Popilian 1976, 165, pl. VII/102.

⁷⁹ Ardeț 1994, 47, pct. 141.

⁸⁰ Dragendorff 1895, 37.

⁸¹ Stanfield/Simpson 1958, pl. 138/4.

⁸² Oswald 1936–1937, 19; Déchelette 1904, 16.

APOLAVSTER⁸³. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14070. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991⁸⁴. Nivelul I, adâncimea 1,50 m.

4. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. II/4)⁸⁵. Ove⁸⁶. Decor grupat în metope și medalioane⁸⁷. Detaliu decorativ: cerculeț⁸⁸. Lezoux, stilul lui CINNMAMVS. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 8971. Provine de la cercetările efectuate în anul 1995⁸⁹. Nivelul I. Dg = 22 cm, I = 13 cm.

b. Gallia de est (nr. 5)

5. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. II/5)⁹⁰. Elemente de decor: 1. ghirlandă⁹¹; 2. cervideu⁹². M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 19/2000. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000⁹³. Nivelul II, camera D, adâncimea 1,40–1,60 m.

c. Reinzabern (nr. 6–9)

6. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. III/6)⁹⁴. Ove⁹⁵. Detaliu decorativ. Două semnături intradecorative COMITIALIS F și ...IOVENII⁹⁶. Decor grupat în metope. Elemente de decor: doi gladiatori în luptă, dintre care unul are sabia dreaptă, iar celălalt încovoiată. În medalion este prezent cel care supraveghează lupta. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14167. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999⁹⁷. Nivelul II, adâncimea 1,50–1,60 m.

7. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. III/7)⁹⁸. Ove⁹⁹. Detaliu decorativ. Două semnături intradecorative COMITIALIS F și ...IOVENII¹⁰⁰. Decor grupat în metope. Elemente de decor: doi gladiatori în luptă, dintre care unul are sabia dreaptă, iar celălalt încovoiată. În medalion este prezent cel care supraveghează lupta. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14167. Dg = 24 cm, I = 14 cm. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁰¹. Nivelul II, adâncimea 1,50–1,60 m.

⁸³ Popilian 1976, 163, pl. V/72.

⁸⁴ Benea/Ardeț 1996, 64, pct. 146.

⁸⁵ Dragendorff 1895, 37.

⁸⁶ Stanfield/Simpson 1958, pl. 159/26.

⁸⁷ Popilian 1976, 164, pl. VI/95.

⁸⁸ Stanfield/Simpson 1958, fig. 47/11.

⁸⁹ Ardeț/Ardeț 1996, 68, pct. 77.

⁹⁰ Dragendorff 1895, 37.

⁹¹ Fölzer 1913, 770.

⁹² Fölster 1913, 621; Popilian 1976, 166, pl. VIII/122.

⁹³ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

⁹⁴ Dragendorff 1895, 37.

⁹⁵ Ricken/Fischer 1963, 43; Oswald 1936–1937, 301.

⁹⁶ Ardeț 2000, 305–311, pl. I–II.

⁹⁷ Ardeț/Ardeț 2000, 46, pct. 70, pl. 26/1–2.

⁹⁸ Dragendorff 1895, 37.

⁹⁹ Ricken/Fischer 1963, 43; Oswald 1936–1937, 301.

¹⁰⁰ Ardeț 2000, 305–311, pl. I–II.

¹⁰¹ Ardeț/Ardeț 2000, 46, pct. 70, pl. 26/1–2.

8. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. IV/8)¹⁰². Ove¹⁰³. Semnătura intradecorativă și retrogradă CERIALIS. Detaliu decorativ: pești¹⁰⁴. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44555. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000. Nivelul II, adâncimea 1,50–1,60 m.

9. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. IV/9)¹⁰⁵. Ove¹⁰⁶. Semnătura intradecorativă și retrogradă CERIALIS. Detaliu decorativ: pești¹⁰⁷. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44555. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000. Nivelul II, adâncimea 1,50–1,60 m.

d. Westerndorf (nr. 11–15)

11. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. V/11)¹⁰⁸. Fragment ceramic *terra sigillata* cu reprezentare animalieră. Element de decor, probabil câine¹⁰⁹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 13959. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990¹¹⁰. Nivelul II, dg = 22 cm, I = 3,5 cm.

12. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. V/12). Fragment ceramic de la buză¹¹¹. Ove¹¹². M.E.R.G.C. Nr. inv. 10/2000. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹¹³. Nivelul III, Camera D, adâncimea 0,80–0,90 m. Dg = 18 cm, I = 9,5 cm.

13. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VI/13). Fragment ceramic *terra sigillata* cu reprezentare animalieră. Element de decor: probabil un câine, din care poate fi observat doar piciorul. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14/2000. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹¹⁴. Nivelul II, adâncimea 1,20–1,40 m. Fragmentul are dimensiunile: 3,2 × 2 cm.

14. *Tibiscum* – Iaz (pl. VI/14). Fragment ceramic *terra sigillata* cu reprezentarea probabilă a unui câine. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 152000. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹¹⁵. Nivelul II, adâncimea 1,20–1,40 m. Dimensiunile fragmentului sunt de 4 × 2 cm.

15. *Tibiscum* – Iaz (pl. VI/15). Fragment ceramic *terra sigillata* din corp cu o reprezentare probabil animalieră. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 13976. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990¹¹⁶. Nivelul IV, adâncimea 0,50 m.

¹⁰² Dragendorff 1895, 37.

¹⁰³ Ricken/Fischer 1963, 43; Oswald 1936–1937, 301.

¹⁰⁴ Ardeț/Ardeț 2004, 52, Fig. 26.

¹⁰⁵ Dragendorff 1895, 37.

¹⁰⁶ Ricken/Fischer 1963, 43; Oswald 1936–1937, 301.

¹⁰⁷ Ardeț/Ardeț 2004, 52, Fig. 26.

¹⁰⁸ Dragendorff 1895, 37.

¹⁰⁹ Popilian 1976, 169.

¹¹⁰ Benea/Ardeț 1996, 64.

¹¹¹ Dragendorff 1895, 37.

¹¹² Kiss 1946–1948, 4, 1; Hefner 1863, 118.

¹¹³ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103, pl. 26.

¹¹⁴ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103, pl. 26.

¹¹⁵ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103, pl. 26.

¹¹⁶ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

e. Ceramică șampilată (nr. 10)

10. *Tibiscum* – Iaz (pl. V/10). Fragment ceramic realizat prin șampilare. Brâu care înconjoară întregul vas. Detaliu decorativ realizat prin rozete. I = 6,5 cm, L = 6,5 cm.

2. CERAMICĂ FINĂ DECORATĂ CU ROTIȚA (NR. 16-18)

Fig. 8. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină decorată cu roțița.

Aceste tipuri de vase sunt bine reprezentate în peisajul descoperirilor arheologice de pe cuprinsul Daciei Romane, fiind considerate de factură locală¹¹⁷ sau importuri¹¹⁸.

În cadrul cercetărilor efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” putem menționa două vase ce fac parte din categoria farfuriilor, având buza răsfrântă în exterior și decorată cu roțița (pl. VI/16–17). Un alt exemplar, din care s-a păstrat doar baza vasului, are imprimată șampilă ...O. FE (pl. VI/18).

¹¹⁷ Rusu-Bolindeț 2007, 230–280.

¹¹⁸ Popilian 1976, 54.

CATALOG

16. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VI/16). Fragment ceramic (farfurie) provenit de la buză și corp. Pasta este fină, cărămizie, acoperită cu vopsea roșie. Buza este răsfrântă în exterior și ornamentată cu roțița. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹¹⁹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 20/1991. Nivelul I, adâncimea de 2,05 m (context 37). Dg = 16 cm, I = 3 cm.

17. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VI/17). Fragment ceramic (farfurie), provenit de la buza vasului. Pasta este fină, cărămizie, acoperită cu vopsea roșie. Buza este răsfrântă în exterior, fiind ornamentată cu roțița. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹²⁰. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 60/1999. Nivelul II, adâncimea 1,10 m. Dg = 22 cm, I = 1,5 cm.

18. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VI/18). Fragment ceramic fin, cărămiziu, provenit de la fundul vasului. Pasta este fină, având imprimată ștampila ... O FE pe fundul vasului, care este ornamentat circular cu roțița. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹²¹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 30/99. Nivelul II, adâncimea 1,20 m. Df = 11,5 cm, I = 3 cm.

3. CERAMICĂ FINĂ DE TIP KYLIX (NR. 19-25)

Fig. 9. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină de tip Kylix.

¹¹⁹ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹²⁰ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103, pl. 26.

¹²¹ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103, pl. 26.

Vasul, cunoscut sub denumirea de *Kylix* (lb. greacă), împrumutat de romani sub numele de *Calix*¹²² (lb. latină = învelișul extern al florilor – caliciu¹²³), este la origine un tip de cupă pentru băut vin, sub formă plată, puțin adânc, corpul ridicat pe un picior circular, cu două toarte simetrice dispuse orizontal¹²⁴.

Cunoscut încă din perioada miceniană ca unul dintre cele mai populare vase, este preluat în întreaga Grece antică, de unde este cunoscut de către romani și folosit la banchete. Primii creștini adoptă acest tip de vas sub denumirea de *Chalice*, folosit la ceremonii, mai bine zis la împărtășania cu vin (euharistia), ce reprezintă comuniunea dintre om și Dumnezeu, practică ce a ajuns până în zilele noastre.

Problema acestor vase nu a fost abordată până în prezent în literatura noastră de specialitate. În general, vasele cu două urechiușe au fost considerate ca făcând parte din categoria farfuriilor produse în perioada flaviană de atelierele sud-gallice¹²⁵. Asemenea tipuri de vase sunt cunoscute și la noi, unde sunt considerate imitații ale prototipului de farfurie sud-galică¹²⁶.

Până în prezent, la *Tibiscum* cunoaștem cinci asemenea vase, provenite atât din săpăturile efectuate la Jupa (IX/23–25), cât și de la Iaz „Traianu” (19–22).

Vasele pe care le vom prezenta se înscriu în categoria de forme cunoscută sub denumirea de *Kylikes*, „cu toarte-ureche”, care a început să suscite interesul specialiștilor după cel de-al Doilea Război Mondial¹²⁷. Acestea au forma de farfurie, numai că buza este dreaptă, puțin supraînălțată. De buză sunt prinse două toarte sub formă de ureche, de unde și denumirea. Față de vasele cu toarte aplicate sub formă de ochelari, o parte din toarta vaselor *chilix* sunt aplicate de buză sub formă de S, pentru a da o stabilitate mai mare la apucare. Corpul este în general rotunjit, sprijinit pe un picior circular, scobit. Ceramica este confecționată dintr-o pastă fină, având o ardere în mod oxidant, cu firnis (angobă) de la roșu la oranj.

Nu cunoaștem până în prezent existența pe pereții vaselor a ștampilelor de producător; cu siguranță că sunt produse de import. În

¹²² Guțiu 1983, 156.

¹²³ DEX 1975, 112.

¹²⁴ Riccioni 1987, 241–254.

¹²⁵ Vernhet 1986, 100, fig. 3.

¹²⁶ Rusu-Bolindeț 2007, 205, pl. XLI/188–190.

¹²⁷ Riccioni 1987, 250–254.

descoperirile provenite din Italia, pereții exteriori ai vaselor sunt ornamentați cu motive vegetale¹²⁸.

La această categorie de vase am inclus un fragment fin (pl. VII/19–20), decorat în două registre de metope, care reprezintă un ciorchine de strugure în alternanță cu un coș pentru adunat strugurii. Din păcate, nu s-au păstrat fragmente de la picior, așa încât este dificil de reconstituit.

Celelalte fragmente de vas provin atât de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VIII/21–22), cât și de la *Tibiscum* – „Jupa” (IX/23, X/24, XI/25). Menționăm faptul că în colecția Muzeului Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș se mai păstrează alte trei vase, dintre care doar unul provine de la cercetările efectuate în anul 1977 în așezarea civilă și are toarta în formă de ureche, iar celelalte două vase întregibile fac parte din categoria de farfurii cu urechiușe de foarte bună calitate. Ambele vase provin de la cercetările efectuate în anul 1982 la Clădirea A¹²⁹.

CATALOG

19. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VII/19). Reconstituire decor. Fragment ceramic fin provenit din corpul vasului din categoria de vase *kylix*¹³⁰. Pasta este fină cărămizie, decorată în două registre de metope reprezentând un ciorchine de strugure și un coș pentru adunat struguri. Cele două registre sunt despărțite printr-o metopă circulară formată din linii drepte. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹³¹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 30/1999. Nivelul II, adâncimea 1,30 m. D. Corp = 18 cm, I = 3 cm.

20. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VII/20). Fragment ceramic fin provenit din corpul vasului. Pasta este fină cărămizie, decorată în două registre de metope reprezentând un ciorchine de strugure și un coș pentru adunat struguri. Cele două registre sunt despărțite printr-o metopă circulară formată din linii drepte. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹³². M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 31/1999. Nivelul II, adâncimea 1,30 m. Dcorp = 18 cm, I = 3 cm.

21. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VIII/21). Reconstituire vas. Fragment ceramic fin de la buză, la care s-a păstrat și o parte din toartă. Pasta este fină cărămizie, vopsită în roșu, păstrându-se doar partea de la buză, care este dreaptă.

¹²⁸ Riccioni 1987, 246, fig. 2/4–5; 3/7–8.

¹²⁹ Bona/Petrovsky/Petrovsky/Rogozea 1982, 185–192.

¹³⁰ Riccioni 1987, 241–254.

¹³¹ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103, pl. 26.

¹³² Ardeț/Ardeț 2000, 102–103, pl. 26.

Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹³³. Nivelul II. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 66/2000. Dg = 23 cm, I = 2 cm.

22. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. VIII/22). Profil vas. Fragment ceramic fin de la buză, la care s-a păstrat și o parte din toartă. Pasta este fină cărămizie, vopsită în roșu, păstrându-se doar partea de la buză, care este dreaptă. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹³⁴. Nivelul II. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 67/2000. Dg = 23 cm, I = 2 cm.

23. *Tibiscum* – Jupa (pl. IX/23). Reconstituire vas. Fragment ceramic fin de la buză și corp. Pasta este fină, cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, păstrându-se un fragment de la toartă care a fost lipită de margine, corpul este rotunjit. Lipsește fundul care a fost inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 1981¹³⁵ de către Richard Petrovsky la Clădirea A (Pod Nord), adâncimea 1,60–2,00 m, din stratul de umplură. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 11477. Dg = 30 cm, I = 6 cm.

24. *Tibiscum* – Jupa (pl. X/24). Profil vas. Fragment ceramic fin de la buză și corp. Pasta este fină, cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, păstrându-se un fragment de la toartă care a fost lipită de margine, iar corpul este rotunjit. Lipsește fundul, care a fost inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 1981¹³⁶ de către Richard Petrovsky la Clădirea A (Pod Nord), adâncimea 1,60–2,00 m, din stratul de umplură. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 11477. Dg = 30 cm, I = 6 cm.

25. *Tibiscum* – Jupa (pl. XI/25). Reconstituire vas. Fragment ceramic fin de la buză și corp. Pasta este fină, cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, corpul este rotunjit. Lipsește fundul, care a fost inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 1981¹³⁷ de către Richard Petrovsky la Clădirea A (Pod Nord), adâncimea 1,60–2,00 m, din stratul de umplură. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 11309. Dg = 32 cm.

4. CERAMICĂ FINĂ CU FIRNIS (ANGOBĂ) ROȘIE – IMITAȚII LOCALE DE *TERRA SIGILLATA* (nr. 26 – 70)

Un capitol important în studierea ceramicii *terra sigillata* îl constituie „imitațiile locale”, dacă termenul nu este prea pretențios. Impune pentru imitații un atelier de sigilate ca acelea din Pannonia¹³⁸ și Moesia¹³⁹.

¹³³ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹³⁴ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹³⁵ Bona/Petrovsky/Petrovsky/Rogozea 1982, 185–192.

¹³⁶ Bona/Petrovsky/Petrovsky/Rogozea 1982, 185–192.

¹³⁷ Bona/Petrovsky/Petrovsky/Rogozea 1982, 185–192.

¹³⁸ Gabler 1988, 9–40; Bonis/Gabler 1990, 166–210.

¹³⁹ Bjelajac 1990.

Fig. 10. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșie.

Considerând această ceramică ca fiind fie „*terra sigillata* locală”¹⁴⁰, fie „imitații locale de *terra sigillata*”¹⁴¹, am considerat oportun a analiza vasele descoperite la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”, în primul rând ținând cont de funcționalitatea vaselor. Am reușit să disting trei categorii de vase: a. castroane (26–40); b. străchini (41–47); c. farfurii (48–70). În funcție de formă și dimensiuni, am încercat o racordare cronologică la situația stratigrafică existentă în clădirea IV de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.

a. Castroane (nr. 26–40)

Se caracterizează ca un tip de vas adânc cu marginile drepte și buza rotunjită în exterior; piciorul este inelar. Denumirea de castron provine indirect din limba franceză = *casserole*, care se definește ca un vas adânc în care se aduc la masă unele mâncări¹⁴² și nicidecum *patina*¹⁴³, care în limba latină se definește ca un vas larg de lut sau de metal pentru copt alimente¹⁴⁴.

¹⁴⁰ Rusu-Bolindeț 2007, 190–192.

¹⁴¹ Popilian 1976, 57–66.

¹⁴² DEX.

¹⁴³ Rusu-Bolindeț 2007, 405.

¹⁴⁴ Guțiu 1983, 867.

La toate aceste tipuri de vase pasta este fină, în general cărămizie, având un firnis roșu. Am inclus în categoria de castroane 15 vase, dintre care două din primul nivel (pl. XII/26–27), unul din cel de-al doilea nivel (pl. XIII/39), două din nivelul III (pl. XII/28–29) și cele mai multe, respectiv 10 vase, din ultimul nivel (pl. XII/30–31; XIII/32–38, 40).

b. Străchini (nr.41–47)

Cunoscut în literatura de specialitate ca vas ceramic, ușor adâncit, întrebuițat spre fierbere sau servit mâncare, din neogreacă, *ostrakinos* = strachină, în limba latină își găsește corespondența în tipul de vas *catinus*.

În cercetările efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” am reușit să identificăm până în prezent doar șapte asemenea vase, caracterizate prin gura larg deschisă, buza puțin rotunjită și răsfrântă în exterior, corpul piriform sau rotunjit, având picior inelar sau plat. Cunoaștem un singur exemplar ce provine din nivelul I (pl. XIV/41), cinci exemplare din nivelul II (pl. XIV/42, 44–47) și numai un exemplar din nivelul al IV-lea (pl. XIV/43).

c. Farfurii (nr.48–70)

Prin farfurie se înțelege un vas de lut, de obicei de formă rotundă, cu marginile puțin ridicate și cu fundul plat sau adâncit, în care se servește mâncarea. În limba latină este cunoscută sub denumirea de *lanx* sau *patella*, ce reprezintă un „blid” de lut adâncit, din care se servește mâncarea. Am reușit să identificăm câteva tipuri de farfurii, care provin însă din nivele diferite. În acest sens putem menționa farfuriile cu buza oblică și dreaptă (pl. XV/48–50), cele cu buza rotunjită spre exterior și fundul plat (pl. XV/51–53) sau cele mai multe cu pereții oblici, marginea rotunjită spre exterior și fundul inelar (pl. XVI–XVII). În aceste condiții din primul nivel avem trei exemplare cu buza dreaptă (pl. XV/48–49, 51), două cu buza rotunjită spre exterior (pl. XV/54–55) și două exemplare cu buza larg deschisă și piciorul inelar (pl. XVI/57, XVII/64).

Celui de-al doilea nivel îi corespund 11 vase (pl. XV/52–53, 56; XVI/58–62; XVII/65–66, 69), celui de-al treilea nivel – trei vase (pl. XV/50, XVII/67–68), iar celui de-al patrulea nivel doar două exemplare, dintre care unul cu buza evazată spre exterior (Pl. XVII/63) și celălalt cu buza dreaptă și îngroșată în exterior (pl. XVII/70).

CATALOG

26. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XII/26). Fragment buză vas fin (castron). Pasta este cărămie, vopsită roșu. Buza este rotunjită în exterior, iar corpul este drept. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁴⁵. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999, nivelul I, adâncimea 1,20–1,40. Dg = 20 cm, I = 5,5 cm.

27. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XII/27). Fragment buză vas fin (castron). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este puțin rotunjită în exterior. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁴⁶. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 29/2000, nivelul I, adâncimea 1,40–1,60, camera D. Dg = 22 cm, I = 3 cm.

28. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XII/28). Fragment buză și corp de vas fin (castron). Pasta este cărămie vopsită roșu. Buza este răsfrântă în exterior, corpul este drept, fiind îngustat la mijloc. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990¹⁴⁷. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 34/1990, nivelul III, adâncimea 1,30 m (context 22). Dg = 22 cm, I = 7 cm.

29. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XII/29). Fragment buză vas fin (castron). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este răsfrântă în exterior, corpul este drept, îngustat la mijloc. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁴⁸. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 21/1991, nivelul III, adâncimea 1,10 m (context 20). Dg = 22 cm, I = 4 cm.

30. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XII/30). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin rotunjită, corpul este puțin îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁴⁹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 22/1991, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 8). Dg = 20 cm, I = 6 cm.

31. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XII/31). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin rotunjită, corpul îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 23/1991, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 6). Dg = 26 cm, I = 5 cm.

32. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/32). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin ascuțită, corpul îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 24/1991, nivelul IV, adâncimea 0,20–0,50 m (context 2). Dg = 14 cm, I = 3,5 cm.

33. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/33). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin rotunjită,

¹⁴⁵ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁴⁶ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁴⁷ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁴⁸ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁴⁹ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

corpul îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 25/1991, nivelul IV, adâncimea 0,20–0,50 m (context 2). Dg = 14, I = 3 cm.

34. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/34). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin rotunjită, corpul îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 26/1991, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 6). Dg = 15 cm, I = 3 cm.

35. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/35). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin rotunjită, corpul îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 27/1991, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 8). Dg = 17 cm, I = 3,2 cm.

36. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/36). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin rotunjită, corpul îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 28/1991, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 6). Dg = 18 cm, I = 3 cm.

37. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/37). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin rotunjită, corpul rotunjit având o incizie pe centrul vasului. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 46/1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m. Dg = 16, I = 4 cm.

38. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/38). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, puțin rotunjită, corpul este rotunjit. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 29/1991, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 8). Dg = 14, I = 2 cm.

39. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/39). Fragment de buză vas fin (castron). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită în exterior, corpul este bombat la centru, având o linie incizată. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 17, I = 5 cm.

40. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIII/40). Fragment de corp vas fin (castron). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Corpul este puțin rotunjit, îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996¹⁵⁰. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14641, nivelul IV, adâncimea 0,20 m. Dg = 18, I = 6 cm.

41. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIV/41). Fragment de corp vas fin (strachină). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior, corpul este puțin rotunjit îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁵¹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999, nivelul I, adâncimea 1,20–1,40 m. Dg = 30 cm, I = 4 cm.

¹⁵⁰ Ardeț/Ardeț 1997, 67–68.

¹⁵¹ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

42. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIV/42). Fragment de corp vas fin (strachină). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior, corpul este puțin rotunjit îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁵². M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 24 cm, I = 34,5 cm.

43. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIV/43). Fragment de corp vas fin (strachină). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior, corpul este puțin rotunjit, îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁵³. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 30/1991, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 6). Dg = 16 cm, I = 3 cm.

44. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. XIV/44). Fragment de corp vas fin (strachină). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁵⁴. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 22 cm, I = 4 cm.

45. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIV/45). Fragment de corp vas fin (strachină). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit spre fund. Este ornamentat prin două incizii aflate sub buză. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁵⁵. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 25 cm, I = 7,5 cm.

46. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIV/46). Fragment de corp vas fin (strachină). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁵⁶. M.J.E.R.G.C. Nr. Inv. 32/1991, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 26 cm, I = 7 cm.

47. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIV/47). Fragment de corp vas fin (strachină). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și ascuțită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁵⁷. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 13965, nivelul II, adâncimea 1,20 m (context 27). Dg = 24 cm, I = 1,5 cm.

48. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/48). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și ascuțită, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996¹⁵⁸. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635, nivelul I, adâncimea 1,50 m. Dg = 12 cm, I = 2 cm.

49. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/49). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și ascuțită, corpul este drept

¹⁵² Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁵³ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁵⁴ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁵⁵ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁵⁶ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁵⁷ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁵⁸ Ardeț/Ardeț 1997, 67–68.

și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁵⁹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 25/2000, nivelul I, adâncimea 1,30–1,60 m. Dg = 14 cm, I = 2,5 cm.

50. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/50). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și ascuțită, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁶⁰. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 67/2000, nivelul III, adâncimea 0,90–1,00 m. Dg = 14 cm, I = 2,5 cm.

51. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/51). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și ascuțită, corpul este rotunjit și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁶¹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35/2000, nivelul I, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 15 cm, I = 3 cm.

52. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/52). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și rotunjită spre interior, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁶². M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 25 cm, I = 5,5 cm.

53. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/53). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și rotunjită spre interior, corpul este rotunjit și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁶³. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 21 cm, I = 4 cm.

54. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/54). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996¹⁶⁴. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14632, nivelul I, adâncimea 1,85m. Dg = 12 cm, I = 2,5 cm.

55. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/55). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, rotunjită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁶⁵. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35/2000, nivelul I, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 12 cm, I = 4 cm.

56. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XV/56). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă, rotunjită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul

¹⁵⁹ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁶⁰ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁶¹ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁶² Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁶³ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁶⁴ Ardeț/Ardeț 1997, 67–68.

¹⁶⁵ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

1999¹⁶⁶. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 17 cm, I = 4 cm.

57. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVI/57). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1992¹⁶⁷. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14369/3489, nivelul I, adâncimea 1,80 m. Dg = 24 cm, I = 2 cm.

58. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVI/58). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁶⁸. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 24 cm, I = 3,5 cm.

59. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVI/59). Fragment de corp vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁶⁹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 22 cm, I = 5 cm.

60. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVI/60). Vas fin întregibil (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund, care este inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁷⁰. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 34/2000, nivelul II, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 24 cm, I = 6,3 cm.

61. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVI/61). Vas fin întregibil (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund, care este inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁷¹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35/2000, nivelul II, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 23 cm, I = 5,5 cm.

62. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. XVI/62). Vas fin întregibil (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este drept și îngustat spre fund, care este inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁷². M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/2000, nivelul II, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 28 cm, I = 7,7 cm.

63. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. XVII/63). Fragment de vas fin (farfurie). Pasta este cărămie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este

¹⁶⁶ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁶⁷ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁶⁸ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁶⁹ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁷⁰ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁷¹ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁷² Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

drept și îngustat spre fund, care este inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁷³. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 31/1991, nivelul IV, adâncimea 0,50 m. Dg = 30 cm, I = 3,5 cm.

64. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVII/64). Fragment de vas fin (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁷⁴. M.J.E.R.G.C. Nr. inv.59/1999, nivelul I, adâncimea 1,25 m. Dg = 26 cm, I = 2,5 cm.

65. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVII/65). Vas fin întregibil (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit și îngustat spre fund, care este inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁷⁵. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 36/2000, nivelul II, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 19 cm, I = 5 cm.

66. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVII/66). Vas fin întregibil (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit și îngustat spre fund, care este inelar. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁷⁶. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14075/8994, nivelul II, adâncimea 1,20 m. Dg = 26 cm, I = 5,3 cm.

67. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVII/67). Fragment de vas fin (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999¹⁷⁷. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 46/1999, nivelul III, adâncimea 1,00 m. Dg = 21 cm, I = 2,8 cm.

68. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVII/68). Fragment de vas fin (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior, corpul este rotunjit și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁷⁸. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 11/2000, nivelul III, adâncimea 0,80 m. Dg = 26 cm, I = 4 cm.

69. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVII/69). Fragment de vas fin (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este rotunjită spre exterior având incizii circulare, corpul este rotunjit și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990¹⁷⁹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35/1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m. Dg = 18 cm, I = 1,5 cm.

70. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVII/70). Fragment de vas fin (farfurie). Pasta este cărămizie, vopsită în roșu. Buza este dreaptă având incizii circulare, corpul este drept și îngustat spre fund. Provine de la cercetările efectuate în anul

¹⁷³ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁷⁴ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁷⁵ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁷⁶ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁷⁷ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁷⁸ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁷⁹ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

1999¹⁸⁰. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 46/1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m. Dg = 14 cm, I = 2 cm.

5.CERAMICĂ FINĂ ALBĂ „ȘTAMPILATĂ” (NR. 71-76)

Fig. 11. *Tibiscum* – laz „Traianu”. Ceramică fină albă ștampilată.

Definirea acestei specii ceramice a fost făcută după cel de-al doilea război mondial de către N. Lamboglia¹⁸¹, înscriindu-se în categoria vaselor pentru băut având o origine italică sau sud-galică¹⁸². Aceste tipuri de vase sunt cunoscute în toate siturile arheologice din Dacia, în unele cazuri reprezentând variante ale ceramice locale din unele regiuni¹⁸³.

Am inclus în această categorie patru boluri-cupă (pl. XVIII/71, 74–76), dintre care două au decor aplicat în relief prin cercuri concentrice (pl. XVIII/71) și sub formă de frunză (pl. XVIII/76). Un vas este reprezentat

¹⁸⁰ Ardeț/Ardeț 2000, 102–103.

¹⁸¹ Lamboglia 1950, 180–183.

¹⁸² Ricci 1985, 343–353.

¹⁸³ Popilian 1976, 54–55, nr. 252–256, pl. XIII; Rusu-Bolindeț 2007, 311–317.

sub formă de cupă cu două toarte (pl. XVIII/72), iar un alt vas sub formă de bol cu buza răsfrântă spre exterior (pl. XVIII/73). Din punct de vedere cronologic, un singur vas provine din nivelul al doilea (pl. XVIII/73), trei din nivelul al treilea (pl. XVIII/74–76) și două din ultimul nivel (pl. XVIII/71–72).

CATALOG

71. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVIII/71). Fragment de corp din vas fin. Pasta este alb-gălbuie, având urme de vopsea roșie. Pe corp sunt prezente urme de ștampilare concentrice. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996¹⁸⁴. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14638, nivelul IV, adâncimea 0,50 cm. Dg = 6 cm, I = 1,5 cm.

72. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVIII/72). Fragment de corp din vas fin cu două toarte circulare. Pasta este alb-gălbuie, corpul este rotunjit. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990¹⁸⁵. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 36/1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 cm. Dg = 12 cm, I = 5 cm.

73. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVIII/73). Fragment de vas fin. Buza este rotunjită spre exterior. Pasta este alb-gălbuie, corpul este rotunjit. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996¹⁸⁶. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635, nivelul II, adâncimea 1,50 cm. Dg = 16 cm, I = 2 cm.

74. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVIII/74). Fragment de vas fin. Buza este dreaptă, rotunjită spre interior. Pasta este alb-gălbuie, corpul este rotunjit și îngustat spre bază. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁸⁷. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 32/1991, nivelul III, adâncimea 0,60–0,90 m (context 12). Dg = 18 cm, I = 4 cm.

75. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVIII/75). Fragment de vas fin. Buza este dreaptă, rotunjită spre interior. Pasta este alb-gălbuie, corpul este rotunjit și îngustat spre bază. Este ornamentat printr-o incizie orizontală. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁸⁸. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 33/1991, nivelul III, adâncimea 0,60 m (context 8). Dg = 16 cm, I = 3,5 cm.

76. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XVIII/76). Fragment de vas fin. Buza este dreaptă, rotunjită spre interior. Pasta este alb-gălbuie, corpul este rotunjit și îngustat spre bază. Este ornamentat prin ștampilare. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991¹⁸⁹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 34/1991, nivelul III, adâncimea 0,60 m (context 8). Dg = 16 cm, I = 3,5 cm.

¹⁸⁴ Ardeț/Ardeț 1997, 67–68.

¹⁸⁵ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

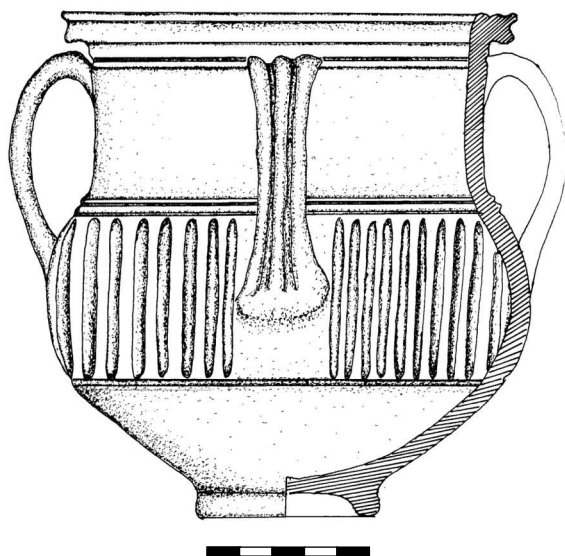
¹⁸⁶ Ardeț/Ardeț 1997, 67–68.

¹⁸⁷ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁸⁸ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

¹⁸⁹ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

6. CERAMICĂ CU DECOR ÎN TEHNICA BARBOTINEI (NR. 77)

Vasele cu decor în tehnica barbotinei își trag, se pare, originea încă din epoca elenistică, din sudul Italiei¹⁹⁰, de unde, prin provinciile vecine, din vest¹⁹¹ și din est, au pătruns în Dacia. Este o categorie ceramică bine reprezentată în Dacia, unde se pare că avem de-a face cu centre de producție la *Porolisum*¹⁹², *Micăsasa*¹⁹³, *Romula*¹⁹⁴ etc.

Până în prezent, la *Tibiscum* am descoperit în primul nivel un singur vas întregibil, cu trei toarte, decorat în tehnica barbotinei, de culoare maro-verzuie, cu buza dreaptă și îngroșată în exterior. Vasele cu trei toarte sunt cunoscute în Dacia, la Soporul de Câmpie¹⁹⁵, Cincșor, Cristești și Obreja și provin în general din necropole, unde sunt cunoscute ca urne de incinerare. Se pare că oala cu trei toarte este de origine italică, fiind răspândită ca vas de cult sau funerar, regăsindu-se în *Pannonia* și *Noricum*¹⁹⁶.

¹⁹⁰ Popilian 1976, 50.

¹⁹¹ Gudea 1987, 409–436.

¹⁹² Gudea 1998.

¹⁹³ Mitrofan 1994, 529–532.

¹⁹⁴ Popilian 1997, 13, pl. XIII–XIV.

¹⁹⁵ Protase 1976, 50–51, fig. 5/2, 10; Pl. IX/6, X/4, XV/7, XVII/8, XVIII/3, XLVII/8.

¹⁹⁶ Protase 1976, 50–51.

CATALOG

77. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XIX/77). Vas întregibil cu trei toarte¹⁹⁷ decorat în tehnica barbotinei de culoare maronie-verzuie. Buza este dreaptă și îngroșată spre exterior. Toartele sunt prinse sub buză și pe corpul vasului. Sub buză și la marginea gâtului sunt prezente linii incizate orizontale. Corpul este rotunjit și îngustat spre fund, care este inelar. Pe corpul vasului sunt incizate linii verticale. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000¹⁹⁸. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 33/2000. Nivelul I, adâncimea 1,70–1,90 m. Dg = 14 cm, I = 15,5 cm.

7. CERAMICĂ PICTATĂ (NR. 78-80)

Ceramica pictată a rămas un domeniu mai puțin abordat de către specialiști, care nu au acordat destulă atenție acestui important aspect al ceramicii romane din Dacia, cu excepția ceramicii romane din Oltenia¹⁹⁹.

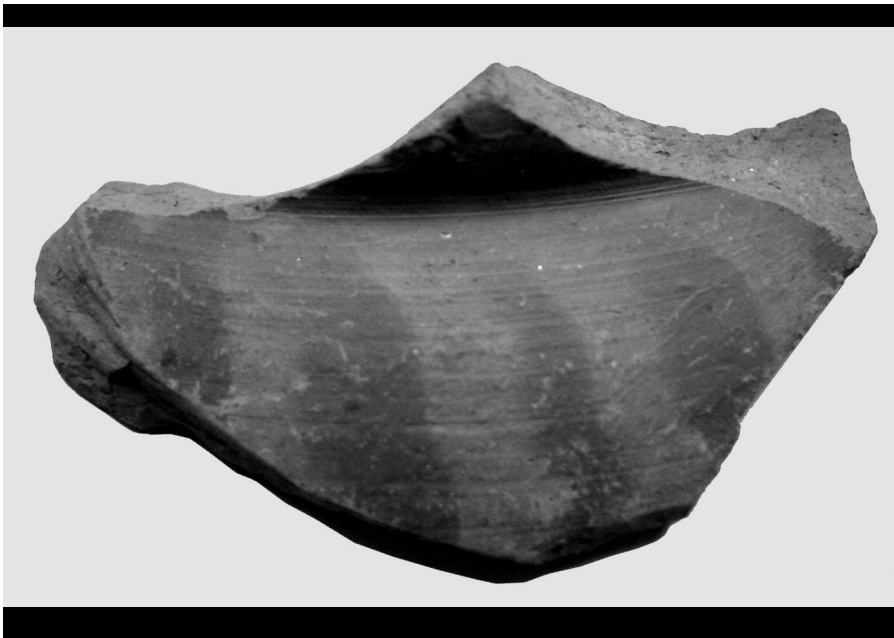

Fig. 13. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică pictată.

¹⁹⁷ Protase 1976, 50–51.

¹⁹⁸ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

¹⁹⁹ Popilian 1976, 81–82.

În ultimul timp preocupări deosebite asupra ceramicii pictate au apărut odată cu descoperirile efectuate la Cioroiu Nou²⁰⁰.

Până în prezent, am reușit să identificăm trei fragmente ceramice²⁰¹, toate din nivelul al doilea, provenite dintr-o cană (pl. XX/78, 80) și o cupă (pl. XX/79). Pictura este realizată cu vopsea roșie și maronie, sub formă de linii verticale sau orizontale.

CATALOG

78. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XX/78). Fragment vas (cană). Buza este dreaptă și îngroșată spre exterior. Gâtul este drept și puțin îngustat. Sub buză vasul este ornamentat cu pictură cu vopsea roșie, neagră și maronie sub forma de urme lăsate cu măturica. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991²⁰². M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35/1991, nivelul II, adâncimea 1,50 m (context 35). Dg = 15 cm, I = 5,5 cm.

79. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XX/79). Fragment vas (cupă). Buza este dreaptă și puțin îngroșată spre exterior. Corpul este alungit și rotunjit la centru. Pe buză vasul și corp este ornamentat cu pictură cu vopsea roșie, sub forma de linii verticale. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000²⁰³. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41192, nivelul II, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 10 cm, I = 3,5 cm.

80. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XX/80). Fragment vas (cană). Gâtul este drept, îngustat spre corp, care este bombat și strâmtat spre fund, care este inelar. Pe corpul vasului este ornamentat prin pictură cu vopsea roșie și galbenă, sub forma de linii verticale. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000²⁰⁴. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 36585, nivelul II, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 12 cm, I = 12 cm.

8. CERAMICĂ DECORATĂ CU FIGURI APLICATE ÎN RELIEF (NR. 81-84)

În această categorie se înscriu vasele decorate cu șerpi sau ornamente vegetale. Vasele decorate cu șerpi cunosc o mare răspândire având un caracter cultic, strict legate de cultul lui Mithras²⁰⁵ sau al altor

²⁰⁰ Bondoc 2006, 128–141.

²⁰¹ Ardeț 2008, 98–104.

²⁰² Benea/Ardeț 1996, 64–65.

²⁰³ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

²⁰⁴ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

²⁰⁵ Popilian 1976, 69–74, nr. 293–301; Benea 1976, 55–61.

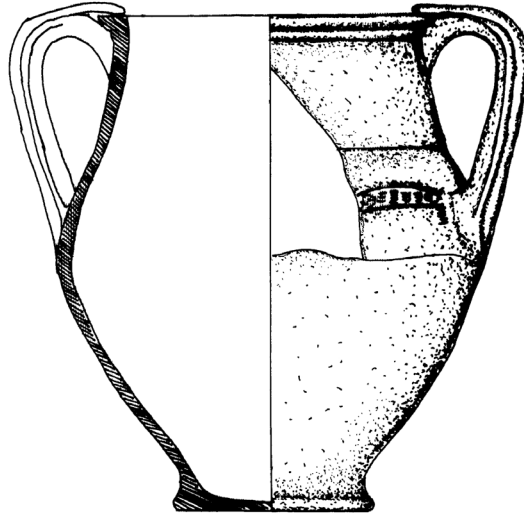

Fig. 14. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică decorată cu figuri în relief.

zeități²⁰⁶. Un capitol deosebit de important în lucrarea asupra ceramicii romane de la Napoca este acordat de Viorica Rusu-Bolindeț atât atribuirii, cât și discuțiilor legate de vasele decorate cu șerpi²⁰⁷.

La *Tibiscum* – Iaz „Traianu”, în campania arheologică din anul 2000²⁰⁸, am descoperit un vas întregibil, unde atât pe pereții vasului, cât și pe toate apare șarpele redat prin împunsături succesive în relief (pl. XXI/81). Vasul provine din nivelul al doilea, fiind datat la mijlocul secolului al II-lea. Au mai fost descoperite două fragmente ornamentate cu șerpi, care provin tot din nivelul al doilea (pl. XXI/82, 84). Un ultim fragment, ornamentat prin figuri aplicate în relief, reprezintă o ramură de brad (pl. XXI/83), care se consideră că este un element care însoțește în general vasele ornamentate cu șerpi.

CATALOG

81. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXI/81). Vas întregibil cu două toarte. Ornamentat pe corp și toarte prin aplicarea unui șarpe, ai cărui solzi sunt reprezentați prin împunsături²⁰⁹. Vasul are forma unei oale cu două toarte. Pasta

²⁰⁶ Mușețeanu 2003, 119–120, pl. 41.

²⁰⁷ Rusu-Bolindeț 2007, 359–370.

²⁰⁸ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

²⁰⁹ Popilian 1996, 66–69, Pl. XXIX/298.

este cărămiziu brună, având buza dreaptă și îngroșată spre exterior, corpul bombat și fundul plat. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000²¹⁰. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40/2000, nivelul II, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 22 cm, I = 33 cm.

82. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXI/82). Fragment vas, ornamentat prin figuri aplicate în relief sub forma unui șarpe și a unei benzi întrerupte. Pasta este cenușiu brună. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991²¹¹. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14071, nivelul II, adâncimea 1,50 m. L = 10 cm, I = 5,5 cm.

83. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXI/83). Fragment vas, ornamentat prin figuri aplicate în relief sub formă de ace de brad. Pasta este cărămizie. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990²¹². M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 37/1999, nivelul II, adâncimea 1,50 m. L = 6 cm, I = 5,5 cm.

84. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXI/84). Fragment vas, ornamentat prin figuri aplicate în relief sub formă de șarpe. Pasta este brun-cărămizie. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000²¹³. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 68/2000, nivelul II, adâncimea 1,40–1,60 m. Dg = 27 cm, I = 7,5 cm.

9. MORTARIA (nr. 85–88)

Fig. 15. *Tibiscum* – Jupa. *Mortaria*

²¹⁰ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

²¹¹ Benea/Ardeț 1996, 64–65.

²¹² Benea/Ardeț 1996, 64–65.

²¹³ Ardeț/Ardeț 2001, 102–103.

Reprezintă o categorie distinctă de vase, de mari dimensiuni, cu pereții groși și marginea evazată. La mijlocul buzei are un deversor care permite scurgerea lichidelor. În antichitate, acest tip de vas este cunoscut sub denumirea de *mortarium*²¹⁴ sau *pelve*²¹⁵. Pe fundul vaselor se constată prezența de pietricele sau silex, pentru a permite sfărâmarea grăunțelor sau a legumelor.

Acest subiect a suscitât interesul specialiștilor români²¹⁶, publicându-se numeroase exemplare provenite din diferite situri arheologice²¹⁷. Pe multe piese descoperite în Dacia au fost găsite ștampile sau *graffiti*.

Fragmentele de vas descoperite de noi sunt confecționate atât din ceramică (pl. XXII/86–88), cât și din marmură (pl. XXII/85). Din nivelul al doilea provine exemplarul din marmură (pl. XXII/85), iar din nivelul al treilea exemplarele din ceramică (pl. XXII/86–88).

CATALOG

85. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXII/85). Fragment de buză și de la orificiul de scurgere. Este confecționat din marmură albă. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635, nivelul II, adâncimea 1,50 m. Dg = 36 cm, I = 5,5 cm.

86. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXII/86). Fragment de buză. Pasta este cărămizie, conținând nisip și mică. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14682, nivelul III, adâncimea 0,35 m. Dg = 43 cm, I = 3,5 cm.

87. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXII/87). Fragment de buză. Pasta este gălbui-cărămizie. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55/1999. Nivelul III, adâncimea 0,60 m. Dg = 32 cm, I = 2,5 cm.

88. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXII/88). Vas întregibil. Pasta este cărămizie, conținând în interior nisip, mică și cuarț. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 8/2000, nivelul III, adâncimea 0,90–1,00 m. Dg = 35 cm, I = 11,5 cm.

²¹⁴ Hilgers 1969, 226–228.

²¹⁵ Hilgers 1969, 248–249.

²¹⁶ Tudor 1968, 87; Popilian 1976, 46–50.

²¹⁷ Lipovan 1992, 179–199; Rusu-Bolindeț 2007, 407–410.

10. PUȘCULIȚE (nr. 89)

Fig. 16. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Pușculiță.

Cunoscut în antichitate sub denumirea de *loculus*, recipientul sub formă de vas ceramic cu un orificiu pentru introducerea monedelor a cunoscut o evoluție deosebit de interesantă. Prima semnalare, dar și cel mai important studiu legat de evoluția acestor vase este făcut de către Iudita Winkler pe baza materialului arheologic descoperit la Apulum²¹⁸. Până în prezent au mai fost descoperite câteva exemplare de pușculițe, ce au fost publicate alături de diferite monografii de sit arheologic²¹⁹. În săpăturile efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” am descoperit un singur exemplar ce provine din șanțul de vest al castrului de pământ²²⁰.

CATALOG

89. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXIII/89). Vas întreg având forma de pară²²¹. În partea superioară se află un orificiu pentru introducerea monedelor,

²¹⁸ Winkler 1965, 203–215, Fig. 1–4.

²¹⁹ Popilian 1976, 113–114.

²²⁰ Ardeț/Ardeț 2004, 44.

²²¹ Winkler 1965, 203–215.

având lungimea de 3,7 cm și lățimea de 1 cm. Pereții vasului sunt ornamentați prin incizii orizontale. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Provine de la săpăturile efectuate în anul 2001 în șanțul de vest al castrului la adâncimea de 2,50 m. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 141491. Dcorp = 20 cm, I = 22 cm.

11. CERAMICĂ PREISTORICĂ (nr. 90)

În stratul de nivelare ce aparține nivelului al doilea a fost descoperit un singur fragment ceramic preistoric, ce aparține Culturii Basarabi, faza I timpurie²²². Fără a avea un context arheologic, care să implice existența unui nivel aparținător Culturii Basarabi, suntem siguri că acest fragment ceramic a fost adus odată cu pământul de nivelare.

CATALOG

90. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXIII/90). Fragment vas preistoric de tip Basarabi²²³, ornamentat prin împunsături succesive cu unghia și un brâu aplicat. Pasta este neagră – cenușie, bine arsă. Provine de la săpăturile efectuate în anul 1990, fiind descoperit într-un strat de amenajare la adâncimea de 1,40 m, fiind probabil adus în momentul lucrărilor de nivelare a castrului. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14020. Lf = 4 cm, l = 3,5 cm.

12. AMFORE (nr. 91-111)

Domeniu distinct în cadrul ceramicii, amforele reprezintă un subiect aparte și foarte important în studierea civilizației romane din Dacia. Acesta a reprezentat subiectul tezei de doctorat²²⁴ finalizată prin lucrarea ce conține în bună măsură materialul descoperit de noi la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”²²⁵.

Ținând cont de aceste elemente, la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” am descoperit un număr de 21 de amfore, pe care le-am încadrat în 10 tipuri distincte ce provin din șase provincii distincte aflate atât în vestul Imperiului, cât și în est. În acest caz putem menționa amforele provenite

²²² Gumă 1993, 232-233.

²²³ Gumă 1993, 232-235.

²²⁴ Ardeț 1998.

²²⁵ Ardeț 2006.

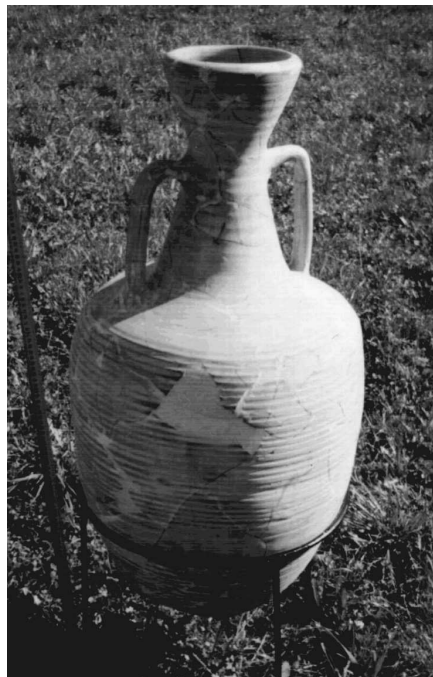

Fig. 17. *Tibiscum* - Jupa. Amforă tip Zeest 90.

din *Italia*, ce au fost încadrate în tipurile Dressel 2–4, Dressel 6B și Forlimpopoli.

a. **Tipul Dressel 2–4**²²⁶ (pl. XXIV/91, XXV/93), caracterizată prin gura puțin lărgită, având buza rotunjită spre exterior, cu gâtul conic, îngustându-se spre umeri. Toartele sunt rotunjite și duble, prinse imediat sub buză și de umerii amforei. Corpul este alungit și puțin bombat la mijloc, unde are diametrul maxim. Piciorul este lunguiet și îngust, rotunjindu-se spre bază²²⁷.

Este o amforă cu dimensiuni mari, cu înălțimea de 80–90 cm și un diametru maxim al corpului de 35–40 cm.

În general, pasta este cărămiziu-roșiatică, conținând în interior particule negre de tuf vulcanic și cristale verzui de augite, alături de o prezență masivă de argilă feruginoasă. Pe lângă această structură, unele exemplare mai cunosc și o altă culoare a pastei, care este roșu spre brun, incluzând în interior cuarț, feldspat și granule de mică aurie.

Prezența de *tituli picti* a fost semnalată în foarte multe cazuri, ca și unele ștampile. Cunoaștem o toartă de amforă provenită de la *Colonia Apulensis*²²⁸ care are imprimată inscripția **OPTAT**.

Ținând cont de faptul că avem de-a face cu două structuri petrologice ale aceluiași tip, considerăm că acest tip a fost confecționat în două zone diferite²²⁹. În acest caz amforele cu pasta cărămiziu-roșiatică se pare că au fost confecționat în Italia, mai precis în zona Campania, Latium și Etruria²³⁰, esențială pentru acestea fiind prezența tufului vulcanic. Fiind un tip de amforă puțin mai deosebit, considerăm că ea a preluat elementele de

²²⁶ Zevi 1966, 208–247, pl. 77–81; Ardeț 2006, 66–67.

²²⁷ Vidrich-Perko 1999, 9, fig. 2.

²²⁸ Popa 1981, 71–78, fig. 1.

²²⁹ Freed 2000, 459–466.

²³⁰ Callender 1965, 9–12, fig. 12/21; Carre 1985, 226–228.

bază de la tipul consacrat în răsăritul Mării Mediterane și confecționat în insula Kos²³¹. Aceste elemente sunt valabile pentru a demonstra existența celei de-a doua structuri petrologice, care este roșu-brună și păstrează foarte bine caracterele de bază ale tipului egeean.

Cunoaște o mare difuzare în lumea romană, fiind cunoscută din *Britannia* și până în zona Mării Roșii. Numeroase exemplare au fost semnalate în provinciile învecinate Daciei, așa încât putem vorbi de prezența acesteia în *Dalmatia*²³², *Pannonia*²³³, *Moesia Superior*²³⁴ și în *Moesia Inferor*²³⁵. În *Dacia* am reușit să identificăm câteva exemplare ce provin de la *Colonia Apulensis* (pl. II/17–19), *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa* (pl. II/20–22) și *Tibiscum* (pl. II/23–25). Materialul arheologic descoperit este în bună măsură fragmentar.

Atât forma amforei, cât și informațiile scrise pe pereții acesteia indică faptul că a fost folosită la transportul de vin²³⁶.

Din punct de vedere cronologic, acest tip de amforă, chiar dacă cunoaște două variante, se pare că circulă în secolul I d. Chr. și până la mijlocul secolului II d. Chr. în Italia și Grecia²³⁷. Exemplarele descoperite în *Pannonia*²³⁸ și *Moesia Superior*²³⁹ se înscriu în acest sistem cronologic, cu toate că se consideră că această formă cunoaște un declin încă de la sfârșitul secolului I d. Chr.²⁴⁰, când aria de difuzare se restrânge foarte mult. În *Dacia*, piesele pe care le-am examinat pot fi datate la începutul secolului II d. Chr., în primele nivele de locuire romană.

b. Tipul Dressel 6B²⁴¹ (pl. XXIV/92, XXV/94–95)

Se caracterizează ca o amforă ce are gura îngustă, sub formă de pâlnie, fiind puțin rotunjită la buză. Gâtul este lunguiet, lărgindu-se spre umeri, toartele sunt rotunjite și prinse de gât și pe umerii vasului. Corpul este pântecos, rotunjindu-se în partea de mijloc²⁴².

²³¹ Peacock/Williams 1986, 166, fig. 39.

²³² Starac 2001, 269–277.

²³³ Kelemen 1988, 111.

²³⁴ Bjelajac 1996, 25–27, fig. V/34–36.

²³⁵ Topoleanu 2000, 129, pl. XXXIX/318.

²³⁶ Tchernia-Zevi 1972, 35–67; Vidrich-Perko 1999, 9–10; Starac 2001, 269, fig. 1.

²³⁷ Peacock 1977, 270–278.

²³⁸ Bezeczky 1987, 4, fig. 15–16; Kelemen 1988, 111–123, fig. 1–2.

²³⁹ Bjelajac 1996, 26.

²⁴⁰ Peacock/Williams 1986, 106.

²⁴¹ Zevi 1966, 208–247; Ardeț 2006, 67–69.

²⁴² Ardeț 2001, 279–280, abb. 2/1–4.

Înălțimea este de 80–90 cm, având diametrul corpului de 35–40 cm.

Pasta ca structură este bine încheată, dând impresia unei amfore fine și merge de la un aspect făinos, până la unele exemplare care sunt dure și aspre. Culorile sunt în general deschise, ce merg de la cărămiziu-roșiatic spre un maroniu mai deschis. Pe exteriorul amforei pot fi observate fragmente mici de minereu de fier. În interior, pasta este cărămiziu-roșiatică, conținând granule de cuarț, bucăți de mică și ocazional de calcar. Minereul de fier poate fi observat atât în exteriorul pastei, cât și în interior.

În Dacia, la *Porolissum*²⁴³, a fost descoperit un exemplar ce are imprimat sub buză inscripția **IMP/NRVA/AVG**, asemănătoare cu descoperirile din Peninsula Istria²⁴⁴. Tot la acest tip de amforă au fost încadrate și fragmentele de buză descoperite la *Sirmium*²⁴⁵ și *Viminacium*²⁴⁶, care poartă ștampila **CEMEIO E**. Asemenea ștampile sunt cunoscute în Dacia la *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa*²⁴⁷ și *Arcidava*²⁴⁸. O altă ștampilă care a fost imprimată pe un vas ce aparține aceluiași tip, provine de la *Apus Flumen*²⁴⁹ și are inscripția **OFF OCLO**.

Citirea ștampilelor prezente pe amforele acestui tip, indică cu mare probabilitate faptul că aceste amfore au fost confecționate în atelierele de la Parentium²⁵⁰ în nordul Italiei. Tot în acea zonă credem că au fost fabricate și exemplarele care poartă ștampila **CEMEIO E**. Ne exprimăm rezervele în cazul ștampilei **CEMEIO E** de-a o încadra în acest tip chiar dacă sunt cunoscute analogiile de la sudul Dunării, în așezările romane de la *Sirmium*²⁵¹ și *Viminacium*²⁵². Ștampila de la *Apus Flumen* are analogii în așezările romane de la sudul Dunării, și anume la *Sirmium*²⁵³ și *Transdierna*²⁵⁴, fiind citită de către cercetătoarea sârbă Olga Brukner ca fiind fabricată în **OFF(icina) OC(tavi) LO(ngini)**²⁵⁵.

²⁴³ Macrea/Protase/Rusu 1961, 378, fig. 15.

²⁴⁴ Starac 1999, 602, pl. 5/4.

²⁴⁵ Brukner 1981, pl. 158/36.

²⁴⁶ Bjelajac 1996, 13–19, Fig. 1/10, 11.

²⁴⁷ Alicu 1975, 409, fig. 1–2.

²⁴⁸ Ardeț/Iaroslavschi/Bozu 2003, 313, pl. Ia.

²⁴⁹ IDR, III/1, 1977, no. 4, 35, fig. 4; Ardeț 1993, 98–99, fig. 4 a, b.

²⁵⁰ Callender 1965, 268, nr. 1810 c.

²⁵¹ Brukner 1981, pl. 158/36.

²⁵² Bjelajac 1996, 13–19, Fig. 1/10, 11.

²⁵³ Brukner 1981, fig. 158/31–32.

²⁵⁴ Bjelajac 1996, 19, Fig. 1/15.

²⁵⁵ Cf. Brukner 1990, 199–216: **OFF(icina) OC(tavianus) LO(nginus)**.

Acest tip cunoaște o mare răspândire²⁵⁶ în Italia²⁵⁷, *Noricum*, *Pannonia*²⁵⁸, *Moesia Superior*²⁵⁹, *Moesia Inferior*²⁶⁰ posibil și pe litoralul Mării Negre²⁶¹, Grecia²⁶² și Nordul Africii²⁶³.

Exemplarele cunoscute în Dacia provin de la *Porolissum*, Ilișua, *Apus Flumen*, *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa*, *Arcidava*, *Dierna*, *Porolissum*, *Romula*, *Tibiscum*, *Praetorium*, *Samum* și *Gaganae*.

În general specialiștii sunt unanim de acord în a atribui acestui tip de amforă ca utilizare, transportul uleiului de măsline²⁶⁴, produs, după cum se cunoaște, în atelierele existente în Peninsula Istria. Recent au fost descoperite și unele exemplare de amforă ce aparțin acestui tip și care conțin pe pereți vopsea roșie, ce indică folosirea pentru transportul vinului²⁶⁵. Nu cunoaștem până acum existența unui asemenea exemplar în Dacia și ne exprimăm rezervele față de această ipoteză.

Cronologic, se poate spune că această amforă circulă începând cu secolul I î. Chr. și până la sfârșitul secolului I d. Chr. în Italia²⁶⁶, descoperirile făcute în *Pannonia*²⁶⁷ și *Moesia Superior*²⁶⁸ indică faptul că aceasta circulă și la începutul secolului II d. Chr. Descoperirile din Dacia indică o circulație a acestui tip la începutul secolului II d. Chr.

c. Tipul de amforă cunoscut sub denumirea de **Forlimpopoli**²⁶⁹ (pl. XXVI/96–97, XXVII/98) are gura îngustă și răsrântă în exterior, gâtul este lunguiet, lărgindu-se spre umeri, unde sunt prinse cele două toarte care sunt plate. Corpul este piriform și alungit, având un picior realizat printr-o bază inelară și dreaptă. Acest tip de amforă este cunoscut și sub denumirea de „*Forlimpopoli*”²⁷⁰, după descoperirile din Italia²⁷¹.

²⁵⁶ Peacock/Williams 1986, 98–101, Fig. 34.

²⁵⁷ Carre 1985, 220–221.

²⁵⁸ Kelemen 1987, 5–31.

²⁵⁹ Bjelajac 1996, 14–15, Fig. I–II.

²⁶⁰ Dyczek 1999, 68–72, fig. 51.

²⁶¹ Topoleanu 2000, 130, pl. XXXIX/320 ?

²⁶² Robinson 1959, pl. 19/M 14.

²⁶³ Peacock/Williams 1986, 98.

²⁶⁴ Peacock/Williams 1986, 100; Kelemen 1993, p. 67.

²⁶⁵ Carre 1985, 211–213.

²⁶⁶ Peacock/Williams 1986, 100.

²⁶⁷ Kelemen 1987, 5–31.

²⁶⁸ Bjelajac 1996, 14–15.

²⁶⁹ Carre 1985, 228–231.

²⁷⁰ Ardeț 2000, 489, pl. 2/4–6.

²⁷¹ Carre 1985, 228–231.

Are o înălțime ce atinge 55–60 cm și un diametru de 30 cm.

Este o amforă cu pastă foarte fină, având culoarea roșiatică cu nuanțe gălbui. În exterior constatăm prezența pe pereții vasului a unui luciu caracteristic, sub forma unei angobe de culoare roșu-gălbui. În interior pasta este roșiatică, conținând mică, nisip foarte fin și fragmente albe de calcar, alături de cuarț fin.

Pe un exemplar provenit de la *Tibiscum*²⁷² sunt gravate pe pereții exteriori ai amforei, cu un obiect ascuțit, câteva litere din cuvântul **FORTUNATI**²⁷³. Alături de acest cuvânt sunt prezente și câteva litere grecești, folosite la determinarea capacității amforei.

După numărul de exemplare descoperite, se consideră că provine din *Italia*, mai precis de la Ostia²⁷⁴.

Acest tip de amforă cunoaște o răspândire relativ mare, fiind cunoscute asemenea exemplare în Grecia, *Pannonia*, *Moesia Superior*²⁷⁵, *Moesia Inferior*²⁷⁶ și în *Italia*. Exemplarele cunoscute în Dacia provin de la *Tibiscum*²⁷⁷, *Romula*²⁷⁸, Pojejena²⁷⁹, *Gaganae*, Tihău²⁸⁰. Această formă de amforă trebuie să cunoască o extindere mai mare, dar unii specialiști nu o includ în categoria amforelor, așa încât numărul exemplarelor cunoscute pare mai mic.

Unii specialiști consideră că acest tip de amforă a fost folosit la păstrarea apei și nu ar face parte din categoria amforelor. Informațiile provenite din citirea de „*tituli picti*” și „*grafitti*”, prezente pe unele exemplare, indică folosirea acesteia la transportul de vin²⁸¹.

Amforele cunoscute în Italia sunt datate în secolul II d. Chr., racordare cronologică valabilă și pentru descoperirile din *Moesia Superior*. Cu precizări în acest domeniu vin cercetările efectuate la *Cnosos*²⁸², unde exemplare identice sunt datate între 160–180 d. Chr. Exemplarele cunoscute de noi sunt datate la mijlocul secolului al II-lea d. Chr.

²⁷² Bona/Petrovsky/Rogozea 1982, 201, pl. XIII/1.

²⁷³ Ardeț 2000, 489, pl. 2/4–6.

²⁷⁴ Carre 1985, 228–231, fig. 5.

²⁷⁵ Bjelajac 1996, 22–23, pl. IV/26–32.

²⁷⁶ Dyczek 1999, 65–68, fig. 46.

²⁷⁷ Ardeț 2006, 71–72, pl. VI/58, 61–63; pl. VII/65.

²⁷⁸ Popilian 1976, 172, pl. XVI/211.

²⁷⁹ Ardeț 1993, 102–103, fig. 18/a,c.

²⁸⁰ Tudor 1968, 255–256.

²⁸¹ Bjelajac 1996, 22–23.

²⁸² Hayes 1983, 145.

Amfore provenite din *Hispania* sunt reprezentate prin tipurile Dressel 20 și Matagalares 1.

d. **Tipul Dressel 20**²⁸³ (pl. XXVIII/99), cunoscut în literatura de specialitate sub denumirea de „*amforă globulară*”²⁸⁴, se caracterizează prin masivitatea pereților și forma rotunjită a corpului. Gura este îngustă, buza răsfrântă spre interior, dreaptă sau puțin teșită spre exterior. Gâtul este scurt, de el prinzându-se toartele, care sunt masive și prinse pe umerii amforei. Piciorul este realizat printr-o mică proeminență, puțin vizibilă. Datorită masivității sale, această amforă este destul de greu de manevrat.

Amfora globulară se caracterizează printr-o înălțime relativ medie, de cca. 75–80 cm, și un diametru al corpului de 55–60 cm. Diametrul buzei este de cca. 10–12 cm.

Se caracterizează printr-o pastă săpunoasă la pipăit, cărămiziu-portocalie, cu nuanțe roșiatice-brune sau cenușii, observându-se cuarțul și calcarul pe pereții exteriori. În interiorul pastei constatăm prezența de cuarț, potasiu, feldspat plagioclastic, nisip, calcar și bucăți foarte mici de mică. Această structură petrologică indică cu destul de mare exactitate complexul geologic Sierra Morena, amplasat pe valea râului *Baetis* din *Baetica*²⁸⁵, ca sursă a materiei prime din care s-au confecționat asemenea tipuri de amfore. Foarte multe detalii despre acest tip de amforă au fost obținute în urma cercetărilor arheologice efectuate la Monte Testaccio²⁸⁶.

Astăzi este cunoscut faptul că în unele provincii au fost imitate exemplare identice cu acest tip, cum este situația centrului de la *Lugdunum*²⁸⁷, care a aprovizionat provinciile nordice²⁸⁸.

Această formă de amforă a fost considerată ca model pentru descrierea ștampilelor și a unor *tituli picti*²⁸⁹, fiind cea mai cunoscută. În Dacia acestui tip îi pot fi atribuite cu exactitate ștampilele, provenite de la *Tibiscum*, cu inscripția **MMACSVR**²⁹⁰ și cea de la Aiton cu inscripția **VIRGIN**²⁹¹.

²⁸³ Tchernia 1967, 216–234; Ardeț 2006, 78–81.

²⁸⁴ Beltran Lloris 1970, 420–424; Remesal Rodriguez/Schallmayer 1988, p. 428.

²⁸⁵ Beltran Lloris 1970, 464–492, fig. 186–198.

²⁸⁶ Blazquez Martinez 2000, 29–56.

²⁸⁷ Desbat-Lemaître 2000, 793–816; Marimon Ribas 2002, 379–388.

²⁸⁸ Tchernia 2002, p. 319–324; Cristol 2002, 325–334.

²⁸⁹ Martinez Maganto 2000, 1206–1220; Martin Kilcher 2000, 759–786.

²⁹⁰ Ardeț 2000, 487–488, pl. 2/2; Ardeț 2006, 78–81, pl. VIII/74; fig. 24, 86.

²⁹¹ Blăjan/Cerghi 1978, 22–23, fig. 4.

Recent la *Arcidava*²⁹² a fost descoperit un exemplar care are ștampila **C IV R**²⁹³ pentru care nu avem analogii. Pe lângă aceste exemplare au mai apărut și *tituli picti* pe o amforă descoperită la *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa*²⁹⁴.

Ținând cont de structura petrologică, dar și de prezența unor asemenea tipuri de amfore în zona cuptoarelor de fabricație din *Baetica*, cu mare exactitate se poate considera că această provincie este locul de unde „*amfora globulară*” s-a răspândit în Imperiu²⁹⁵.

Cunoaște o mare răspândire, este cunoscută în majoritatea provinciilor, dintre care amintim: *Britannia*²⁹⁶, *Gallia*²⁹⁷, *Germania*²⁹⁸, *Noricum*²⁹⁹, *Pannonia*³⁰⁰, *Moesia Superior*³⁰¹, în *Moesia Inferior* la *Tropaeum Traiani*³⁰², *Horia*³⁰³, *Noviodunum*³⁰⁴, dar și în alte multe provincii³⁰⁵.

În cadrul documentației noastre, pe lângă exemplarele cunoscute din *Dacia*³⁰⁶, am identificat și alte asemenea amfore la *Tibiscum*³⁰⁷, *Arcidava*³⁰⁸, *Angustia*³⁰⁹, *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa*³¹⁰, *Cincșor*³¹¹ și *Romula*³¹² (pl. VIII/82). Identificarea unor ștampile pe amforele de la *Tibiscum*³¹³ și *Arcidava*, dar și a unor *tituli picti* pe amfora de la

²⁹² Ardeț/Iarosslavski/Bozu 2003, 311–312, pl. Ib.

²⁹³ Ardeț 2006, 79, fig. 87.

²⁹⁴ Ardeț 2006, 80, pl. VIII/77.

²⁹⁵ Garcia Vargas 2000, 84–86.

²⁹⁶ Peacock/Williams 1986, 136–140, fig. 65–67.

²⁹⁷ Panella 1973, 460–633; Desbat/Lemaître 2000, 793–816.

²⁹⁸ Remesal Rodriguez/Schallmayer 1988, 397–403, fig. 2.

²⁹⁹ Gassner 1989, 52–72, pl. 8/19–21; Bezeczky 2000, 1349–1358.

³⁰⁰ Kelemen 1990, 160–171, fig. 3–4; Brukner 1981, pl. 165/62–65; Bezeczky 2000, 1349–1358.

³⁰¹ Bjelajac 1996, 32, fig. VIII.

³⁰² Bogdan-Cătănicu/Barnea 1979, p. 195, fig. 144 3(2).

³⁰³ Baumann 1980, p. 407, pl. XXVIII/2.

³⁰⁴ Barnea 1977, 281–282, fig. 4/1–2.

³⁰⁵ Pons Pujol 2000, 925–934.

³⁰⁶ Popilian 1974, pl. 2/11; Popilian, 1976, pl. XVI/212.

³⁰⁷ Ardeț 2006, 80, pl. VIII/74, 81, IX/83.

³⁰⁸ Ardeț 2006, 80, pl. VIII/75.

³⁰⁹ Ardeț 2006, 80, pl. VIII/76.

³¹⁰ Ardeț 2006, 80, pl. VIII/77–79.

³¹¹ Ardeț 2006, 80, pl. VIII/80.

³¹² Ardeț 2006, 80, pl. VIII/82.

³¹³ Bona/Petrovsky/Rogozea 1982, 201, Pl. XIV/4; Benea 1982, 25; Benea/Bona 1994, 92–93; A. Ardeț 1993, 100, Fig. 11/a-b; Ardeț 1996, 167.

Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa a ușurat problemele legate de origine.

Cu mare probabilitate se consideră că a fost utilizată la transportul uleiului de măsline³¹⁴. Asemenea referiri au fost făcute pe o serie de amfore ce aparțin acestui tip și descoperite într-o serie de așezări romane din *Italia*, *Germania*³¹⁵ și *Pannonia*³¹⁶.

Cronologic, vorbim de circulația acestui tip de amforă pe parcursul secolelor II–III d. Chr.³¹⁷, situație identică cu cea din *Moesia Inferior*³¹⁸ și *Pannonia*³¹⁹.

Tot din Hispania este și tipul **Matagallares 1**³²⁰ (pl. XXVIII/100), ce cuprinde amforele de mici dimensiuni. Gura este evazată, toartele fiind aplicate sub buză. Gâtul este scurt și rotunjit. Corpul este piriform, având un fund inelar plat. În general, are înălțimea de 45–50 cm și un diametru maxim al corpului de 30–33 cm.

Cercetările arheologice efectuate la Los Matagallares (Granada) indică existența cuptoarelor de fabricație³²¹.

Este considerat un tip de amforă folosit pentru transportul de vin³²² de Granada, cunoscut și astăzi ca unul din cele mai renumite podgorii din sudul Spaniei.

Acest tip de amforă este cunoscut astăzi în *Gallia Narbonensis*³²³ și Italia.

Pasta din care este confecționată amfora este galben-brună, incluzând în ea mică aurie foarte fină, cuarț și piatră de var.

Până în acest moment am identificat un singur exemplar provenit de la *Tibiscum*³²⁴, datat la începutul secolului al III-lea, moment când acest tip începe să circule în Imperiu.

³¹⁴ Callender 1965, p. 32, tip 2; Remesal Rodriguez 2000, 373–392; Beltran Lloris 2000, 441–536.

³¹⁵ Remesal Rodriguez/Schallmayer, 1988, 397–403, fig. 2.

³¹⁶ Kelemen 1990, 160–171, fig. 3–4; Kelemen 1993, 66–69.

³¹⁷ Remesal Rodriguez/Schallmayer 1988, 404–409.

³¹⁸ Barnea 1977, 281–282.

³¹⁹ Kelemen 1990, p. 164–169; Bjelajac 1996, 32.

³²⁰ Bernal Casasola 2000, 1305–1325, fig. 9.

³²¹ Bernal Casasola 2000, 1305–1306, fig. 9/136–145.

³²² Bernal Casasola 2000, 1310.

³²³ Lamaitre/Bonnet 2000, 817–825.

³²⁴ Ardeț 2006, 81, pl. IX/84.

Din *Gallia* provine un singur exemplar încadrat tipologic la tipul **Gauloise 5**³²⁵ (pl. XXVIII/101), care se caracterizează ca o amforă distinctă, gura având o deschidere mai mare decât normală, buza este dreaptă și răsfrântă spre exterior, gâtul este cilindric și scurt. Toartele sunt plate și prinse de gât și pe umerii amforei. Corpul este piriform, îngustându-se la bază, care este realizată printr-un fund inelar, manieră puțin diferită față de alte tipuri de amforă³²⁶. Este considerată, în special datorită asemănării cu un tip din Dobrogea, ca făcând parte din categoria „amforelor de masă”³²⁷.

Fiind un tip distinct de amforă, dimensiunile sunt puțin mai deosebite, înălțimea ajungând la 65–70 cm și diametrul corpului la 45–50 cm.

Argila folosită la prepararea pastei este de bună calitate, culorile fiind de cărămiziu-roșiatic spre portocaliu. Pe exteriorul amforei sunt vizibile fragmente de mică, cuarț și calcar. În interior constatăm prezența de calcar, cuarț și fragmente de rocă metamorfică. Culoarea interioară a pastei este cărămizie, uneori brun-cenușie.

Pe o parte din exemplarele descoperite în Franța și Germania sunt cunoscute ștampile și inscripții cu vopsea roșie. La noi, până în prezent, nu au apărut amfore care să furnizeze astfel de informații.

Ca tip distinct de amforă, se încadrează în forma amforelor galice, confecționate în sudul Franței³²⁸. Cercetătoarea sârbă Ljiljana Bjelajac³²⁹ consideră că un tip de amforă asemănător cu tipul Gauloise 5 a fost confecționat și în zona Dunării, părere împărtășită și de A. Opaïț³³⁰.

Exemplare aparținătoare acestui tip sunt cunoscute în Italia, Franța, *Britannia*³³¹, *Pannonia*³³², *Moesia Superior*³³³ și în *Moesia Inferior*, la *Troesmis*³³⁴, Niculițel³³⁵, Topraichioi³³⁶ și Telița-Amza³³⁷.

³²⁵ Fontes/Laubenheimer/Leblanc/Bonnefoy/Gruel/Widemann 1981, 95–110; Ardeț 2006, 88–89.

³²⁶ Laubenheimer 1985, 353; Laubenhaimer 1989, 105–138; Baudoux 1996, 55–63, fig. 18, nr. 14; Siraudeau 1989, 654–655; Ardeț 2002, 423–424.

³²⁷ Opaïț 2004, 4–5; Opaïț 1996, 42, tipul II, pl. 4/4.

³²⁸ Laubenheimer 1985, 293, pl. 153; Peacock/Williams 1986, 148, fig. 74.

³²⁹ Bjelajac 1996, 99–101, fig. XXXV, tip XXXI.

³³⁰ Opaïț 1980, 291–294, pl. I–II; Opaïț 1996, 42, tipul II, pl. 4/4.

³³¹ Laubenheimer 1985, 293–370, pl. 153; Peacock/Williams 1986, 148, fig. 74; Remesal Rodriguez/Revilla Celva 1991, 412–413, fig. 1–2.

³³² Brukner 1981, 125, pl. 165.

³³³ Bjelajac 1996, 99–101, fig. XXXV.

³³⁴ Opaïț 1980, 291–294, fig. I/3–4.

³³⁵ Baumann 1980, 408, pl. XXIX/2.

³³⁶ Opaïț/Zahariade/Poenaru Bordea/Opaïț 1991, 30–33, 37, fig. 7/40–41, 11/88.

³³⁷ Baumann 1995, 103, pl. LXV.

În provincia romană *Dacia*³³⁸ cunoaștem existența unor exemplare ce aparțin tipului Gauloise 5 din descoperirile efectuate la *Tibiscum*³³⁹, *Colonia Apulensis*³⁴⁰, *Dierna*³⁴¹ și Orlea³⁴².

După informațiile deținute, suntem îndreptățiți să considerăm că acest tip de amforă a fost folosit la transportul și depozitarea vinului³⁴³.

Descoperirile efectuate în sudul Franței indică circulația acestui tip în secolele I–II d. Chr.³⁴⁴, perioadă în care se înscriu și descoperirile din Dacia. Pentru descoperirile efectuate în Pannonia, dar mai ales pentru cele din Dobrogea, nu este valabilă perioada secolelor I–II d. Chr., aceste amfore fiind datate în secolele III și chiar IV–V d. Chr.³⁴⁵, ceea ce impune o datare a provenienței într-o perioadă mai târzie.

Dintre provinciile estice menționăm amforele provenite din *Pontus et Bithynia* încadrate la tipul **Zeast 90**³⁴⁶ (pl. XXIX/102–103), care are gura în formă de pâlnie, puțin rotunjită spre exterior, cu gâtul larg spre umeri, loc unde sunt prinse cele două toarte care au o formă ovală. Corpul este pântecos și globular, îngustându-se spre bază, care este realizată printr-un picior puțin ascuțit. Aproape toate exemplarele cercetate au caneluri orizontale pe pereții exteriori.

Este o amforă de mari dimensiuni, înălțimea ajungând la 85–90 cm, iar diametrul corpului de cca. 40 cm.

În general, această amforă este confecționată dintr-o argilă ce are culoarea cărămizie, foarte apropiată de culoarea pielii. În exterior are o angobă gălbuie, fiind vizibile cu ochiul liber mici fragmente de cuarț și mică. Interiorul pastei este cărămiziu-roșiatic, uneori cenușiu, având un aspect săpunos. Conține fragmente de mică, cuarț, particule negre și maro de argilă feruginoasă, alături de scoici pisate și fragmente albe ce provin de la sarea marină.

Aproape toate exemplarele cercetate au imprimare ștampile sau inscripții cu vopsea roșie, *tituli picti*. În primul rând menționăm o

³³⁸ Popilian 1976, 172, pl. XVI/211.

³³⁹ Ardeț 1993, 98–99, fig. 5/a-c; Ardeț 1996, 167, fig. 6; Ardeț 2006, 88–89, pl. X/92.

³⁴⁰ Ardeț 2006, 88–89, pl. X/93.

³⁴¹ Ardeț 2006, 88–89, pl. X/94.

³⁴² Ardeț 2006, 88–89, pl. X/95.

³⁴³ Peacock/Williams 1986, 148; Remesal Rodriguez/Revilla Celva 1991, 412–413, fig. 1–2.

³⁴⁴ Laubenheimer 1985, 312–313.

³⁴⁵ Opaț 1980, 291–294.

³⁴⁶ Zeast 1960, 117, pl. XXXVI, 90; Ardeț 2006, 106–108.

descoperire efectuată în *Moesia Inferior*, la *Troesmis*³⁴⁷, care are imprimată stampila **CTPATONEIKOY**, ce se regăsește foarte frecvent în descoperirile din Dacia la *Drobeta*³⁴⁸, *Romula*³⁴⁹, *Sucidava*³⁵⁰ și *Tibiscum*³⁵¹. O altă ștampilă care apare pe un asemenea tip de amforă este **ΠΑΥΛΟΥ**, atestată la *Drobeta*³⁵², *Romula*³⁵³ și trei exemplare descoperite la *Tibiscum*³⁵⁴. Tot acestui tip de amforă îi poate fi atribuită și ștampilă **ΜΑΡΚΟΥ**, descoperită la *Romula*³⁵⁵ și mai recent la *Tibiscum*³⁵⁶. Inscripțiile cu vopsea roșie sunt cunoscute la *Tibiscum*³⁵⁷, *Drobeta*³⁵⁸, *Dierna*³⁵⁹, Slăveni³⁶⁰ și *Angustia*³⁶¹.

În atribuirea originii, cercetătorii care s-au ocupat de acest tip de amforă sunt împărțiți în două grupe. Din prima grupă fac parte atât cercetători români³⁶², cât și străini, care o consideră ca fiind de proveniență istro-pontică³⁶³. Al doilea grup de cercetători o consideră ca fiind produsă în zona Mării Egee³⁶⁴. Atât structura pastei, cât și forma amforei pare să indice o origine istro-pontică, mărturie fiind și cele două ștampile cunoscute pe asemenea exemplare și care au nume grecești, ce probabil provin din zona Pontului. Pe lângă exemplarele amintite, recent a fost descoperită la *Viminacium*³⁶⁵ o ștampilă cu inscripția **CTRATONEIKOY**.

Acest tip de amforă cunoaște cea mai mare difuzare dintre toate tipurile cunoscute până în prezent în Dacia. Analogii la acest tip sunt cunoscute în provinciile învecinate, în *Moesia Inferior*³⁶⁶ la *Tropaeum*

³⁴⁷ Opaïț 1980, 296, pl. IV/5.

³⁴⁸ Ardeț 2006, fig. 114.

³⁴⁹ Ardeț 2006, fig. 115.

³⁵⁰ Ardeț 2006, fig. 116.

³⁵¹ Benea 2000, 437–438; Ardeț 2006, fig. 117.

³⁵² Popilian 1976, 172, pl. XV/199; Ardeț 2006, fig. 96.

³⁵³ Ardeț 2006, fig. 97.

³⁵⁴ Nemeth 1996, 95; Benea 2000, 438, fig. 2/4–5; Ardeț 2006, fig. 98–100.

³⁵⁵ Ardeț 2006, fig. 118.

³⁵⁶ Benea 2000, 438, fig. 2/1; Ardeț 2006, fig. 119.

³⁵⁷ Ardeț 2006, pl. XIV/126, fig. 137.

³⁵⁸ Ardeț 2006, pl. XV/127, fig. 138.

³⁵⁹ Ardeț 2006, pl. XVI/133; fig. 139.

³⁶⁰ Ardeț 2006, pl. XVII/140; fig. 140.

³⁶¹ Ardeț 2006, pl. XVIII/159; fig. 134.

³⁶² Scorpan 1976, 161; Rădulescu 1976, 104–105.

³⁶³ Peacock/Williams 1986, 213, fig. 130, tip 57; Panella 1986, 625, fig. 22.

³⁶⁴ Popilian 1976, 42, pl. XV/2–3; Opaïț 1980, 299, pl. IV/3, 5; Dyczek 1999, 136–152, fig. 132/a; Topoleanu 2000, 132, pl. XXXIX, nr. 323; Suceveanu 2000, 174–175, pl. 85, type LXI.

³⁶⁵ Bjelajac 1996, 57–58, fig. XVIII/93, 93 A.

³⁶⁶ Dyczek 1999, 144–145, fig. 143.

*Traiani*³⁶⁷, Horia, Niculițel³⁶⁸, *Histria*³⁶⁹, Agigea, Techirghiol³⁷⁰, *Troesmis*, *Aegyssus*³⁷¹ și *Halmyris*³⁷², dar și în Muntenia, în așezarea de la Mătăsari³⁷³, în sudul Rusiei³⁷⁴, *Pannonia* și *Moesia Superior*³⁷⁵.

În ceea ce privește prezența acestui tip și în provincii mai îndepărtate ale Imperiului Roman, sunt cunoscute exemplarele descoperite în Italia³⁷⁶, Grecia³⁷⁷ și *Britannia*³⁷⁸.

În Dacia acest tip de amforă a fost semnalat încă din deceniul trecut la Grojdibob, *Romula*, Slăveni, *Drobeta*³⁷⁹ și la *Angustia*³⁸⁰. Noi am reluat piesele cunoscute și le-am completat cu alte exemplare descoperite recent, așa încât astăzi cunoaștem un număr impresionant de așezări romane, de pe cuprinsul provinciei Dacia, în care au apărut amfore încadrate la tipul Zeest 90. În acest sens vom menționa descoperirile făcute la Gornea³⁸¹ (pl. XIV/125), *Tibiscum*³⁸², *Drobeta* (pl. XV/127, 130), *Romula*³⁸³, Grojdibod³⁸⁴, *Dierna*³⁸⁵, *Praetorium*³⁸⁶, *Napoca*³⁸⁷, *Porolissum*³⁸⁸, Slăveni³⁸⁹, *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa*³⁹⁰, *Municipium Apulense*³⁹¹ și *Angustia*³⁹².

³⁶⁷ Bogdan-Cătănicu/Barnea 1979, 202, fig. 151. 3(2).

³⁶⁸ Baumann 1973–1975, pl. VI/12; Baumann 1980, 367.

³⁶⁹ Coja 1960, 287, fig. 9/1; Suceveanu 2000, 174–175, pl. 85, type LXI.

³⁷⁰ Slobozeanu 1959, 738–739, fig. 5/5; Rădulescu 1976, 104–105, pl. V/2.

³⁷¹ Opaiț 1980, 296–298, pl. IV/2–3, 5.

³⁷² Topoleanu 2000, 131–132, pl. XXXIX/323.

³⁷³ Bichir 1984, 39, pl. XXXV/11.

³⁷⁴ Zeest 1960, 117, pl. XXXVII/90 a-d.

³⁷⁵ Bjelajac 1996, 53–58, fig. XVII/80–87, tip XVIII.

³⁷⁶ Kapitan 1972, 250, fig. 11.

³⁷⁷ Robinson 1959, 68, k 109, pl. 15.

³⁷⁸ Peacock/Williams 1986, 213, fig. 130.

³⁷⁹ Popilian 1976, 40–41, pl. XV/195–198, tip 2.

³⁸⁰ Székely 1975, 348, fig. 6/1.

³⁸¹ Ardeț 2006, pl. XIV/125.

³⁸² Ardeț 2006, pl. XIV/126, 129; XVIII/155.

³⁸³ Ardeț 2006, pl. XV/128; XVI/132.

³⁸⁴ Ardeț 2006, pl. XVI/131.

³⁸⁵ Ardeț 2006, pl. XVI/133–135.

³⁸⁶ Ardeț 2006, pl. XVI/136–137.

³⁸⁷ Ardeț 2006, pl. XVI/138.

³⁸⁸ Ardeț 2006, pl. XVI/139; XVII/141, 145–147.

³⁸⁹ Ardeț 2006, pl. XVII/140.

³⁹⁰ Ardeț 2006, pl. XVII/142–144, 148–152; XVIII/153–154, 156, 158.

³⁹¹ Ardeț 2006, pl. XVIII/157.

³⁹² Ardeț 2006, pl. XVIII/159.

Descoperirea unei amfore la *Tibiscum* ce are *titulus pictus*, **AIUS**, scris cu vopsea roșie³⁹³, presupune folosirea la transportul uleiului de măsline.

Circulația acestui tip de amforă pare a atinge apogeul în secolele II–III d. Chr.³⁹⁴.

Exemplarele descoperite în Italia au fost încadrate în tipul Dressel 24³⁹⁵, diferit ca formă de Zeest 90. Un punct de vedere deosebit îl reprezintă A. Opaïț, care consideră că acest tip cunoaște o evoluție deosebită în sec. IV–V, când avem de-a face cu tipul Charthage LR Amphora 2³⁹⁶.

Tipul **Knossos 36**³⁹⁷ (pl. XXIX/104) este, se pare, tot din *Pontus et Bithynia* și se caracterizează prin gura îngustă, buza rotunjită și răsfrântă spre exterior, gâtul este conic, lărgindu-se spre umeri, toartele sunt prinse sub buză și pe umerii vasului, fiind ușor arcuite și rotunjite, de mici dimensiuni. Corpul este alungit și puțin pântecos în partea centrală, existând o simetrie între partea de sus a amforei și cea de jos. Piciorul este aproape inexistent, fiind realizat printr-o protuberanță puțin scoasă în evidență³⁹⁸.

Acest tip de amforă atinge frecvent înălțimea de 90 cm și un diametru al corpului de 40–45 cm³⁹⁹.

Este o amforă cu o pastă cărămizie și cu o angobă exterioară brun-cafenie, pe care se pot observa cu ochiul liber nisipul grosier și fragmentele negre de minereu de fier. În interior, pasta este brun-cenușie, constatăndu-se existența fragmentelor de calcar, cuarț și bucățele foarte mici de minereu de fier, alături de particule foarte fine de tuf vulcanic. În alternanță cu aceste elemente mai pot fi distinse mica și argila feruginoasă.

Nu cunoaștem prezența unor ștampile aplicate pe asemenea tipuri de amfore, cu excepția exemplarului de la *Tibiscum*⁴⁰⁰, pe gâtul căruia constatăm existența unor „*tituli picti*“, care indică doar două litere: **P E**⁴⁰¹. Sub

³⁹³ Ardeț 2006, pl. XIV/125, fig. 137.

³⁹⁴ Popilian 1976, 40–41; Scorpan 1976, 160; Opaïț 1980, 296–298; Opaïț 1984, 312–315.

³⁹⁵ Panella 1986, 624–625, fig. 22–23 nota 33.

³⁹⁶ Opaïț 2004, 10–12.

³⁹⁷ Hayes 1983, tip 36; Ardeț 2006, 108–110.

³⁹⁸ Hayes 1983, tip 36.

³⁹⁹ Comunicare susținută cu titlul: „The Roman Province of Dacia: Aspects of Commerce in Light of Amphoras” la cel de-al XXIII-lea Congres Internațional RCRF Roma 29 septembrie – 6 octombrie 2002; Ardeț 2004.

⁴⁰⁰ Ardeț 1993, 99, fig. 8/a-b; Ardeț 1996, 169, fig. 12; Ardeț 2006, pl. XIX/163.

⁴⁰¹ Ardeț 2006, fig. 141.

toarte, pe gâtul amforei, se află două litere incizate în pasta moale a amforei **XP**⁴⁰², ce pot fi legate de capacitatea amforei.

Problemele originii acestui tip au fost și rămân controversate. Apariția unui asemenea exemplar la Knossos⁴⁰³, în Creta, a fost considerată singulară și atribuită zonei Mării Negre, posibil Sinope pe coasta Bithyniei, unde structura pastei este asemănătoare. Recent, a fost semnalat un alt exemplar în Corint⁴⁰⁴. Descoperirea unui exemplar întregibil în apropierea cuptoarelor de olar de la Micăsasa⁴⁰⁵ a încurcat și mai mult lucrurile. Până în acest moment, în Dacia nu au fost descoperite cuptoare speciale pentru fabricat amfore, singurul indiciu fiind structura petrologică care conține elemente regăsite și în centrul Transilvaniei. Bazându-ne pe structura petrologică și circulația deosebit de intensă în bazinul Dunării și al Mării Negre considerăm că acest perimetru poate fi atribuit ca origine.

În Dacia asemenea exemplare au fost semnalate la Drobeta⁴⁰⁶, Micăsasa⁴⁰⁷ și *Tibiscum*⁴⁰⁸, acestora alăturându-se și unele descoperiri răzlețe provenite din Moesia Superior, la Transdierna⁴⁰⁹, și din Moesia Inferior la *Tropaeum Traiani*⁴¹⁰, *Halmyris*⁴¹¹ și *Tomis*⁴¹². Noi am reușit să studiem un număr impresionant de fragmente provenite de la acest tip de amforă, descoperite la *Drobeta*⁴¹³, *Tibiscum*⁴¹⁴, *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa*⁴¹⁵, *Romula*⁴¹⁶, *Dierna*⁴¹⁷ și *Micăsasa*⁴¹⁸.

Nu sunt cunoscute informații legate de atribuirea conținutului, dar putem presupune folosirea pentru transportul uleiului de măsline.

⁴⁰² Ardeț 2006, fig. 132.

⁴⁰³ Hayes 1983, 155, fig. 25, tip 36, no. A80.

⁴⁰⁴ Slane 2000, 301–303, fig. 14g.

⁴⁰⁵ Mitrofan 1993, 179–189, fig. 10.

⁴⁰⁶ Davidescu 1980, 118–122.

⁴⁰⁷ Mitrofan 1993, 179–189, fig. 10.

⁴⁰⁸ Ardeț 1993, 99, fig. 8/a-b; Ardeț 1996, 169, fig. 12.

⁴⁰⁹ Bjelajac 1996, 64, Fig. XXI/111.

⁴¹⁰ Bogdan-Cătănicu/Barnea 1979, 195–207, fig. 144/8 (6); 158/3; 156/3.(1).

⁴¹¹ Topoleanu 2000, 143, pl. XLV.

⁴¹² Suceveanu 2000, 161–162, pl. 84/3, 7.

⁴¹³ Ardeț 2006, pl. XIX/160.

⁴¹⁴ Ardeț 2006, pl. XIX/161, 163; XX/170–171.

⁴¹⁵ Ardeț 2006, pl. XIX/162, 165; XX/169, 172.

⁴¹⁶ Ardeț 2006, pl. XIX/164.

⁴¹⁷ Ardeț 2006, pl. XX/166–168.

⁴¹⁸ Ardeț 2006, pl. XX/173.

Din descoperirile făcute la *Tibiscum*⁴¹⁹, *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa* și *Micăsa*⁴²⁰ se poate deduce faptul că avem de-a face cu o amforă care circulă la sfârșitul secolului al II-lea d. Chr. și începutul secolului III d. Chr., situație cronologică asemănătoare cu cea din Moesia Superior⁴²¹ și Moesia Inferior, la *Tomis*⁴²². Descoperirile efectuate la *Knossos* și *Corint* plasează acest tip de amforă la începutul secolului III d. Chr.⁴²³. Singura excepție o constituie fragmentul descoperit la *Halmyris*, datat în a doua jumătate a secolului IV d. Chr.⁴²⁴ și considerat de tip **Papadopoulos VII**⁴²⁵.

Din provinciile orientale, mai bine zis din Asia, provin trei fragmente de amforă încadrată la tipul **Rhodian**⁴²⁶ (pl. XXIX/105, XXX/105–107), care este o amforă ce are gura puțin mai largă decât la celelalte tipuri, iar buza rotunjită spre exterior. Imediat sub buză sunt prinse cele două toarte, care sunt rotunjite și puțin supraînălțate, arcuindu-se în jurul gâtului, care este lunguiet și cilindric. Corpul este piriform și solid, îngustându-se către picior, care este ascuțit și rotunjit la capăt.

Se caracterizează printr-o înălțime mai puțin obișnuită, ce atinge cca. 100–110 cm și un diametru al corpului de 20–25 cm.

La acest tip pasta ridică unele probleme, fiind cunoscute două variante distincte⁴²⁷, dintre care cea mai comună este **Rhodian**⁴²⁸ sau **Camulodunum 184**⁴²⁹, care are pasta roșie, cu o angobă exterioară cărămișiu-roșie. În interior constatăm mică aurie, foarte mult calcar și fragmente foarte fine de argilă feruginoasă. A doua variantă de pastă o reprezintă cea de culoare cărămizie, foarte apropiată de culoarea pielii, cu o angobă exterioară gălbuie. În interior constatăm cuarț, mică și argilă feruginoasă maronie.

⁴¹⁹ Ardeț 1993, 99, fig. 8/a-b; Ardeț 1996, 169, fig. 12.

⁴²⁰ Bona/Petrovsky/Rogozea 1982, 201, pl. IX/1.

⁴²¹ Bjelajac 1996, 64, Fig. XXI/111.

⁴²² Suceveanu 2000, 161–162, pl. 84/3, 7.

⁴²³ Slane 2000, 301.

⁴²⁴ Topoleanu 2000, 143, pl. XLV.

⁴²⁵ Papadopoulos 1991, 98–100, tip VII, cat. 13, fig. 17.

⁴²⁶ Riley 1979, 147–148; Ardeț 2006, 121–122.

⁴²⁷ Peacock/Williams 1986, 266–270.

⁴²⁸ Sciallano/Sibella 1991, 89.

⁴²⁹ Hawkes/Hull 1947, 251.

Exemplarele cunoscute în Dacia sunt fragmentare și provin ori de la buză ori din toarte. În alte provincii ale lumii romane au fost semnalate exemplare ce poartă atât ștampile, cât și inscripții cu vopsea roșie.

Această formă de amforă reprezintă poate cel mai bine tradiția elenistică în acest domeniu, preluând aproape integral forma arhaică grecească a amforelor provenite din Insula Rhodos⁴³⁰.

Este prezentă aproape în toate provinciile Imperiului Roman, din Britannia⁴³¹ și Germania, până în Italia⁴³², Grecia⁴³³ și Pannonia⁴³⁴. În schimb, au apărut foarte puține exemplare în Moesia Inferior⁴³⁵ și gurile Dunării⁴³⁶. În documentația noastră am reușit să identificăm fragmente componente ale acestui tip la Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa⁴³⁷, Praetorium⁴³⁸, Tibiscum⁴³⁹ și Colonia Apulensis⁴⁴⁰.

Această amforă reprezintă tipul clasic al amforei destinat transportului de vin⁴⁴¹.

Fiind considerată o amforă de tradiție elenistică târzie, circulația acesteia se restrânge la secolul I d. Chr. și începutul secolului II d. Chr.⁴⁴². Domnia împăratului Hadrian este considerată perioada de regres al acestui tip, când constatăm dispariția acesteia din siturile arheologice, fapt constatat din cercetările efectuate în Dacia și Pannonia⁴⁴³.

Din Syria-Palaestina provine un exemplar întregibil reprezentând tipul **Charthage LR 4**⁴⁴⁴ (pl. XXXI/111), caracterizat ca un tip de amforă cunoscută sub forma a două variante, din care prima se caracterizează

⁴³⁰ Peacock/Williams 1986, 266–268; Empereur/Picon 1989, 224–225, fig. 1.

⁴³¹ Peacock/Williams 1986, 103, fig. 37; Vilvorder/Symonds/Rekk 2000, 478, fig. 2/1.

⁴³² Panella 1986, 615, fig. 6.

⁴³³ Hayes 1983, 151–152, fig. 24, A 66, Tip 24–25.

⁴³⁴ Kelemen 1988, 123–129, fig. 3/2–28, 4/1; Bezczyk 1994, 116–117, fig. 1, no. 2; Gassner 1989, 56, pl. 3.

⁴³⁵ Dyczek 1999, 103–107, fig. 91.

⁴³⁶ Opaiț 1980, 301, pl. V/4.

⁴³⁷ Ardeț 2006, pl. XXIV/188, 190, 193–194.

⁴³⁸ Ardeț 2006, pl. XXIV/189.

⁴³⁹ Ardeț 2006, pl. XXIV/191, 195–196, fig. 56.

⁴⁴⁰ Ardeț 2006, pl. XXIV/192.

⁴⁴¹ Peacock/Williams 1986, 103, fig. 37; Kelemen 1993, 63–66.

⁴⁴² Hayes 1983, 151, tip 24, fig. 247 A 66; Panella 1986, 615.

⁴⁴³ Kelemen 1988, 128, fig. 3/3, 4/1; Kelemen 1993, 63–66.

⁴⁴⁴ Peacock/Williams 1986, 198–199, fig. 116; Ardeț 2006, 136–137.

printr-o gură dreaptă și înălțată, buza este constituită dintr-o bandă circulară, de care sunt prinse cele două toarte, prinse și pe umerii amforei. Corpul se lărgeste spre partea inferioară, unde este și diametrul maxim, parte care este reprezentată în pastă printr-un brâu alveolar. Picioarul este reprezentat printr-o bază îngustă și inelară. A doua variantă se caracterizează tot printr-o buză dreaptă și ușor ieșită în exterior, toartele sunt foarte mici și rotunjite, prinse de umerii amforei. Corpul este alungit și cilindric, îngustându-se spre bază, care este realizată printr-un picior conic.

Înălțimea atinge cca. 65–75 cm la ambele variante, diametrul corpului fiind în primul caz de 45 cm, iar în cel de-al doilea caz de 25–30 cm. La ambele variante, deschiderea gurii este cuprinsă între 12 și 20 cm.

Pasta este comună, cărămiziu-roșiatică, cu o angobă exterioară cafenie, foarte fină, cu un aspect făinos. În interior culoarea este roșiatică, incluzând fragmente de cuarț, mică, scoici pisate și ocazional calcar.

Provine cu certitudine din Palestina⁴⁴⁵, zonă în care au fost descoperite cele mai multe cuptoare de fabricație.

Sunt cunoscute foarte multe exemplare în *Moesia Inferior*⁴⁴⁶, la *Histria*, *Sacidava*⁴⁴⁷, *Tomis*⁴⁴⁸, *Tropaeum Traiani*⁴⁴⁹, *Noviodunum*⁴⁵⁰, *Murighiol*⁴⁵¹, *Topraichioi*⁴⁵² și *Halmyris*⁴⁵³. Alte asemenea amfore au apărut și în *Moesia Superior*⁴⁵⁴, *Pannonia*⁴⁵⁵, *Achaia*⁴⁵⁶, *Macedonia*⁴⁵⁷ și Nordul Africii⁴⁵⁸.

În Dacia este cunoscut un exemplar la *Sucidava*⁴⁵⁹, iar recent a fost descoperit un exemplar la *Tibiscum*⁴⁶⁰.

⁴⁴⁵ Peacock/Williams 1986, 187, 198, Fig. 110, 116.

⁴⁴⁶ Kuzmanov 1973, 16, tip VI.

⁴⁴⁷ Scorpan 1976, 159–165, pl. VI/1–4, XXI, XIII, XX, XXXV; Scorpan 1977, 273, 279–280, fig. 9, 19, 20; Suceveanu 1982, 117, pl. 16/9.

⁴⁴⁸ Bucovală/Paşca 1988–1989, 123–163, pl. 6/b-c, 9/a.

⁴⁴⁹ Bogdan-Cătănicu/Barnea 1979, fig. 161. 3(5).

⁴⁵⁰ Barnea/Barnea 1984, pl. 8/2, 97–106.

⁴⁵¹ Opaț 1991, 142–143, pl. 13–14, nr. 78–83.

⁴⁵² Opaț/Zahariade/Poenaru Bordea/Opaț 1991, 214, pl. 16/1–2, tip II.

⁴⁵³ Topoleanu 2000, 137–138, pl. XLIII/346–349.

⁴⁵⁴ Bjelajac 1996, 49–52, fig. XVI/68–78.

⁴⁵⁵ Brukner 1981, 161/54–58.

⁴⁵⁶ Robinson 1959, 32/ M329–330.

⁴⁵⁷ Martin 2000, 429, fig. 1/3.

⁴⁵⁸ Peacock/Williams 1986, 187, 198, fig. 110, 116.

⁴⁵⁹ Tudor 1978, 433–435, fig. 139/5.

⁴⁶⁰ Ardeț 2006, pl. XXXIV/249.

Informațiile de care dispunem menționează utilizarea acestei amfore în transportul uleiului de măsline⁴⁶¹.

Între cele două variante există o diferență legată de timpul în care circulă. Prima variantă are o circulație materializată prin descoperiri plasate în secolele III–IV d. Chr., așa cum rezultă și din descoperirile efectuate în Grecia, Dobrogea și cele două Moesii⁴⁶². A doua variantă a fost datată în secolele IV–VI în toate provinciile unde constatăm circulația acesteia⁴⁶³.

Pe lângă aceste exemplare, mai putem menționa câteva piese provenite de la amfore, care nu au putut fi încadrate tipologic (pl. XXX/108–110).

CATALOG

Tip Dressel 2–4

91. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXIV/91). Fragment provenit de la toarte⁴⁶⁴. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 40/1996. Fragmentul are lungimea de 7,2 cm și lățimea de 4 cm. Pasta este galben-cărămizie, incluzând mică, cuarț și pietricele. Provine din cercetările efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” în campania 1996.

92. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXV/93). Fragment de buză⁴⁶⁵. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 6/2001. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea fragmentului de 8 cm. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică foarte multă, tuf vulcanic și fragmente negre lucioase. Provine din cercetările efectuate în anul 2001 de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.

Tip Dressel 6B

93. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXIV/92). Fragment de buză, gât și toarte⁴⁶⁶. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 31/2001. Are diametrul buzei de 19,5 cm și înălțimea fragmentului de 21 cm. Pe gât se păstrează locul unde au fost aplicate toartele, care sunt rotunjite. Pasta este cărămiziu-roșie, conținând mică foarte fină și cuarț sporadic. Provine din cercetările efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” în anul 2001.

94. *Tibiscum* – Iaz (pl. XXV/94). Fragment de buză⁴⁶⁷. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 32/2001. Diametrul buzei este de 19 cm și înălțimea fragmentului de 7,5 cm. Pasta este cărămizie-culoarea pielii, în exterior are o angobă galbenă, în interior

⁴⁶¹ Peacock/Williams 1987, 198, fig. 110, 116; Opaiț 1996, 54.

⁴⁶² Scorpan 1976, 159; Bjelajac 1996, 50.

⁴⁶³ Peacock/Williams 1996, 198, fig. 116; Bjelajac 1996, 50–51.

⁴⁶⁴ Ardeț 2006, 66–67, pl. II/23.

⁴⁶⁵ Ardeț 2006, 66–67, pl. II/25.

⁴⁶⁶ Ardeț 2006, 67–69, pl. IV/48.

⁴⁶⁷ Ardeț 2006, 67–69, pl. IV/47.

conține mică foarte fină, cuarț și piatră de var. Provine de la cercetările efectuate în campania 2001 de la *Tibiscum* – Iaz.

95. *Tibiscum* Iaz „Traianu” (pl. XXV/95). Fragment de buză. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 14632. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea fragmentului de 8,5 cm. Pasta este cărămie, având o angobă exterioară galbenă. În interior sunt prezente fragmente de mică, cuarț și argilă feruginoasă. Provine din cercetările efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” în anul 1999.

Tip Forlimpopoli

96. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXVI/96). Fragment provenit din buză⁴⁶⁸. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 36/1991. Are diametrul buzei de 17 cm și înălțimea de 5 cm. Pasta este cărămie, fină, incluzând mică și piatră de var. Provine de la cercetările efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” în anul 1991.

97. *Tibiscum* Iaz „Traianu” (pl. XXVI/97). Fragment de buză, gât și toarte⁴⁶⁹. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 34/1992. Are diametrul buzei de 15 cm și înălțimea fragmentului de 16 cm. Pasta este cărămie, incluzând mică și cuarț. Toartele sunt aplicate sub buză și sunt ovale având două nervuri profilate. Provine din cercetările efectuate la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” în anul 1999.

98. *Tibiscum* Iaz „Traianu” (pl. XXVII/98). Fragment de buză și gât⁴⁷⁰. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 30/2001. Are diametrul buzei de 10 cm și înălțimea fragmentului de 24 cm. Sub buză se pot observa locurile unde au fost aplicate toartele. Pasta este cărămie-culoarea pielii, incluzând fragmente de mică foarte fină, pietricele mici, cuarț și piatră de var. Pe gât are incizat semnul X. Provine de la cercetările efectuate în anul 2001 la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.

Tip Dressel 20

99. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXVIII/99). Fragment de buză⁴⁷¹. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 14635. Are diametrul buzei de 16,5 cm și înălțimea fragmentului de 9 cm. Sub buză se pot observa locurile unde au fost atașate toartele. Pasta este cărămie, conținând mică, fragmente negre și calcar. Provine din cercetările efectuate în anul 1996 la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.

Tip Matagallares I

100. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXVIII/100). Fragment de buză și gât⁴⁷². Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 1/2001. Are diametrul buzei de 18,5 cm și înălțimea fragmentului de 8,2 cm. Pasta este galben-brună în exterior și cenușie în interior,

⁴⁶⁸ Ardeț 2006, 71–72, pl. VI/62.

⁴⁶⁹ Ardeț 2006, 71–72, pl. VI/63.

⁴⁷⁰ Ardeț 2006, 71–72, pl. VI/61.

⁴⁷¹ Ardeț 2006, 78–81, pl. IX/83.

⁴⁷² Ardeț 2006, 81, pl. IX/84.

unde constatăm prezența fragmentelor de mică foarte fină, piatră de var și pietricele de la nisipul folosit ca degresant. Provine de la cercetările efectuate în anul 2001 la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.

Tip Gauloise 5

101. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXVIII/101). Fragment de buză și gât⁴⁷³. Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș. Nr. inv. 13973. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 13 cm. Pasta este cărămie, cu o angobă exterioară gălbuie. În interior constatăm prezența de mică, cuarț și calcar. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990 la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” de către A. Ardeț⁴⁷⁴.

Tip Zeest 90

102. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXIX/102). Fragment de buză. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 69/2000. Are diametrul gurii de 17 cm și înălțimea fragmentului de 6 cm. Pasta este cărămie-culoarea pielii, cu o angobă alb-gălbuie exterioară, incluzând mică aurie și cuarț. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000.

103. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXIX/103). Fragment de buză. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 6/2001. Are diametrul buzei de 17,5 cm și înălțimea fragmentului de 4,6 cm. Pasta este cărămie-roșiatică, incluzând mică foarte fină și nisip granular. Provine de la cercetările efectuate în anul 2001.

Tip Knossos 36

104. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXIX/104). Fragment de buză. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 33/2001. Are diametrul de 11 cm și înălțimea de 6,4 cm. Pasta este cărămie-gălbuie, incluzând fragmente maronii de argilă feruginoasă, mică, augite verzui și fragmente mici negre de tuf vulcanic.

Tip Rhodian

105. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXIX/105). Fragment de buză și toarte. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 40/2000. Are diametrul buzei de 12,2 cm și înălțimea fragmentului de 7 cm. Pasta este cărămie-gălbuie având în exterior o angobă alb-gălbuie. În interiorul pastei constatăm prezența fragmentelor de mică, cuarț, tuf vulcanic și argilă feruginoasă. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000.

106. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXX/106). Fragment de buză și toarte. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 59/1999. Are diametrul de 12 cm și înălțimea fragmentului de 9 cm. Pasta este cărămie, incluzând augite, minereu de fier, sare măruntă de mare și mică. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999.

⁴⁷³ Ardeț 2006, 88–89, pl. X/92.

⁴⁷⁴ Ardeț 1993, 98–99, fig. 5/a-c; Ardeț 1996, 167, fig. 6.

107. *Tibiscum* – Jupa „Traianu” (pl. XXX/107). Fragment toartă. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 35/1999. Are lungimea de 12 cm și diametrul de 4 cm. Pasta este roșie în interior, galben-albicioasă în exterior. Conține în interiorul pastei fragmente de mică, cuarț și argilă feruginoasă. Provine de la cercetările de teren efectuate în anul 1999 la *Tibiscum* – Jupa de către O. Popescu.

Tip Carthage LRA 4

111. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXI/111); Amforă întregibilă. Muzeul Caransebeș. Nr. inv. 39–15/1999. Are diametrul buzei de 19 cm și înălțimea de 89 cm. Pasta este cărămizie – culoarea pielii, incluzând mică foarte fină, foraminifere, cuarț sporadic și oxid de titan. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999 la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.

Fragmente ce nu pot fi încadrate tipologic

108. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXX/108). Fragment picior de amforă. Pasta este cărămizie în interior având o angobă albă în exterior, conținând în pastă mică și cuarț. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 42/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999.

109. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXX/109). Fragment de la gâtul amforei la care s-au păstrat și toartele. Are diametrul 12 cm și înălțimea de 4,5 cm. Pasta este cărămizie, conținând mică, cuarț și piatră de var. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, adâncimea 0,30 m (context 4), nivelul IV.

110. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXX/110). Fragment de la gâtul amforei la care s-au păstrat și toartele. Are diametrul de 13 cm și înălțimea de 9,5 cm. Pasta este cărămizie conținând mică, cuarț și piatră de var. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, adâncimea 0,30 m (context 4), nivelul IV.

B. CERAMICA DE UZ COMUN

Ceramica de uz comun sau ceramica culinară reprezintă poate cel mai important domeniu privind cunoașterea sub toate aspectele a vieții cotidiene romane. Mult timp arheologii au neglijat acest sector, aplecându-se asupra unor arii mult mai spectaculoase și cu rezultate imediate. Studiarea ceramicii comune implică pe lângă prelucrarea materialului arheologic și stăpânirea foarte bună a tehnicii prelucrării și confecționării vaselor, iar pentru restauratori reprezintă un domeniu deosebit de palpitant.

Arheologia clasică greco-romană nu și-a bazat studiile pe ceramica comună, ci a considerat-o mai degrabă un apendice a studiului civilizației romane. Este meritul cercetătorului I. H. Crișan de a semnală și atrage atenția asupra importanței studiului asupra ceramicii comune romane⁴⁷⁵. Acest studiu a fost influențat de stadiul cercetărilor din diferite provincii și în special cele vecine, cum este cazul în Pannonia⁴⁷⁶.

Cercetătorul Gh. Popilian de la Muzeul Olteniei din Craiova s-a aplecat asupra acestui domeniu, oferind o primă monografie completă atât din punct de vedere tipologic, cât și evolutiv asupra ceramicii comune din Oltenia⁴⁷⁷.

Până în prezent, acest domeniu a cunoscut o evoluție ascendentă în rândul arheologilor români, ajungându-se la prelucrarea materialului din diferite situri arheologice, alături de prezentarea și punerea în valoare a cuptoarelor de ars ceramică. În acest sens pot fi menționate rezultatele deosebite asupra ceramicii romane în orașele Daciei Romane, *Ampelum*⁴⁷⁸,

⁴⁷⁵ Crișan 1969.

⁴⁷⁶ Bonis 1942.

⁴⁷⁷ Popilian 1976, 82–86.

⁴⁷⁸ Lipovan 1992–1994, 153–160.

*Apulum*⁴⁷⁹, *Napoca*⁴⁸⁰, *Porolissum*⁴⁸¹, *Potaissa*⁴⁸² sau așezările civile Cioroiul Nou⁴⁸³, Cristești⁴⁸⁴, Enoșești – *Acidava*⁴⁸⁵, Gârla Mare⁴⁸⁶, Micăsasa⁴⁸⁷, precum și în numeroase castre militare⁴⁸⁸.

Situația nu este prea bună nici în restul Europei, unde, la fel ca și la noi, acest domeniu a început să suscite interesul specialiștilor de abia la mijlocul secolului trecut. O analiză pertinentă asupra acestei situații, dar și trasarea unor linii metodologice asupra acestei categorii ceramice o face Cécile Batigne Vallet, cercetătoare la centrul de studiere a ceramicii romane de la Lyon⁴⁸⁹.

În cercetarea ceramicii romane uzuale de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” am plecat de la premisa funcționalității vaselor, ținând cont de tipologiile existente⁴⁹⁰ și bazându-ne pe criteriile cronologice stricte la care am apelat. Pentru a nu încurca și mai mult lucrurile în abordarea ceramicii uzuale romane, ne-am ferit să încadram cât mai mult tipologic, pentru a nu fi catalogați cu încă o încercare de tipologie ceramică la *Tibiscum*.

Cercetările noastre asupra ceramicii s-au oprit asupra a 665 de vase, dintre care 553 reprezintă ceramica uzuală, adică 85 % din totalul ceramicii studiate. Așa cum am spus mai sus, în cadrul ceramicii uzuale prezentarea am făcut-o ținând cont de funcționalitatea vaselor și evoluția lor cronologică. O problemă deosebită o constituie ceramica rituală cu destinație cultică (afumătorile), pe care am inclus-o în cadrul ceramicii uzuale. Demersul nostru științific în domeniul ceramicii uzuale romane îl deschidem cu oalele borcan (nr. 112–295) pe care le-am prezentat ținând cont de cele lucrate la roată și cele lucrate cu mâna, care se înscriu în bună parte în rândul ceramicii de tradiție La Tène târzie, din care fac parte atât ceramica dacică, cât și cea celtică. În urmă cu mai mulți ani desfășurându-mi activitatea pe șantierul arheologic de la Ulpia Traiana

⁴⁷⁹ Ciaușescu 2006, 142–162.

⁴⁸⁰ Rusu-Bolindeț 2007.

⁴⁸¹ Gudea 1989.

⁴⁸² Cătinaș 1980, 81–114.

⁴⁸³ Bondoc 2006, 128–141.

⁴⁸⁴ Man 2003, 55–72.

⁴⁸⁵ Popilian/Ciucă 1992, 19–26.

⁴⁸⁶ Stîngă 2005.

⁴⁸⁷ Mitrofan 1991, 173–200.

⁴⁸⁸ Macrea/Gudea/Moțu 1993; Matei/Bajusz 1997; Isac 1997, 389–421.

⁴⁸⁹ Batigne-Vallet 2001, 37–44.

⁴⁹⁰ Popilian 1976; Rusu-Bolindeț 2007.

Sarmizegetusa⁴⁹¹, am încercat o primă prezentare a acestui tip de ceramică⁴⁹², inedit la vremea aceea și descoperit astăzi în toate siturile arheologice din Dacia.

Ceramica uzuală descoperită la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” reprezintă, așa cum am mai spus, 85 % din totalul ceramicii cercetate de noi. Ținând cont de frecvența diferitelor vase, în funcție de funcționalitatea lor, situația se prezintă astfel: oale borcan (nr. 112–295 + oale borcan cu două toarte nr. 296–313), reprezintă 200 de vase, adică 36% din totalul ceramicii uzuale. Urmează farfuriile (nr. 529–614) cu 85 de vase – 15%, cămile (nr. 378–450) pentru apă sau vin cu 72 de vase – 13 %, capacele (nr. 615–665) cu 50 de exemplare – 9%, străchinile (nr. 497–528) cu 31 vase – 6%, castroanele (nr. 466–496) cu 30 vase – 5% și afumătorile (nr. 451–465), care sunt reprezentate prin 14 exemplare – 3%.

1. OALE BORCAN (NR. 112-295)

Reprezintă un tip de vas pentru preparat (fiert) alimentele, care are în general buza dreaptă sau rotunjită în exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Fundul este plat, pentru a permite o cât mai bună aderență pe plită.

a. Oale borcan lucrate la roată – nivelul I (nr. 112-123)

În această categorie am inclus și un vas de mari dimensiuni (chiup) folosit, se pare, pentru rezerva de apă (pl. XXIV/123). În cadrul acestei

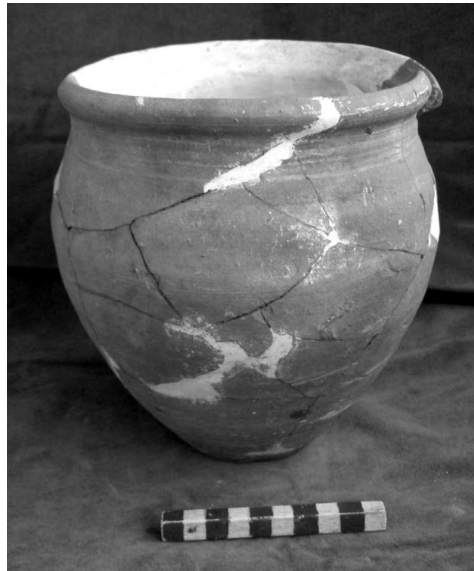

Fig. 18. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oală borcan.

⁴⁹¹ În perioada anilor 1986–1990 am făcut parte din colectivul de cercetare de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, colectiv condus de domnul Prof. univ. dr. Ioan Piso și din care au mai făcut parte Alexandru Diaconescu și Coriolan Oprean.

⁴⁹² Ardeț 1991, 137–142.

categorii cunoaștem 12 vase, ce provin din nivelul I (pl. XXXII/112–116, XXX/117–122, XXXIV/123).

CATALOG

112. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXII/112). Fragment vas de la buză și corp. Buza este dreaptă, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este cenușie, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14640. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea de 1,50 m.

113. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXII/113). Fragment de buză, care este puțin rotunjită spre exterior, gâtul îngustat. Pasta este cenușiu-neagră, conținând în interior mică. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, adâncimea de 1,50 m.

114. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXII/114). Fragment vas de la buză și corp. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat având incizii concentrice. Pasta este brun-neagră, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, adâncimea de 1,40 m.

115. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXII/115). Fragment de buză, care este dreaptă și rotunjită spre exterior, gâtul îngustat. Pasta este brun-cărămizie, conținând în interior nisip și mică. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I adâncimea de 1,70 m.

116. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXII/116). Fragment de buză, care este dreaptă și rotunjită spre exterior, gâtul îngustat. Pasta este brun-cărămizie, conținând în interior nisip și mică. Are diametrul gurii de 29 cm și înălțimea fragmentului de 1,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14641. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I adâncimea de 1,50 m.

117. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIII/117). Fragment de buză, care este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este brun-neagră, conținând în interior nisip și mică. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I adâncimea de 1,30 m (context 28).

118. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIII/118). Fragment de buză, care este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este brun-neagră, conținând în interior nisip și mică. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 371/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I adâncimea de 1,75 m (context 35).

119. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIII/119). Fragment de buză, care este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este cărămizie,

conținând în interior nisip, cuarț și mică. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea de 1,20–1,40 m.

120. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIII/120). Fragment de buză, care este dreaptă și ascuțită spre exterior, gâtul este drept. Pasta este cenușie, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/3. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea de 1,50 m.

121. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIII/121). Fragment de buză, care este rotunjită și ascuțită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este brun în interior și neagră-cenușiu în exterior, conține mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/2. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea de 1,50 m.

122. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIII/122). Fragment de buză, care este rotunjită și ascuțită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este cenușiu-brună, conține mică și cuarț. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea de 1,20–1,40 m.

123. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIII/123). Fragment de vas întregibil. Buza este rotunjită și ascuțită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este cenușie în exterior și brună în interior, conține mică și cuarț. Are diametrul gurii de 27 cm și înălțimea fragmentului de 17 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea de 1,20–1,40 m.

b. Oale borcan lucrate cu mâna – nivelul I (nr. 124-127)

Cunoaștem două vase, dintre care am reușit să identificăm forma, și două fragmente ceramice ornamentate. În primul caz avem de-a face cu o oală borcan (pl. XXXIV/124) cu buza dreaptă, gâtul îngustat și corpul bombat. Este ornamentată printr-un registru de linii orizontale realizate cu măturica, sub care se află un alt registru de linii verticale. Sub buză se pot observa urmele lăsate de la degetele mâinii, ca urmare a modelării vasului. Un vas asemănător, dacă nu identic, a fost

Fig. 19. *Tibiscum* – Jupa.
Oală borcan lucrată cu mâna

descoperit la *Ulpia Traiana Sarmizegetusa* și considerat a fi de tradiție La Tène⁴⁹³.

Celălalt vas (pl. XXXIV/124–125) pe care am reușit să-l reconstituim este fragmentar, având buza evazată spre exterior. Ca formă de vas este bine cunoscută pentru această categorie ceramică. Pe lângă aceste două vase au mai fost descoperite și alte două fragmente, ce provin de la vase lucrate cu mâna, ornamentate cu măturica (pl. XXXIV/126–127).

CATALOG

124. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIV/124). Fragment de vas probabil lucrat la roata înceată. Pasta este brun-cărămizie, conținând nisip și mică. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 70/1992. Provine de la cercetările efectuate în anul 1992, nivelul I, adâncimea de 1,50 m.

125. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIV/125). Fragment de vas, având buza evazată spre exterior. Este lucrat cu mâna, pasta este cenușiu-neagră, iar în interior constatăm cuarț și mică. Sub buză pot fi observate urmele lăsate de la degetele mâinii. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/4. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea de 1,50 m.

126. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIV/126). Fragment ceramic ornamentat cu măturica. Pasta este negru-cenușie, conținând nisip și mică. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 42/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea de 1,50 m (context 30).

127. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIV/127). Fragment ceramic ornamentat cu măturica. Pasta este brun-neagră, conținând nisip și mică. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea de 1,60 m (context 39).

c. Oale borcan lucrate la roată - nivelul II (nr. 128-194)

Cea mai mare pondere în cadrul oalelor borcan o reprezintă cele din nivelul al doilea, adică 72 de fragmente, reprezentând 40 % din totalul oalelor borcan de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. În gama de forme nu apar categorii distincte. Asemenea vase se caracterizează prin buza dreaptă și rotunjită spre exterior sau evazată, excepție făcând cele patru chiupuri ce provin din nivelul al doilea (pl. XLII/175–176, XLIII/177–178), dintre care un fragment este ornamentat prin trei linii incizate orizontale paralele (pl. XLIII/178).

⁴⁹³ Ardeț 1991, fig. 3/c.

CATALOG

128. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXV/128). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este brun-cărămizie, conținând în interior nisip și mică. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m.

129. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXV/129). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat, ornamentat prin incizii orizontale. Pasta este cenușie, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m.

130. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXV/130). Fragment vas. Buza este rotunjită și puțin ascuțită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat, ornamentat sub buză prin incizii orizontale. Pasta este neagră-cenușie, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 48/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m.

131. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXV/131). Fragment vas. Buza este rotunjită și puțin ascuțită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este cenușie, conținând în interior mică, cuarț și fragmente de minereu de fier. Are diametrul gurii de 17 cm și înălțimea fragmentului de 17 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m.

132. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVI/132). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este cenușie, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 2,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m.

133. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVI/133). Fragment vas. Buza este alungită și rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este neagră în exterior și cenușie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

134. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVI/134). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat având profilată în jurul gâtului o bandă circulară. Pasta este cenușie, conținând în interior mică și cuarț sub formă de fragmente de 2–3 mm. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 4,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m.

135. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVI/135). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este cărămiziu-brună, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 4,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

136. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVI/136). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat, ornamentat sub buză sub forma unor linii incizate orizontale. Pasta este cenușiu-brună, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

137. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVI/137). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este cenușiu-brună, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

138. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVII/138). Fragment vas. Buza este dreaptă și ascuțită spre exterior, gâtul îngustat și ornamentat printr-o proeminență circulară. Pasta este cenușie, conținând în interior mică, cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

139. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVII/139). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat. Pasta este brun-cărămizie, conținând în interior mică, cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/43/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

140. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVII/140). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și puțin ascuțită, gâtul îngustat. Pasta este neagră în exterior și brună în interior, conținând mică, cuarț și calcar. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

141. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVII/141). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și alungit. Pasta este cenușiu-neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică, cuarț, calcar și feldspat. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

142. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVII/142). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și fragmente de calcar. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm.

M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 36/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

143. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVII/143). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat. Pasta este neagră în exterior și cenușie în interior, conținând mică și cuarț sub forma granulelor. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 5,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

144. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVII/144). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul îngustat. Pasta este cenușie în exterior și cărămiziu-brună în interior, conținând cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 3,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/27/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

145. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVIII/145). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și puțin ascuțită, gâtul îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/37/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

146. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVIII/146). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și puțin ascuțită, gâtul îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/6/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

147. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVIII/147). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și ascuțită spre exterior, gâtul îngustat. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 47/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

148. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVIII/148). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și puțin ascuțită, gâtul îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică, cuarț, piatră de var. Are diametrul gurii de 17 cm și înălțimea fragmentului de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/33/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

149. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVIII/149). Fragment vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior, gâtul îngustat și corpul bombat. Pasta este brun-cenușie, conținând mică foarte multă și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35/4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

150. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVIII/150). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și ascuțită, gâtul puțin îngustat. Pasta este neagră în exterior și brun-cărămizie în interior, conținând mică, cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv.

59/41/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

151. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXVIII/151). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și puțin înălțată, gâtul îngustat. Pasta este alb-cenușie, conținând nisip și mică. Are diametrul gurii de 17 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,50 m.

152. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIX/152). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Este ornamentată sub gât sub forma unor linii orizontale incizate. Pasta este neagră în exterior și cenușie în interior, conținând cuarț și mică. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/29/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

153. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIX/153). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând cuarț și mică. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 1,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/31/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

154. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIX/154). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat și corpul bombat. Pasta este brun-cenușie, conținând cuarț și mică. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m.

155. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIX/155). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și evazată, gâtul puțin îngustat. Pasta este cărămizie, conținând cuarț și mică. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 1,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

156. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIX/156). Fragment vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând cuarț și mică. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 1,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 45/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,30 m (context 29).

157. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XXXIX/157). Fragment vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Este ornamentată sub gât printr-o bandă proeminentă în exterior. Pasta este cărămiziu-brună în exterior și cenușie în interior, conținând cuarț și mică. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 4,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

158. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XL/158). Fragment vas. Buza este înălțată și puțin rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Pasta este cărămiziu-brună,

conținând mică, cuarț și calcar. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/45/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

159. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XL/159). Fragment vas. Buza este înălțată și puțin rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/32/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

160. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XL/160). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Pasta este cenușie în exterior și cărămie în interior, conținând mică foarte fină, cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/30/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

161. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XL/161). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior și ascuțit, gâtul puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și minereu de fier. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/36/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

162. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XL/162). Fragment vas. Buza este alungită și rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică, cuarț, calcar și piatră de var. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 2,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/34/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

163. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XL/163). Fragment vas. Buza este rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 6/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

164. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLI/164). Fragment vas. Buza este îngroșată și ascuțită spre exterior, gâtul puțin îngustat, corpul bombat. Pasta este brună, conținând mică, calcar și cuarț. Are diametrul gurii de 17 cm și înălțimea fragmentului de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 99/33/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

165. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLI/165). Fragment vas. Buza este îngroșată și ascuțită spre exterior, gâtul puțin îngustat, corpul bombat. Pasta este brun-cărămie, conținând mică, cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/48/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,10 m, caroul 5.

166. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLI/166). Fragment vas. Buza este îngroșată și ascuțită spre exterior, gâtul puțin îngustat, corpul bombat. Pasta este

cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

167. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLI/167). Fragment vas. Buza este îngroșată și ascuțită spre exterior, gâtul puțin îngustat, corpul bombat. Pasta este cenușie, conținând mică foarte multă și cuarț. Are diametrul gurii de 23 cm și înălțimea fragmentului de 8,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/2/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

168. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLI/168). Vas întregibil. Buza este ascuțită și puțin rotunjită spre exterior, gâtul este puțin profilat, corpul este piriform, ornamentat prin caneluri horizontale. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea vasului de 14 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 851. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,50 m (context 28).

169. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLI/169). Fragment vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior, gâtul puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 28 cm și înălțimea fragmentului de 2,4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 46/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,40 m (context 28).

170. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLII/170). Fragment vas cu două toarte. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior, gâtul este puțin profilat. Corpul este foarte puțin rotunjit. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 6,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 42/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 4.

171. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLII/171). Fragment vas. Buza este puțin rotunjită spre exterior, corpul drept și alungit. Pasta este cărămiziu-roșiatică, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul II, adâncimea de 1,75 m (context 35).

172. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLII/171). Fragment vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior, corpul este drept și alungit. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 24 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

173. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLII/172). Fragment vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior, corpul este drept și alungit. Pasta este cenușiu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 30 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

174. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLII/174). Fragment vas. Buza este dreaptă, corpul este rotunjit. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are

diametrul gurii de 26 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 47/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,40 m (context 29).

175. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLII/175). Vas întregibil. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior, corpul este bombat și îngustat spre fund, care este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 38 cm și înălțimea vasului de 38 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 71/1992. Provine de la cercetările efectuate în anul 1992, nivelul II, adâncimea de 1,40 m (context 30).

176. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLII/176). Fragment de vas. Buza este dreaptă și îngroșată spre exterior, corpul este bombat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 29 cm și înălțimea fragmentului de 6,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. Inv. 15/1997. Provine de la cercetările efectuate în anul 1997, nivelul II, adâncimea de 1,20 m.

177. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIII/177). Fragment de vas. Buza este dreaptă și îngroșată spre exterior, corpul este bombat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 30 cm și înălțimea fragmentului de 9,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 48/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,40 m (context 30).

178. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIII/178). Fragment de vas. Buza este dreaptă și îngroșată spre exterior, corpul este bombat, gâtul îngustat. Este ornamentat sub gât prin două linii incizate orizontale. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 30 cm și înălțimea fragmentului de 14 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,40 m.

179. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIII/179). Fragment de vas. Buza este dreaptă și îngroșată spre exterior, corpul este bombat, gâtul îngustat. Pasta este cenușie în exterior și brună în interior, conținând mică, cuarț și calcar. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 14 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,40 m.

180. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIII/180). Fragment de vas. Buza este dreaptă și îngroșată spre exterior, corpul este bombat, gâtul îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 23 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/87/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

181. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIII/181). Fragment de vas. Buza este dreaptă și acută spre exterior, corpul este bombat, gâtul îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică, cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 24 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/89/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

182. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIII/182). Fragment de vas. Buza este dreaptă și îngroșată spre exterior, corpul este bombat, gâtul îngustat. Pasta este

cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 23 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/90/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

183. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIV/183). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior, corpul este bombat, gâtul îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică, cuarț și minereu de fier. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/35/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

184. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIV/184). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior, corpul este bombat, gâtul îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 49/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,20 – 1,30 m (context 28).

185. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIV/185). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior, corpul este bombat, gâtul îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 19 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 4.

186. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIV/186). Fragment de vas. Buza este evazată și ascuțită spre exterior, gâtul este îngustat. Pasta este brun-neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică, cuarț și minereu de fier. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/26/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

187. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIV/187). Fragment de vas. Buza este evazată și ascuțită spre exterior, gâtul este îngustat. Pasta este cenușie în exterior și neagră în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 7,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 2.

188. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIV/188). Fragment de vas. Buza este ușor răsfrântă spre exterior, unde este evazată, având o margine ascuțită. Gâtul este bine profilat prin îngustare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 24 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 3.

189. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLV/189). Fragment de vas. Buza este ușor răsfrântă spre exterior, având o margine ascuțită. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică, cuarț și minereu de fier. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 2,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. Inv. 59/28/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

190. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLV/190). Fragment de vas. Buza este ușor răsfrântă spre exterior, având o margine ascuțită. Gâtul este îngustat. Pasta este neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică, cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 21 cm și înălțimea fragmentului de 4,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/39/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

191. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLV/191). Fragment de vas. Buza este ușor răsfrântă spre exterior, având o margine rotunjită. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este cenușiu-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/40/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

192. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLV/192). Fragment de vas. Buza este ușor răsfrântă spre exterior, având o margine rotunjită. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/57/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

193. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLV/193). Fragment de vas. Buza este ușor răsfrântă spre exterior, având o margine rotunjită. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 49/3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

194. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLV/194). Fragment de vas. Buza este ușor răsfrântă spre exterior, având o margine rotunjită. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este cenușie în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 21 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 42/2/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 5.

d. Oale borcan ornamentate – nivelul II (nr. 195–198)

În cadrul acestei categorii am inclus două vase reconstituite și alte două fragmente din corpul vasului pe care constatăm existența ornamentelor incizate. În acest caz avem de-a face cu un vas care are buza ușor răsfrântă spre exterior, cu o margine rotunjită și gâtul îngustat. Sub gât vasul este ornamentat cu împunsături succesive triunghiulare cu ajutorul roțiței (pl. XLVI/195).

Din cel de-al doilea vas se păstrează doar o porțiune din gât și corp (pl. XLVI/196). Sub gât este ornamentat cu un registru de impresiuni dreptunghiulare succesive, motiv ornamental realizat cu ajutorul roțiței.

Alături de aceste vase menționăm și cele două fragmente, din care unul este ornamentat printr-o linie meandrică incizată, deasupra căreia sunt grupate puncte incizate sub formă de semilună (pl. XLVI/197), iar celălalt este ornamentat cu două linii circulare incizate, în interior regăsindu-se alte trei linii incizate (pl. XLVI/198).

CATALOG

195. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVI/195). Fragment de vas. Buza este ușor răsfântă spre exterior, având o margine rotunjită. Gâtul este îngustat. Sub gât este ornamentat sub forma unor împunsături succesive triunghiulare cu ajutorul roțiței. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 4.

196. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVI/196). Fragment de vas din care se păstrează doar o porțiune din gât și corpul vasului. Sub gât este ornamentat cu un registru de impresiuni dreptunghiulare succesive, motiv ornamental realizat cu ajutorul roțiței. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57/11/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea de 1,20 m, caroul 4.

197. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVI/197). Fragment ceramic ornamentat cu o linie meandrică incizată, deasupra căreia sunt grupate puncte incizate sub formă de semilună. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are dimensiunile de 8,5 × 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 50/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,55 m (context 31).

198. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVI/198). Fragment ceramic ornamentat cu două linii circulare incizate, în interior regăsindu-se alte trei linii incizate. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are dimensiunile de 8 × 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,25 m (context 28).

e. Oale borcan ornamentate și lucrate cu mâna – nivelul II (nr. 199-200)

Din nivelul al doilea provin doar două vase lucrate cu mâna. În primul caz buza este dreaptă ușor evazată și rotunjită. Acesta este ornamentat cu un registru de linii incizate realizat cu ajutorul pieptenului, sub care se află alte registre de linii incizate verticale, despărțite în anumite porțiuni de cercuri concentrice (pl. XLVI/199).

În cel de-al doilea caz avem de-a face cu un vas asemănător ca formă și ornamentație (pl. XLVI/200), care se caracterizează prin buza dreaptă ușor evazată și rotunjită, sub buză observându-se urmele lăsate de la degete în momentul modelării vasului. Este ornamentat cu un registru de linii incizate realizat cu ajutorul pieptenului, sub care se află alte registre de linii incizate verticale despărțite în anumite porțiuni de cercuri concentrice.

CATALOG

199. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVI/199). Fragment de vas lucrat cu mâna. Buza este dreaptă ușor evazată și rotunjită. Este ornamentat cu un registru de linii incizate realizat cu ajutorul pieptenului, sub care se află alte registre de linii incizate verticale despărțite în anumite porțiuni de cercuri concentrice. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea de 1,50 m (context 32).

200. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVI/200). Fragment de vas lucrat cu mâna. Buza este dreaptă ușor evazată și rotunjită, sub buză observându-se urmele lăsate de la degete în momentul modelării vasului. Este ornamentat cu un registru de linii incizate realizat cu ajutorul pieptenului, sub care se află alte registre de linii incizate verticale despărțite în anumite porțiuni de cercuri concentrice. Pasta este cărămiziu-gălbuie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 24 cm și înălțimea fragmentului de 8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 72/1992. Provine de la cercetările efectuate în anul 1992, nivelul II, adâncimea de 1,10 m, caroul 21–22.

f. Oale borcan lucrate la roată – nivelul III (nr. 201–230, 234–236)

Din nivelul al treilea provin cca. 39 de vase, ce reprezintă 22% din totalul oalelor borcan cercetate. Formele cunoscute anterior nu se îmbogățesc prin alte categorii tipologice, forma de bază care caracterizează acest tip de vas rămânând în continuare oala borcan clasică, cu buza evazată sau dreaptă, ușor răsfântă în exterior. Corpul este rotunjit, având un fund plat. Singura observație la această categorie de ceramică provenită din nivelul al doilea o reprezintă prezența mai mare a oalelor borcan cu buza dreaptă și ieșită în exterior (pl. L/221–225).

CATALOG

201. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVII/201). Fragment de vas. Buza este dreaptă și ușor răsfrântă spre exterior, având o margine dreaptă. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cenușiu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv.51/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,90 m, caroul 3.

202. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVII/202). Fragment de vas. Buza este dreaptă și ușor evazată, având o margine dreaptă și puțin ascuțită. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 53/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 1,00 m (context 22).

203. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVII/203). Fragment de vas. Buza este rotunjită și ușor răsfrântă spre exterior. Gâtul este puțin îngustat, corpul fiind bombat. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 0,80 m (context 12).

204. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVII/204). Fragment de vas. Buza este rotunjită și ușor răsfrântă spre exterior. Gâtul este puțin îngustat, corpul fiind bombat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40/4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,70 m, caroul 5.

205. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVII/205). Fragment de vas. Buza este rotunjită și răsfrântă spre exterior. Gâtul este puțin îngustat, corpul fiind bombat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 1,10 m (context 20).

206. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVII/206). Fragment de vas. Buza este rotunjită și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 1,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 56/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 1,10 m (context 20).

207. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVII/207). Fragment de vas. Buza este îngroșată, rotunjită și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cărămiziu-brună în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40/3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,70 m, caroul 5.

208. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVII/208). Fragment de vas. Buza este îngroșată, rotunjită și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea

fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea de 0,50 m (context 15).

209. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVIII/209). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă spre exterior. Gâtul este puțin evazat. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43/3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,60 m, caroul 5.

210. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVIII/210). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă spre exterior. Gâtul este puțin evazat. Pasta este brun-neagră, conținând mică, cuarț și calcar. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51/1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,90 m, caroul 3.

211. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVIII/211). Fragment de vas. Buza este alungită și răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept și puțin evazat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43/1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,60 m, caroul 5.

212. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVIII/212). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin profilat, corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 19 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51/4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,90 m, caroul 3.

213. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVIII/213). Fragment de vas întregibil. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin profilat, corpul este rotunjit. Este ornamentat print-un registru de două linii incizate paralele. Pasta este neagră în exterior și cărămie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14166. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea de 0,60 m, caroul 11–13.

214. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLVIII/213). Fragment de fund de vas de la fragmentul prezentat la punctul 213. Fundul este plat și porțiunea din corp este piriformă. Pasta este neagră în exterior și cărămie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14166. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea de 0,60 m, caroul 11–13.

215. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIX/215). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin profilat, corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 1,10 m (context 20).

216. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIX/216). Fragment de vas. Buza îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin îngustat, corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41/ 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,50 m, caroul 3.

217. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIX/217). Fragment de vas. Buza este evazată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin îngustat, corpul este rotunjit. Pasta este cenușiu-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–10/ 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 1,10 m, caroul 3.

218. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIX/218). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este puțin profilat, corpul este rotunjit. Pasta este cărămizie, conținând mică, cuarț și calcar. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51–1/ 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,90 m, caroul 3.

219. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIX/219). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este puțin profilat, corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 2,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 58/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 0,60 m (context 7).

220. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XLIX/220). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este puțin profilat, corpul este rotunjit. Pasta este cenușu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 23 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 0,40 m (context 2).

221. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/221). Fragment de vas. Buza este îngroșată și dreaptă spre exterior. Gâtul este puțin profilat, corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 17 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55 (9)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,60 m, caroul 4.

222. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/222). Fragment de vas. Buza este îngroșată, dreaptă și puțin înălțată spre exterior. Gâtul este puțin profilat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 24 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55 (3)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,60 m, caroul 4.

223. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/223). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este drept. Pasta este neagră în exterior și cenușie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14166. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea de 0,60 m, caroul 11–13.

224. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/224). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este drept. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 60/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 0,90 m (context 25).

225. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/225). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este drept. Pasta este neagră-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 30 cm și înălțimea fragmentului de 2,6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea de 0,60 m (context 14).

227. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/227). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și dreaptă, având pe partea superioară profilate patru incizii circulare. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 26 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 58 (2)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,40 m, caroul 2.

228. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/228). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și dreaptă. Gâtul este îngustat. Pasta este cenușiu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 34 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43 (3)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,60 m, caroul 5.

229. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/229). Fragment de vas. Buza este îngroșată și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 32 cm și înălțimea fragmentului de 9,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 36/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,50 m (context 15).

230. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/230). Fragment de vas. Buza este îngroșată și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 36 cm și înălțimea fragmentului de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea de 0,50 m (context 15).

231. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LI/234). Fragment de vas. Buza este puțin ondulată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Sub gât este ornamentat cu o linie incizată. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 7,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51 (2)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,90 m, caroul 3.

232. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LI/235). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Sub gât este ornamentată cu un registru de două linii paralele incizate. Pasta este neagră în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 25 cm și înălțimea

fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52 (3) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,40 m, caroul 5.

233. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. LI/236). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și dreaptă spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cenușiu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 58 (1)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,40 m, caroul 1.

g. Oale borcan lucrate cu mâna - nivelul III (nr.231-233,237-240)

Cele mai multe vase lucrate la roată provin de pe acest nivel, multe dintre ele fiind ornamentate cu roțița. În general, de pe acest nivel provin vase care se caracterizează prin buza dreaptă și evazată spre exterior, gâtul îngustat și fundul plat (pl. LI/231-233). Alături de acestea pot fi amintite fragmentele ornamentate cu măturica (pl. LII/237-238), care au constituit încă în prefața capitolului legat de ceramica lucrată cu mâna un domeniu aparte. În gama de vase lucrate cu mâna apare și o formă mai deosebită, care se aseamănă cu cele prezentate mai sus. Doar buza este îngroșată mai mult și evazată din gât (pl. LII/239).

De asemenea, în această categorie ceramică am inclus un vas, la care am reușit să descoperim fragmente de la buză, gât și fundul vasului (pl. LII/240). O caracteristică aparte a acestui vas o constituie fundul, care este perforat, rămânând o problemă atribuirea funcționalității acestuia.

CATALOG

234. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. LI/231). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 10 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 73/1992. Provine de la cercetările efectuate în anul 1992, nivelul III, adâncimea de 1,10 m, caroul 21-22 (context 15).

235. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LI/232). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 21 cm și înălțimea fragmentului de 9 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 74/1992. Provine de la cercetările efectuate în anul 1992, nivelul III, adâncimea de 0,90 m, caroul 16.

236. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LI/233). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie în exterior și cenușie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 21 cm și

înălțimea fragmentului de 8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 61/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 0,90 m.

237. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LII/237). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Este ornamentat prin linii verticale paralele realizate cu ajutorul măturii. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 6,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 75/1992. Provine de la cercetările efectuate în anul 1992, nivelul III, adâncimea de 1,10 m, caroul 21–22.

238. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LII/238). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Este ornamentat prin linii verticale paralele realizate cu ajutorul măturii. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 21 cm și înălțimea fragmentului de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 42/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea de 1,00 m, context 15.

239. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LII/239). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este neagră-cenușie, cu o angobă exterioară cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51 (2) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea de 0,90 m, caroul 3.

240. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LII/240). Fragment de buză de vas și fund. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 7 cm, iar fundul este plat, având diametrul de 6 cm, cu o perforație în centru pentru scurgere. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 62/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 0,70 m (context 18).

h. Oale borcan lucrate la roată - nivelul IV (nr. 241-286)

Ultimul nivel arheologic de la *Tibiscum* – „Traianu” aduce în fața cercetătorului o gamă foarte mare de variante pentru vasele de tip oală borcan, care cunosc și în acest caz o frecvență destul de mare, reprezentând 30 % din exemplarele studiate. În cadrul formelor pe lângă cele cunoscute acum încep să-și facă apariția tot mai mult oalele borcan, care au buza răsfrântă spre exterior și ascuțită. Gâtul este puțin profilat și corpul vasului globular, cu un fund plat specific (pl. LIII/241–244).

Alături de aceste forme de vas se impun și alte câteva exemplare deosebite, lucrate la roată și care imită ca formă, după buza evazată, vasele dacice (Pl. LVII/272–276). Deosebit de interesantă este și forma de vas cu buza larg evazată spre exterior (pl. LVII/277), iar vasul care are buza scobită în interior și ascuțită în sus completează gama de forme ale

acestui tip de oale borcan (pl. LVIII/278). Pentru a nu crea confuzii, în cazul categoriei de oale borcan am inclus un vas de mari dimensiuni (chiup), diferit însă de cele cunoscute până acum. Acesta se caracterizează prin gâtul tronconic, cu buza dreaptă și puțin ieșită spre exterior (pl. LVIII/285). Tot în categoria de chiupuri am inclus și vasul cu buza dreaptă și rotunjită în exterior, care este însă ornamentat prin incizii sub forma unei spirale.

CATALOG

241. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIII/241). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este neagră-cărmiziu, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 63/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea de 0,80 m (context 12).

242. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIII/242). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 64/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea de 0,40 m (context 2).

243. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIII/243). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52 (11) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea de 0,40 m, caroul 5.

244. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIII/244). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea de 0,50 m (context 15).

245. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. LIII/245). Fragment de vas. Buza este îngroșată și ascuțită spre exterior. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea de 0,70 m (context 14).

246. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIII/246). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este brun-cărmizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14641. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, sondaj vest, adâncimea 0,30 m.

247. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIII/247). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 23 cm și înălțimea fragmentului de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 65/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m.

248. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIV/248). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cenușie în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59 (4) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

249. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIV/249). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52 (5) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

250. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIV/250). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Vasul este ornamentat sub gât printr-un registru de linii incizate. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52 (14) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

251. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIV/251). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52 (17) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

252. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIV/252). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 17 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 66/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 13).

253. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIV/253). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 67/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 13).

254. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIV/254). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 45/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 14).

255. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIV/255). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 24 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 46/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 14).

256. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LV/256). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat, corpul bombat. Este ornamentat printr-o bandă incizată pe mijlocul corpului. Pasta este neagră-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 47/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 14).

257. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LV/257). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 48/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 14).

258. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LV/258). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat, corpul este bombat. Pasta este cenușiu-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 46 (1) /1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

259. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LV/259). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat, corpul este bombat. Pasta este cenușiu-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2,6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 5.

260. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LV/260). Fragment de vas. Buza este îngroșată și dreaptă spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 49/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 14).

261. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LV/261). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 50/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

262. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LV/262). Fragment de vas. Buza este îngroșată și dreaptă spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 68/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 1,00 m (context 25).

263. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LV/263). Fragment de vas. Buza este îngroșată și dreaptă spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 69/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 1,00 m (context 25).

264. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVI/264). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 2,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 10).

265. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVI/265). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 5).

266. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVI/266). Fragment de vas. Buza este îngroșată și ascuțită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 70/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 2).

267. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVI/267). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 71/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 – 0,70 m (context 10).

268. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVI/268). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 72/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 5).

269. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVI/269). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 22 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 73/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50–0,70 m (context 7).

270. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVI/270). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 74/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 4).

271. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVI/271). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este brun-

neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 75/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 4).

272. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVII/272). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cenușiu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41 (2) /1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

273. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVII/273). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 53/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 2).

274. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVII/274). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 2).

275. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVII/275). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Este ornamentată cu un registru de două benzi incizate aflate sub gâtul vasului. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40 (2)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

276. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVII/276). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior. Gâtul este drept. Este ornamentat cu o bandă incizată aflate sub gâtul vasului. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 75/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,80 m (context 13).

277. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVII/277). Fragment de vas. Buza este evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică, cuarț și minereu de fier. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 1,6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51 (12) / 1999.. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,20 m, caroul 5.

278. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVII/278). Fragment de vas. Buza este puțin ascuțită și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 76/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 4).

279. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVIII/279). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cenușiu-brună,

conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 23 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 77/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 2).

280. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVIII/280). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este cenușiu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 23 cm și înălțimea fragmentului de 4,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 78/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 2).

281. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVIII/281). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este negră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 30 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 14).

282. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVIII/282). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 30 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 56/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 14).

283. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVIII/283). Fragment de vas. Buza este rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 30 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 79/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 2).

284. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVIII/284). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 30 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 80/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 13).

285. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVIII/285). Fragment de vas de mari dimensiuni. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat și foarte bine profilat. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 32 cm și înălțimea fragmentului de 9,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 14).

286. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LVIII/286). Fragment de vas de mari dimensiuni. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat și bine profilat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 45 cm și înălțimea fragmentului de 7,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 81/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 15).

i. Oale borcan lucrate cu mâna – nivelul IV (nr. 287–295)

Ceramica lucrată cu mâna și descoperită în nivelul al patrulea, cu excepția fragmentelor ornamentate cu măturica (pl. LIX/287–289), este puțin diferită ca formă de vasele prezentate în celelalte nivele și caracterizate prin buza larg evazată. Acum avem de-a face cu vase care au buza foarte îngustă și ascuțită în exterior (pl. LIX/290–291). Chiar dacă se continuă tradiția vaselor cu buza evazată, acestea sunt de mai mici dimensiuni (pl. LIX/292–293). O excepție de la regulă o face vasul dacic cu brâu alveolar (pl. LIX/294), din care am reușit să descoperim și fundul plat (pl. LIX/295).

CATALOG

287. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/287). Fragment ceramic. Ornamentat cu linii incizate orizontale și verticale cu măturica. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are dimensiunile de 6 x 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 58/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

288. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/288). Fragment ceramic. Ornamentat cu linii incizate orizontale cu măturica. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are dimensiunile de 3 × 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

289. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/289). Fragment ceramic. Ornamentat cu linii incizate verticale cu măturica. Pasta este neagră în exterior și alb gălbui în interior, conținând mică și cuarț. Are dimensiunile de 3,5 × 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 82/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 3).

290. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/290). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin profilat. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 70/2000. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000, nivelul IV, adâncimea 0,30 m.

291. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/291). Fragment de vas și fund. Buza este dreaptă îngustată spre interior și puțin ascuțită spre exterior. Gâtul este puțin profilat. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Fundul este plat având marginile rotunjite. Are diametrul gurii de 24 cm iar al fundului de 20 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 60/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

292. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/292). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin evazată spre exterior. Gâtul este puțin profilat. Pasta este neagră în exterior și brun cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 83/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 8).

293. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/293). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin evazată spre exterior. Gâtul este puțin profilat. Pasta este neagră în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 84/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 1).

294. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/294). Fragment de vas din care s-a păstrat doar corpul, care este puțin îngustat spre fund. Mijlocul vasului este ornamentat cu o bandă lată de 1 cm, ce reprezintă un brâu alveolar. Pasta este brun cărămizie în exterior și cenușie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 20 cm și înălțimea fragmentului de 6,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 85/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 8).

295. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LIX/295). Fragment de fund de vas, care este plat având marginile drepte. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul fundului de 16 cm și înălțimea fragmentului de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 86/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 18).

2. OALE BORCAN CU DOUĂ TOARTE (NR. 296-313)

Oalele borcan cu două toarte sunt o categorie ceramică larg întâlnită în descoperirile arheologice. Problema cea mai mare o constituie lipsa elementelor tipice în săpături, de aici și dificultatea atribuirii unor vase la această formă ceramică.

În general, specialiștii sunt unanimi în a atribui drept funcționalitate a acestor vase pregătirea mâncării. Acest tip de vas se caracterizează prin gâtul drept, buza dreaptă și puțin ieșită în exterior, corpul globular cu un fund drept. Ca o caracteristică generală putem menționa prezența toartelor late cu striuri pe buză și prinse de umerii vasului. În general, în cele patru nivele de care am vorbit nu putem constata o evoluție sau involuție a acestei forme de oale, cu excepția dimensiunilor, care în primul nivel par mai mari, urmând ca apoi să cunoască o regresie. Ca pastă, față de oalele borcan simple, oalele borcan cu două toarte sunt mai fine și în general mai bine lucrate.

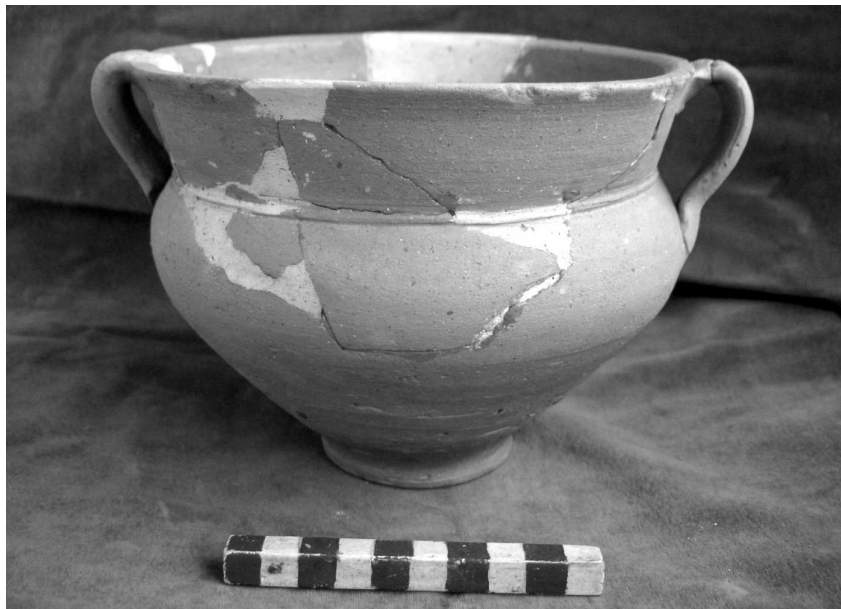

Fig. 20. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oală borcan cu două toarte.

a. Oale borcan cu două toarte – nivelul I (nr. 296–298)

Cunoaștem doar trei exemplare, care se aseamănă ca formă și funcționalitate, numai dimensiunile sunt relevante (pl. LX/296–298).

CATALOG

296. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LX/296). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit, corpul este bombat. Sub buză și pe umerii vasului sunt prinse două toarte plate ornamentate prin două incizii realizate cu mâna. Pasta este gălbui-albă, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea fragmentului de 10 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 61/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,80 m (context 35).

297. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LX/297). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Sub buză și pe umerii vasului sunt prinse două toarte plate ornamentate prin două incizii realizate cu mâna. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 62/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,80 m (context 35).

298. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXI/298). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit, corpul este bombat. Sub buză și pe umerii vasului sunt prinse două toarte plate, ornamentate cu trei incizii realizate cu mâna. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 19 cm și înălțimea fragmentului de 14 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14679. Provine de la cercetările efectuate în anul 1997, nivelul I, adâncimea 1,30 m.

b. Oale borcan cu două toarte - nivelul II (nr. 299-300)

Cunoaștem doar două vase ce provin de pe nivelul II, care se înscriu pe aceleași coordonate cu tipul clasic (pl. LXI/299-300).

CATALOG

299. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXI/299). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Sub buză sunt prinse două toarte plate, ornamentate prin două incizii realizate cu mâna. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44 (7)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

300. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXI/300). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Pasta este cărămie-culoarea pielii, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59 (74)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

c. Oale borcan cu două toarte - nivelul III (nr. 226, 301-307)

Din acest nivel provin mai multe exemplare, respectiv nouă vase (pl. L/226, LXI/301-303, LXII/304-308), care, în funcție de dimensiuni, se înscriu în aceleași tipare funcționale.

CATALOG

226. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. L/226). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și dreaptă, având pe partea superioară două incizii circulare. Gâtul este îngustat. Are două toarte plate, prinse de buză și umerii vasului. Pe corp are aplicată o bandă în exterior sub forma unei excizii care înconjoară vasul. Pasta este cărămie, având în exterior vopsea roșie. În interiorul pastei constatăm prezența de mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 14,5 cm.

M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 87/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea de 0,90 m (context 22).

301. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXI/301). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Pasta este cărămizie – culoarea pielii, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 88/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,20 m (context 25).

302. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXI/302). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 0,80–1,00 m (context 12).

303. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXI/303). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 89/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,20 m (context 20).

304. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXII/304). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 2,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14637. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul III, adâncimea 0,50 m.

305. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXII/305). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Sub buză sunt prinse două toarte plate, ornamentate cu trei incizii realizate cu mâna. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și a fundului de 12 cm, înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44 (5) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

306. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXII/306). Fragment de fund. Este realizat sub formă inelară. Corpul este globular. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul fundului de 12 cm, înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44 (5) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

307. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXII/307). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Sub buză sunt prinse două toarte plate, ornamentate cu două incizii realizate cu mâna. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43 (3) / 1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

308. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXII/308). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Sub buză sunt prinse două toarte plate, ornamentate cu două incizii realizate cu mâna. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 91/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III.

d. Oale borcan cu două toarte - nivelul IV (nr.309-313)

Ca și în cazul vaselor prezentate mai sus, din ultimul nivel ne provin cinci exemplare (pl. LXIII), care se înscriu în aceleași coordonate, cu excepția unui vas (pl. LXIII/313), care are ornamentat pe gât două linii incizate paralele, iar toartele par mai rotunjite decât în cazul celorlalte exemplare prezentate până acum.

CATALOG

309. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIII/309). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 20 cm și înălțimea fragmentului de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 92/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 1,00 m (context 27).

310. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. LXIII/310). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 93/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 11).

311. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIII/311). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Sub buză sunt prinse două toarte. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 94/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 7).

312. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIII/312). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Sub buză sunt prinse două toarte plate, ornamentate cu două incizii realizate cu mâna. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea fragmentului de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52 (1)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

313. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIII/313). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Sub buză sunt prinse două toarte plate

ornamentate prin două incizii realizate cu mâna. Vasul este ornamentat pe gât prin două linii incizate paralele. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea fragmentului de 9,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52 (1)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

3. URCIOARE (nr. 314–333)

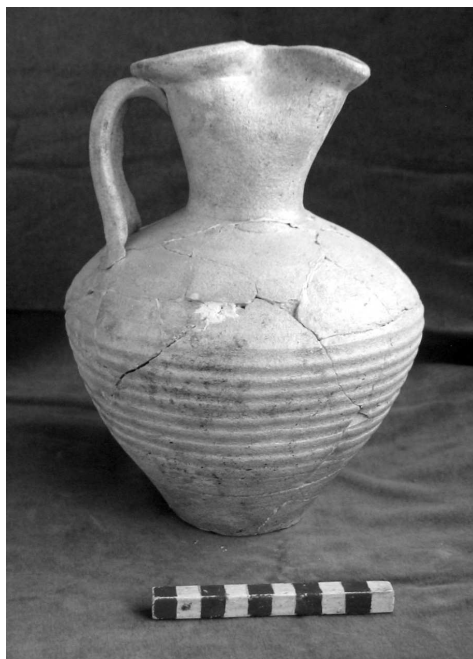

Fig. 21. *Tibiscum* – laz „Traianu”. Urcior.

Atât ca funcționalitate, cât și ca denumire, urciorul s-a păstrat până în zilele noastre, traversând veacurile din antichitate. La romani este cunoscut sub denumirea de *urceolus*, ajungând în limba română sub denumirea de urcior care înseamnă vas de lut (smălțuit) cu gâtul strâmt, cu una sau două toarte, folosit pentru păstrarea lichidelor.

În general sunt cunoscute o serie de forme și variante pe care specialiștii le-au împărțit în tipuri variante și forme și forme⁴⁹⁴. În analiza noastră am ținut cont în primul și primul rând de criteriul cronologic în care au apărut aceste vase. În acest fel, din primul

nivel am reușit să identificăm șase exemplare (pl. LXIV/314–316; 317–320), reprezentând două tipuri bine cunoscute de urcioare⁴⁹⁵. Din nivelul al doilea provin cele mai multe exemplare, respectiv nouă (pl. LXV/319, LXVI/321, LXVII/322–327, LXVIII/319), reprezentând trei tipuri distincte de urcioare. Celui de-al treilea nivel îi corespund numai două urcioare (pl. LXVIII/329–330), iar ultimului nivel doar trei (pl. LXVIII/331–333).

⁴⁹⁴ Popilian 1976, 95–104; Rusu-Bolindeț 2007, 423–425.

⁴⁹⁵ Popilian 1976, 96–97, tipul 1 și 2; Rusu-Bolindeț 2007, 423, tip 13 A.

a. Urcioare – nivelul I (nr. 314–318, 320)

De pe acest nivel cunoaștem două tipuri de urcioare, caracterizate în primul caz prin buza răsfrântă în exterior, gâtul subțire și alungit, toarta plată sau rotunjită, cu o canelură exterioară, corpul este piriform, cu umărul bine reprezentat, iar fundul este plat (pl. LXV/317–318, 320). În cel de-al doilea caz avem de-a face cu un tip de urciore, ce se caracterizează prin buza dreaptă și îngroșată, cu o canelură exterioară. Corpul este piriform, fiind ornamentat cu caneluri orizontale. Piciorul este inelar și îngustat față de cel plat (pl. LXIV/314–316).

CATALOG

314. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIV/314). Fragment de vas cu o toartă⁴⁹⁶. Buza este dreaptă și rotunjită în exterior, unde se prezintă sub forma unei benzi împărțite în două printr-o linie incizată. Toarta este plată și prinsă imediat sub buză, având trei linii incizate. Gâtul este bine demarcat și realizat prin subțiere. Pasta este cărămiziu-roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 63/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75m, caroul 1–4 (context 35).

315. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIV/315). Fragment de vas cu o toartă. Se păstrează doar fragmentul de la gât, care este drept, toarta este alungită, fiind ornamentată cu trei linii incizate. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gâtului de 8 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm, iar a torții de 12 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14639. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m, caroul 2.

316. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIV/316). Fragment de la buză și fund. Buza este dreaptă și plată în exterior, unde este puțin rotunjită. Fundul este plat și inelar, corpul este ornamentat cu incizii orizontale. Pasta este cărămizie, având o angobă roșie, conținând în pastă mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. Fundul are diametrul de 4 cm și înălțimea fragmentului de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 64/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75m, caroul 1–4 (context 35).

317. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXV/317). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin ascuțită spre interior. Pasta este alb-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 6cm și înălțimea fragmentului de 1,6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/15. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m, caroul 2.

⁴⁹⁶ Popilian 1976, 105, tip 2, Rusu-Bolindeț 2007, 423, tip 13 A- nr. 604, pl. XCIX.

318. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXV/318). Fragment de vas cu o toartă. Buza este dreaptă și rotunjită spre exterior. Are o toartă aplatizată și prinsă de gât, care este cilindric. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 7cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14634/3. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,60 m, caroul 2.

319. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXV/320). Fragment de vas din care se păstrează doar gâtul și o porțiune din corp. Gâtul este cilindric, iar corpul puțin bombat. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gâtului de 4 cm și înălțimea fragmentului de 8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 65/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75m (context 35).

b. Urcioare - nivelul II (nr. 319, 321-328)

Cele mai multe exemplare provin de pe acest nivel, ce sunt caracterizate prin gura dreaptă îngroșată (pl. LXV/319, LXVII/322-323, LXVIII/328), alături de care au apărut alte două forme, caracterizate prin buza rotunjită, gâtul alungit și tronconic, corpul rotunjit și ornamentat (pl. LXVII/324, 326), și tipul reprezentat prin gura treflată, gâtul îngustat, corpul piriform, ornamentat cu incizii orizontale și piciorul plat (pl. LXVI/321, LXVII/325, 327)

CATALOG

320. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXV/319). Fragment de vas cu o toartă. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Are o toartă cilindrică prinsă sub buză. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 95/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m (context 31).

321. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVI/321). Urcior întregibil cu o toartă. Buza este treflată și rotunjită spre exterior. Toarta este plată și prinsă sub buză și pe umerii vasului. Corpul este piriform, având un fund plat. Pe corp se găsesc linii incizate orizontale care reprezintă de fapt și ornamentația vasului. Pasta este alb-gălbuie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 11,5 cm și înălțimea vasului de 22,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 1168. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,60 m (context 28).

322. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVII/322). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Pasta este cărămiziu-roșiatică, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59 (52) /1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,50 m.

323. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVII/323). Fragment de vas. Buza este îngroșată și puțin rotunjită spre exterior. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 11cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35 (6)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

324. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVII/324). Fragment de vas. Buza este dreaptă și ascuțită spre exterior. Pasta este cărămidie-culoarea pielii, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 11cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59 (80)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

325. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVII/325). Fragment de vas. Buza este treflată și puțin rotunjită spre exterior. Pasta este alb-gălbui, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 11cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59 (94)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

326. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVII/326). Fragment de vas. Buza este puțin treflată și rotunjită spre exterior. Sub buză este prinsă o toartă plată, ornamentată prin două linii incizate. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 6 cm și înălțimea fragmentului de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 96/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,10 m (context 28).

327. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVII/327). Fragment de vas. Corpul este rotunjit și îngustat spre fund. Este ornamentat prin incizii orizontale. Pasta este alb-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim al corpului de 20 cm și înălțimea de 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 97/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m (context 31).

328. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVIII/328). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Este ornamentată printr-o linie incizată circulară. Pasta este cărămidie-roșiatică, având în exterior barbotină brun-gălbui, conținând în pastă mică și cuarț. Are diametrul gurii de 8 cm și înălțimea fragmentului de 1,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59 (50)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II.

c. Urcioare – nivelul III (nr. 329-330)

Au fost descoperite numai două exemplare pe nivelul al treilea, din care un tip se caracterizează prin buza dreaptă și îngroșată, cu o canelură exterioară, care continuă evoluția în timp (pl. LXVIII/330). Cea de-a doua formă de urcior se aseamăna cu celelalte tipuri, numai că buza este tronconică, rotunjită în interior, cu gâtul lunguiet (pl. LXVIII/329).

CATALOG

329. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVIII/329). Fragment de vas. Buza este largă și rotunjită spre interior. Gâtul este tronconic, alungit. Pasta este cărămizie, având în interior și exterior barbotină alb-gălbuie. În pastă constatăm prezența de mică și cuarț. Are diametrul gurii de 6,5 cm și înălțimea fragmentului de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 11 (4)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 0,90 m, caroul 3.

330. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVIII/330). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Este ornamentată cu o linie incizată circulară. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43 (6)/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

d. Urcioare – nivelul IV (nr. 331–333)

De pe acest nivel provin trei urcioare caracterizate prin gura largă și rotunjită, cu toarta plată prinsă de buză și gâtul tronconic⁴⁹⁷ (pl. LXVIII/331–333). Această formă de urciore este cunoscută încă din nivelul al doilea, cu o singură observație legată de dimensiunile buzei, care în această perioadă par a fi mai mari.

CATALOG

331. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVIII/331). Fragment de vas. Buza este evazată spre exterior. Este ornamentată cu două linii incizate circulare. Pasta este gălbuie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41/1996. Provine din sondajul vestic efectuat în anul 1996, nivelul IV.

332. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVIII/332). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este scurt și îngustat, de care este prinsă o toartă plată, ornamentată cu două impresiuni. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 7 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 98/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 3).

333. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXVIII/333). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este scurt și îngustat. Pasta este

⁴⁹⁷ Popilian 1976, 98, tip 5.

cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 7 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 99/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 4).

4. CĂNIȚE (nr. 334-377)

Acest tip de vas este asemănător cu oalele, dar de mici dimensiuni, având în unele cazuri una sau două toarte, și este caracterizat ca bol⁴⁹⁸ sau căniță⁴⁹⁹, în funcție de utilizare. Denumirea reprezintă un diminutiv de la cană, cuvânt de origine slavă, unde îl întâlnim sub numele de *kana*, care este un vas ce servește pentru băut. În limba latină acest tip de vas se identifică cu *lagoena*.

În funcție de numărul de exemplare, această categorie ceramică este reprezentată prin 43 de vase, reprezentând 8% din ceramica uzuală descoperită.

Literatura de specialitate acordă o atenție deosebită acestui tip de vas, care se caracterizează în general printr-o formă de oală, cu buza dreaptă și rotunjită spre exterior, sau dreaptă și cu unele caneluri. Corpul este rotunjit, piriform sau alungit, uneori având ornamentație sub formă de caneluri orizontale. În majoritatea cazurilor fundul este plat.

La *Tibiscum* – Iaz „Traianu” am reușit să identificăm 11 exemplare în primul nivel (pl. LXIX/334–339, LXX/340–344), diferențiate în funcție de forma buzei sau a corpului. Celui de-al doilea nivel îi corespund 12 exemplare cu gamă diversă de forme (pl. LXXI/345–353, LXXII/354–356), iar celui de-al treilea nivel numai patru exemplare (pl. LXXIII/357–360). Din ultimul nivel cunoaștem cele mai multe exemplare, 17 care păstrează

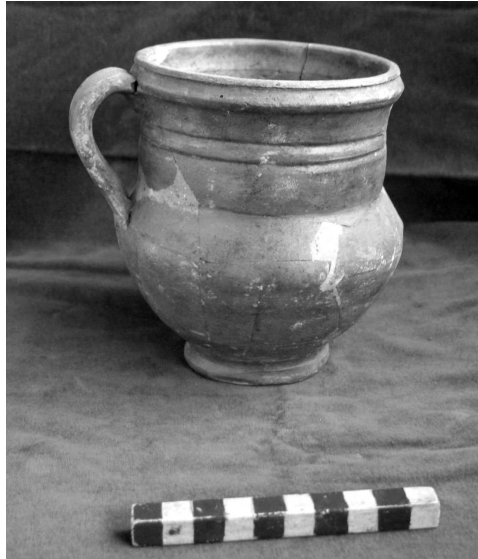

Fig. 22. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căniță.

⁴⁹⁸ Rusu-Bolindeț 2007, 395–400.

⁴⁹⁹ Popilian 1976, 104–108.

în bună măsură formele anterioare, dar care sunt îmbogățite de noi și interesante forme (pl. LXXIV/361–368, LXXV/369–377).

a. Cănițe nivelul I (nr. 334–344)

Vasele ce provin de pe acest nivel au buza dreaptă ascuțită spre exterior (pl. LXIX/334–335) sau buza rotunjită și răsfrântă spre exterior cu gâtul scurt și corpul piriform (pl. LXIX/336–339, LXX/340–344). Sub buză cunoaștem un singur exemplar care are toartă (pl. LXIX/339) plată cu o canelură centrală. Ornamentația este prezentă pe corp sub forma inciziilor orizontale (pl. LXIX/334, LXX/341, 344).

CATALOG

334. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIX/334). Fragment de vas. Buza este subțire și evazată spre exterior. Gâtul este realizat prin îngustare, corpul este bombat și ornamentat prin impresiuni orizontale. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 9 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 66/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 (context 35).

335. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIX/335). Fragment de vas. Buza este subțire și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat, corpul este bombat. Pasta este galbenă, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 67/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,10 m (context 28, sub zidul Z 4).

336. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIX/336). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat, corpul este bombat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/7. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,55 m.

337. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIX/337). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Sub buză se pot observa trei linii verticale roșii (probabil urme de pictură). Pasta este galbenă, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 68/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 m (context 35).

338. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIX/338). Fragment de buză și fund. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin profilat. Fundul este plat având corpul bombat. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm, a fundului de 5 cm, iar înălțimea fragmentului de

2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 100/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 2,05 (context 37).

339. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXIX/339). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Are o toartă plată, ornamentată cu trei caneluri, prinse de buza vasului. Pasta este brun-cărmăzie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 76/1992. Provine de la cercetările efectuate în anul 1992, nivelul I, adâncimea 0,70 m (context 47).

340. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXX/340). Fragment de vas. Buza este evazată și rotunjită spre exterior, unde este ornamentată cu trei incizii orizontale. Gâtul este îngustat și puțin profilat, corpul fiind bombat. Pasta este alb-gălbuie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14637/5. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m.

341. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXX/341). Fragment de vas. Buza este evazată și rotunjită spre exterior, unde este ornamentată prin incizii orizontale. Gâtul este îngustat și puțin profilat, corpul este bombat și ornamentat cu caneluri orizontale. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,50 m, caroul 5–7.

342. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXX/342). Fragment de vas. Buza este evazată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat și puțin profilat, corpul este bombat. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 37/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,10 m (context 28).

343. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXX/343). Fragment de vas. Buza este evazată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat și puțin profilat, corpul este bombat și ornamentat cu caneluri. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/6. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m.

344. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXX/344). Vas întregibil. Buza este evazată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat și puțin profilat, corpul este bombat și ornamentat cu caneluri, fundul este plat, având diametrul de 5 cm. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/6. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m.

b. Cănițe nivelul II (nr. 345–356)

Acestui nivel îi corespunde o gamă variată de forme, care pornesc de la tipurile clasice de cănițe cu buza rotunjită spre exterior (pl. LXXI/347–349, 351–353, LXXII/354–355) și se completează cu cele care au gura ascuțită și răsfrântă spre exterior (pl. LXXI/346, 351), dar și cu o formă deosebită de căniță realizată cu buza dreaptă, inelară și corpul bombat (pl. LXXI/345, 351). Un exemplar întreg cu o toartă provine de pe acest nivel, având buza îngustă, corpul tronconic și un picior plat (pl. LXXII/356).

Ornamentația realizată prin linii incizate orizontale este cunoscută doar la un exemplar, care are buza dreaptă și răsfrântă spre exterior (pl. LXXII/355).

CATALOG

345. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. LXXI/345). Fragment de vas. Buza lipsește, gâtul este scurt și corpul bombat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gâtului de 8 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

346. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXI/346). Fragment de vas. Buza este evazată și dreaptă. Gâtul este îngustat. Sub buză este prinsă o toartă rotunjită. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 8 cm și înălțimea fragmentului de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

347. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXI/347). Fragment de vas. Buza este evazată și rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat, unde este prinsă o toartă rotunjită. Pasta este brun-cărămizie în exterior și galben în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 9 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 35/2000. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000, nivelul II, adâncimea 1,20 – 1,40 m, camera D.

348. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXI/348). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 1,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 33–10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

349. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXI/349). Fragment de vas. Buza este îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin profilat și îngustat, corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm

și înălțimea fragmentului de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–46/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

350. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXI/350). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 6 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–47/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

351. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXI/351). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 6 cm și înălțimea fragmentului de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–47/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

352. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXI/352). Fragment de vas. Buza este puțin rotunjită spre exterior. Pasta este brun-cenușie, conținând mică, cuarț și piatră de var. Are diametrul gurii de 7 cm și înălțimea fragmentului de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–49/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

353. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXI/353). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre interior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–11/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

354. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXII/354). Fragment de vas. Buza este dreaptă, puțin îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este scurt și îngustat, unde este prinsă o toartă plată care are o canelură pe mijloc. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea fragmentului de 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57–1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

355. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXII/355). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită spre exterior. Gâtul este scurt și îngustat, corpul piriform și ornamentat cu caneluri orizontale. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 54–8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

356. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXII/356). Vas întregibil. Buza este dreaptă și puțin îngroșată spre exterior. Gâtul este scurt și puțin profilat, corpul piriform. Sub gât și pe corpul vasului este prinsă o toartă plată, împărțită de o canelură în două. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea fragmentului de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 101/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,20 m (context 34).

c. Cănițe nivelul III (nr. 357-360)

Chiar dacă de pe cel de-al treilea nivel nu cunoaștem decât patru vase (pl. LXXIII/357–360), acestea se înscriu în gama de cănițe cu buza îngroșată și răsfrântă spre exterior (pl. LXXIII/357), buza îngustată, dreaptă și ascuțită (pl. LXXIII/358) sau cu buza puțin îngroșată, răsfrântă spre exterior, corpul rotunjit și cu o toartă rotunjită prinsă de gât și de umerii vasului (pl. LXXIII/359–360).

CATALOG

357. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIII/357). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este scurt și puțin profilat. Pasta este cenușiu-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 102/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 0,90 m (context 20).

358. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIII/358). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre interior. Gâtul este scurt și puțin profilat. Pasta este cărămizie având un slip roșu exterior. În interiorul pastei conține mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 103/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,20 m (context 30).

359. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIII/359). Fragment de vas. Buza este îngroșată și puțin evazată spre exterior. Gâtul este scurt și puțin profilat. Pasta este cărămizie, având un slip roșu exterior. În interiorul pastei conține mică și cuarț. Are diametrul gurii de 11 cm și înălțimea fragmentului de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 104/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,20 m (context 30).

360. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIII/360). Vas întregibil. Buza este evazată spre exterior. Gâtul este scurt și puțin profilat, corpul este bombat având un fund plat. Sub buză este prinsă o toartă ovoidală. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea de 11 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 105/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,20 m (context 30).

d. Cănițe nivelul IV (nr. 361-377)

Cănițele provenite de pe acest nivel sunt cele mai numeroase (pl. LXXIV/361–368, LXXV/369–377) și cele mai diferite ca formă. În general avem de-a face cu vase ce au buza ascuțită și răsfrântă spre exterior, gâtul scurt

și corpul rotunjit cu un fund plat (pl. LXXIV/361–363). Alături de acestea se înscriu vasele cu buza îngustă și rotunjită spre exterior (pl. LXXIV/ 364–368) sau cu buza îngroșată și răsfântă spre exterior (pl. LXXV/ 371–374); în unele cazuri buza este ascuțită (pl. LXXV). Două cănițe sunt deosebite, una are buza dreaptă și alungită spre exterior (pl. LXXV/369), gâtul fiind tronconic și alungit, iar în cel de-al doilea caz avem de-a face cu o căniță cu buza circulară și rotunjită, cu corpul piriform, fără gât (pl. LXXV/370).

CATALOG

361. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIV/361). Fragment de vas. Buza este puțin evazată spre exterior. Corpul este puțin bombat, având caneluri orizontale. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 106/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 4).

362. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIV/362). Fragment de vas. Buza este puțin evazată spre exterior. Corpul este puțin bombat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 107/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 1).

363. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIV/363). Fragment de vas. Buza este evazată spre exterior. Gâtul este scurt și puțin profilat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 108/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 2).

364. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIV/364). Fragment de vas. Buza este evazată spre exterior. Gâtul este scurt și puțin profilat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 2).

365. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIV/365). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată spre exterior. Gâtul este scurt și puțin profilat. Pasta este neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14641/7. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul IV (sondaj vest).

366. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIV/366). Fragment de vas. Buza este dreaptă, îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este scurt și puțin profilat, corpul este bombat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 45–1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

367. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIV/367). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este scurt și îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52–7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

368. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIV/368). Fragment de vas. Buza este bine îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este scurt și îngustat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

369. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/369). Fragment de vas. Buza este subțire și răsfrântă spre exterior. Gâtul este conic și alungit. Pasta este cărămizie având în exterior o angobă roșie. În pastă constatăm prezența de mică și cuarț. Are diametrul gurii de 6 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 69/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

370. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/370). Fragment de vas. Buza este subțire și puțin supraînălțată. Gâtul este scurt și îngustat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Corpul este bombat. Are diametrul gurii de 4 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 53–16/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m.

371. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/371). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este scurt și conic. Pe gât este incizată o linie orizontală. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 53–16/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m.

372. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/372). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este scurt și conic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 11 cm și înălțimea de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 109/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

373. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/373). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este scurt și conic. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52–8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

374. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/374). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este scurt și drept. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea de 1,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14638/6. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, camera B1.

375. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/375). Fragment de vas. Buza este îngroșată și arcuită spre exterior. Gâtul este scurt și rotunjit. Pasta este brun-

cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14638/5. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, camera B1.

376. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/376). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și arcuită spre exterior. Gâtul este scurt și rotunjit. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10 cm și înălțimea de 2,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40–5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,70 m, caroul 5.

377. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXV/377). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și arcuită spre exterior. Gâtul este scurt și rotunjit. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 2,4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 58–5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 1.

5. CĂNI (nr. 378-450)

Cana este cunoscută în antichitatea clasică romană sub denumirea de *lagoena* și era utilizată pentru turnat și păstrat lichide. Denumirea provine din slavul *kana* și se identifică ca fiind un vas ce servește la băut.

Acest tip de vas reprezintă datorită frecvenței una din categoriile ceramice cele mai bine reprezentate prin cele 72 de exemplare cu un procent de 13 % din totalul ceramicii uzuale, clasându-se pe locul trei după oalele borcan și farfurii. Cana, așa cum a ajuns până în zilele noastre, se caracterizează ca un vas cu o toartă de dimensiuni medii, buza în general rotundă, dar și treflată, gâtul alungit și corpul piriform sau rotunjit cu un picior plat sau inelar. Toartele sunt prinse de buză și umerii vasului, în general fiind plate și având două incizii. Descoperirile făcute la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”, unde această categorie ceramică este foarte frecventă, le diferențiază față de restul descoperirilor

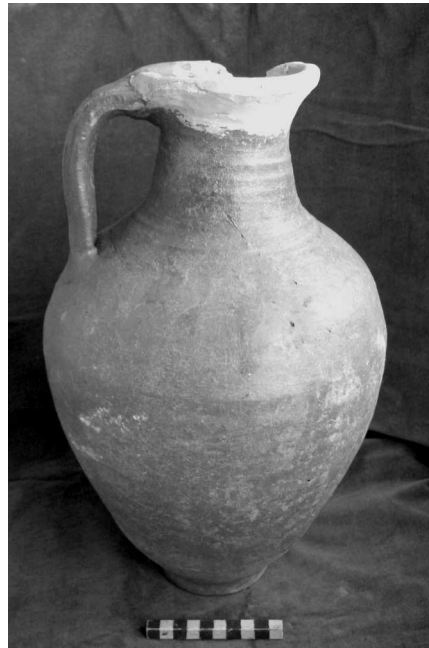

Fig. 23. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cană.

din Dacia⁵⁰⁰, unde numărul acestor vase este mult mai restrâns și tipologia lor se raportează doar la câteva exemplare.

Astfel, putem vorbi de prezența în primul nivel a 14 exemplare (pl. LXXVI/378–382, LXXVII/383–387), LXXVIII/388–391), cu o gamă de forme ce presupune existența câtorva tipuri distincte. Din cel de-al doilea nivel beneficiem de 16 exemplare (pl. LXXIX/392–396, LXXX/397–401, LXXXI/401–407), cu forme deosebit de interesante, care se înscriu însă în linia generală a cănilor. Numărul exemplarelor crește odată cu nivelul arheologic. Astfel, pe nivelul al treilea au fost descoperite 18 exemplare (pl. LXXXII/408–413, LXXXIII/414–417, LXXXIV/418–425), iar pe ultimul nivel – 25 de vase (pl. LXXXV/426–434, LXXXVI/435–440, LXXXVII/441–447, LXXXVIII/448–450).

a. Căni nivelul I (nr. 378–391)

Gama de forme provenite de pe primul nivel se înscrie în linii generale în tipologia cunoscută pentru această categorie ceramică. Am încercat să restrângem cât mai mult aspectele tipologice, așa încât putem vorbi de existența a patru categorii tipologice. În primul rând se înscriu vasele care au buza puțin îngroșată și răsfrântă spre exterior, cu o toartă plată prinsă de buză și ornamentată cu două incizii (pl. LXXVI/378–380, LXXVII/383), în cel de-al doilea tip am inclus vasele cu margine mai groasă, buza dreaptă și ieșită în exterior, gâtul drept sau puțin îngustat, toartele sunt mari și plate, ornamentate prin incizii (pl. LXXVI/381–382, LXXVIII/388–389). În a treia categorie de căni am inclus vasele cu buza ușor evazată spre exterior (pl. LXXVII/384, LXXVIII/390), iar în ultimul caz am considerat reprezentativ tipul de cană cu buza puțin îngroșată, gâtul drept (pl. LXXVII/385–387) sau cu gâtul tronconic, corpul piriform și piciorul inelar (pl. LXXVIII/391).

CATALOG

378. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVI/378). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic și corpul piriform. Toarta este modelată în bandă prin caneluri, prinsă sub buză și pe umerii vasului. Pasta este cărămie, cu urme de angobă roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 70/1991. Provine de la

⁵⁰⁰ Popilian 1976, 94–95; Rusu-Bolindeț 2007, 425.

cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 m, caroul 1-4 (context 35).

379. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVI/379). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic și corpul piriform. Toarta este modelată în bandă prin caneluri, prinsă sub buză și pe umerii vasului. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 110/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,80 m (context 40).

380. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVI/380). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic și corpul piriform. Toarta este modelată în bandă prin caneluri, prinsă sub buză și pe umerii vasului. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 111/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,50 m (context 30).

381. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVI/381). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic și corpul piriform. Toarta este modelată în bandă prin caneluri, prinsă sub buză și pe umerii vasului. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 112/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,60 m (context 35).

382. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVI/382). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior, având în exterior o canelură. Gâtul este tronconic și corpul piriform. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 5,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59-88/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,20 m (context 35).

383. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVII/383). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic, ornamentată printr-o incizie orizontală sub buză. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Este bine arsă cu o angobă exterioară roșie. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14632/3. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,85 m, caroul B1.

384. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVII/384). Fragment de vas. Buza este evazată spre exterior. Gâtul este îngustat, ornamentată printr-o incizie orizontală sub buză. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/12. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m, caroul B2.

385. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVII/385). Fragment de vas. Buza este răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 113/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,40 m (context 31).

386. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVII/386). Fragment de vas. Buza este răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 114/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,60 m (context 39).

387. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVII/387). Fragment de vas. Buza este răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept și alungit. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14634/2. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,60 m, caroul B2.

388. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVIII/388). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 115/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,60 m (context 35).

389. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVIII/389). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă spre exterior, având incizate două caneluri. Gâtul este tronconic. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–92/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,50 m, caroul 5.

390. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVIII/390). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este îngustat. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,50 m (context 27).

391. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXVIII/391). Vas întregibil. Buza este rotunjită spre exterior. Gâtul este puțin îngustat. Corpul este piriform având un fund inelar. Pasta este neagră în exterior și cenușie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 10,5 cm și înălțimea de 18,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 116/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,50 m (context 27).

b. Căni nivelul II (nr. 392–407)

Pentru nivelul al doilea, registru de forme rămâne asemănător cu cel din primul nivel. De pe acest nivel putem menționa vasele cu buza dreaptă și puțin rotunjită în exterior (pl. LXXIX/394–396, LXXX/397–398, LXXXI/403–405), apoi căni cu buza dreaptă și ieșită spre exterior, gâtul tronconic, toartele masive prinse de buză și umerii vasului (pl. LXXIX/392–393, LXXX/399–401, LXXXI/402). O ultimă categorie provenită de

pe acest nivel o constituie cămile cu buza puțin evazată spre exterior în trepte și gâtul circular (pl. LXXXI/406–407).

CATALOG

392. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIX/392). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic. Sub buză este prinsă o toartă plată. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–9/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

393. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIX/393). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin două caneluri. Pasta este cărămizie în exterior și roșie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 11,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–83/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

394. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIX/394). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept. Pasta este cărămizie, conținând mică, calcar și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 6,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–77/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

395. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIX/395). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–78/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

396. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXIX/396). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin două caneluri. Pasta este galben-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

397. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXX/397). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–74/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

398. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXX/398). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin răsfrântă spre exterior. Gâtul este drept până la mijloc, de unde este puțin evazată. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–74/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

399. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXX/399). Fragment de vas. Buza este evazată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămiziu-gălbuie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–51/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

400. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXX/400). Fragment de vas. Buza este evazată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57–4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

401. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXX/401). Fragment de vas. Buza este puțin evazată și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic și corpul piriform. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică, piatră de var și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 10 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–73/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

402. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXI/402). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă spre exterior, având trei incizii exterioare. Gâtul este cilindric. Pasta este cărămizie, conținând mică, piatră de var și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–81/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

403. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXI/403). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă spre exterior, având două incizii exterioare. Gâtul este cilindric. Pasta este cărămizie, conținând mică, calcar și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–82/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

404. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXI/404). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă spre exterior, având două incizii exterioare. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică, calcar și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–76/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

405. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXI/405). Fragment de vas. Buza este dreaptă, răsfrântă spre exterior, unde este ascuțită. Gâtul este tronconic. Pasta este galben-cărămizie, conținând mică, minereu de fier și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–75/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

406. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXI/406). Fragment de vas. Buza este dreaptă, răsfrântă spre exterior, unde este ascuțită și cu două caneluri exterioare. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57–7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5–7.

407. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXI/407). Fragment de vas. Buza este dreaptă, răsfrântă spre exterior, unde este ascuțită și cu două caneluri exterioare. Gâtul este tronconic și corpul piriform. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 9 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57–3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

c. Căni nivelul III (nr. 408–425)

Nivelul al treilea aduce atât creșterea numărului de vase descoperite, cât și diversificarea formelor, care rămân pe mai departe tributare formeii de bază, caracterizată prin buza puțin îngroșată și răsfrântă spre exterior (pl. LXXXII/411–413, LXXXIV/425). O formă cunoscută și în primul nivel o constituie cea cu buza îngroșată și ascuțită spre exterior (pl. LXXXII/408, pl. LXXXIV/425), alături de care se înscriu bine cunoscutele căni cu buza dreaptă și ieșită puțin în exterior, cu gâtul tronconic și toartele plate, ornamentate cu două incizii (pl. LXXXII/409, LXXXIII/ 414–417, LXXXIV/418, 423). Un exemplar deosebit, care se apropie de urcior, dar care este mai aproape de cană, îl constituie vasul cu buza îngustă și puțin evazată în exterior. Buza este delimitată de gât prin intermediul unei benzi late, plate (pl. LXXXII/410).

CATALOG

408. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXII/408). Fragment de vas. Buza este dreaptă și evazată. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea de 9 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57–3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

409. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXII/409). Fragment de vas. Buza este rotunjită și răsfrântă spre exterior. Gâtul este tronconic ornamentat prin trei linii incizate orizontale. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 71/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,50 m (context 15).

410. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXII/410). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin supraînălțată în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este gălbui-albă, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43–7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

411. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXII/411). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este cilindric. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 72/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,50 m (context 31).

412. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXII/412). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este cilindric. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 73/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,50 m (context 31).

413. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXII/413). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este cilindric. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14637/2. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul III, adâncimea 0,50 m caroul C1.

414. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIII/414). Fragment de vas. Buza este dreaptă, îngroșată și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este galbenă, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14638/2. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul B1.

415. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIII/415). Fragment de vas. Buza este dreaptă, îngroșată și răsfrântă în exterior. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin trei caneluri. Pasta este neagră-cărămizie în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43-2/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul B1.

416. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIII/416). Fragment de vas. Buza este dreaptă, îngroșată și ascuțită în exterior. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin trei caneluri. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 117/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 0,50 m (context 17).

417. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIII/417). Fragment de vas. Buza este dreaptă, îngroșată și răsfrântă în exterior. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin trei caneluri. Gâtul este tronconic. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 16,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14166. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul 11-13.

418. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIV/418). Fragment de vas. Buza este dreaptă, îngroșată și puțin răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 18 cm și înălțimea de

2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 74/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 11-13.

419. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIV/419). Fragment de vas. Buza este evazată și răsfrântă în exterior. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin două caneluri. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14638/3. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul B1.

420. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIV/420). Fragment de vas. Buza este puțin evazată și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 3,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 75/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,50 m (context 15).

421. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIV/421). Fragment de vas. Buza este puțin evazată și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14638/4. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul B1.

422. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIV/422). Fragment de vas. Buza este puțin evazată și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 76/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,50 m (context 15).

423. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIV/423). Fragment de vas. Buza este îngroșată puțin evazată și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55-8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 4.

424. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIV/424). Fragment de vas. Buza este îngroșată și răsfrântă în exterior unde este incizată o linie orizontală. Gâtul este tronconic. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55-7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m caroul 4.

425. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIV/425). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată în exterior. De buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin două caneluri paralele. Gâtul este tronconic. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 13 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 118/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,00 m (context 27).

d. Căni - nivelul IV (nr. 426-450)

Cănille provenite de pe ultimul nivel sunt cele mai numeroase din toate cele patru nivele. Formele rămân aceleași și pe acest nivel, distingându-se vasele cu gura puțin evazată și buza puțin răsfrântă spre exterior (pl. LXXXV/426-434, LXXXVIII/449), apoi cele cu buza îngroșată și puțin ieșită spre exterior, cu toate late prinse de buză (pl. LXXXVI/435-440) din care un exemplar are o proeminență sub forma unei excizii exterioare circulare (pl. LXXXVI/440). Cănille cu buza evazată sunt prezente numai în număr de două bucăți (pl. LXXXVII/441-442), iar deosebit de interesante sunt vasele care au gâtul drept și buza puțin rotunjită de mai mari dimensiuni (pl. LXXXVII/443-447, LXXXVIII/448-450).

CATALOG

426. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/426). Fragment de vas. Buza este evazată și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 77/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

427. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/427). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 119/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

428. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/428). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 120/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 4).

429. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/429). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 121/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 13).

430. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/429). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea de 2,2 cm.

M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 122/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 8).

431. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/431). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 123/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 8).

432. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/432). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 124/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 20).

433. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/433). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 125/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

434. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXV/434). Fragment de vas. Buza este dreaptă și răsfrântă în exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 126/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 12).

435. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVI/435). Fragment de vas. Buza este dreaptă și cu marginea îngroșată și ascuțită în exterior. Sub buză se observă urmele unei torți plate. Gâtul este cilindric. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 127/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 7).

436. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVI/436). Fragment de vas. Buza este dreaptă și cu marginea îngroșată și ascuțită în exterior, unde este ornamentat prin trei caneluri concentrice. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 128/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 5).

437. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVI/437). Fragment de vas. Buza este dreaptă și cu marginea îngroșată și ascuțită în exterior. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin două caneluri. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 4,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 129/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 8).

438. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVI/438). Fragment de vas. Buza este evazată și răsfrântă spre exterior. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată

prin două caneluri. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 130/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 1).

439. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVI/439). Fragment de vas. Buza este puțin evazată și răsfântă spre exterior. Sub buză este prinsă o toartă plată ornamentată prin două caneluri. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 4,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 131/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 8).

440. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVI/440). Fragment de vas. Buza este îngroșată și ascuțită spre exterior. Sub buză este ornamentată printr-o bandă ieșită în exteriorul vasului. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 132/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 5).

441. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVII/441). Fragment de vas. Buza este evazată spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cenușiu-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52–14/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,20 m, caroul 5.

442. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVII/442). Fragment de vas. Buza este îngroșată și evazată spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cenușiu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52–15/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

443. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVII/443). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 133/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 12).

444. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVII/444). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 15 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 68–3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 1.

445. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVII/445). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 46–4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

446. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVII/446). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cenușie,

conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41–7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

447. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVII/447). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 16 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41–8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

448. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVIII/448). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită spre exterior. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 14 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 134/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 12).

449. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVIII/449). Fragment de vas. Buza este dreaptă. Gâtul este tronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gurii de 12 cm și înălțimea de 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 135/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 1).

450. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXVIII/450). Fragment de vas de la gât și corp. Gâtul este tronconic și corpul piriform. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul gâtului de 10 cm și înălțimea de 10,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 136/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 2).

6. AFUMĂTORI (nr. 451–465)

Afumătorile reprezintă tipul ceramic asemănător cu o fructieră având buza larg deschisă, corpul conic, cu un picior plat sau circular scobit, în majoritatea cazurilor ornamentată pe buză, iar corpul cu aplicații în relief. Aceste tipuri de vase au fost descoperite în locuințe, edificii publice, temple și castre. Specialiștii sunt astăzi unanim de părere în a atribui acestui vas o funcționalitate strict cultică, în interiorul acestuia se puneau substanțe aromatice, peste care se puneau cărbuni și se răspândea jur-împrejur un fum cu o aromă deosebită. Literatura de specialitate⁵⁰¹ vorbește de *turibula*, vas folosit la procesiuni religioase⁵⁰² și casnice⁵⁰³.

⁵⁰¹ Vilvorder 2004, XVII–XXII.

⁵⁰² Rusu-Bolindeț 2007, 371–374.

⁵⁰³ Popilian 1976, 116–18.

Fig. 24. Tibiscum - laz „Traianu”. Afumătoare.

Nu vom insista asupra nici unei ipoteze privind funcționalitatea acestor tipuri de vas, pe care le vom numi afumători. Față de celelalte categorii ceramice, exemplarele descoperite de noi sunt mult mai puține, acestea restrângându-se la numai 14 bucăți, ceea ce reprezintă doar 2% din totalul ceramicii comune.

Din primul nivel cunoaștem trei exemplare (pl. LXXXIX/451–453), care păstrează în totalitate forma consacrată, ca și ornamentația. Din nivelul al doilea ne parvin alte patru exemplare, deosebit de bine lucrate și cu o ornamentație foarte interesantă (pl. XC/454–457). Formele și ornamentația rămân asemănătoare celor prezentate mai sus și în nivelul al treilea, unde cunoaștem alte trei exemplare (pl. XC/458–460). Din ultimul nivel provin cele mai multe exemplare, cinci, cu o ornamentație deosebită față de celelalte forme descoperite în cele trei nivele (pl. XCI/461–465).

a. Afumători - nivelul I (nr. 451-453)

Disponem de trei exemplare diferite, care se caracterizează prin buza răsfrântă, decorată (pl. LXXXIX/451) cu alveole prin strângerea cu

degetele ale celor două margini ale buzei. Corpul este conic și piciorul masiv și plin⁵⁰⁴. Un alt exemplar (pl. LXXXIX/452) asemănător cu primul îl reprezintă vasul la care buza este decorată tot cu alveole mari, realizate prin strângerea celor două margini, singura diferență dintre cele două vase constituindu-se dimensiunile. Un ultim exemplar provenit de pe nivelul I îl reprezintă vasul caracterizat prin gura largă, buza răsfrântă, puțin îngroșată și bine profilată (pl. LXXXIX/453). Corpul este globular, terminându-se cu un picior circular scobit⁵⁰⁵.

CATALOG

451. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIX/451). Vas întregibil. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 1 cm. Corpul are forma unei cupe. Piciorul este scurt și plat. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 8,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 78/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 m, caroul 1–4.

452. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIX/452). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 2 cm. Corpul are forma unei cupe. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

453. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. LXXXIX/453). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 0,5 cm. Corpul este piriform ornamentat prin linii incizate orizontale. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 21 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 79/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 m (context 35).

b. Afumători – nivelul II (nr. 454–457)

Din nivelul al doilea dispunem de patru exemplare, dintre care unul are marginea inferioară și cea superioară a buzei crestată, ornament realizat prin împungerea acesteia în pasta moale cu un obiect. Corpul este conic (pl. XC/454). Cel de-al doilea exemplar este asemănător ca formă cu

⁵⁰⁴ Popilian 1976, 117, tip 4.

⁵⁰⁵ Popilian 1976, 116–117, nr. 752.

primul, numai dimensiunile buzei și a corpului fiind diferite (pl. XC/455). Următoarele două exemplare descoperite se aseamănă cu vasele prezentate în nivelul I. Buza este decorată cu alveole mai mari, realizate prin strângerea celor două margini (pl. XC/457–458). Diferența între cele două vase o reprezintă dimensiunea.

CATALOG

454. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XC/454). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar în două registre lat de 1 cm. Corpul este piriform, ornamentat cu linii incizate orizontale. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–6/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m (caroul 3).

455. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XC/455). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu zimțat lat de 1 cm. Corpul este piriform, ornamentat cu două linii incizate orizontale. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–73/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m (caroul 5).

456. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XC/456). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 2 cm. Corpul are forma unei cupe. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–52/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

457. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XC/457). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 1,2 cm. Corpul are forma unei cupe. Pasta este cărămiziu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 137/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m (context 30).

c. Afumători - nivelul III (nr. 458–460)

De pe nivelul al treilea dispunem de trei exemplare, toate realizate prin decorarea buzei cu alveole mari, metodă folosită și în cazul vaselor prezentate mai sus. Corpul este cilindric și rotunjit la mijloc. Cu mare probabilitate, avem de-a face cu afumători care au piciorul plin.

CATALOG

458. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XC/458). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 1,5 cm. Corpul are forma unei cupe. Pasta este brună cu o angobă exterioară cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 80/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,55 m (context 15).

459. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XC/459). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 2,5 cm. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43–5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

460. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XC/460). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 2,3 cm. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 23 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40–6/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,70 m, caroul 5.

d. Afumători - nivelul IV (nr. 461-465)

Mult mai diversificată este gama de vase ce provin de pe nivelul al patrulea, care sunt și cele mai numeroase. Dispunem de un vas întâlnit și pe celelalte nivele, caracterizat prin marginea buzei, realizată prin alveole mari (pl. XCI/461), cu un corp rotunjit sub formă de cupă. Un alt exemplar are marginea buzei dreaptă și crestată prin intermediul unui obiect (pl. XCI/462). Asemănător vasului realizat prin creștături în buză este vasul de mai mari dimensiuni care are însă și ornamentație pe corp (pl. XCI/463). Al patrulea vas descoperit în acest nivel are buza evazată și gâtul îngustat. Gura este crestată cu ajutorul unui obiect în pasta moale (pl. XCI/464). Cel mai interesant vas (pl. XCI/465) este realizat prin decorarea buzei prin alveole mari. Corpul este decorat cu două șiruri de alveole, iar fundul este îngustat și probabil terminat printr-un picior plat⁵⁰⁶.

⁵⁰⁶ Rusu-Bolindeț 2007, 372, nr. 427.

CATALOG

461. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCI/461). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 2,2 cm. Corpul are forma unei cupe. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 138/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,45 (context 4).

462. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCI/462). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu lat de 0,7 cm. Corpul are formă piriformă. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 81/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

463. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCI/463). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu lat de 0,7 cm. Corpul este piriform, ornamentat prin două registre paralele de alveole. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41–6/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

464. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCI/464). Fragment de vas. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 1 cm. Corpul are forma unei cupe. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 82/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 12).

465. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCI/465). Fragment de vas întregibil. Buza este răsfrântă, îngroșată în exterior și profilată. Marginea buzei este crestată prin apăsare sub forma unui brâu alveolar lat de 2,5 cm. Corpul are forma unei cupe, ornamentat prin două registre paralele de brâie alveolare. Între aceste două registre se află un brâu alveolar sub formă de meandru. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 13 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14687. Provine de la cercetările efectuate în anul 1997, nivelul IV, adâncimea 0,30 m.

7. CASTROANE (nr. 466-470)

Literatura modernă definește termenul de castron ca fiind un vas adânc, în care se aduc la masă unele mâncări, strachina fiind un vas de lut ușor adâncit întrebuițat la țară în loc de farfurie.

Cei doi termeni definesc două forme de vas bine structurate⁵⁰⁷ și cu o funcționalitate clară, chiar dacă la unii specialiști mai persistă încă o confuzie.

Vorbind despre castroane, acestea se caracterizează în general prin buza îngroșată și răsfrântă spre exterior, iar corpul poate fi bitronconic sau cu marginile drepte. Fundul poate fi plat sau inelar.

În urma studierii exemplarelor descoperite la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”, am reușit să identificăm 30 de vase, care reprezintă cca. 5% din ceramica uzuală. Din primul nivel avem cinci exemplare (pl. XCII/466-470), deosebite prin formă și dimensiuni. Din cel de-al doilea nivel am identificat alte șapte vase (pl. XCIII), care păstrează și diversifică gama de forme. În cel de-al treilea nivel s-au descoperit cinci vase (pl. XCIV/ 478-482), iar în ultimul nivel au fost identificate cele mai numeroase exemplare – 14 vase (pl. XCV/483-492, XCVI/493-496), cu o gamă foarte bogată de forme și dimensiuni.

a. Castroane – nivelul I (nr. 466-470)

Castroanele provenite din primul nivel se înscriu în linii generale în tipologia de forme cunoscute; noi am reușit să distingem patru forme distincte. În acest sens putem menționa forma de castron cu marginea tronconică⁵⁰⁸, buza ușor răsfrântă spre exterior (pl. XCII/466-467) și

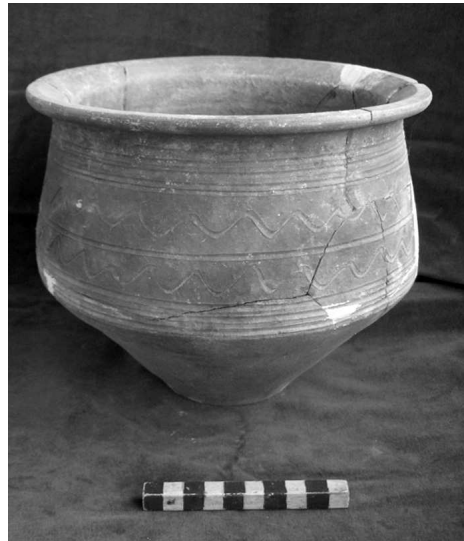

Fig. 25. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castron.

⁵⁰⁷ Popilian 1976, 118-122; Brukner 1981, 93-94; Rusu-Bolindeț 2007, 405-407.

⁵⁰⁸ Popilian 1976, 118-119, tip 1.

ornamentată printr-o incizie circulară (pl. XCII/467). Un alt exemplar semnificativ îl reprezintă castronul cu buza evazată și marginea răsfrântă spre exterior (pl. XCII/468). Castronul cu buza dreaptă, ușor îngroșată și curbată spre exterior este o apariție destul de rară în primele nivele arheologice, cum este cazul descoperirii de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCII/469). O ultimă formă de vas o constituie castronul cu buza îngroșată, răsfrântă spre exterior, și având o formă bitronconică (pl. XCII/470).

CATALOG

466. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCII/466). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Corpul este bitronconic. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 14 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 47-1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

467. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” pl. XCII/467). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Corpul este bitronconic, ornamentat cu două linii paralele incizate. Pasta este cărămizie având o angobă exterioară roșie, în interior conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 83/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75m, caroul 1-4 (context 35).

468. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCII/468). Fragment de vas. Buza este evazată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Corpul este bitronconic. Pasta este cărămizie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 17 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000, nivelul I, adâncimea 1,40-1,60 m.

469. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCII/469). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în interior. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Pasta este cărămizie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 8/14646. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,60 m.

470. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCII/470). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Corpul este bitronconic, ornamentat printr-o linie incizată. Pasta este cărămizie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 139/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,70 m (context 30).

b. Castroane - nivelul II (nr. 471-477)

Celui de-al doilea nivel îi corespund doar două așa-numite tipuri. În primul rând, foarte bine reprezentată este forma de castron cu buza îngroșată, răsfrântă spre exterior și având corpul bitronconic, cu un picior inelar. Dispunem de șase exemplare asemănătoare ca tip, diferențiate numai prin dimensiunile bazei și a corpului (pl. XCIII/471, 473-477). În cel de-al doilea caz am identificat un singur vas, caracterizat prin buza răsfrântă oblic spre exterior, dând impresia unei buze ascuțite (pl. XCIII/472).

CATALOG

471. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIII/471). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și rotunjiți spre corp. Pasta este cărămizie având în exterior o angobă roșie, iar în interior conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 140/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,60 m (context 27).

472. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIII/472). Fragment de vas. Buza este ascuțită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și rotunjiți spre corp. Pasta este cenușie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 47-13/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

473. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIII/473). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Corpul este bitronconic. Pasta este cărămizie cu o angobă exterioară roșie, în interiorul pastei conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 141/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,20 m (context 28).

474. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIII/474). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Corpul este bitronconic. Pasta este cenușie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59-62/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

475. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIII/475). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Corpul este bitronconic ornamentat cu o linie incizată. Pasta este cenușie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 4 cm.

M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20–1,40 m, caroul 3.

476. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIII/476). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici. Corpul este bitronconic. Pasta este gălbuie cu o angobă exterioară roșie, conținând în interior mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 2,8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 142/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,20 m (context 28).

477. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIII/477). Fragment de fund de vas. Baza este inelară, corpul este bitronconic. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul fundului de 10 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38–12/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

c. Castroane – nivelul III (nr. 478–482)

Formele de castroane din nivelul III se înscriu în aceeași linie, caracterizate prin buza bine reprezentată prin răsfrângerea spre exterior și corpul bombat (pl. XCIV/475). Alături de acest vas se află alte două exemplare cu buza dreaptă și alungită spre exterior, corpul rotunjit și fundul plat (pl. XCIV/479–480). Tipul de vas cu marginea dreaptă și ușor răsfrântă spre exterior (pl. XCIV) și cel cu buza îngustată spre interior și corpul bombat (pl. XCIV/482), se completează imaginea asupra castroanelor provenite de pe nivelul al treilea.

CATALOG

478. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIV/478). Fragment de vas. Buza este înălțată și evazată spre exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și rotunjiți spre corp. Pasta este neagră conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 17 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14666. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 11–13.

479. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIV/479). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și rotunjiți spre corp. Pasta este cărămizie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,90 m, caroul 3.

480. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIV/480). Vas întregibil. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și rotunjiți spre corp. Fundul este plat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 15, diametrul fundului de 14 cm și înălțimea de 7,5 cm.

M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 84/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,50 m (context 15).

481. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIV/481). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și rotunjiți spre corp. Pasta este brun-cărămizie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. Inv. 143/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,10 m (context 20).

482. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIV/482). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în interior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și rotunjiți spre corp. Pasta este cărămizie conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 3,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 144/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,10 m (context 20).

d. Castroane - nivelul IV (nr. 483-496)

Deși castroanele din nivelul al patrulea sunt cele mai numeroase, ca formă am reușit să identificăm doar patru tipuri. Primul tip se caracterizează prin buza ascuțită și răsfrântă spre exterior și gâtul bine delimitat de corp, care este bombat (pl. XCV/483). Celui de-al doilea tip îi este caracteristică forma piriformă, cu buza răsfrântă spre exterior și pereții îngustați spre interior (pl. XCV/484). O formă distinctă este și aceea prin care buza este îngroșată și răsfrântă spre interior, având un corp globular și picior plat (pl. XCV/485, 492). Cele mai numeroase exemplare sunt apropiate de forma caracterizată prin buza îngroșată și răsfrântă spre exterior, pereții rotunjiți și alunghiți spre fund, care este în general scobit și inelar (pl. XCV/486-491, XCVI/493-496).

CATALOG

483. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/483). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în interior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și rotunjiți în două registre spre corp, care este ornamentat cu două linii incizate paralele. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 145/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 8).

484. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/484). Vas întregibil. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și drepți spre corp, care este bitronconic. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 8 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv.

41–3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

485. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/485). Fragment de vas. Buza este evazată și puțin rotunjită în interior. Pasta este brun-neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41–4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

486. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/486). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții oblici și dreupți spre corp, care este bitronconic. Pasta este cărămizie cu o angobă exterioară roșie, în interior conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 85/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 14).

487. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/487). Fragment de vas. Buza este puțin rotunjită în exterior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 146/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 1).

488. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/488). Fragment de vas. Buza este puțin rotunjită în exterior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 46–3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

489. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/489). Fragment de vas. Buza este puțin rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții rotunjiți. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 147/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 13).

490. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/490). Fragment de vas. Buza este puțin rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții rotunjiți. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 148/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 12).

491. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/491). Fragment de vas. Buza este puțin rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții rotunjiți. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 86/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 3).

492. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCV/492). Fragment de vas. Buza este puțin rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții rotunjiți. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 30 cm și înălțimea

de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 13–17/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

493. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVI/493). Fragment de vas. Buza este rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții rotunjiți. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 149/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 5).

494. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVI/494). Fragment de vas. Buza este rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții rotunjiți. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 87/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 16).

495. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVI/495). Fragment de vas. Buza este rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții rotunjiți. Pasta este cenușie cu o angobă exterioară roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 150/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 5).

496. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVI/496). Vas întregibil. Buza este rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului are pereții rotunjiți, fundul este inelar. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 88/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 16).

8. STRĂCHINI (nr. 497–528)

Vasul, cunoscut în literatura de specialitate sub numele de strachină, se caracterizează ca fiind un vas de lut, ușor adâncit, întrebuințat la țară în loc de farfurie. Denumirea actuală este preluată din neogrecul **ostrákinos** = **strachină**. În limba latină termenul cel mai potrivit pentru asemenea vase este *catinus*⁵⁰⁹.

Strachina se descrie ca o formă de vas⁵¹⁰ cu buza îngroșată și răsfântă spre exterior, corpul bombat, bine rotunjit spre fund, care este inelar în foarte multe din cazuri. Vasele încadrate la categoria străchinilor și provenite de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” reprezintă cca. 6% din totalul ceramicii uzuale, cu un număr de 31 de exemplare. Cifra se apropie foarte mult de castroane, probabil și de aici confuziile făcute de mulți dintre arheologi.

⁵⁰⁹ Guțiu 1983, 170.

⁵¹⁰ Gudea 1989, 258–260; Rusu-Bolindeț 2007, 386–387.

Fig. 26. *Tibiscum* – laz „Traianu”. Străchină.

În cercetările noastre am reușit să depistăm șapte vase din nivelul I (pl. XCVI (497–503), șapte din nivelul al II-lea (pl. XCVIII/504–507, XCIX/508–510), șapte din nivelul al III-lea (pl. CIX/511–513, C/518–521) și cele mai multe exemplare, unsprezece, din nivelul al patrulea (pl. C/514–517, CI/521–528). Deosebit de interesant este exemplarul descoperit în nivelul al III-lea ornamentat prin linii meandrice cu ajutorul roțiței.

a. Străchini – nivelul I (nr. 497–503)

Pentru străchinile provenite de pe acest nivel sunt caracteristice trei forme. În primul rând, vom menționa tipul reprezentat prin buza răsrântă spre exterior, corpul oblic și piciorul inelar, asemănător cu o farfurie⁵¹¹, numai că face parte din tipul de străchini⁵¹². Cele mai numeroase vase descoperite se înscriu în categoria de vase cu buza îngroșată și rotunjită spre exterior, corpul bombat și piciorul inelar (pl. XCVII/498–499, 501–503). Un singur vas are buza dreaptă și ascuțită spre exterior,

⁵¹¹ Popilian 1976, 125.

⁵¹² Rusu-Bolindeț 2007, 387, nr. 520–521, pl. LXXXXIX.

ornamentat în exteriorul acesteia cu trei linii succesive orizontale (pl. XCVII/500).

CATALOG

497. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVII/497). Vas întregibil. Buza este dreaptă și rotunjită în exterior. Corpul vasului este puțin rotunjit, fundul este inelar. Pasta este roșu-brună, cu o angobă exterioară roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 6,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 89/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,45 m, caroul 1–4 (context 35).

498. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVII/498). Vas întregibil. Buza este trasă oblic în afară și este lipită direct de corp, care este bombat. Pasta este cărămizie, cu o angobă exterioară roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 6,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 90/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,45 m, caroul 1–4 (context 35).

499. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVII/499). Vas întregibil. Buza este trasă oblic în afară și este lipită direct de corp, care este bombat. Pasta este cărămizie, cu o angobă exterioară roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 6,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 91/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,45 m, caroul 1–4 (context 35).

500. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVII/500). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Partea superioară a vasului este ornamentată cu patru linii incizate orizontale. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 92/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 m, caroul 1–4 (context 35).

501. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVII/501). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cenușiu-neagră cu o angobă exterioară roșie, în interiorul pastei conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 93/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 m, caroul 1–4 (context 35).

502. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVII/502). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cenușie cu o angobă exterioară neagră, în interiorul pastei conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 6,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,20–1,40 m, caroul 3.

503. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVII/503). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–6/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,20–1,40 m, caroul 3.

b. Străchini - nivelul II (nr. 504-510)

Din cel de-al doilea nivel am reușit să distingem doar două forme deosebite. Prima formă este tipică pentru strachină. Aceasta se caracterizează prin buza îngroșată și răsfrântă spre exterior, pereții drepecți, rotunjiți spre fund, care este scobit și inelar (pl. XCVIII/504-507, XCIX/508-510). Cea de-a doua formă o constituie vasul cu buza dreaptă rotunjită spre interior. Corpul este arcuit din interior spre exterior (pl. XCVIII/507).

CATALOG

504. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVIII/504). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este neagră în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 47-2/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

505. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVIII/505). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit și ornamentat cu o linie incizată orizontală sub buză. Pasta este neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 23 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59-77/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

506. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVIII/506). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit și ornamentat cu o linie incizată orizontală. Pasta este cenușie cu o angobă exterioară neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 7,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39-1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

507. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCVIII/507). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită în interior. Corpul este ornamentat cu trei linii incizate orizontale. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59-63/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

508. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIX/508). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este neagră în exterior și cenușie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 7,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39-1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

509. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIX/509). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cărămie, cu o angobă exterioară roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 151/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m (context 27).

510. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIX/510). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cărămie, cu o angobă exterioară roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 152/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m (context 27’).

c. Străchini - nivelul III (nr. 511-513, 518-521)

Gama de forme provenite de pe nivelul al treilea este mult diferită față de celelalte două nivele. Astfel am reușit să identifică patru tipuri care par distincte.

În primul rând menționăm o formă deosebită, caracterizată prin buza dreaptă și puțin ieșită în exterior, iar corpul este bombat și îngustat spre fund (pl. XCIX/511). Al doilea tip este reprezentat prin vasele cu buza îngroșată și răsfântă spre exterior, iar pereții sunt oblici și îngustați spre fund (pl. XCIX/512, C/518). Cele mai multe vase se înscriu în categoria de străchini cu buza îngroșată și rotunjită spre exterior, corpul bombat și puțin rotunjit, cu un picior inelar (pl. XCIX/513, C/519–520). Deosebită este strachina care are ornamentația realizată prin trei registre de meandre, realizate cu roțița (pl. XCIX/513).

CATALOG

511. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIX/511). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este oblic și rotunjit. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40–2/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,70 m, caroul 5.

512. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIX/512). Fragment de vas. Buza este dreaptă, rotunjită în exterior. Corpul este drept și puțin rotunjit. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 45–3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

513. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. XCIX/513). Fragment de vas din care s-a păstrat doar partea de jos. Fundul este inelar, având corpul rotunjit. Corpul este

ornamentat cu trei registre de meandre ornamentate în zigzag cu ajutorul roțiței. Pasta este cenușiu-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 27 cm și înălțimea de 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14681. Provine de la cercetările efectuate în anul 1997, nivelul III, adâncimea 0,90 m.

518. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. C/518). Fragment de vas. Buza este dreaptă, puțin rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 23 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43–8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,50 m.

519. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. C/519). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 153/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 0,70 m (context 18).

520. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. C/520). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cenușie în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 27 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–56/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,50 m.

521. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. C/521). Fragment de vas. Buza este dreaptă și la fel ca și corpul, care este ornamentat cu un registru de trei linii incizate paralele. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 34 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 94/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,40 m (context 15).

d. Străchini - nivelul IV (nr. 585–614)

În general, foarte mulți specialiști consideră că materialul descoperit în ultimul nivel este mai restrâns și de calitate mai îndoielnică. Descoperirile făcute la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” vin totuși să infirme această ipoteză atât prin calitatea materialului descoperit, cât și prin numărul mare de exemplare descoperite. În acest caz putem vorbi de existența de pe ultimul nivel a nu mai puțin de cinci forme distincte. Avem de-a face cu străchini cu buza puțin rotunjită spre exterior, cu corpul rotunjit și arcuit spre interior (pl. C/514, CI/522). Câteva vase se pot înscrie în forma reprezentată prin buza îngroșată și rotunjită spre exterior, cu pereții oblici și fundul inelar (pl. C/517, CI/525). Cele mai multe vase se înscriu în cadrul formei caracterizate prin buza îngroșată și rotunjită spre exterior, cu corpul bombat și piciorul inelar (pl. C/515–516, CI/527–528). O altă formă este întâlnită și în nivelele anterioare și este reprezentată prin vase cu buza

ascuțită și puțin teșită spre exterior, cu corpul bombat și piciorul plat sau inelar (pl. CI/523–524). Un ultim caz de strachină cu o formă deosebită este vasul care are buza dreaptă și rotunjită, pereții drepecți și corpul rotunjit spre fund. Probabil fundul era plat (pl. CI/526).

CATALOG

514. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. C/514). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit și bombat la centru. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 27 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 95/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 14).

515. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. C/515). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 154/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 12).

516. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. C/516). Fragment de vas. Buza este dreaptă și rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 155/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 12).

517. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. C/517). Fragment de vas. Buza este dreaptă, puțin rotunjită în exterior. Corpul este drept și ornamentat cu trei registre de linii incizate orizontale. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 58–4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 1.

522. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CI/522). Fragment de vas. Buza este rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 156/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 7).

523. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CI/523). Fragment de vas. Buza este rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit și ornamentat sub buză cu trei linii incizate paralele. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 96/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 4).

524. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CI/524). Fragment de vas. Buza este dreaptă și ascuțită. Corpul este puțin rotunjit. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr.

inv. 97/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 3).

525. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CI/525). Fragment de vas. Buza este rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cărămiziu-roșiatică, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 98/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

526. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CI/526). Fragment de vas. Buza este dreaptă și puțin rotunjită în exterior. Corpul este drept. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 157/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 1).

527. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CI/527). Fragment de vas. Buza este rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14671. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul IV (sub glie).

528. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CI/528). Fragment de vas. Buza este rotunjită în exterior. Corpul este rotunjit. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 45/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, caroul 3, adâncimea 0,50 m.

9. FARFURII (nr. 529-614)

Farfuria se definește ca fiind un obiect de lut etc., de obicei de formă rotundă, cu marginile puțin ridicate și cu fundul plat sau adâncit, în care se servește mâncarea. Cuvântul provine din neo-greacă, unde îl întâlnim sub denumirea de *farfuri*. În limba latină, cel mai apropiat termen pentru a defini funcționalitatea farfuriilor este cuvântul *patella*, care înseamnă blid de lut sau farfurie adâncă⁵¹³.

Am inclus la această categorie ceramică vasele care au marginea dreaptă, buza dreaptă, rotunjită sau răsfrântă spre exterior, pereții drepți sau arcuiți și fundul plat.

În urma studiului asupra ceramicii romane de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”, farfuriile reprezintă după oale cea mai importantă și masivă prezență ceramică, cu 85 de exemplare, reprezentând 85% din ceramica uzuală. Acest procentaj este edificator pentru funcționalitatea acestui vas, prezent în fiecare locuință și pentru fiecare membru al familiei în parte.

⁵¹³ Guțiu 1983, 836.

Fig. 27. Tibiscum - laz „Traianu”. Farfurie.

Așa cum am prezentat la celelalte categorii ceramice, și în cazul farfuriilor vom analiza prezența acestora în funcție de frecvență pe fiecare nivel arheologic, după care vom analiza vasele sub aspectul formelor. Din primul nivel provin nu mai puțin de 17 exemplare (pl. CII/529–537, CIII/538–545), care pot fi încadrate în patru forme distincte. Celui de-al doilea nivel îi corespund 20 de exemplare (pl. CIV/546–553, CV/554–560; CVI/561–565), cărora le corespund cinci forme distincte. Pentru nivelul al treilea, numărul de exemplare este asemănător cu celelalte nivele, adică 19 (pl. CVII/566–578, CVIII/579–588), numai că gama de forme este puțin diferită; pe acest nivel putem vorbi de existența a cinci forme distincte.

Ultimului nivel îi corespund cele mai multe exemplare, și anume 30 de farfurii (pl. CVIII/585–588, CIX/589–595, CX/596–603, CXI/604–614), încadrate în șase forme.

a. Farfurii - nivelul I (nr. 529-545)

Din primul nivel cunoaștem doar patru forme distincte, reprezentate în primul rând prin farfurii cu buza dreaptă, pereții puțin arcuți și fundul plat (pl. CII/529–537, CIII/538). O altă formă deosebit de interesantă o reprezintă vasul cu buza ascuțită. Pe pereții exteriori, imediat sub buză, se regăsește o ornamentație executată prin trei linii incizate (pl. CIII/539).

Categoria a treia de vase o reprezintă farfuriile cu buza groasă, ieșită spre exterior și ornamentată cu trei incizii în partea de sus, corpul este puțin oblic, fundul fiind plat (pl. CIII/541–541, 545). O formă asemănătoare cu cea de mai sus o reprezintă farfuriile cu buza groasă, singura diferență fiind că buza este rotunjită în exterior și îndreptată spre fund (pl. CIII/543–544).

CATALOG

529. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/529). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 99/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,80 m (context 35).

530. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/530). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 4,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–2/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,50 m, caroul 5.

531. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/531). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 100/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 (context 35).

532. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/532). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 4,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 158/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 2,15 (context 47).

533. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/533). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 14 cm și înălțimea de 3,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 101/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,80 m (context 35).

534. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/534). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 2,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 159/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,40 m (context 28).

535. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/535). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este brun-

neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 2,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 160/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,70 m (context 31).

536. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/536). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este neagră în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 2,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 102/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 m (context 35).

537. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CII/537). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este neagră în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 19 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul I, adâncimea 1,50 m, caroul 5.

538. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIII/538). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/8. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50.

539. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIII/539). Fragment de vas. Pereții sunt drepti, puțin oblici în afară. Buza puțin îngroșată este răsfrântă aproape orizontal spre exterior, fiind profilată de trei caneluri exterioare. Fundul este plat. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/8. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75 m (context 35).

540. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIII/540). Fragment de vas⁵¹⁴. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămiziu, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 161/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,50 m (context 31).

541. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIII/541). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/16. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m.

542. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIII/542). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 19 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C.

⁵¹⁴ Popilian 1976, p. 123–124, tip I.

Nr. inv. 14635/11. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m.

543. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIII/543). Fragment de vas. Pereții sunt puțin oblici în afară, cu buza îngroșată și răsfrântă aproape orizontal spre exterior. Buza este profilată de două caneluri pe fața ei superioară. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 21 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14635/9. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,50 m.

544. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIII/544). Fragment de vas. Pereții sunt puțin oblici în afară, cu buza îngroșată și răsfrântă aproape orizontal spre exterior. Buza este profilată de două caneluri pe fața ei superioară. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14642/1. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,40 m.

545. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIII/545). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușiu-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14642/1. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,40 m.

b. Farfurii – nivelul al II-lea (nr. 546–565)

Pentru acest nivel putem vorbi de existența a cinci forme distincte. O primă formă de vas o reprezintă farfuria cu gura îngustă, pereții rotunjiți și ascuțiți spre buză. Fundul este plat (pl. CIV/546), iar vasul este foarte asemănător cu un bol. A doua formă sesizată o reprezintă farfuria care are marginea puțin îngroșată și rotunjită spre exterior, pereții piriformi și piciorul inelar (pl. CIV/547). La categoria a treia de vase, încadrată după funcționalitate, am inclus farfuriile cu buza dreaptă, ascuțită și teșită puțin spre interior. Corpul este puțin bombat, cu un picior plat (pl. CIV/548, 551–552, CV/560). A patra categorie de vase o reprezintă farfuriile cu buza dreaptă, pereții exteriori drepți și fundul plat (pl. CIV/549–550, CV/558–559). Ultima formă de farfurie și cea mai numeroasă, provenită de pe cel de-al doilea nivel, se caracterizează prin pereții mai groși, oblici, buza dreaptă și puțin ieșită spre exterior. Pe partea exterioară a buzei sunt vizibile trei incizii, ca ornament (pl. CV/553, CV/554–557, CVI/561–565).

CATALOG

546. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIV/546). Fragment de vas. Buza este dreaptă cu pereții arcuiți, asemănătoare cu străchinile. Fundul este plat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 14 cm și înălțimea de 6,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 162/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,20 m.

547. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIV/547). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată și rotunjită în exterior, asemănătoare cu strachinile⁵¹⁵. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie având o angobă exterioară neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38-8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,30 m.

548. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIV/548). Fragment de vas. Buza este dreaptă, iar pereții arcuiți în interior, asemănătoare cu un platou⁵¹⁶. Fundul este plat. Pasta este cenușiu-brună, cu o angobă exterioară roșie, conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44-7/1994. Provine de la cercetările efectuate în anul 1994, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

549. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIV/549). Fragment de vas. Buza este dreaptă, iar pereții arcuiți în interior. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie, conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20,5 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14088-1166. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 12-13 (context 28).

550. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIV/550). Fragment de vas. Buza este puțin îngroșată în interior, iar pereții sunt arcuiți în interior. Fundul este plat. Pasta este cărămiziu-roșiatică, conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 4,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59-3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

551. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIV/551). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior. Fundul este plat. Pasta este cenușiu-brună în interior, negru-cenușiu în exterior, conținând mică, cuarț și piatra de var. Are diametrul buzei de 21 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

552. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIV/552). Fragment de vas. Buza este dreaptă, iar pereții arcuiți în interior, asemănătoare cu un platou. Fundul este plat. Pasta este brun-cenușie, conține mică și cuarț. Are diametrul buzei de 23 cm și

⁵¹⁵ Popilian 1976, 122, tipul 1 (nr. 810).

⁵¹⁶ Popilian 1976, 126-127, tipul 2.

înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

553. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIV/553). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior și evazată în exterior. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 27 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 163/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,30 m (context 27).

554. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CV/554). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 27 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57–49/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

555. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CV/555). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este bruna, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 164/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,10 m (context 28).

556. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CV/556). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este bruna, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 165/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,00 m (context 16).

557. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CV/557). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este bruna, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 32 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 166/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,10 m (context 28).

558. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CV/558). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38–7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m.

559. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CV/559). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două linii paralele incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–4/1999.

Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

560. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CV/560). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în interior. Pe partea interioară a buzei se află două linii paralele incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–6/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

561. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVI/561). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 14 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–9/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

562. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVI/562). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este cărămie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–9/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

563. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVI/563). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–9/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

564. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVI/564). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este negru-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 21 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–9/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

565. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVI/565). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușie în interior și neagră în exterior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 23 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–85/1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

c. Farfuriile – nivelul al III-lea (nr. 566–584)

Formele de pe acest nivel rămân în esență aceleași, distingându-se farfuriile cu buza îngustă și țesută puțin în interior, cu marginea arcuită în interior și cu fundul plat (pl. CVII/566–568, 576). O altă formă distinctă este reprezentată de vasele cu buza ieșită în exterior și ornamentată prin

incizii în partea superioară (pl. CVII/569). Vasele cu buza rotunjită spre exterior și pereții oblici (pl. CVII/570, CVIII/580–582, 584) completează gama de forme. O farfurie deosebit de interesantă care apare pe acest nivel se caracterizează prin marginea rotunjită spre interior, pereții oblici și fundul inelar sau plat (pl. CVII/571–474, CVIII/579). Ultima formă distinctă de pe acest nivel are drept caracteristici buza dreaptă, alungită spre exterior și ornamentată în partea superioară prin incizii, cu pereții oblici și fundul plat (pl. CVII/574, 577–578).

CATALOG

566. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/566). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în interior. Pe partea interioară a buzei se află două linii paralele incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51–3/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,90 m, caroul 3.

567. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/567). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în interior. Pe partea interioară a buzei se află două linii paralele incizate. Fundul este plat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55–2/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

568. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/568). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în interior. Pe partea interioară a buzei se află două linii paralele incizate. Fundul este plat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 167/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 0,75 m (context 16).

569. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/569). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Pasta este cenușie în interior și neagră în exterior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14166. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 11–13.

570. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/570). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și evazată în exterior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 30 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51–5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,90 m, caroul 3.

571. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/571). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și evazată în exterior. Pasta este cenușie, cu o angobă exterioară neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 14 cm și înălțimea de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 168/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 0,90 m (context 18).

572. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/572). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 169/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 1,20 m (context 20).

573. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/573). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este neagră în exterior și roșie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43–9/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 1,10 m.

574. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/574). Fragment de vas. Pereții sunt arcuiți, cu buza îngroșată și dreaptă în exterior. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 15 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 103/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,60 m.

575. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/575). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43–4/1999, Provine de la cercetările efectuate în anul 1999 Nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

576. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/576). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza îngroșată și dreaptă. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–9/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 1,10 m (context 20).

577. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/577). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele, larg incizate. Fundul este plat. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

578. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/578). Fragment de buză, care este întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele, larg incizate. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul

buzei de 24 cm și înălțimea de 1,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43-5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999 Nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

579. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVIII/579). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în interior. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț (fragmente de 1–3 mm). Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 3,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 40-1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,70 m, caroul 5.

580. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVIII/580). Fragment de vas. Pereții sunt drepecți, buza puțin rotunjită în exterior. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea e 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55-10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 4.

581. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVIII/581). Fragment de vas. Pereții sunt rotunjiți, buza este îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 55-1/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 4.

582. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVIII/582). Fragment de vas. Pereții sunt drepecți și puțin oblici, buza este îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14166. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 11-13.

583. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVIII/583). Fragment de vas. Pereții sunt drepecți, buza este îngroșată și puțin rotunjită în interior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 3,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 104/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul III, adâncimea 0,60 m (context 15).

584. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVIII/584). Fragment fund de vas inelar. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul inelar al fundului de 10 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 170-1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 0,60 m (context 15).

d. Farfuriile – nivelul al IV-lea (nr. 585-614)

De pe acest nivel provine cel mai numeros grup de vase, unde și gama de forme este mult diversificată. Farfuriile cu marginea dreaptă, pereții arcuiți în exterior și fundul plat (pl. CVIII/585-588, CIX/589), alături cele cu buza dreaptă și ieșită în exterior (pl. CIX/590-595), reprezintă un grup distinct și bine reprezentat. Urmează o formă caracterizată prin buza rotunjită, pereții oblici și fundul plat (pl. CX/596-601, CXI/604). Asemănător cu vasele prezentate mai sus sunt și cele la care buza este răsfrântă în interior (pl. CX/602-603, 605-606, 608). Două exemplare au o

formă la care buza este îngroșată și rotunjită spre exterior, pereții oblici și fundul plat (pl. CXI/609–610).

O ultimă formă provenită de pe acest nivel se caracterizează prin buza îngustată și răsfrântă spre exterior, pereții arcuiți și puțin bombați, piciorul drept (pl. CXI/612–614).

CATALOG

585. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVIII/585). Fragment de vas. Pereții sunt drepecți, buza puțin rotunjită în exterior. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14638/1. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

586. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/586). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în interior. Partea interioară a buzei se află două linii paralele incizate. Fundul este plat. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 171/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 11).

587. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/587). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în interior. Pe partea interioară a buzei se află două linii paralele incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 5,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 172/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 7).

588. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CVII/588). Fragment de vas. Pereții sunt drepecți, cu buza întoarsă oblic în interior. Partea interioară a buzei se află două linii paralele incizate. Fundul este plat. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 30 cm și înălțimea de 6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 105/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,90 m (context 14).

589. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIX/589). Fragment de vas. Pereții sunt drepecți, buza puțin rotunjită în exterior unde sunt incizate două linii paralele. Pasta este brun-gălbuie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 106/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 14).

590. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIX/590). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată în interior și evazată în exterior. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 173/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul I, adâncimea 1,30 m (context 27).

591. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIX/591). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 24 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52–9/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,20 m, caroul 5.

592. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIX/592). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este neagră în exterior și cenușie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 23 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52–10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999 Nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

593. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIX/593). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41–5/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

594. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIX/594). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 174/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 2).

595. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CIX/595). Fragment de vas. Pereții sunt oblici, cu buza întoarsă oblic în afară. Pe partea interioară a buzei se află două sau trei linii paralele larg incizate. Fundul este plat. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 175/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 2).

596. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CX/596). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 15 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 176/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 2).

597. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CX/597). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 177/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 2).

598. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CX/598). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este cărămizie,

conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 178/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,70 m (context 13).

599. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CX/599). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este cenușie în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 19 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52–12/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

600. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CX/600). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 107/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 15).

601. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CX/601). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 179/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 2).

602. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CX/602). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este brun-cenușie în interior și neagră în exterior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 18 cm și înălțimea de 4,7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 42/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 5.

603. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CX/603). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți, buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 58–4/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m, caroul 1.

604. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/604). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți, buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 180/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 13).

605. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/605). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 22 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 181/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,60 m (context 7).

606. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/606). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este brun-neagră în exterior și cărămizie în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de

24 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 182/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 2).

607. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/607). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este cenușie în exterior și albă în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 52–8–1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (caroul 5).

608. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/608). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este cărămizie cu o angobă exterioară roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 40 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 183/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 12).

609. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/609). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 20 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 184/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,50 m (context 12).

610. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/610). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 25 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 185/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 2).

611. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/611). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în interior. Pasta este cărămizie cu o angobă exterioară roșie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 26 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 186/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 1).

612. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/612). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este cenușie cu o angobă exterioară neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 187/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 5).

613. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/613). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 28 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 188/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 3).

614. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXI/614). Fragment de vas. Pereții sunt ascuțiți și buza puțin îngroșată și rotunjită în exterior. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul buzei de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14637/1. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul B1.

10. CAPACE (nr. 615-665)

Fig. 28. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capac.

Capacul se definește ca acea parte care acoperă sau închide un vas. Termenul este preluat în limba română din limba turcă, unde este cunoscut sub numele de *kapak*. În limba latină s-a folosit termenul de *operculum*⁵¹⁷, care înseamnă *capac*.

Datorită gamei foarte mari de forme de vase, care în mare parte sunt acoperite, capacele cunosc o diversitate de forme și funcționalități. Nu ne-am propus să atribuim fiecărui categorii în parte un anumit tip de capac, chiar dacă în unele cazuri este important a se face acest lucru⁵¹⁸, cum este cazul amforelor, la care capacele cunosc o anumită formă⁵¹⁹.

În general, am prelucrat acele forme ceramice care au o proeminență sub formă de buton, corpul conic, cu o margine rotunjită și folosită pentru acoperirea vaselor din lut. Capacele sunt destul de bine reprezentate în descoperirile de la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”, unde am identificat 50 de exemplare, care reprezintă cca. 9% din totalitatea ceramicii uzuale. Este dificil de făcut o diferențiere în funcție de formă, datorită asemănării acestora.

⁵¹⁷ Guțiu 1983, 834.

⁵¹⁸ Brukner 1981, 184.

⁵¹⁹ Ardeț 2006, 29–32, pl. I/1–16.

Singura diferențiere pregnantă o constituie dimensiunea și ornamentația acestora. În primul nivel am descoperit cinci exemplare (pl. CXII/615–619), în al doilea nivel – 24 de capace (pl. CXIII/620–625, CXIV/626–633, CXV/634–639, CXVI/640–643), în cel de-al treilea – 14 exemplare (pl. CXVI/644–647, CXVII/648–653, CXVIII/654–657). Din ultimul nivel provin numai șapte capace (pl. CXIX), mai multe totuși decât în primul nivel.

a. Capace - nivelul I (nr.615-619)

Așa cum am precizat mai sus, gama de forme este restrânsă, capacele din acest nivel fiind foarte asemănătoare atât ca formă, cât și ca dimensiuni (pl. CXV/634–639).

CATALOG

615. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXII/615). Fragment de capac. Forma este tronconică, având în partea superioară un buton cilindric folosit ca mâner. Buza este ușor evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii lineare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim al fragmentului de 10 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14642/3. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,40 m, caroul B1.

616. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXII/616). Capac întregibil. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii lineare. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 16 cm și înălțimea de 7,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 108/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 1,75, caroul 1–4 (context 35).

617. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXII/617). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii lineare. Pasta este neagră-brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 14 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 109/1991. Provine de la cercetările efectuate în anul 1991, nivelul I, adâncimea 2,05 m, caroul 4 (context 37).

618. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXII/618). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii lineare. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 14 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 42/1996. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,85, caroul B1.

619. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXII/619). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt

ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 16 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14634/4. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul I, adâncimea 1,60 m, caroul B2.

b. Capace - nivelul II (nr. 620-647)

Datorită numărului mare de capace provenite de pe acest nivel, am încercat o diferențiere în funcție de dimensiuni, așa încât cele cu butonul de dimensiuni mai mari reprezintă o anumită categorie (pl. CXIII/620-625, CIV/626-630), urmate de cele de dimensiuni mai mici (pl. CXV/634-639, CXVI/640-643).

CATALOG

620. *Tibiscum* - Iaz „Traianu” (pl. CXIII/620). Capac întregibil. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 24 cm și înălțimea de 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 1163. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m, caroul 11.

621. *Tibiscum* - Iaz „Traianu” (pl. CXIII/621). Capac întregibil. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este neagră-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 13 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 1163. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m, caroul 11.

622. *Tibiscum* - Iaz „Traianu” (pl. CXIII/622). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 23 cm și înălțimea de 8,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44-10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

623. *Tibiscum* - Iaz „Traianu” (pl. CXIII/623). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 22 cm și înălțimea de 5,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 57-12/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

624. *Tibiscum* - Iaz „Traianu” (pl. CXIII/624). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 22 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59-11/1999.

Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

625. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIII/625). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 26 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

626. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIV/626). Fragment de buton de la capac. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 10 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–22/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

627. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIV/627). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 20 cm și înălțimea de 2,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

628. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIV/628). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 22 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 189/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,50 m (context 27).

629. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIV/629). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 12 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–15/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m (context 27).

630. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIV/630). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 19 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–17/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

631. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIV/631). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 20 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 19–13/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

632. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIV/632). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 20 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–21/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

633. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIV/633). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 22 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–18/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

634. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXV/634). Capac întregibil. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 14 cm și înălțimea de 5,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

635. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXV/635). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 13 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–9/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

636. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXV/636). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 14 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

637. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXV/637). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 11 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

638. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXV/638). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este neagră-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 14 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–14/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

639. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXV/639). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brună, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 15 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 38–11/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 3.

640. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVI/640). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul fragmentului de 7,5 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44–11/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

641. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVI/641). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul fragmentului de 13 cm și înălțimea de 6,2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–12/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

642. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVI/642). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul fragmentului de 12 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–20/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

643. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVI/643). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie cu lustru exterior, conținând mică și cuarț. Are diametrul fragmentului de 11 cm și înălțimea de 1,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–6/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

644. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVI/644). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul fragmentului de 14 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 39–13/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 4.

645. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVI/645). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul fragmentului de 15 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–9/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

646. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVI/646). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul fragmentului de 14 cm și înălțimea de 2,3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 59–12/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul II, adâncimea 1,20 m, caroul 5.

647. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVI/647). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 24 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 190/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul II, adâncimea 1,30 m (context 27).

c. Capace - nivelul III (nr. 648-657)

Descrierea făcută la capacele din celelalte nivele este asemănătoare și în cazul acestor exemplare din nivelul al III-lea, care se diferențiază atât prin forme mai mari (pl. CXVI/644–647, CXVII/648–653), cât și prin exemplare de mai mici dimensiuni (pl. CXVIII/654–657). Un singur exemplar este puțin mai deosebit datorită prezenței în partea superioară, pe buton, a semnelui X, realizat după ardere (pl. CXVIII/654).

CATALOG

648. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVII/648). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brună în interior și neagră în exterior, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 14 cm și înălțimea de 2 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,70 m, caroul 5.

649. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVII/649). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie în interior și neagră în exterior, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 16 cm și înălțimea de 2,6 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 44/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,70 m, caroul 5.

650. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVII/650). Fragment de capac lucrat cu mâna. Buza este evazată în exterior având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie în interior și neagră în exterior, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 16 cm și înălțimea de

4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 14637/4. Provine de la cercetările efectuate în anul 1996, nivelul III, adâncimea 0,50 m, caroul C1.

651. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVII/651). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușie în interior și neagră în exterior, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 20 cm și înălțimea de 7,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43–10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

652. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVII/652). Fragment de buton de capac. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul fragmentului de 10 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43–11/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

653. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVII/653). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 20 cm și înălțimea de 7,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 43–10/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,60 m, caroul 5.

654. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVIII/654). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. În partea superioară are un buton ornamentat cu două linii incizate sub forma literei X. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 13 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 30/2000. Provine de la cercetările efectuate în anul 2000, nivelul III, adâncimea 0,90 m, caroul 2.

655. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVIII/655). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 14 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51–8/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,90 m, caroul 3.

656. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVIII/656). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul de 12 cm și înălțimea de 5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 51–7/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul III, adâncimea 0,90 m, caroul 3.

657. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXVIII/657). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 9 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 191/1990.

Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul III, adâncimea 0,60 m (context 16).

d. Capace - nivelul IV (nr. 658-665)

În cazul capacelor provenite din acest nivel constatăm existența acelorăși forme (pl. CXIX/658-663), cu excepția exemplarului care are pereții mult mai plați decât exemplarele prezentate până acum (pl. CXIX).

CATALOG

658. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIX/658). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 9 cm și înălțimea de 4 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 192/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 6).

659. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIX/659). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii lineare. Pasta este cenușiu-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 4 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 193/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 3).

660. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIX/660). Fragment de capac identic cu numărul 659. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușiu-neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 4 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 194/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 3).

661. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIX/661). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cenușiu-neagră în exterior și brună în interior, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 14 cm și înălțimea de 2,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 41-9/1999. Provine de la cercetările efectuate în anul 1999, nivelul IV, adâncimea 0,50 m, caroul 3.

662. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIX/662). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cenușie, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 10 cm și înălțimea de 4,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 195/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,30 m (context 7).

663. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIX/663). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este brun-cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 7 cm și înălțimea de 3,5 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 196/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 18).

664. *Tibiscum* – Iaz (pl. CXIX/664). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este neagră, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 8 cm și înălțimea de 3 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 197/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,40 m (context 18).

665. *Tibiscum* – Iaz „Traianu” (pl. CXIX/665). Fragment de capac. Buza este evazată în exterior, având marginea rotunjită. Pereții exteriori ai capacului sunt ornamentați cu incizii liniare. Pasta este cărămizie, conținând mică și cuarț. Are diametrul maxim de 24 cm și înălțimea de 7 cm. M.J.E.R.G.C. Nr. inv. 198/1990. Provine de la cercetările efectuate în anul 1990, nivelul IV, adâncimea 0,20 m (context 2).

III. CONCLUZII

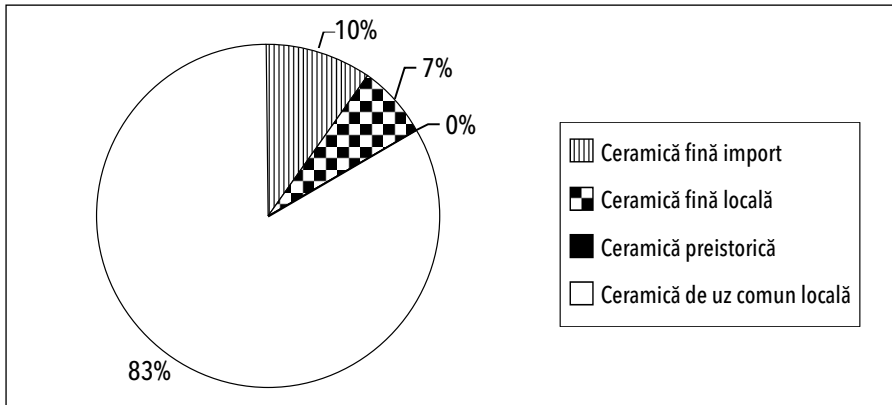

Fig. 29. Procentajul general privind ceramica descoperită la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.

Ceramica romană descoperită la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” reprezintă o mică parte din bogatul patrimoniu existent în colecțiile Muzeului din Caransebeș.

Cercetările efectuate în perioada 1990–2008 la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” au scos la suprafață un bogat și interesant material arheologic, din care ceramica romană reprezintă cea mai consistentă parte. Așa cum am mai precizat, am studiat 665 de vase pe care le-am încadrat în patru categorii, în funcție de locul de proveniență, așa încât cel mai mare procentaj îl reprezintă ceramica de uz comun – locală cu un procentaj de 83%, urmată de ceramica fină de import 10%, ceramica fină locală 7%, și un singur fragment ceramic preistoric.

Dacă vom cumula ceramica uzuală cu ceramica fină locală, obținem un procentaj de 90% din ceramică de factură locală, lucru confirmat prin descoperirea cuptoarelor de ars ceramică.

1. CERAMICA FINĂ DE IMPORT

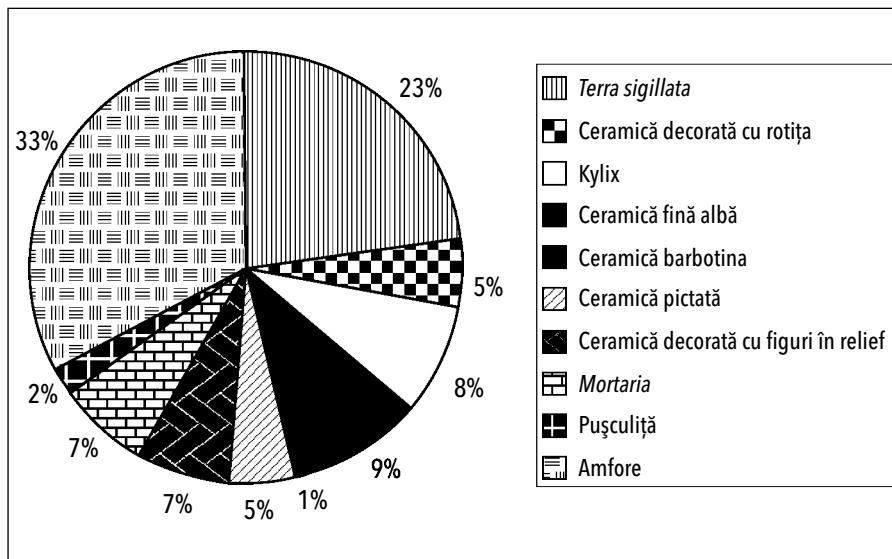

Fig. 30. Procentajul general privind ceramica fină de import.

Această categorie ceramică reprezintă 10% din totalul materialului studiat, pe care la rândul ei am defalcat-o în categorii ceramice de sine stătătoare, așa încât cel mai mare procentaj îl reprezintă amforele cu 33%, urmate de ceramica *terra sigillata* cu 23%, ceramica fină albă șampilată 9%, vasele kylix cu 8%, ceramica decorată cu figuri în relief și *mortaria* cu 7%, ceramica decorată cu roțița și ceramica pictată cu 5%, pușculița cu 2% și ceramica decorată în tehnica barbotinei cu 1%.

În ceea ce privește evoluția generală a ceramicii de import în cele patru nivele, constatăm o creștere a numărului de vase pe nivelul al II-lea, 48% față de primul nivel, care reprezintă doar 26%. În nivelele III și IV constatăm o scădere a procentajului la 20% în nivelul al III-lea, respectiv 7% în nivelul al IV-lea.

Pentru a urmări evoluția pe tipuri ceramice am încercat și o prezentare a transformărilor acestora (fig. 31).

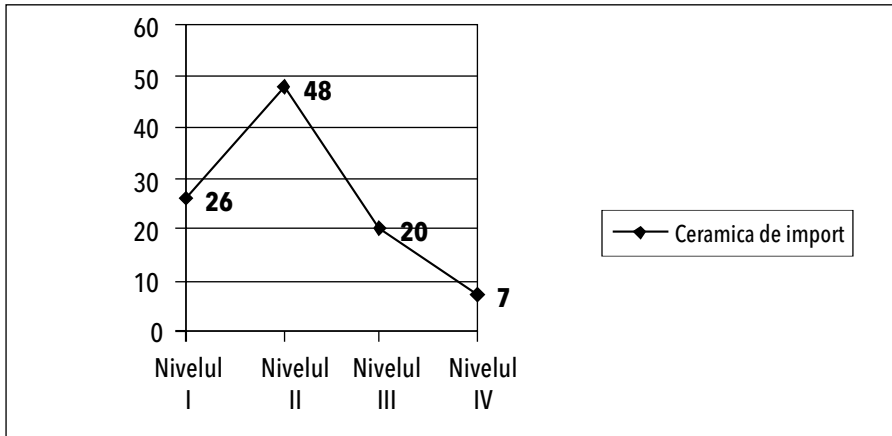

Fig. 31. Evoluția ceramicii de import în cele patru nivele.

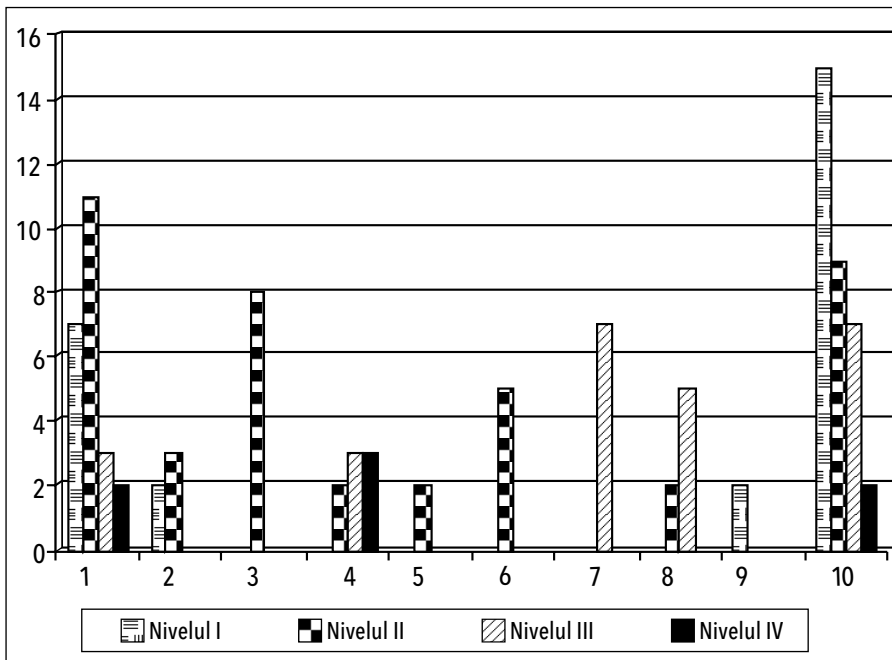

Fig. 32. Evoluția ceramicii de import defalcată pe următoarele categorii:

1. Ceramica *terra sigillata*; 2. Ceramica decorată cu roțiță; 3. Ceramică Kylix; 4. Ceramică fină albă șampilată; 5. Ceramică cu decor în tehnica barbotinei; 6. Ceramică pictată; 7. Ceramică decorată cu figuri în relief; 8. *Mortaria*; 9. Pușculiță; 10. Amforă.

2. CERAMICA DE UZ COMUN LOCALĂ

Este reprezentată prin 554 vase cu un procentaj de 83% din totalul ceramicii studiate de noi.

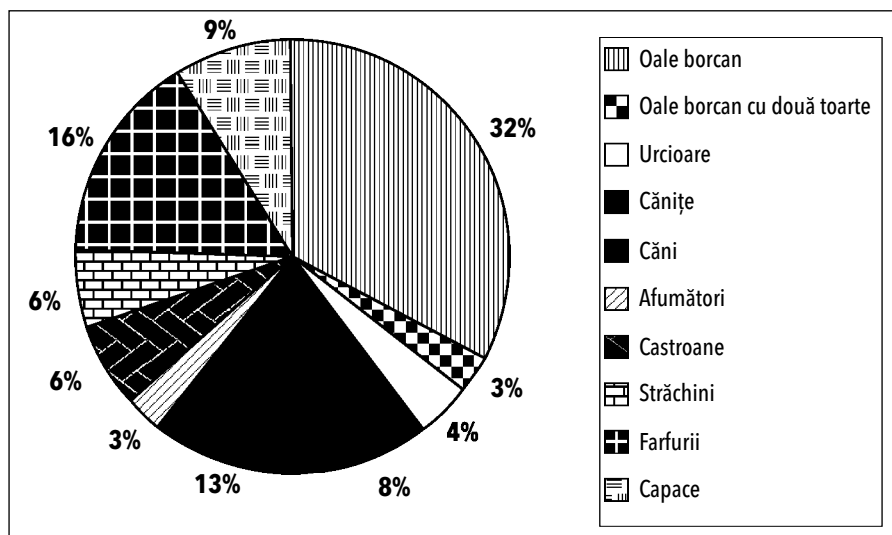

Fig. 33. Procentajul general al ceramicii de uz comun, locală.

Din graficul prezentat rezultă foarte clar prezența oalelor borcan cu un procentaj de 32%, urmate de farfurii cu 16% și căni cu 13%. Acestea sunt obiectele cel mai frecvent folosite la masă și în bucătărie. Dacă oalele sunt folosite la fiert și datorită impactului cu focul se distrug cel mai repede, farfuriile și cănila sunt folosite la masă. Urmează capacele cu 9%, apoi cănițele cu 8% și abia cu 6% castroanele și străchinile folosite la masă. Cu 4% sunt prezente urcioarele, cu numai 3% oalele cu două torți, iar aici discuția rămâne deschisă datorită probabil lipsei descoperirilor. Pe ultimul loc se situează vasele de cult, cunoscute sub denumirea de afumători, cu un procentaj de 3%.

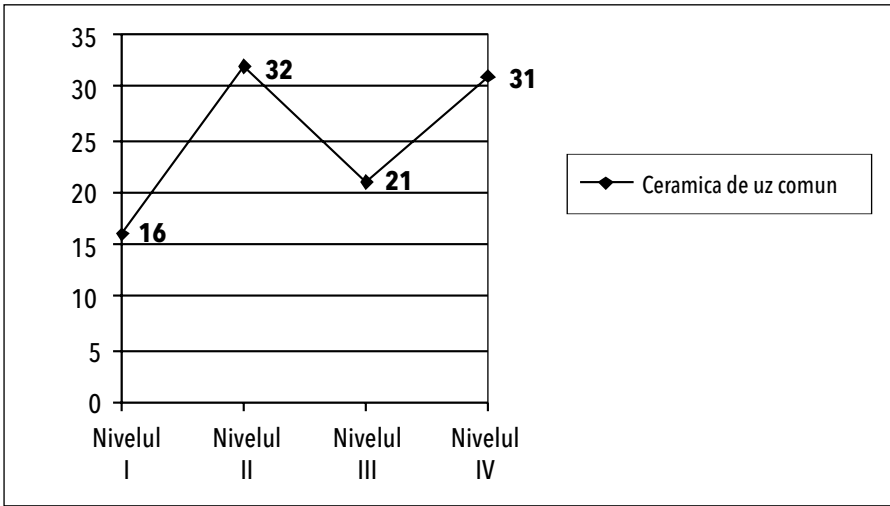

Fig. 34. Evoluția ceramicii de uz comun în funcție de nivelele de descoperire.

Din graficul prezentat de noi rezultă un lucru sigur: ceramica uzuală este cel mai bine reprezentată în descoperirile de la *Tibiscum – Iaz „Traianu”* în nivelele II și IV, cu un procentaj de 32% și respectiv 31%, aproape dublu față de primul nivel, în vreme ce acesta reprezintă doar 16%, iar cel de-al treilea nivel 21%. Se pune firesc întrebarea: cum se explică aceste curbe? În primul rând prezența unui număr atât de mare de fragmente ceramice pe nivelul al doilea este datorat măsurilor luate de autorități privind reconstrucția clădirilor, moment datat de noi la mijlocul secolului al II-lea. Același procent aflat și în nivelul al patrulea se datorează, cum este și firesc, abandonării locuințelor și părăsirii provinciei.

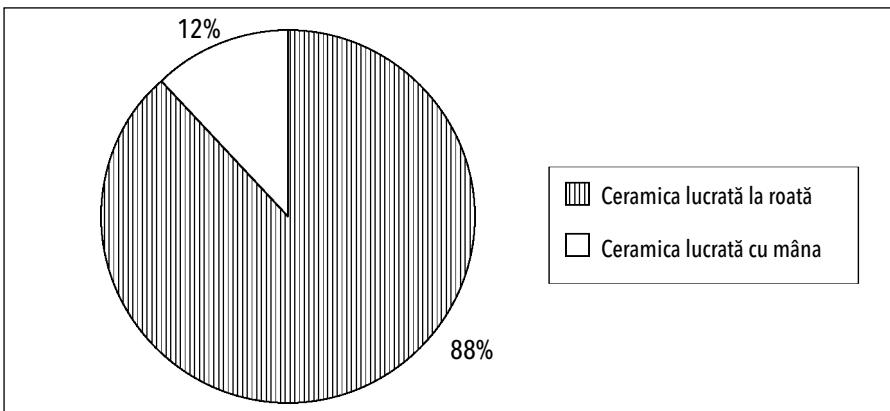

Fig. 35. Prezența la *Tibiscum – Iaz „Traianu”* a oalelor borcan lucrate la roată și cu mâna.

În ceea ce privește raportul dintre ceramica lucrată la roată și cea lucrată cu mâna, balanța se îndreaptă clar spre cea lucrată la roată, care reprezintă 88% din totalul oalelor borcan. În funcție de evoluția acesteia, procentajul reflectă întru totul raportul descoperirilor de ceramică uzuală. Raportându-ne la ceramica lucrată cu mâna, putem să spunem că aceasta nu trece în toată prezența romană la *Tibiscum* de 5%, și atunci în nivelul al patrulea. Procentajul acesteia nu mai respectă evoluția ceramicii uzuale, aceasta crescând odată cu evoluția în timp.

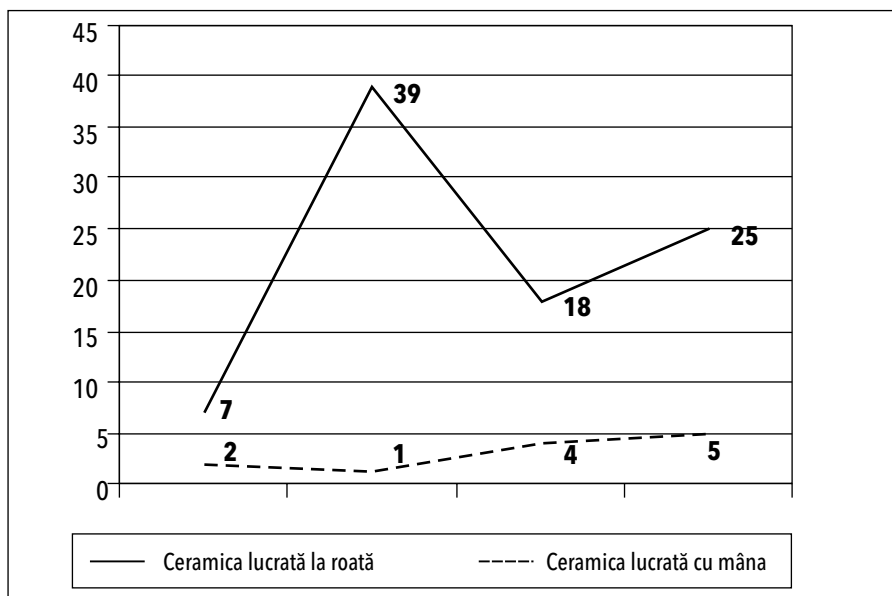

Fig. 36. Raportul dintre ceramica (oale borcan) lucrată la roată și cea lucrată cu mâna pe cele patru nivele arheologice.

ABREVIERI

<i>AAH</i>	= Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest.
<i>ActaMN</i>	= Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca.
<i>ActaMP</i>	= Acta Musei Porolissensis, Zalău.
AIIA	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, Cluj-Napoca.
Analele Banatului	= Analele Banatului, Timișoara.
Apulum	= Apulum. Buletinul Muzeului Național al Unirii Alba Iulia. Studii și comunicări, Alba Iulia.
Archaeologiai Értesítő	= Archaeologiai Értesítő, Budapest.
Archeologia Classica	= Archeologia Classica, Roma.
<i>Arheologija</i>	= Arheologija. Organa Arheologičeskaia Institut i Muzej pri Bălgarskata Akademija na Naukita, Sofia.
ARHE	= ARHE. Buletin de studii și cercetări studentești de istorie veche, arheologie și epigrafie, Timișoara.
Arhivele Olteniei	= Arhivele Olteniei, Craiova.
BAR	= British Archaeological Reports, Oxford.
BCH	= Bulletin de Correspondence Hellénique, Paris.
BJ	= Bonner Jahrbücher des Rheinischen Landesmuseums in Bonn und des Vereins von Altertumsfreunden im Rheinlande, Bonn.
Coll.	= Collection de l'École Française de Rome.
Dacia N.S.,	= Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I (1924) – XII (1948); N. S., Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București, I, 1957 sqq.

DAF	= Documents d'Archéologie Française, Paris.
Drobeta	= Drobeta. Muzeul Regiunii „Porților de Fier”, Drobeta-Turnu Severin.
EphArh	= Ephemeris Archaiké, Athena.
EphNap	= Ephemeris Napocensis, Cluj-Napoca.
Folia Archaeologica	= Folia Archaeologica, Budapest.
Histria	= Histria. Monografie arheologică, București, sqq.
IDR	= Inscriptiile Daciei Romane, București, I (1975) sqq.
Marisia	= Marisia. Studii și materiale. Arheologie, istorie, etnografie. Muzeul Județean Mureș, Târgu Mureș.
MEFRA	= Mélanges de l'École Française de Rome, Roma.
MIA	= Materialy i issledovaniya po arheologii SSSR, Moskva – Leningrad.
Peuce	= Peuce. Studii și comunicări de istorie veche, arheologie și numismatică. Muzeul „Deltai Dunării” (din 1993 ICEM), Tulcea.
Pontica	= Pontica. Studii și materiale de istorie, arheologie și muzeografie, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța.
Potaissa	= Potaissa. Studii și comunicări, Turda.
RCRF Acta	= Rei Cretariae Romane Fautorum Acta.
Revue d'Archéometrie	= Revue d'Archéometrie, Paris.
Sargetia	= Sargetia. Acta Musei Regionalis Devensis, Deva.
SCIVA	= Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie), București.
StComC	= Studii și materiale de etnografie – istorie. Caransebeș I (1975) – V (1984): Tibiscum = VI (1987) sqq.
Thraco-Dacica	= Thraco-Dacica. Institutul Român de Tracologie, București.
Tibiscus	= Tibiscus. Muzeul Banatului, Timișoara.
ZPE	= Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bonn.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- Alicu 1974–1975 D. Alicu, Materialul ceramic de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în *Sargetia*, 11–12, 1974–1975, p. 43–49.
- Alicu 1975 D. Alicu, Un fragment de amforă șampilată de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în *SCIVA*, 26, 1975, 3, p. 409–410.
- Alicu/Soroceanu 1982 D. Alicu, Alina Soroceanu, Ceramica cu glazură plombiferă de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în *Potaissa*, 3, 1982, p. 52–61.
- Ardeț 1991 A. Ardeț, Ceramica dacică și de tradiție celtică la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în *Thraco-Dacica*, 12, 1991, 1–2, p. 137–142.
- Ardeț 1993 A. Ardeț, Amfora romană în Banat, în *Tibiscum*, VIII, Caransebeș, 1993, p. 95–140, Pl. I–IV, Fig. 1–21.
- Ardeț 1996 A. Ardeț, Considérations sur les amphores romaines de Tibiscum, în *Omaggio a Dinu Adameșteanu*, Cluj-Napoca, 1996, p. 165–176.
- Ardeț 1997 Lucia Carmen Ardeț, O protomă Dionisiacă descoperită la Tibiscum, în *Analele Banatului*, V, Serie nouă, Timișoara, 1997, p. 79–81.
- Ardeț 1998 A. Ardeț, Amforele romane din Dacia (sec. II–IV d. Chr.), Cluj-Napoca, 1998, teză de doctorat.
- Ardeț 2000 a A. Ardeț, Römische Amphoren aus Spanien und Italien in Dakien, în *Rei Cretariae Favtorum Acta*, 36, Abingdon, 2000, p. 487–489.
- Ardeț 2000 b A. Ardeț, Un vas terra sigillata de tip Westerndorf descoperit la Tibiscum – Ein in Tibiscum entdecktes Terra sigillata Gefäß Typ Westerndorf, în *Tibiscum*, X, Caransebeș, 2000, p. 305–313.

- Ardeț 2001 A. Ardeț, Amphoren Dressel 6B und Schörgendorfer 558B in Dakien, în *RCRF Acta* 37, Abingdon, 2001, p. 279–282.
- Ardeț 2002 A. Ardeț, Probabilités de la présence d'amphores de type „Gauloise” 5 en Dacie romaine, în *Archéologie et histoire romaine* 8, în *Vivre, produire et échanger: reflets méditerranéens. Mélanges offerts pour Bernard Liou*, Montagnac, 2002, p. 423–424.
- Ardeț 2003 Lucia Carmen Ardeț, Un fragment de caserolă romană din bronz descoperită la Tibiscum, în *Banatica*, 16, 2003, p. 305–308.
- Ardeț 2006 A. Ardeț, *Amforele din Dacia romană*, Timișoara, 2006.
- Ardeț 2006 A. Ardeț, Amfore de tip Kapitän II in Dacia romană, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova 2006, p. 49–59.
- Ardeț 2008 A. Ardeț, Kilikes „cu toarte ureche” descoperite la Tibiscum, Timișoara, 2008 (sub tipar).
- Ardeț 2008 A. Ardeț, Ceramică romană pictată descoperită la Tibiscum, în *Oltenia. Studii și comunicări. Arheologie și istorie veche. In memoriam Dumitru Tudor – 100 ani de la naștere*, ed. Dorel Bondoc, Craiova, 2008, p. 98–104.
- Ardeț/Ardeț 1996 A. Ardeț, L. C. Ardeț, Cercetările arheologice de la Tibiscum în perioada 1990–1992, în *Situri arheologice cercetate în perioada 1983–1992*, Brăila. 1996, p. 64, punct 146.
- Ardeț/Ardeț 2004 A. Ardeț, Lucia Carmen Ardeț, *Tibiscum. Așezările romane*, Cluj-Napoca, 2004.
- Ardeț/Iaroslavschi/Bozu 2003 A. Ardeț, E. Iaroslavschi, O. Bozu, Noi ștampile de amforă de la Vărădia, în *Banatica*, 16, Reșița 2003, p. 309–315, pl. I/a-c.
- Alexandrescu 2006 C.-G. Alexandrescu, O posibilă reprezentare a lui Attis pe un vas decorat cu relief aplicat de la Romula, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, 24–37.
- Batigne-Vallet 2001 Cécile Batigne-Vallet, Question de méthode concernant la céramique à feu: apports et limites de son étude. Le cas de Lugdunum..., în *RCRF Acta*, 37, Abingdon, 2001, 37–44.
- Baudoux 1996 J. Baudoux, Les amphores du nord-est de la Gaule (territoire français), Contribution à l'histoire de l'économie provinciale sous l'Empire romain, în *DAF*, 52, 1966, p. 55–63, fig. 18, nr. 14.

- Baumann 1973–1975 V. H. Baumann, Considerații istorice în lumina săpăturilor arheologice de la Horia 1971, în *Peuce*, 4, 1973–1975, Pl. VI/12.
- Baumann 1980 V. H. Baumann, Raport asupra cercetărilor arheologice efectuate în „villa rustica” din marginea nordică a comunei Niculițel (jud. Tulcea), în *Peuce*, VIII, 1980, p. 367–415, Pl. XXVII/1–6; XVIII/1–5; XXIX/1–6.
- Baumann 1995 V. H. Baumann, *Așezări rurale antice în zona Gurilor Dunării*, Tulcea, 1995.
- Băluță 2003 C. L. Băluță, înscripții pe obiecte ceramice descoperite la Apulum, în *Apulum*, 40, 2003, p. 231–242.
- Băluță 2003 C. L. Băluță, Ștampile pe toarte de amforă de la Apulum, în *Apulum*, 40, 2003, p. 243–246.
- Bémont/Jacob 1986 Collette Bémont, J. P. Jacob (eds.), *La terre sigillée gallo-romaine. Lieux de production du Haut Empire: implantations, produits, relations, Documents d'Archéologie Française*, 6, Paris, 1986.
- Benea 1976 D. Benea, Câteva fragmente de vase votive descoperite la Drobeta, în *Drobeta*, II, 1976, 55–61.
- Benea 1982 D. Benea, Atelierele ceramice de la Tibiscum. (Contribuții la istoria atelierelor de ceramică din sud-vestul Daciei), în *Potaissa*, 3, Turda, 1982, p. 22–40.
- Benea 1995 D. Benea, Orașul antic Tibiscum. Considerații istorice și arheologice, în *Apulum*, 32, Alba-Iulia, 1995, p. 149–172.
- Benea 1996 D. Benea, *Dacia sud-vestică în secolele III–IV*, Timișoara, 1996.
- Benea 1997 D. Benea, Quelques observations sur la céramique de l'agglomération daco-romaine de Freidorf-Timișoara, în *Études sur la céramique romaine et daco-romaine de la Dacie et de la Mésie Inférieure*, Timișoara, 1997, p. 55–75.
- Benea 1999 D. Benea, *Dacia sud-vestică în secolele III–IV*, Timișoara, 1999.
- Benea 2000 Doina Benea, Les amphores de Tibiscum. Les relations commerciales entre la Dacie et les territoires de la Méditerranée orientale, în *R.C.R.F. Acta*, 36, Abingdon, 2000, 435–438.
- Benea 2004 Doina Benea, Ceramica glazurată de la Tibiscum, în *Apulum*, 41, 2004, p. 203–212.

- Benea 2003 D. Benea, La céramique travaillée à la main de Tibiscum, în D. Benea, *Istoria așezărilor de tip vici militares din Dacia romană*, Timișoara, 2003, p. 236–254.
- Benea 2005 D. Benea, La céramique dace des camps de Dacie avec une attention particulière aux découvertes de Tibiscum, în Acta of the XIVth UISPP Congress, University of Liège, Belgium, 2–8 September 2001. Section 13: Epoque romaine/Roman Age. General Sessions and Posters, în *BAR International Series*, 1312, Oxford, 2005, p. 55–65.
- Benea 2007 D. Benea, Tibiscum, centre de poterie romaine tardive dans le sud-ouest de la Dacie, în LRCW 2. Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and archaeometry, Vol. II, în *BAR International Series*, 1662 (II), 2007, p. 817–826.
- Benea/Bona 1994 Doina Benea, P. Bona, *Tibiscum*, București, 1994.
- Benea/Medeleț/Bona/Petrovsky 1980 D. Benea, Fl. Medeleț, P. Bona, R. Petrovsky, Cercetările arheologice de la Tibiscum, în *MCA*, a XIV-a Sesiune anuală de rapoarte, Tulcea, 1980, p. 298–303.
- Bernal Casasola 2000 D. Bernal Casasola, Las anforas béticas en los confines del imperio. Primera aproximacion a las exportaciones a la pars orientalis, în *Actas Congrese International „Ex baetica Amphorae”*. Conservas, aceite y vino de la Betica en el Imperio Romano, Vol. III, Ecja, 2000, p. 935–988.
- Bernal Casasola 2006 D. Bernal Casasola, Alimentos béticos, cerámicas y militares en Dacia. Reflexiones y líneas de investigación, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 97–115.
- Bezeczky 1987 T. Bezeczky, Roman Amphorae from the Amber Route in Western Pannonia, în *BAR, Int. Ser.*, 386, 1987.
- Bezeczky 1994 T. Bezeczky, Aegean amphorae in Pannonia, în *Folia Archaeologica*, 43, 1994, p. 115–125.
- Bichir 1984 Gh. Bichir, *Geto-Dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984, p. 38–40.
- Bjelajac 1996 Lj. Bjelajac, *Amfore gornjo mezijog Podunavlja*, Beograd, 1996.
- Bjelajac 1990 Ljiljana Bjelajac, *Terra sigillata u Gornjoj Meziji*. Import i radionice Viminacium-Margum, Beograd, 1990.
- Bona/Petrovsky/Petrovsky 1982 P. Bona/R. Petrovsky/M. Petrovsky, Tibiscum – cercetări arheologice (I), în *ActaMN*, 19, Cluj, 1982, p. 311–330.

- Bona/Petrovszky/
Petrovszky/Rogozea 1982 P. Bona/R. Petrovszky/M. Petrovszky/P. Rogozea, Tibiscum – cercetări arheologice (II) (1980–1983), în *StComC*, 4, Caransebeș, 1982, p. 185–206.
- Bona/Petrovszky/
Petrovszky 1983 P. Bona/R. Petrovszky/M. Petrovszky, Tibiscum – cercetări arheologice (II) (1976–1979), în *ActaMN*, 20, Cluj, 1983, p. 405–432.
- Bona/Pop 1983 P. Bona, C. Pop, Un vas antropomorf descoperit la Jupa (Tibiscum), în *Banatica*, 7, 1983, p. 231–234.
- Bona/Rogozea 1985 P. Bona, P. Rogozea, Tibiscum – cercetări arheologice III, în *Banatica*, 8, Reșița 1985, p. 155–167.
- Bona/Rogozea 1985–1986 P. Bona, P. Rogozea, Necropola dacică de la Iaz, în *ActaMN* 22–23, Cluj-Napoca, 1985–1986, p. 339–451.
- Bondoc 2006 D. Bondoc, Roman painted pottery discovered at Cioroiul Nou, Dolj county, Romania, în D. Bondoc (ed.), *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 128–141.
- Bonis 1942 Eva Bonis, Die kaiserzeitliche Keramik von Pannonien (ausser den Sigillaten). I. Die Materialien der frühen Kaiserzeit, *DissPann* II, 20, Budapest, 1942.
- Bonis/Gabler 1990 Eva Bonis, D. Gabler, Fazekassag, în Mocsy, A., Fitz, J., (eds.), *Pannonia régészeti kézikönyve*, Budapest, 1990, p. 166–210.
- Bogdan-Cătănicu/Barnea 1979 Ioana Bogdan-Cătănicu, Al. Barnea, Ceramica și descoperirile mărunte, în *Tropaeum Traiani*, I, Cetatea, București, 1979, p. 177–226.
- Brukner 1981 Olga Brukner, *Rimska keramika u Jugoslovenskom delu provincije donje Panonje*, Beograd, 1981.
- Bucovală/Pășca 1988–1989 M. Bucovală, C. Pășca, Descoperiri recente în necropola de epoca romano-bizantină de la Tomis, în *Pontica*, 21–22, 1988–1989, p. 123–163.
- Callender 1965 M. H. Callender, *Roman Amphorae*, London, 1965.
- Carre 1985 M. B. Carre, Les amphores de la Cisalpine et de l'Adriatique au debut de l'Empire, în *MEFRA*, 97, 1985, p. 207–245.
- Cătinaș 1980 Ana Cătinaș, Ceramica romană de la Potaissa – str. Cheii, în *Potaissa*, 2, 1980, p. 81–114.
- Cătinaș 1982 A. Cătinaș, Ceramica ștampilată de la Potaissa, în *Potaissa*, 3, 1982, p. 41–50.

- Cătinaș 1997 Ana Cătinaș, La poterie estampillée de Potaissa, în *Études sur la céramique romaine et daco-romaine de la Dacie et de la Mésie Inférieure*, Timișoara, 1997, p. 21–30.
- Chirilă/Gudea/Lucăcel/Pop E. Chirilă, N. Gudea, V. Lucăcel, C. Pop, *Castrul roman de la Bucium*, Cluj, 1972.
- Christescu 1929 V. Christescu, *Viața economică în Dacia Romană*, Pitești, 1929.
- Ciaușescu 2006 M. Ciaușescu, A Roman pottery assemblage from the legionary fortress at Apulum, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 142–162.
- Coja 1960 Maria Coja, Sectorul Z2, în *Materiale*, 6, 1960, p. 287, Fig. 9/1.
- Crânguși-Balaci 2005 Mariana Crânguși-Balaci, Les statuettes en terre cuite du sud-ouest de la Dacie romaine, în *Limes*, XIX (Proceedings of the XIXth International Congress of Roman Frontier Studies, Pecs, Hungary, September 2003), Pécs, 2005, p. 495–503.
- Crânguși-Balaci 2006 Mariana Crânguși-Balaci, Anthropomorphical vessels of Roman Dacia, în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 168–175.
- Crișan 1969 I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică cu privire la Transilvania*, București, 1969.
- Curle 1911 J. Curle, *A Roman Frontier Post and its People*. The Fort of Newstead in the Parish of Melrose, Glasgow, 1911.
- Daicoviciu/Miloia 1931 C. Daicoviciu, I. Miloia, Cercetări arheologice în Banatul de sud, în *Analele Banatului*, 3, Timișoara, 1931, p. 130–137.
- Déchelette 1904 J. Déchelette, *Les vases céramiques ornés de la Gaule romaine*, I–II, Paris, 1904.
- DEX 1975 *Dicționar explicativ al limbii române*, București, 1975.
- Dragendorff 1895 H. Dragendorff, Terra Sigillata, ein Beitrag zur Geschichte der griechischen und römischen Keramik, în *BJ*, 96–97, Bonn, 1895.
- Dyczek 1999 P. Dyczek, *Amfory rzymskie z obszaru dolnego Dunaju*. Dystrybucja amfor i transportowanych w nich produktów w I–III w. po Chr., Warszawa, 1999.
- Dyczek 2006 P. Dyczek, Ceramic production on the Lower Danube from 2nd to the 4th century AD, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 176–190.

- Egri/Inel 2006 M. Egri, C. Inel, inscriptions on amphorae and the military supply, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 191–195.
- Empereur/Picon 1989 J. I. Empereur, M. Picon, Les régions de production d'amphores impériales en Méditerranée Orientale, în *Amphores romaines et histoire économique: dix ans de recherches*, *Collection de l'Ecole Française de Rome*, 114, Rome, 1989, p. 223–248.
- Floca/Ferenczi/Mărghitan 1970 O. Floca, Șt. Ferenczi, L. Mărghitan, *Micia*. Grupul de cuptoare romane pentru ars ceramică, Deva, 1970.
- Fölzer 1913 E. Fölzer, *Die Bilderschüsseln* der ostgallischen Sigillata-Manufakturen, Bonn, 1913.
- Fontes/Laubenheimer/Leblanc/Bonnefoy/Gruel/Widemann 1981 P. Fontes, F. Laubenheimer, J. Leblanc, F. Bonnefoy, K. Gruel, F. Widemann, Nouvelles données analytiques et typologiques sur les ateliers de production d'amphores en Gaule de sud, în *Revue d'Archéométrie*, 3, p. 95–110.
- Freed 2000 Joann Freed, Adaption of the form of the Koan amphora to the production of „Dressel 2–4” amphoras in Italy and north-eastern Spain, în *RCRF Acta*, 36, Abingdon, 2000, p. 459–466.
- Gabler 1988 D. Gabler, Spätantike Sigillaten in Pannonien, în *Carnuntum Jahrbuch*, Wien, 1988, p. 9–40.
- Gaiu 2002 C. Gaiu, Grupul de cuptoare de ars ceramică de la Ilișua, în C. Gaiu (ed.), *Ateliere și tehnici meșteșugărești*. Contribuții arheologice. Biblioteca Muzeului Bistrița, seria Historica 6, 2002, p. 161–197.
- Gassner 1989 V. Gassner, Amphoren aus Carnuntum. Überlegungen zu ihrem wirtschaftsgeschichtlichen Aussagewert, în *Münstersche Beiträge zur Antiken Handellgeschichte*, Bd. VIII/2, 1989, p. 52–72.
- Gruia-Filip 1995 Daniela Gruia-Filip, Terra sigillata de la Tibiscum (campania de săpături arheologice din vara 1993), în *Buletinul Cercurilor Științifice Studentești*, 1, Alba-Iulia, 1995, p. 87–90.
- Gruia-Filip 1996 Daniela Gruia-Filip, Terra sigillata de proveniență Westerndorf descoperită la Tibiscum, în *ARHE*, I, Timișoara, 1996, p. 51–59.
- Gruia-Filip 1997 Daniela Gruia-Filip, Terra sigillata din Moesia Superior de la Tibiscum, în „*ARHE*”, II, Timișoara, 1997, p. 71.

- Gudea/Pop 1971 N. Gudea, I. Pop, *Castrul roman de la Rîșnov. Cumidava. Contribuții la cercetarea limessului de sud-est al Daciei romane*, Brașov, 1971.
- Gudea 1987 N. Gudea, Pannonian glazed pottery – A view from the Est, în *RCRF Acta*, XXV–XXVI, 1987, p. 409–436.
- Gudea 1989 N. Gudea, Porolissum. Un complex arheologic daco-roman la marginea Imperiului Roman, în *Acta MP*, 13, 1989.
- Gudea 1998 N. Gudea, Vase romane cu decor lipit de la Porolissum, în *EphNap.*, VIII, 1998, p. 143–213.
- Guțiu 1983 156 *Dicționar Latin-Român*, București, 1983.
- Hayes 1983 J. W. Hayes, The Villa Dionysos Excavation, Knossos: The Pottery, în *The Annual of the British School at Athens*, 78, 1983, p. 97–169.
- Hawkes/Hull 1947 C. F. Hawkes, M. R. Hull, Camulodunum. First raport on the Excavations at Colchester 1930–1939, în *Reports of the Research Committee of the Society of Antiquaries of London*, 14, 1947.
- Hefner 1863 J. v. Hefner, *Die römische Töpferei in Westerndorf*, Oberbayerisches Archiv, 22, München, 1863.
- Hermet 1934 F. Hermet, *La Graufesenque*, Paris, 1934.
- Hilgers 1969 W. Hilgers, Lateinische Gefässnamen. Funktion und Form römischer Gefäße nach den antiken Schriftquellen, în *Beihefte der Bonner Jahrbücher*, 31, Düsseldorf, 1969.
- IDRI *Inscriptiones Daciae Romanae*, Vol. I, București, 1975.
- IDR III/1 *Inscriptiones Daciae Romanae*, Vol. III/1, București, 1977.
- Isac 1981 D. Isac, Terra Sigillata de la Tibiscum, în *Apulum*, XIX, Alba-Iulia, 1981, p. 110–123.
- Isac 1982 D. Isac, Terra sigillata de la Gilău, în *Potaissa*, 3, 1982, p. 65–74.
- Isac 1997 D. Isac, Gestempelte Keramik aus den römischen Kastellen von Gilău und Cășeu, în vol: N. Gudea (ed), în *Beiträge zur Kenntnis des täglichen Lebens des römischen Soldaten in den dakischen Provinzen / Contribuții la cunoașterea vieții materiale a soldatului roman în provinciile dacice*, Cluj-Napoca, 1997, p. 389–421.
- Isac 2000 D. Isac, Die Entstehung der Sigillaten und der gestempelten Keramik im römischen Dakien zwischen westlichen und östlichen Einflüssen, în *RCRF Acta*, 36, Abingdon 2000, p. 329–336.

- Jivcovici 1981 M. Jivcovici, *Mic dicționar sîrbocroat-român*, București, 1981.
- Kapitän 1972 G. Kapitän, Le anfore del relito romano di Capo Ognina (Siracusa), în *Coll. de L'Ecole Française de Rome*, 10, 1972, p. 243–252.
- Kelemen 1993 M. H. Kelemen, Roman Amphorae in Pannonia IV, în *AAH*, XLX, fas. 3–4, 1993, p. 45–75.
- Kelemen, 1987 M. H. Kelemen, Roman Amphorae in Pannonia, North Italian Amphorae, în *AAH*, 39, fasc. 1–2, 1987, p. 3–45.
- Kelemen, 1988 M. H. Kelemen, Roman Amphorae in Pannonia II, în *AAH*, 40, 1988, p. 111–150.
- Kelemen 1993 M. H. Kelemen, Roman Amphorae in Pannonia IV, în *AAH*, 45, fas. 3–4, 1993, p. 45–75.
- Kiss 1946–1948 K. Kiss, A Westerndorfi terra sigillata gyar, în *Arch. Ert.*, 1946–1948, p. 216–274.
- Knorr 1912 R. Knorr, *Südgälische Terra Sigillata Gefäße von Rottweil*, Stuttgart, 1912.
- Knorr 1952 R. Knorr, *Terra Sigillata Gefäße des ersten Jahrhunderts mit Töpfernamen*, Stuttgart, 1952.
- Kuzmanov 1973 G. Kuzmanov, Tipologija i hronologija na ramorizantijskite amfori (IV-VI v.), în *Arheologija*, 15, 1, 1973, p. 14–21.
- Laubenheimer 1985 F. Laubenheimer, *La production des amphores en Gaule Narbonnaise*, Paris, 1985.
- Laubenhaimer 1989 F. Laubenheimer, Les amphores gauloises sous l'Empire. Recherches nouvelles sur leur production et leur chronologie, în *Amphores romaines et histoire économique: dix ans de recherche*, în *Coll. EFR*, Rome 1989, p. 105–138.
- Lamboglia 1950 N. Lamboglia, *Gli scavi di Albintimilium e la cronologia della ceramica romana*. Parte prima. Campagne di scavo 1938–1940, Bordighera, 1950.
- Lamaître/Bonnet 2000 Severine Lamaître, Christine Bonnet, Des amphores de type Matagallares I importées à Lyon, în *Actas Congreso Internacional „Ex Baetica Amphorae”*. Conservas, aceite y vino de la Baetica en el Imperio Romano, Vol. III, Ecija 2000, p. 817–824.
- Lipovan 1983 I. T. Lipovan, Officina ceramistului C. Iulius Proculus de la Ampelum, în *AIIA*, 26, 1983, p. 301–312.
- Lipovan 1992–1994 I. T. Lipovan, Ceramica provincială romană șampilată de la Ampelum, în *Sargetia*, 25, 1992–1994, p. 121–136.

- Macrea 1969 M. Macrea, *Viața în Dacia romană*, București, 1969.
- Macrea/Protase/Rusu 1961 M. Macrea, D. Protase, M. Rusu, Șantierul arheologic Porolissum, în *Materiale*, 7, 1961, p. 378, Fig. 15.
- Macrea/Gudea/Moțu 1993 M. Macrea, N. Gudea, I. Moțu, *Praetorium*. Castrul roman și așezarea romană de la Mehadia, București, 1993.
- Man 1999 Nicoleta Man, Considerații privind ceramica șampilată din așezarea romană de la Cristești (jud. Mureș), în vol. D. Protase, D. Brudașcu (eds.), în *Napoca. 1800 de ani de la începutul vieții urbane*, Cluj-Napoca, 1999, p. 143–166.
- Man 2003 Nicoleta Man, Vase cu destinație specială din așezarea romană de la Cristești, în *Marisia*, 27, 2003, p. 55–72.
- Marinoiu 2004 V. Marinoiu, *Romanitatea în nordul Olteniei*, Tg. Jiu, 2004.
- Martin 2000 A. Martin, Amphorae at Olympia, în *RCRF Acta*, 36, Abingdon, 2000, p. 427–433.
- Matei/Bajusz 1997 Al. V. Matei, I. Bajusz, Castrul roman de la Romita – *Certiae*/Das Römergrenzkastell von Romita-Certiae. Führer zu archäologischen Denkmälern in Dacia Porolissensis Nr. 4/Ghid al monumentelor arheologice din Dacia Porolissensis, nr. 4, Zalău, 1997.
- Mitrofan 1991 I. Mitrofan, Les recherches archeologique dans le centre céramique de Micăsasa, în *RCRF Acta*, XXIX–XXX, 1991, p. 173–200.
- Mitrofan 1994 I. Mitrofan, Cercetări arheologice în așezarea romană de la Micăsasa (Campania 1992), în *ActaMN*, 31/I, 1994, p. 529–532.
- Moga 1972 M. Moga, Vestigii Paleocreștine în Banat, în *In memoriam Constantini Daicovicu*, Cluj, 1972, p. 259–266.
- Mușețeanu 2003 C. Mușețeanu (în colab. cu D. Elefterescu), *Ateliere ceramice romane de la Durostorum*, Monografii, IV, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2003.
- Nemeth 1996 E. Nemeth, Gestempelte Amphorenhenkel aus Tibiscum (Jupa, Kreis Caraș-Severin), în *RCRF Acta*, 33, 1996, p. 95.
- Opaïț, 1984 A. Opaïț, Beobachtungen zur Entwicklung der zwei Amphoratypen, în *Peuce*, 9, 1984, p. 311–327.
- Opaïț 1980 A. Opaïț, Considerații preliminare asupra amforelor romane și romano-bizantine din Dobrogea, în *Peuce*, 8, 1980, p. 291–327.

- Opaiț 1996 A. Opaiț, *Aspecte ale vieții economice din provincia Scythia* (secolele IV–VI p.Ch.), Producția ceramicii locale și de import, București, 1996.
- Opaiț 1991 A. Opaiț, Ceramica din așezarea și cetatea de la Independența (Murighiol), sec. V–VII p. Ch., în *Peuce*, 10, 1991, p. 133–182.
- Opaiț 2004 A. Opaiț, Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th – 6th centuries AD). Aspects of economic life in the Province of Scyrhia, în *BAR International Series*, 1274, Oxford, 2004.
- Opaiț/Zahariade/
Poenaru-Bordea/
Opaiț 1991 A. Opaiț, M. Zahariade, Gh. Poenaru-Bordea, Cristina Opaiț, Fortificația și așezarea romană târzie de la Babadag Topraichioi, în *Peuce*, X, 1991, p. 211–260.
- Oswald 1931 F. Oswald, în *Index of Potters Stamps on Terra Sigillata „Samian Ware”*, Margidunum, 1931.
- Oswald 1936–1937 F. Oswald, *dex of Figure – Types on Terra Sigillata („Samian Ware”)*, Liverpool, 1936–1937.
- Oswald/Pryce 1920 F. Oswald, T. D. Pryce, *An Introduction to the Study of Terra Sigillata*, London, 1920.
- Ortvay 1876 T. Ortvay, Tibiscum helyfekvése, în *Archaeologiai Ertesítő*, 10, Budapest 1876, p. 1–48.
- Panella 1986 Clementina Panella, Oriente ed Occidente: Considerazioni su alcune anfore „egee“ di eta Imperiale a Ostia, în *BCH, Suppl.* XIII, 1986, p. 609–636.
- Papadopulos 1991 J. K. Papadopulos, Roman Amphorae from the Excavations at Torone, în *EphArh.*, 128, 1991, p. 67–103.
- Paraschiv 2006 D. Paraschiv, *Amfore romane și romano-bizantine în zona Dunării de Jos* (sec. I–VII p. Chr.), Iași, 2006.
- Peacock 1977 D. P. S. Peacock, Roman Amphorae: Typology, Fabrics and Origins, în *Méthodes classiques et méthodes formelles dans l'étude des amphores* (Actes du Colloque de Rome, 27–29 mai, 1974), 1977, p. 270–278.
- Peacock/Williams 1986 D. P. S. Peacock, F. Williams, *Amphorae and the Roman economy*, London and New York, 1986.
- Petolescu 1992 C. C. Petolescu, *Scurtă istorie a Daciei Romane*, București, 1992.
- Petrovsky 1978 R. Petrovsky, Sondajul arheologic de la Iaz (Comuna Obreja, județul Caraș-Severin), în *Tibiscus*, 5, Timișoara, 1978, p. 77–96.

- Petrovsky 1979 R. Petrovsky, Tipuri de morminte romane din zona Caransebeșului, în *Banatica*, 5, Reșița, 1979, p. 201–212.
- Petrovsky/Wollmann 1979 M. Petrovsky, V. Wollmann, Materiale epigrafice descoperite la Tibiscum, în *StComC*, 5, Caransebeș, 1979, p. 253–263.
- Piso/Rogozea 1985 I. Piso, P. Rogozea, Ein Apolloheiligtum in der Nähe von Tibiscum, în *ZPE*, 58, Bonn, 1985, p. 211–218.
- Popa 1981 Al. Popa, Quelques estampilles d'amphores attestées dans la Dacie, în *Apulum*, 19, 1981, p. 71–78, Fig. 1.
- Popescu 1950 D. Popescu, Cercetări arheologice din Transilvania, în *Materiale*, 2, 1950, p. 153–159.
- Popilian 1972 Gh. Popilian, Un atelier de terra sigillata la Romula, în *Dacia N.S.*, 16, 1972, p. 145–162.
- Popilian 1973 Gh. Popilian, La céramique sigillée d'importation découverte en Olténie, în *Dacia N.S.*, 17, 1973, p. 179–216.
- Popilian 1974 Gh. Popilian, Contribution à la typologie des amphores romaines découvertes en Olténie (IIe – IIIe siècle de n.e.), în *Dacia N.S.*, 18, 1974, 137–146.
- Popilian 1976 Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976.
- Popilian 1997 Gh. Popilian, Les centres de production céramique d'Olténie, în *Etudes sur la céramique romaine et daco-romaine de la Dacie et de la Mésie Inférieure*, Timișoara, 1997, p. 7–20.
- Popilian/Ciucă 1992 Gh. Popilian, I. Ciucă, Un nou centru ceramic în Dacia Romană de la sud de Carpați, în *Arhivele Olteniei* (serie nouă), 7, 1992, p. 19–26.
- Preda/Grosu 1993 C. Preda, Aurelia Grosu, Cercetări arheologice din așezarea civilă a castrului roman de la Enoșești-Arcidava, în *Arhivele Olteniei* (serie nouă), 8, 1993, p. 43–55.
- Pribac 2001 Sorin Pribac, Turibula tibiscensia, în „*Studii de Istorie a Banatului*”, XXIII–XXIV–XXV / (1999–2001), Timișoara, 2001, p. 203–212.
- Protase 1976 D. Protase, Un cimitir dacic din epoca romană la Soporul de Câmpie. Contribuții la problema continuității în Dacia, București, 1976.
- Rădulescu 1976 A. Rădulescu, Amfore romane și romano-bizantine din Scythia Minor, în *Pontica*, 9, 1976, p. 99–115.

- Regep-Vlașci 2000 Simona Regep-Vlașci, Un nou officinator de lucerne descoperit în Dacia romană, în *Studii de Istorie a Banatului*, 21–22 / (1997–1998), Timișoara, 2000, p. 265–267.
- Regep-Vlașci 2001 Simona Regep-Vlașci, Noi descoperiri de opaițe de tip Fimalampen la Tibiscum, în *In memoriam Dumitru Tudor*, Timișoara, 2001, p. 81–90.
- Regep-Vlașci 2005 Simona Regep-Vlașci, Aspects of the Stamped-Lamp Trade from Upper Moesia, în *Corona Laurea. Studii în onoarea Luciei Țeposu Marinescu*, București, 2005, p. 459–463.
- Regep-Vlașci 2004 Simona Regep-Vlașci, Considerații asupra importului de opaițe cu șampilă din Pannonia, în *Studia Historica et Archaeologica in Honorem Magistrae Doina Benea*, Timișoara, 2004, p. 385–393.
- Regep-Vlașci 2006 Simona Regep-Vlașci, Opaițe cu cioc triunghiular și volute în Dacia romană, în *Daci și romani. 1900 de ani de la integrarea Daciei în Imperiul roman*, Timișoara, 2006, p. 176–183.
- Remesal Rodriguez/
Revilla Celva 1991 J. Remesal-Rodriguez, V. Revilla-Calvo, Weinamphoren aus Hispania Citerior und Gallia Narbonensis in Deutschland und Holland, în *Fundberichte aus Baden-Württemberg*, Bd. 16, Stuttgart, 1991, p. 389–439.
- Ricci 1985 Andreina Ricci, Ceramica a pareti sottili, în *Enciclopedia dell'Arte Antica classica e orientale*. Atlante delle forme ceramiche. II. Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo (tardo ellenismo e primo impero), Roma, 1985, p. 231–256, pl. LXXVIII–CIXV.
- Riccioni 1987 Giuliana Riccioni, Deux kylikes „à anses en oreille” à vernis noir de Rimini, în *RCRF Acta*, 25–26, în *Agro Ravracense*, 1987, p. 241–254.
- Ricken/Fischer 1963 H. Ricken, Ch. Fischer, Die Bilderschüsseln der römischen Töpfer von Rheinzabern, în *Materialen zu Römisch-germanische Keramik*, 7, Frankfurt-am-Main, 1963.
- Riley 1979 J. A. Riley, The coarse pottery from Benghazi, în J. A. Lloyd (ed.), în *Sidi Khrebish Excavations*, Benghazi (Berenice), Vol. II, Tripoli, 1979, p. 91–97.
- Robinson 1959 H. Robinson, Pottery of the Roman period, Chronology, in *The Athenian Agora*, Vol. V, Princeton-New Jersey, 1959.

- Rogozea 1988 P. Rogozea, Ceramica dacică din așezarea romană de la Tibiscum, în *Tibiscum*, 7, 1988, p. 165–176.
- Roman 2006 C. A. Roman, Lămpi din Dacia. Producție locală și materie primă, în D. Bondoc (ed.), în *Honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 287–299.
- Rusu-Bolindeț 1993 V. Bolindeț, Considerations sur l'attribution de vases de Dacie romaine décorés de serpents appliqués, în *Ephemeris Napocensis*, 3, Cluj-Napoca, 1993, p. 123–142.
- Rusu-Bolindeț 2001 V. Rusu-Bolindeț, La céramique estampée de Napoca, în *RCRF Acta*, 37, 2001, p. 177–190.
- Rusu-Bolindeț 2004 V. Rusu-Bolindeț, Terra sigillata tardo-italica from Roman Dacia, în L. Ruscu et al. (eds.), *Orbis antiquvs. Studia in honorem Ioannis Pisonis*, Cluj-Napoca, 2004, p. 712–734.
- Rusu-Bolindeț 2006 V. Rusu-Bolindeț, *Terra sigillata* locală cu decor în relief de la Napoca, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 322–336.
- Rusu-Bolindeț 2006 V. Rusu-Bolindeț, Reprezentări ale triumfului lui Traian asupra dacilor și parților pe ceramica *terra sigillata*, în D. Benea/A. Ștefănescu (eds.), în *Simpozionul internațional Daci și romani. 1900 de ani de la integrarea Daciei în Imperiul roman*, 24–26 martie 2006, Timișoara, 2006, p. 184–206.
- Rusu-Bolindeț 2007 Viorica Rusu-Bolindeț, Ceramica romană de la Napoca. Contribuții la studiul ceramicii din Dacia Romană, Cluj-Napoca, 2007.
- Rusu-Pescaru/Alicu 2000 A. Rusu-Pescaru, D. Alicu, *Templele romane din Dacia* (I), 2000.
- Sciallano/Sibella 1991 M. Sciallano, P. Sibella, *Amphores*. Comment les identifier?, Aix-en Provançe, 1991.
- Scorpan 1976 C. Scorpan, Origini și linii evolutive în ceramica romano-bizantină (sec. IV–VII) din ariile mediteraneană și pontică, în *Pontica*, 9, 1976, p. 155–189.
- Scorpan 1977 C. Scorpan, Contribution à la connaissance de certains types céramiques romano-bizantines (IVe – VIIe siècles) dans l'espace istro-pontique, în *Dacia*, N.S., 21, 1977, p. 269–299.
- Siraudeau 1989 J. Siraudeau, Amphores d'importation et d'origine gauloise à Angers, în *Amphores romaines et histoire économique: dix ans de recherche*, Coll. EFR, Rome, 1989, p. 654–655.

- Slobozeanu 1959 H. Slobozeanu, Considerații asupra așezărilor antice din jurul lacurilor Techirghiol și Agigea, în *Materiale*, 5, 1959, p. 738–739.
- Stanfield 1929 J. Stanfield, Unusual forms of *terra sigillata*, în *Archaeological Journal*, 86, Royal Archaeological Institut, London, 1929, p. 113–151.
- Stanfield 1936 J. Stanfield, Unusual forms of *terra sigillata*, în *Archaeological Journal*, 93, Royal Archaeological Institut, London, 1936, p. 101–116.
- Stanfield/Simpson 1958 J. Stanfield, G. Simpson, *Central Gaulish Potters*, Londra, 1958.
- Starac 2001 Alka Starac, Produzione e distribuzione delle anfore nord-adriatiche nell'Istria, în *RCRF Acta*, 37, Abingdon, 2001, p. 269–277.
- Stîngă 2005 I. Stîngă, *Villa rustica de la Gârla mare*, județul Mehedinți. Studiu monografic, Craiova, 2005.
- Ștefănescu 2006 A. Ștefănescu, Local terracotta production in Roman Dacia, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 345–353.
- Suceveanu 2000 A. Suceveanu, *Histria*, X. La céramique romaine de Ier – IIIe siècles ap. J.-C., București, 2000.
- Székely 1975 Zl. Székely, Noi descoperiri din epoca romană din sud-estul Transilvaniei, în *SCIVA*, 26, 1975, 3, p. 348, Fig. 6/1.
- Tchernia 1967 A. Tchernia, Les amphores romaines et l'histoire économique, în *Journ. Des Savants* (Oct.-Dec.), 1967, p. 216–234.
- Tchernia/Zevi 1972 A. Tchernia, F. Zevi, Amphores vinaires de Campanie et de Tarraconaise à Ostie, în *Coll. de L'Ecole Francaise de Rome* 10, 1972, p. 35–67.
- Timoc 2006 C. Timoc, Einige oberitalische Sigillaten von Tibiscum, în D. Bondoc (ed.), în *In honorem Gheorghe Popilian*, Craiova, 2006, p. 354–359.
- Topoleanu 2000 Fl. Topoleanu, *Ceramica romană și romano-bizantină de la Halmyris* (sec. I–VII d. Ch.), Tulcea, 2000.
- Trăilă 2005 Marinela Trăilă, Quelques considérations sur l'importation de *terra sigillata* à Tibiscum, în C. Mușțeanu, M. Bărbulescu, Doina Benea (eds.), în *Corona Laurea. Studii în onoarea Luciei Marinescu*, București, 2005, p. 523–528.

- Trăilă 2006 Marinela Trăilă, La céramique de type terra sigillata de Tibiscum durant le règne de Trajan, în *Daci și romani. 1900 de ani de la integrarea Daciei în Imperiul roman*, Timișoara, 2006, p. 170–175.
- Trăilă-Țundrea 2007 Marinela Trăilă-Țundrea, Importuri de terra sigillata de la Westerndorf la Tibiscum-Jupa. Clădirea I (atelierul de sticlă), în Doina Benea (ed.), *Meșteșuguri și artizani în Dacia romană*, Biblioteca Historica et Archaeologica Universitatis Timisiensis, VIII, Timișoara, 2007, p. 219–223.
- Tudor 1960 D. Tudor, Viața economică, în *Istoria României* (ed. C. Daicoviciu et alii), p. 399–417.
- Tudor 1968 D. Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968.
- Tudor 1978 D. Tudor, *Oltenia Romană*, ed. IV, București, 1978.
- Vernhet 1986 A. Vernhet, Centre de production de Millau. Atelier de la Graufesenque, în *Bémont, Jacob*, 1986, p. 96–110.
- Vidrich Perko 1999 Verena Vidrich Perko, A survey of recent research on Roman amphorae, trade, & diet in the North Adriatic and its hinterland, în *Life of the Average Roman a Symposium*, Ed. by Mary R. Demaine and Rabun M. Taylor, White Bear Lake, Minnesota, 1999, p. 1–22.
- Vilvorder 2004 Fabienne Vilvorder, Les brule-parfums, în R. Brulet, Fabienne Vilvorder (eds.), *La céramique culturelle et le rituel de la céramique en Gaule du Nord, Catalogue d'exposition publié à l'occasion du XXVe Congrès International des Rei Cretariae Romanae Fautores*, Moulins de Beez 27 septembre – 15 octobre 2004, Collection d'Archéologie Joseph mertens XV, Louvain-la-Neuve, 2004, p. XVII–XXII.
- Vornic 2006 V. Vornic, Așezarea și necropola de tip Sântana de Mureș-Cernjachov de la Budești. The Sântana de Mureș-Černjachovtpe settlement and necropolis from Budești. Asociația Națională a Tinerilor din Moldova – ANTIM Societate de Studii Sud-est Europene din Moldova, Monografii, 3, Chișinău, 2006.
- Walters 1908 H. B. Walters, *Catalogue of Roman Pottery in the Departments of Antiquities of the British Museum*, London, 1908.
- Winkler 1964 I. Winkler, Pușculițe de bani „luculi” din Dacia Romană, în *Apulum*, 5, 1964, p. 203–216.

- Zahariade/Negru/
Bădescu/Avram 2006 M. Zahariade, M. Negru, A. Bădescu, R. Avram, Ceramica romană descoperită în castrul de la Drajna de Sus (campania arheologică din anul 1992), în D. Benea/ A. Ștefănescu (eds.), *Simpozionul internațional Daci și romani. 1900 de ani de la integrarea Daciei în Imperiul roman*, 24–26 martie 2006, Timișoara, 2006, p. 207–218.
- Zeest 1960 I. B. Zeest, Keramiceskaya tara Bospora, în *MIA*, 83, 1960.
- Zevi 1966 F. Zevi, Apunti sulle anfore romane, în *Archeologia Classica*, 18, 1966, p. 207–247.
- Zugravu 1991 N. Zugravu, Istoria romanității nord-dunărene (în secolele I–VII), Iași, 1991.

LISTA FIGURILOR

- Fig. 1. Harta generală a zonei Caransebeș.
- Fig. 2. *Tibiscum*. Localizarea ruinelor antice (după O. Tivadar, 1876).
- Fig. 3. Iaz, com. Obreja, jud. Caraș-Severin. Harta cuprinzând toponimele.
- Fig. 4. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Localizarea cercetărilor arheologice efectuate în perioada 1990-2008.
- Fig. 5. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Profilul stratigrafic de la Clădirea IV.
- Fig. 6. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Clădirea IV. Legenda cercetărilor 1990–2000.
- Fig. 7. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică *terra sigillata*.
- Fig. 8. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină decorată cu rotița.
- Fig. 9. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină de tip *Kylix*.
- Fig. 10. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu – imitații *terra sigillata*.
- Fig. 11. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină albă ștampilată.
- Fig. 12. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică cu decor în tehnica barbotinei.
- Fig. 13. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică pictată.
- Fig. 14. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică decorată cu figuri în relief.
- Fig. 15. *Tibiscum* – Iaz – Jupa. *Mortaria*.
- Fig. 16. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Pușculiță.
- Fig. 17. *Tibiscum* – Jupa. Amforă tip Zeest 90.
- Fig. 18. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oală borcan.
- Fig. 19. *Tibiscum* – Jupa. Oală borcan lucrată cu mâna.
- Fig. 20. *Tibiscum* – Jupa. Oală borcan cu două toarte.
- Fig. 21. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcior.
- Fig. 22. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căniță.

- Fig. 23. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cană.
- Fig. 24. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Afumătoare.
- Fig. 25. *Tibiscum* – Jupa. Castron.
- Fig. 26. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Strachină.
- Fig. 27. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurie.
- Fig. 28. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capac.
- Fig. 29. Procentajul general privind ceramica descoperită la *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.
- Fig. 30. Procentajul general privind ceramica fină de import.
- Fig. 31. Evoluția ceramicii de import în cele patru nivele arheologice.
- Fig. 32. Evoluția ceramicii de import defalcată pe categorii ceramice.
- Fig. 33. Procentajul general al ceramicii de uz comun – locală.
- Fig. 34. Evoluția ceramicii de uz comun în funcție de nivelele descoperite.
- Fig. 35. Prezența la *Tibiscum* – Iaz „Traianu” a oalelor borcan lucrate la roată și cu mâna.
- Fig. 36. Raportul dintre ceramica (oale borcan) lucrată la roată și cea lucrată cu mâna pe cele patru nivele arheologice.

LISTA PLANȘELOR

- Pl. I. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 1–3. *Terra sigillata* – Gallia centrală.
- Pl. II. *Tibiscum* „Traianu”. 4. *Terra sigillata* – Gallia centrală. 5. *Terra sigillata* – Gallia de est.
- Pl. III. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 6–7. *Terra sigillata* – Reinzabern.
- Pl. IV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 8–9. *Terra sigillata* – Reinzabern.
- Pl. V. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 10. Ceramică ștampilată. 11–12. *Terra sigillata* – Westendorf.
- Pl. VI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 13–15. *Terra sigillata* – Westendorf. 16–18. Ceramică fină decorată cu roțița.
- Pl. VII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 19–20. Ceramică fină de tip *Kylix*.
- Pl. VIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 21–22. Ceramică fină de tip *Kylix*.
- Pl. IX. *Tibiscum* – Jupa. 23. Ceramică fină de tip *Kylix*.
- Pl. X. *Tibiscum* – Jupa. 24. Ceramică fină de tip *Kylix*.
- Pl. XI. *Tibiscum* – Jupa. 25. Ceramică fină de tip *Kylix*.
- Pl. XII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu. 26–27. Castroane – nivelul I; 28–29. Castroane – nivelul III; 30–31. Castroane – nivelul IV.
- Pl. XIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu. 32–38. Castroane – nivelul IV; 39. Castron – nivelul II; 40. Castron – nivelul IV.
- Pl. XIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu. 41. Strachină – nivelul I; 42. Strachină – nivelul II; 43. Strachină – nivelul IV; 44–47. Străchini – nivelul II.
- Pl. XV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu. 48–49. Farfurii – nivelul I; 50. Farfurie – nivelul III; 51. Farfurie – nivelul I; 52–53. Farfurii – nivelul II. 54–55. Farfurii – nivelul I; 56. Farfurie – nivelul II.

- Pl. XVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 57. Farfurie – nivelul I; 58–62. Farfurii – nivelul II.
- Pl. XVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 63. Farfurie – nivelul IV; 64. Farfurie – nivelul I; 65–66. Farfurii – nivelul II; 67–68. Farfurii – nivelul III; 69. Farfurie – nivelul II; 70. Farfurie – nivelul IV.
- Pl. XVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină albă ștampilată. 71–72. Nivelul IV; 73. Nivelul II; 74–76. Nivelul III.
- Pl. XIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică cu decor în tehnica barbotinei. 77. Oală cu trei toarte – nivelul I.
- Pl. XX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică pictată. 78–80. Nivelul II.
- Pl. XXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică decorată cu figuri în relief. 81–84 Nivelul II.
- Pl. XXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. *Mortaria*: 85. Nivelul II; 86–88. Nivelul III.
- Pl. XXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Pușculiță: 89. Nivelul I; 90. Ceramică preistorică: 90. Nivelul II.
- Pl. XXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 91. Tip Dressel 2–4; 92. Tip Dressel 6 B.
- Pl. XXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 93. Tip Dressel 2–4; 94–95. Tip Dressel 6 B.
- Pl. XXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 96–97. Tip Forlimpopoli.
- Pl. XXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amforă: Tip Forlimpopoli.
- Pl. XXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 99. Tip Dressel 20; 100. Tip Matagalares 1; 101. Tip Gauloise 5.
- Pl. XXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 102–103. Tip Zeest 90; 104. Tip Knossos 36; 105. Tip Rhodian.
- Pl. XXX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 106–107. Tip Rhodian; 108–110. Fragmente ce nu pot fi încadrate tipologic.
- Pl. XXXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amforă: 111. Tip Charthage LR 4.
- Pl. XXXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 112–116. Nivelul I.
- Pl. XXXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 117–122. Nivelul I.
- Pl. XXXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oală borcan lucrată la roată: 123. Nivelul I; Oale borcan lucrate cu mâna: 124–127. Nivelul I.
- Pl. XXXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 128–131. Nivelul II.

- Pl. XXXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 132–137. Nivelul II.
- Pl. XXXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 138–144. Nivelul II.
- Pl. XXXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 145–151. Nivelul II.
- Pl. XXXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 152–157. Nivelul II.
- Pl. XL. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 158–163. Nivelul II.
- Pl. XLI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 164–169. Nivelul II.
- Pl. XLII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 170–176. Nivelul II.
- Pl. XLIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 177–182. Nivelul II.
- Pl. XLIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 183–188. Nivelul II.
- Pl. XLV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 189–194. Nivelul II.
- Pl. XLVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan ornamentate: 195–198. Nivelul II; Oale borcan lucrate cu mâna: 199–200.
- Pl. XLVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 201–208. Nivelul III.
- Pl. XLVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 209–214. Nivelul III.
- Pl. XLIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 215–220. Nivelul III.
- Pl. L. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 221–225. Nivelul III; Oală borcan cu două toarte: 226. Nivelul III; Oale borcan lucrate la roată: 227–230. Nivelul III.
- Pl. LI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate cu mâna: 231–233. Nivelul III; Oale borcan lucrate la roată: 234–236. Nivelul III.
- Pl. LII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate cu mâna: 237–240. Nivelul III.
- Pl. LIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 241–247. Nivelul IV.
- Pl. LIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 248–255. Nivelul IV.

- Pl. LV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 256–263. Nivelul IV.
- Pl. LVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 264–271. Nivelul IV.
- Pl. LVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 272–278. Nivelul IV.
- Pl. LVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 279–286. Nivelul IV.
- Pl. LIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate cu mâna: 287–295. Nivelul IV.
- Pl. LX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan cu două toarte: 296–298. Nivelul I.
- Pl. LXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan cu două toarte: 299–300. Nivelul II; 301–303. Nivelul III.
- Pl. LXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan cu două toarte: 304–308. Nivelul III.
- Pl. LXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan cu două toarte: 309–313. Nivelul IV.
- Pl. LXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcioare: 314–316. Nivelul I.
- Pl. LXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcioare: 317–318. Nivelul I; 319. Nivelul II; 320. Nivelul I.
- Pl. LXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcior: 321. Nivelul II.
- Pl. LXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcioare: 322–327. Nivelul II.
- Pl. LXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcioare: 328. Nivelul II; 329–330. Nivelul III. 331–333. Nivelul IV.
- Pl. LXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 334–339. Nivelul I.
- Pl. LXX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 340–344. Nivelul I.
- Pl. LXXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 345–353. Nivelul II.
- Pl. LXXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 354–356. Nivelul II.
- Pl. LXXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 357–360. Nivelul III.
- Pl. LXXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 361–368. Nivelul IV.
- Pl. LXXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 369–377. Nivelul IV.
- Pl. LXXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 378–382. Nivelul I.
- Pl. LXXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 383–387. Nivelul I.
- Pl. LXXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 388–391. Nivelul I.
- Pl. LXXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 392–396. Nivelul II.

- Pl. LXXX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 397–401. Nivelul II.
- Pl. LXXXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 402–407. Nivelul II.
- Pl. LXXXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 408–413. Nivelul III.
- Pl. LXXXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 414–417. Nivelul III.
- Pl. LXXXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 418–425. Nivelul III.
- Pl. LXXXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 426–434. Nivelul IV.
- Pl. LXXXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 435–440. Nivelul IV.
- Pl. LXXXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 441–447. Nivelul IV.
- Pl. LXXXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 448–450. Nivelul IV.
- Pl. LXXXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Afumători: 451–453. Nivelul I.
- Pl. XC. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Afumători: 454–457. Nivelul II; 458–460. Nivelul III.
- Pl. XCI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Afumători: 461–465. Nivelul IV.
- Pl. XCII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 466–470. Nivelul I.
- Pl. XCIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 471–477. Nivelul II.
- Pl. XCIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 475–482. Nivelul III.
- Pl. XCV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 483–492. Nivelul IV.
- Pl. XCVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 493–496. Nivelul IV.
- Pl. XCVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 497–503. Nivelul I.
- Pl. XCVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 504–507. Nivelul II.
- Pl. XCIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 508–510. Nivelul II; 511–513. Nivelul III.
- Pl. C. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 514–517. Nivelul IV; 518–521. Nivelul III.
- Pl. CI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 522–528. Nivelul IV.
- Pl. CII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 529–537. Nivelul I.
- Pl. CIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 538–545. Nivelul I.
- Pl. CIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 546–553. Nivelul II.
- Pl. CV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 554–560. Nivelul II.
- Pl. CVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 561–565. Nivelul II.
- Pl. CVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 566–578. Nivelul III.
- Pl. CVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 579–584. Nivelul III; 585–588. Nivelul IV.
- Pl. CIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 589–595. Nivelul IV.
- Pl. CX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 596–603. Nivelul IV.
- Pl. CXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 604–614. Nivelul IV.

- Pl. CXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 615–619. Nivelul I.
- Pl. CXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 620–625. Nivelul II.
- Pl. CXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 626–633. Nivelul II.
- Pl. CXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 634–639. Nivelul II.
- Pl. CXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 640–643. Nivelul II; 644–647. Nivelul III.
- Pl. CXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 648–653. Nivelul III.
- Pl. CXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 654–657. Nivelul III.
- Pl. CXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 658–665. Nivelul IV.

TIBISCUM

ROMAN POTTERY DISCOVERED AT IAZ "TRAIANU"

The present study is a continuation of the archaeological approach concerning the Roman settlements from Tibiscum, project conceived and initiated in 2004, concomitantly with the publication of the study "*Tibiscum. Așezările romane*" (*Tibiscum. Roman Settlements*) (Ardeț/Ardeț 2004). In this study, special attention was paid to scientific and cartographic sources and to the location of the ancient ruins based on the stratigraphy examined, but also based on the presentation of a small part of the archaeological material (iron objects, bronze, glass, and oil lamps). This study on the Roman pottery discovered at Tibiscum was announced since the publication of the first volume, as it aims at completing the picture about the most important archaeological site from Banat.

The study on Roman pottery from Tibiscum is based, first of all, on the investigations carried out since 1990 at the site known as "Traianu", with building IV examined between 1999 and 2000.

The results of the investigations at "Traianu" were remarkable and extremely important for the elucidation of a series of problems concerning the military and urban evolution of Tibiscum. The answer to a couple of questions came with the discovery at "Traianu" of the first two phases of the military fortification, dated to the first half of the 2nd century. Its dimensions are approximately 90 × 70 m. This discovery clearly indicates the fact that in the first half of the 2nd century, we have two military fortifications located on both banks of the river Timiș. Due to the development of the big military fortification on the left river bank, the entire architectural ensemble on both banks of the Timiș becomes a Roman Municipium at the end of the 2nd century and the beginning of the 3rd century, situation mentioned by us during our research on the Roman road from the so-called civil settlement.

The archaeological material presented in this study has been discovered since 1990, both in building IV, and in the others sections and pits investigated at "Traianu". We analyzed 665 pottery pieces coming from different types of vessels, starting with imported pottery (terra sigillata, pottery with barbotine decoration, pottery with applied relief decoration, mortaria, amphorae) and ending with local

pottery, analysed from the viewpoint of its usefulness (bottles, pitchers, jugs, cups, parfuming pans, bowls, dishes, lids and plates).

So as not to create new reasons for confusion among specialists in Roman age pottery, I will try to put forward neither a new typological framing, nor an approach based on strictly functional criteria.

The pottery is presented, first of all, according to the category to which it belongs, focusing on the chronological reference points. The pottery is divided, according to the shape, in one of the four archaeological levels in question.

ROMAN POTTERY DISCOVERED AT TIBISCUM "TRAIANU"

A. IMPORTED FINE POTTERY

In defining the methodology related to the study of the pottery from Tibiscum, we took into account the classifications made over the years by ceramists in Romania or abroad, therefore we divided our study in two major chapters:

I. Imported Fine Pottery

II. Local Coarse Pottery

We included the 665 vessels analyzed in these two chapters taking into account, first of all, the place of discovery and the archaeological level the item belongs to. For every ceramic type, we classified the findings in one of the four archaeological levels.

1. Fine Pottery "*terra sigillata*" (No. 1-15)

a. Central Gaul (1-4)

The production centre of this area is represented by the workshops from Lezoux, which seem to be productive in the first half of the 2nd century. At Tibiscum "Traianu" have been discovered a couple of fragments, among which a decoration element displaying a bird and a grape vine as decorative detail (Pl. I/1), apparently indicating the style of DRVSVS. Another fragment, in which circles appear as decorative details, seems to point out to the style of CINAMVS.MNA. Furthermore, another interesting vessel has the decoration divided in metopes and a medallion with the representation of a Triton in the middle, decorative details pointing to the style of APOLAVSTER.

One of the last vessel fragments (Pl. II/4), presumed to be made in the production centre from Lezoux, is a fragment attributed to CINMAMVS, with metopes, medallions and circles used as a decorative detail.

b. Eastern Gaul (No. 5)

A major problem is represented by the productions centres from this area, to which the workshops from Lavoyet, Blickweiler and Trier are attributed, which

seem to be productive in the mid–2nd century. We attributed to this category only one item discovered at Tibiscum “Traianu”, which has as decorative elements the festoon and the stag (Pl. II/7).

c. Eastern Gaul—Reinzabern (No. 6–9)

One of the most important centres, thanks to its connections with Roman Dacia, is represented by the workshops from Reizabern, which are productive from the mid–2nd century until the end of the 3rd century.

The most numerous and most interesting vessels originate from this centre. First of all, we shall mention a vessel (pl. III/6–7) that has two intra-decorative signatures: COMITALIS F and IOVENII. Two fighting gladiators are represented as decorative element: one has a straight sword and the other a curved one. The referee overlooking the fight is also represented in the medallion.

Another unusual vessel has the intra-decorative signature CERIALIS and fish as decorative detail (pl. IV/8–9).

d. Westerndorf (No. 11–15)

A very important centre that supplied Dacia with sigillata is represented by the workshops from Westerndorf on Inn, located at the frontier between Raetia and Noricum. Pottery is produced in this centre in the first half of the 2nd century.

Over the years, many fragments that are attributed to this centre have been discovered at Tibiscum “Jupa”. Those fragments are characterized particularly by animal representations.

Following investigations made at Tibiscum “Traianu”, we succeeded in identifying a few fragments of terra sigillata that can be attributed to this centre, due to the animal representations on them and to their presence in the last stratigraphic levels. We can thus mention a fragment representing a dog (pl. V/11, 13–15), and also a fragment on which only the ovolos can be distinguished (pl. V/12).

e. Stamped pottery (catalogue No. 10)

Stamped pottery represents a distinct category of fine terra sigillata pottery, most of the specialists considering it local pottery. A stamped vessel fragment with a border on the middle and rosettes represented underneath, as decorative detail, is more likely a fragment of some local replica.

2. Fine pottery with roulette decoration (no. 16–18)

This type of vessels is well-represented among archaeological findings in Roman Dacia, being considered either of local production, or imported.

Among the findings from Tibiscum “Traianu”, we can mention two vessels that belong to the plates' category, having a flaring rim and roulette decoration (pl. VI/16–17). Another item of which only the bottom is preserved bears the engraved stamp ...**O. FE** (pl. VI/18).

3. Kylix-type Fine Pottery (no. 19–25)

The vessel known as *Kylix* (Greek), borrowed by Romans under the name of Calix (in Latin—meaning calyx) is originally a type of wine cup having a flat shape, shallow, with the main part of the vessel upright on a circular leg, with two symmetrical handles disposed horizontally.

Until now, we know of five vessels of this type unearthed at Tibiscum, either during excavations at Jupa (IX/23–25) or Traianu (No. 19–22).

The vessels in the next category are known as *Kilikies*, vessels with ear handles. They only began to stir the specialists' interest after the 2nd World War.

We included in this category of fine pottery a fragment of a vessel (Pl. VII/19–20) decorated with metopes in two registers. It represents a bunch of grapes alternating with a basket for collecting the grapes. Unfortunately, no foot fragments have been preserved; therefore a reconstitution is very difficult.

The other vessel fragments were uncovered from Tibiscum “Traianu” and from Tibiscum “Jupa”.

4. Fine pottery with red slip (engobe)—the local imitation of *terra sigillata* (No. 26–70)

Local imitations are a very important chapter in the study of *terra sigillata* pottery. We can use the denomination “local imitation” if the term is not too pretentious and if it requires the presence of a productive *terra sigillata* workshop, similar to the workshops from Pannonia and Moesia.

Considering this pottery to be “local *terra sigillata*” or a “local imitation of *terra sigillata*”, we deemed it necessary to analyze the vessels uncovered from Tibiscum „Traianu” first and foremost from the viewpoint of their functionality. Three categories of vessels were identified: a. bowls (26–40); b. dishes (41–47); c. plates (48–70). Taking into account their shape and the dimensions, we attempted to make a chronological reference to the stratigraphic situation of building IV from Tibiscum “Traianu”.

a. Bowls (No. 26–40)

In this type of vessels, the fabric is fine, brick-coloured, and has a red slip. We included 15 vessels in the category, two from the first archaeological level (Pl. XII/26–27), one from the second level (Pl. XIII/39), two from the third level (Pl. XII/28–29) and most of them from the last level (Pl. XII/30–31; XIII/32–38, 40).

b. Dishes (No. 41–47)

Throughout the investigations carried out at Tibiscum until now, we managed to identify no more than seven vessels that can be included in this type, characterized by a large mouth, slightly rounded, a flaring rim, a pyriform or rounded body. They have an annular or a flat foot. Only one vessel is known to come from the first archaeological level (Pl. XIV/41), five vessels from the second level (Pl. XIV/42, 44–47) and only one vessel from the fourth level (Pl. XIV/43).

c. Plates (No. 48–70)

The plates usually have an oblique or a straight rim (pl. XV/48–50), or a flaring rim and flat bottom (pl. XV/51–53) or, most often, oblique walls, a flaring rim and ring-shaped bottom (pl. XVI–XVII). Under these circumstances, from the first archaeological levels there are three plates with a straight lip, two with a flaring rim and two with an everted rim and a ring-shaped foot (pl. XVI/57, XVII/64).

From the second archaeological level, 11 vessels were uncovered (Pl. XV/52–53, 56, XVI/58–62; XVII/65–66, 69), from the third level, 3 vessels (Pl. XV/50, XVII/67–68) and from the fourth level, only two vessels, one with a flaring rim (Pl. XVII/63) and one with a straight lip, thickened on the outside (Pl. XVII/70).

5. White, “stamped” fine pottery (no. 71–76)

This category of vessels includes four cups/bowls (Pl. XVIII/71, 74–76), two of which have applied relief decoration with concentric hoops (Pl. XVIII/71) and leaves (Pl. XVIII/76). A vessel looks like a cup with two handles (Pl. XVII/72) and one is a bowl with a flaring rim (Pl. XVIII/73). From a chronological viewpoint, only one vessel comes from the second archaeological level (Pl. XVIII/73), three come from the third level (Pl. XVIII/74–76) and two from the last level (Pl. XVIII/71–72).

6. Pottery with barbotine decoration (No. 77)

So far, only one vessel was uncovered that can be completed—it has three handles, barbotine decoration; it has a brownish-green colour, and a straight thickened rim. This vessel was discovered in the first level; it is the only vessel with three handles that has been uncovered from Tibiscum (Pl. XIX/77).

7. Painted pottery (No. 78–80)

Until now, we have been able to identify three pottery fragments, all in the second archaeological level, belonging to a cup (pl. XX/78, 80) and a beaker (pl.

XX/79). The decoration was carried out with red and brown paint and is made of vertical and horizontal lines.

8. Pottery with applied relief decoration (No. 81–84)

We had the chance to discover at *Tibiscum*—Iaz “Traianu” an unbroken vessel, during the archaeological campaign from the year 2000. The rendition of a snake made by successive relief pin pricks can be seen on the body, and also on the handles of the vessel (Pl. XXI/81). The vessel comes from the second archaeological level and was dated to the mid–2nd century.

Two other fragments discovered at *Tibiscum* “Traianu” were also decorated with snakes and come from the 2nd archaeological level, as well (Pl. XXI/82, 84). One last fragment is decorated with relief figures—the decoration represents a fir tree twig, element considered to be present in general on vessels decorated with snakes.

9. Mortaria (No. 85–88)

Some of the vessel fragments discovered by us are pottery (Pl. XXII/86–88), but others are made of marble (Pl. XXII/85). The marble fragment comes from the 2nd archaeological level (Pl. XXII/85) and the pottery ones from the 3rd archaeological level (Pl. XXII/86–88).

10. Coin Container (No. 89)

During the researches from *Tibiscum* “Traianu”, we uncovered only one coin container, from the western ditch of the Roman earthen fortification (Pl. XXIII/89).

11. Amphorae (No. 91–111)

Amphorae are a distinct chapter in the pottery category and represent a very important topic in the study of Roman Civilization from Dacia. This was the subject of my Ph.D. thesis, which contained most of the material discovered by us at *Tibiscum*—Iaz “Traianu”.

Taking all this into account, we discovered 21 amphorae at *Tibiscum*—Iaz Traianu, which we managed to classify in ten different categories originating from six different provinces in the western and eastern part of the Roman Empire. In this case, we can mention the amphorae from Italy, classified as types Dressel 2–4, Dressel 6B and Forlimpopoli.

a. **Dressel 2–4 type** (Pl. XXIV/91, XXV/93) has the following characteristics: a not-so- narrow mouth, a rounded lip, the neck is conic and narrower towards the shoulders.

b. **Dressel 6B type** (Pl. XXIV/92, XXV/94–95): an amphora with a narrow mouth, like a funnel, with a slightly rounded lip. The neck is long, widening downward; the handles are rounded and attached to the collar and the shoulders of the vessel. The body is bulging, rounded around the middle.

c. **Forlimpopoli type** (Pl. XXVI/96–97, XXVII/98): amphorae with a narrow flaring lip, the neck is long, widening towards the shoulders, on which are attached the two flat handles. The body is pyriform and long, with the foot on an annular, straight base.

The amphorae derived from Spain are represented by the Dressel 20 and Matagales types.

d. **The Dressel 20 type** (Pl. XXVIII/99), known in the archaeological literature as the *globular amphora*, is characterized by the massiveness of the walls and the rounded shape of the body. The mouth is narrow; the rim is collared in, while on the outside, it is straight or a bit flaring. The neck is short, with handles attached to it, which are massive and attached to the shoulders, as well. The foot is marked by a small protuberance, almost indistinguishable. Due to its massiveness, it is hard to use.

The **Matagales 1 type** comes from Spain, as well (Pl. XXVIII/100), and is a small type of amphora. The mouth is everted; the handles are attached right underneath. The neck is short and rounded. The body is pyriform, narrowing downwards, and has a flat ring base—a bit unlike other amphora types. Generally, it is 45–50 cm tall and the maximal diameter of the body is 30–33 cm.

Only one item belonging to the **Gauloise 5 type** originates from Gaul (Pl. XXVIII/101). It has distinctive characteristics: a larger mouth than usual, the rim is straight and flaring, the neck is cylindrical and short. The handles are flat, attached to the shoulders and the neck. The body is pyriform, narrowing downwards, and the base has the shape of an annular bottom, which is a bit unusual. Due to its similarity to a type of amphorae from Dobrogea, it is considered to belong to the “table amphorae” category.

From the Eastern provinces, we can mention the amphorae originating from *Pontus et Bithynia*, belonging to the **Zeast 90 type** (Pl. XXIX/102–103), having a funnel-like mouth, a bit rounded on the outside, the neck widening downward towards the shoulders, to which two oval handles are affixed. The body is bulging and globular, narrowing downward, towards a slightly pointed foot. Almost all the items studied have horizontal grooves on the outside.

The **Knossos 36 type** (Pl. XXIX/104) also appears to be from *Pontus et Bithynia* and is characterized by a narrow mouth, a rounded flaring rim, a conical neck, widening downward. The handles are attached under the rim and to the shoulders of the vessel, being rather small, slightly arching and rounded. The body is oblong and bulging. There is symmetry between the upper and lower part of the amphora. One can barely see the foot, because it is marked by an almost insignificant protuberance.

From the Oriental provinces, especially from Asia, originate three amphora fragments belonging to the **Rhodian type** (Pl. XXIX/105, XXX/105–107), which is an amphora having the mouth a bit wider than that of other types, and a flaring rim. The two high, arching, rounded handles are attached right below the rim and the neck is long and cylindrical. The body is pyriform and solid and narrowing downward towards the foot.

From Syria-Palestina originates one amphora that could be reconstituted as a **Charthage LR 4 type** (pl. XXXI/111) amphora. This type is known to have two variants: the former has a straight, elevated mouth and the rim is a circular band. Two handles are attached to the rim and the shoulders of the amphora. The body is bulging in its lower part, where the diameter is maximal. This area is emphasised by an alveolar border from the fabric. The second type has a straight, slightly flaring rim. The handles are very small and rounded, affixed to the shoulders of the amphorae. The body is long and cylindrical, narrowing downward to the base.

There are other amphorae worth to be mentioned, for which we could not establish a typology (Pl. XXX/108–110)

B. COMMON-USE POTTERY (COARSE WARE)

Common-use (coarse) pottery, also known as kitchen ware, may just be the most important field of study if one wants to understand all the aspects of Roman daily life. For a long time, archaeologists have neglected it, preferring other study fields offering quicker, more spectacular results. The study of common-use pottery involves processing the archaeological material and requires a very good knowledge of processing techniques, of pottery manufacturing; therefore, it can be a very interesting study field for a restorer.

In analyzing Roman coarse pottery, we started from the premises of the vessels' functionality, taking into account the existent typologies, on the basis of strict chronological criteria. Not to cause any more controversy in the coarse pottery research field, we avoided creating a new typology or classifying an item based on typological grounds, so as not to come up with yet another attempt at providing a new pottery typology for items uncovered from Tibiscum.

Our research on pottery focused on 665 vessels; out of which 553 represent coarse pottery—85% of the pottery studied. As already mentioned, the analysis of coarse pottery was made on the basis of the vessels' functionality and chronological evolution. Ritual pottery with religious connotations (perfuming pans), makes a distinct category and we included it in the broader category of common pottery.

The present scientific approach starts with pots (No. 112–295), which we present taking into account the ones made on the potter's wheel or hand-manufactured, influenced by the late La Tène tradition, which also include Celtic

and Dacian pottery. Several years ago, when I was working at the Ulpia Traiana Sarmisegetusa archaeological site, I attempted a first presentation of this type of pottery, which was still under-investigated at the time, but researched today at all sites from Dacia.

As previously stated, the coarse pottery discovered at Tibiscum “Traianu” represents 80% of all the pottery that we have studied. Taking into account the frequency of the vessels, according to their functionality, the situation stands as follows: pots/jars (No. 112–295 + pots/jars with two handles no. 296–313) 200 vessels, 36% of coarse pottery. The number of plates discovered is 85, (No. 529–614) representing 15% of the total. Water or wine cups are on the third place (No. 378–450), with 72 items discovered, 13% of all pottery; then come lids (No. 615–665) with 50 pieces representing 9%; dishes (No. 497–528) with 31 pieces representing 6%; bowls (No. 466–496) with 30 vessels representing 5% and perfuming pans (No. 451–465) represented by 14 pieces, 3% of all the pottery discovered.

1. Pots/Jars (No.112-295)

Pots / Jars are a type of vessel for cooking (boiling) food. These vessels usually have a straight or flaring mouth, a narrow neck and a bulging body. The bottom is flat to allow a better grip on the kitchen stove.

- a. **Pots / Jars** made on the potters' wheel—level 1 (No. 112–123).
- b. **Pots / Jars** made by hand—level (No. 124–127).
- c. **Pots / Jars** made on the potters' wheel—level 2 (No. 128–194).
- d. **Pots / Jars** with ornaments—level 2 (No. 195–198).
- e. **Pots / Jars** with ornaments and made by hand—level 3 (No. 199–200).
- f. **Pots / Jars** made on the potters' wheel—level 3 (No. 201–230, 234–236).
- g. **Pots / Jars** made by hand—level 3 (No. 132–233, 237–240).
- h. **Pots / Jars** made on the potters' wheel—level 4 (No. 241–286).
- i. **Pots / Jars** made by hand—level 4 (No. 287–295).

2. Pots/Jars with two handles (No.296-313)

Pots / Jars with two handles are a category frequently encountered in archaeological investigations. The biggest problem is the fact that the material uncovered is fragmentary; therefore it is difficult to attribute vessels to this ceramic type.

- a. **Pots / Jars** with two handles—level 1 (No. 296–298).
- b. **Pots / Jars** with two handles—level 2 (No. 299–300).
- c. **Pots / Jars** with two handles—level 3 (No. 226, 301–307).
- d. **Pots / Jars** with two handles—level 4 (No. 309–131).

3. Pitchers (No.314-333)

Pitchers managed to preserve their name and functionality to the present day, so many centuries since ancient times. Roman knew this vessel as *urceolus*. In Romanian, this type of vessel is known as *urcior*, meaning a vessel made out of clay (enamelled) with a narrow neck, and one or two handles, that is used for preserving liquids.

A wide range of shapes and variants of pitchers are generally known, which specialists classified in several of types and shapes. Our study took into account, first and foremost, the chronological interval in which these vessels were made.

- a. Pitchers—level 1 (No. 314–318, 320)
- b. Pitchers—level 2 (No. 319, 321–328)
- c. Pitchers—level 3 (No. 329–330)
- d. Pitchers—level 4 (No. 331–333)

4. Jugs (No.334-377)

At Tibiscum-Iaz, we managed to identify 11 items in the first archaeological level (Pl. LXIX/334–339, LXX/340–344) different from the viewpoint of the shape of the mouth or of the body. In the second level were found 12 items with different shapes (Pl. LXXI/345–353, LXXII/354–356) and in the third level were discovered only four such items (Pl. LXXIII/357–360). From the last archaeological level come most of the items—seventeen—with different shapes, some of them preserving their previous shapes to a great extent, at the same time enriched by new, interesting elements (Pl. LXXIV/361–368, LXXV/369–377).

- a. Jugs—level 1 (No. 334–344)
- b. Jugs—level 2 (No. 345–356)
- c. Jugs—level 3 (No. 357–350)
- d. Jugs—level 4 (No.361–377)

5. Cups (No.378-450)

Items belonging to the cups category have been discovered frequently at Tibiscum “Traianu”, unlike at other sites in Dacia, where the number of such vessels is much lesser and where the cups' typology contains very few items.

Thus, 14 items can be identified in the first level (Pl. LXXVI/378–382, LXXVII/383–387, and LXXVIII/388–391) with a broad range of shapes, implying the existence of a few distinct types. From the second level, 16 items have been unearthed (LXXIX/392–396, LXXX/397–401, and LXXXI/401–407)—items with interesting shapes, but generally in line with the characteristics of the cups' typology. In the third archaeological level, 18 items were found (LXXXII/408–413, LXXXIII/414–417, LXXXIV/418–425) and in the last one, 25 (Pl. LXXXV/426–434, LXXXVI/435–440, LXXXVII/441–447, LXXXVIII/448–450).

- a. Cups—level 1 (No.378–391)
- b. Cups—level 2 (No. 392–407)
- c. Cups—level 3 (No. 408–425)
- d. Cups—level 4 (No. 426–450)

6. Perfuming pans (No.451–465)

Items in this category are very similar to fruit dishes, having a large mouth, a conical body, a flat or circular hollow foot. In most of the cases, the mouth has alveolar decorations and the body has relief decoration.

As compared to the other categories of pottery, we discovered less items: no more than 14, representing 2% of the coarse pottery uncovered.

From the first level, 3 items (Pl. LXXXIX/451–453) fully preserve the consecrated shape and decoration. From the second level, we have uncovered 4 perfuming pans very skilfully crafted, with an interesting ornamentation (Pl. XC/454–457). In the third level were found 3 items (Pl. XC/458–460). In the fourth level were discovered five items having an unusual ornamentation, different from the others shapes discovered in the other three archaeological levels (Pl. XCI/461–465).

- a. Perfuming pans—level 1 (No. 451–453)
- b. Perfuming pans—level 2 (No. 454–457)
- c. Perfuming pans—level 3 (No. 458–460)
- d. Perfuming pans—level 4 (No. 461–465)

7. Bowls (No.466–470)

Analyzing the items from Tibiscum Iaz „Traianu”, we identified 30 bowls, representing 5% of the coarse pottery discovered. From the first level were uncovered 5 items (Pl. XCII/466–470) unusual from the viewpoint of their shape and dimensions. From the second level, we managed to identify 6 vessels (Pl. XCIII) that preserve and diversify the typology of characteristic shapes. In the third level, we identified 5 vessels (Pl. XCIV/ 4878) and in the last level, we have found most of the items, namely 14 bowls (Pl. XCV/483–492, XCVI/493–496) of many shapes and dimensions.

- a. Bowls—level 1 (No. 466–470)
- b. Bowls—level 2 (No. 471–477)
- c. Bowls—level 3 (No. 478–482)
- d. Bowls—level 4 (No. 483–496)

8. Dishes (No.497–528)

In our research, we managed to identify 7 dishes from the first level (Pl. XCVII/497–503), 7 from the second level (Pl. XCVIII/504–507), 7 from the third

level (Pl. CIX/511–513, C/518–521) and the biggest number of items, 11, from the fourth level (Pl. C/514–517, CI/521–528). One item discovered in the third level is particularly interesting, as it is decorated with rouletted winding lines.

- a. Dishes—level 1 (No. 497–503)
- b. Dishes—level 2 (No. 504–510)
- c. Dishes—level 3 (No. 511–513, 518–521)
- d. Dishes—level 4 (No. 585–614).

9. Plates (No. 529–614)

We included in this ceramic category the vessels that have a straight rim, a straight, rounded and flaring lip, straight or arched walls and a flat bottom.

At Tibiscum “Traianu”, we discovered the fact that plates represent, right after pots, the most important and massive ceramic presence, with 85 items, representing 85% of the total of common-use pottery. This percentage is illustrative for the functionality of this vessel, for it demonstrates that plates were used in every house and by every family member.

Just like for all the other pottery categories, we analysed the plates' frequency in every archaeological level, and then we classified the vessels on the basis of their shapes. From the first level, we have 17 items (Pl. CII/529–537, CIII/538–545) that can belong to 4 different shape typologies. From the second level have been unearthed 20 items (Pl. CIV/ 546–553, CV/554–560, CVI/561–565) with five different shapes. In the third level we have almost as many plates as in the others levels, 19 items (Pl. CVII/566–578, CVIII/579–588), but the shapes are a little different: in this level we can identify 5 different shapes.

To the last level corresponds the biggest number of items, 30 plates (Pl. CVIII/585–588, CIX/589–595, CX/596–603, CXI/604–614) classifiable into 6 different shapes.

- a. Plates—level 1 (No. 529–545)
- b. Plates—level 2 (No. 546–565)
- c. Plates—level 3 (No. 566–584)
- d. Plates—level 4 (No. 585–614)

10. Lids (No. 615–665)

Generally, we processed ceramic shapes having a protuberance that looked like a button, a conical body and a rounded rim, which were used to cover clay vessels. Lids are fairly well represented at Tibiscum „Traianu”—we identified 50 items, representing 9% of all coarse pottery discovered. It is difficult to make a difference between lids based on their shape, because of their resemblance. The only significant differences are the dimensions of the lids and their decoration. In the first archaeological level, we found 5 lids (Pl. CXII/615–619), in the second, 24

lids (Pl. CXIII/620–625, CXIV/626–633, CXV/634–639, CXVI/640–643) and in the third level 14 items (Pl. CXVI/644–647, CXVII/648–653, CXVIII/654–657). From the last level, the fourth, we have only seven lids (Pl. CXIX).

- a. Lids—level 1 (No. 615–619)
- b. Lids—level 2 (No. 620–647)
- c. Lids—level 3 (No. 648–657)
- d. Lids—level 4 (No. 658–665)

The Roman pottery discovered at Tibiscum—Iaz “Traianu” represents only a small fraction of the rich heritage that can be found at the Museum from Caransebeș.

Carried out between 1990 and 2008 at Tibiscum—Iaz “Traianu”, our investigations revealed a rich and interesting archaeological material, of which the Roman pottery represents the main part. As previously stated, we studied 665 vessels grouped in four categories, based on their place of origin. The highest percentage is held by coarse pottery, of which 83% is coarse local pottery and 10% fine imported pottery, followed by fine local pottery—7% and only one prehistoric fragment (Fig. 29).

If we cumulate the rate of coarse local pottery with the fine local pottery, we obtain a rate of 90% local pottery, percentage that can be explained by the number of kilns discovered.

Fine imported pottery (Fig. 30) represents 10% of all the material studied. This category of pottery was subsequently divided in individual categories: The highest rate is represented by the amphorae: 33%, followed by terra sigillata: 23% and by the white fine stamped pottery: 9%, kylix vessels: 8%, pottery with relief decoration and mortaria: 7%, pottery with roulette decoration and painted pottery: 5%, coin containers: 2% and pottery with decoration en barbotine: 1%.

As for a general evolution of imported pottery, broken down into the four archaeological levels (Fig. 31), we notice an increase in the number of vessels in the second level: 48%, as compared to the first level: only 26%. In levels three and four, the presence rate is lower: 20% in the third level and only 7% in the fourth level.

To illustrate the evolution of pottery broken down into ceramics types, an analysis is provided in Fig. 32.

Common-use (coarse) local pottery is made of 554 vessels; representing 83% of all the pottery analysed (Fig. 33).

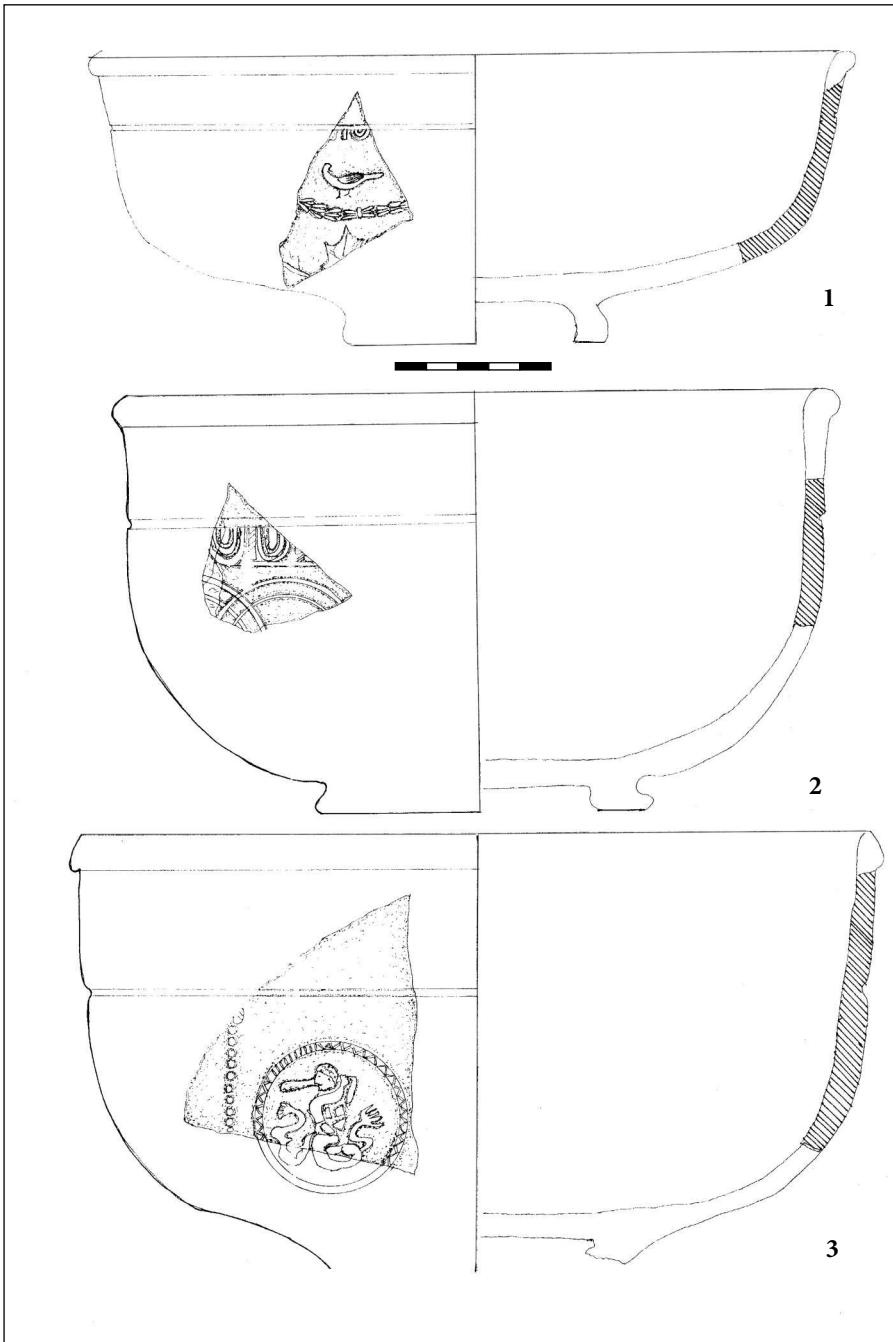
The results of the graph indicate that pots / jars make 32% of the total, followed by plates with a rate of 16% and by cups with 13%. These are the most widely-used dishes at the table and in the kitchen. If pots are used for boiling food, and are rapidly destroyed due to the fire, plates and cups are used at the table. The presence rate of lids is 9%; that of jugs 8% and of the bowls and dishes used at the table, 6%. The presence rate of pitchers is 4 % and that of pots with two handles,

3%—this subject is still open for discussions, because of the insufficient number of findings. Religious vessels, known as perfuming pans, have the lowest presence rate: 3%.

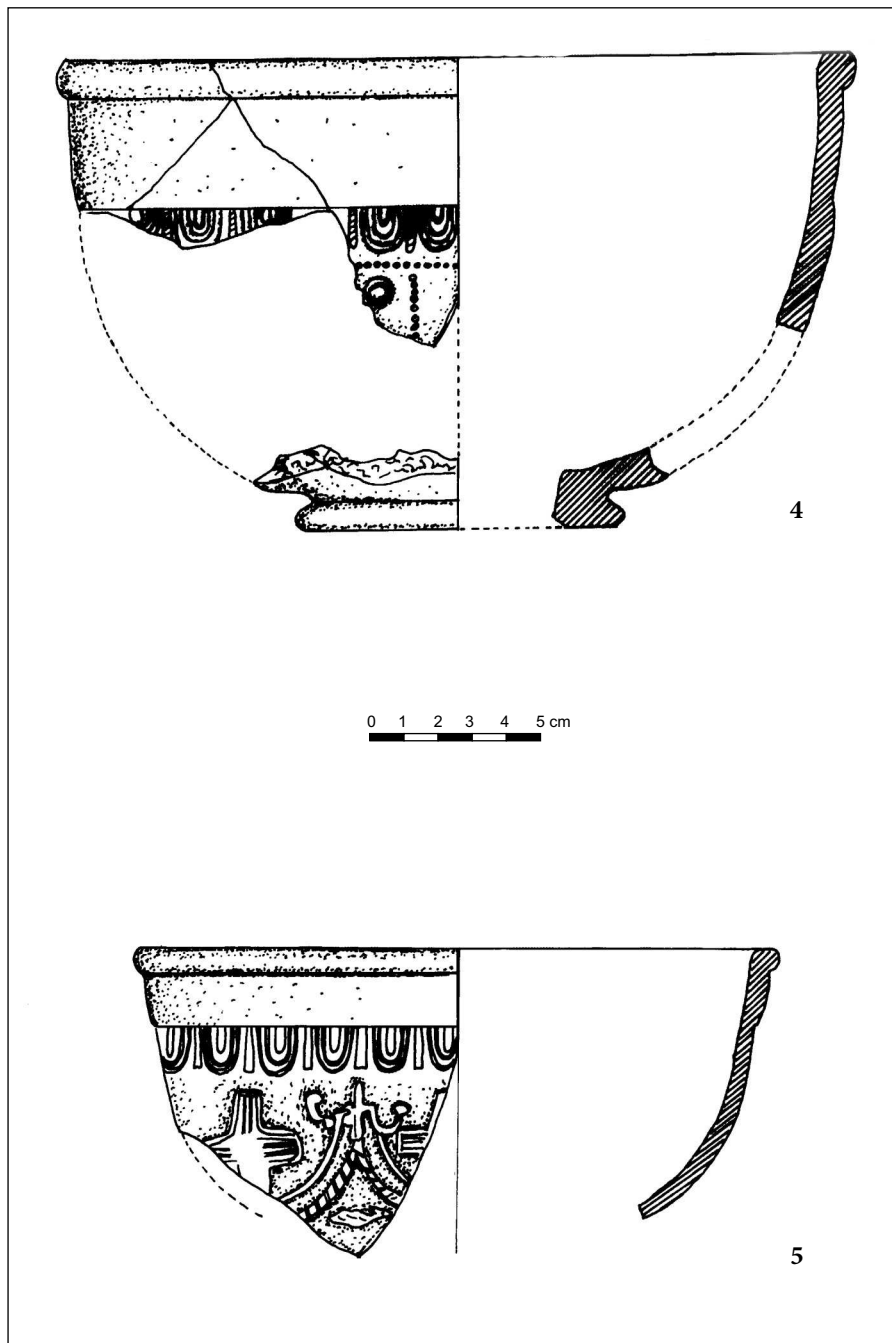
The conclusion of the present analysis of the findings from Tibiscum—Jaz “Traianu” is that common-use (coarse) pottery is best represented in levels two and four, with a presence rate of 32%, respectively 31%, almost twice the number of items in the first level, which has a presence rate of 16%, while the third level has a presence rate of 21%. A question arises: why such differences among the four levels? First of all, the big number of ceramic fragments present in the second archaeological level is due to the measures taken by Roman authorities for buildings reconstruction, moment we believe took place in the mid-2nd century. The same percentage of coarse pottery in the fourth level is due, most naturally, to the fact that population had to abandon their houses and to leave the province.

The ratio between wheel-made and hand-manufactured pottery (Fig. 35) is obviously favourable to the one made on the potter's wheel (88% of all pots / jars discovered). According to the evolution of pottery, the ratio clearly mirrors the percentage of coarse pottery findings. The pottery made by hand has a presence rate of 5% of all pottery unearthed from Tibiscum—and even this was unearthed in the fourth level. This ratio does not reflect the evolution of coarse pottery, as the weigh of common-use pottery increases over the next centuries.

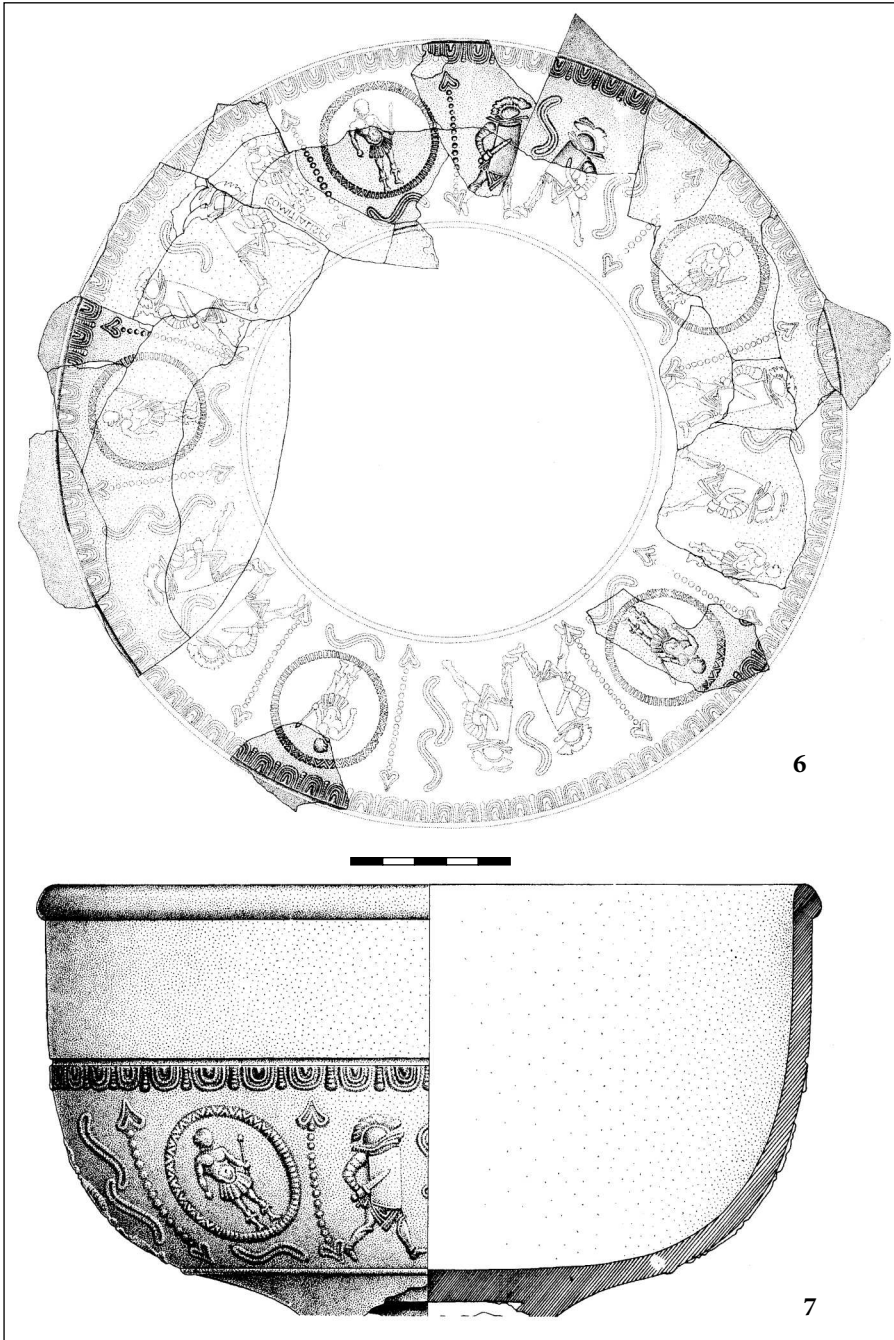
PLANȘE

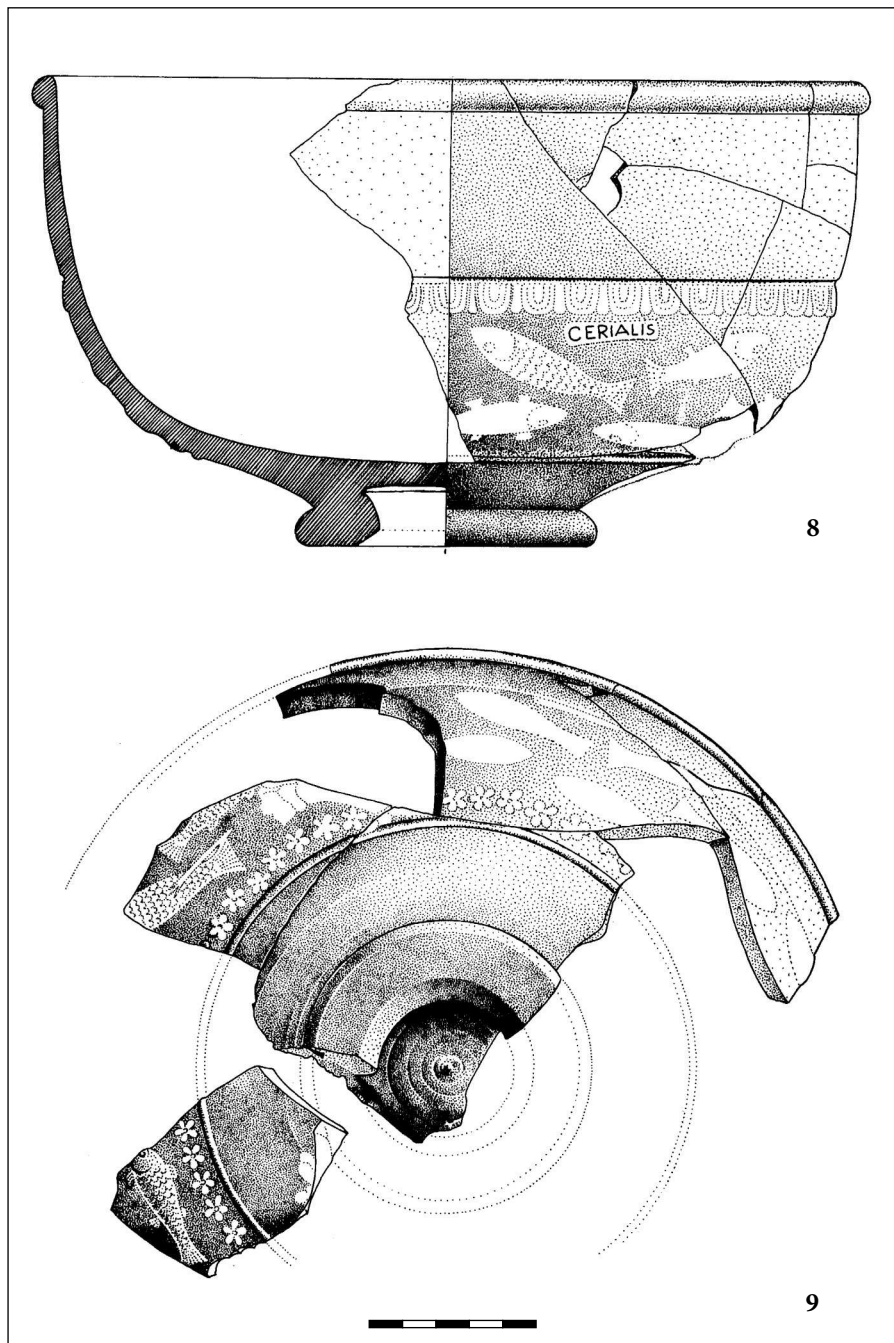
Pl. I. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 1–3. *Terra sigillata* – Gallia centrală.

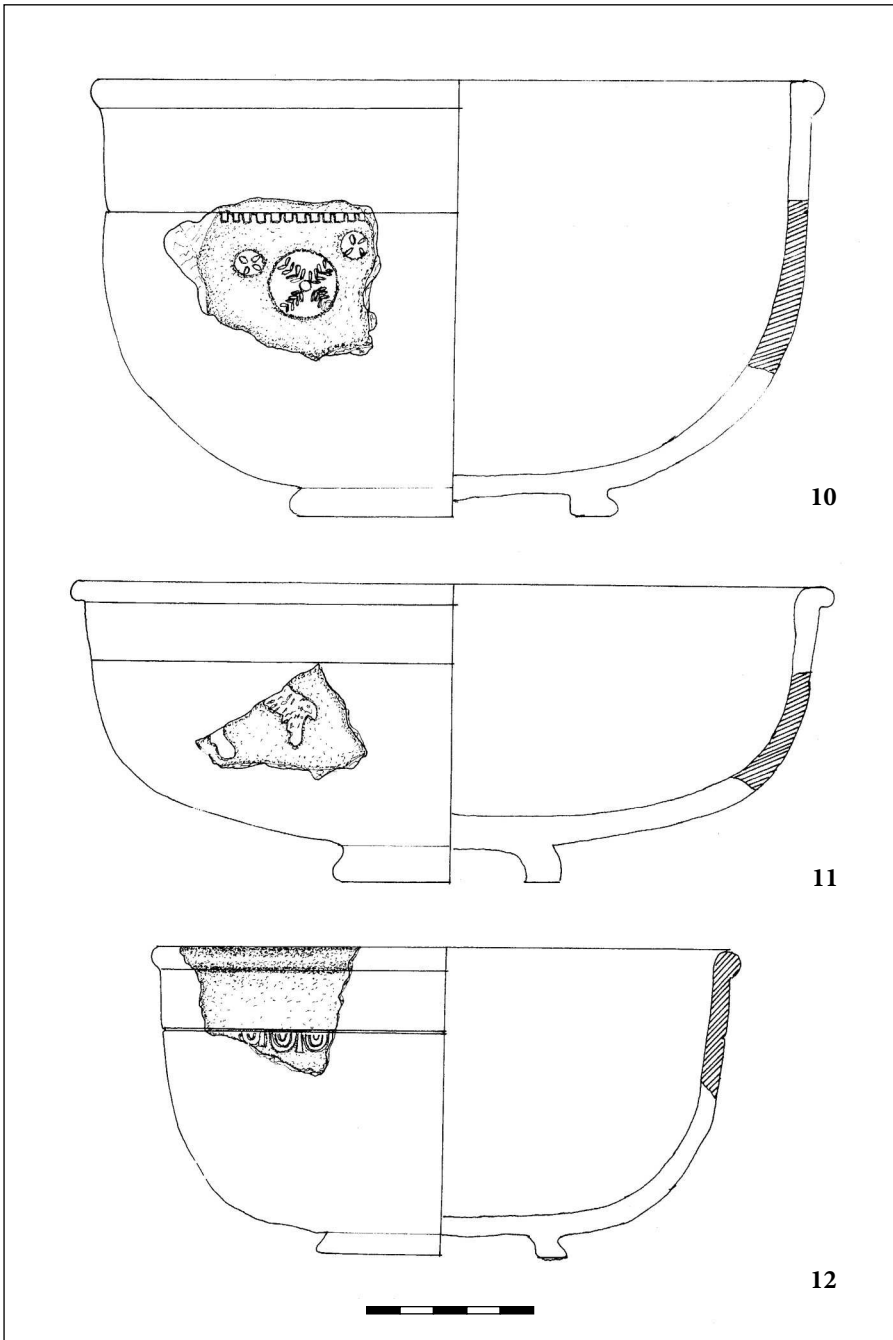
Pl. II. *Tibiscum* „Traianu”. 4. *Terra sigillata* – Gallia centrală.
5. *Terra sigillata* – Gallia de est.

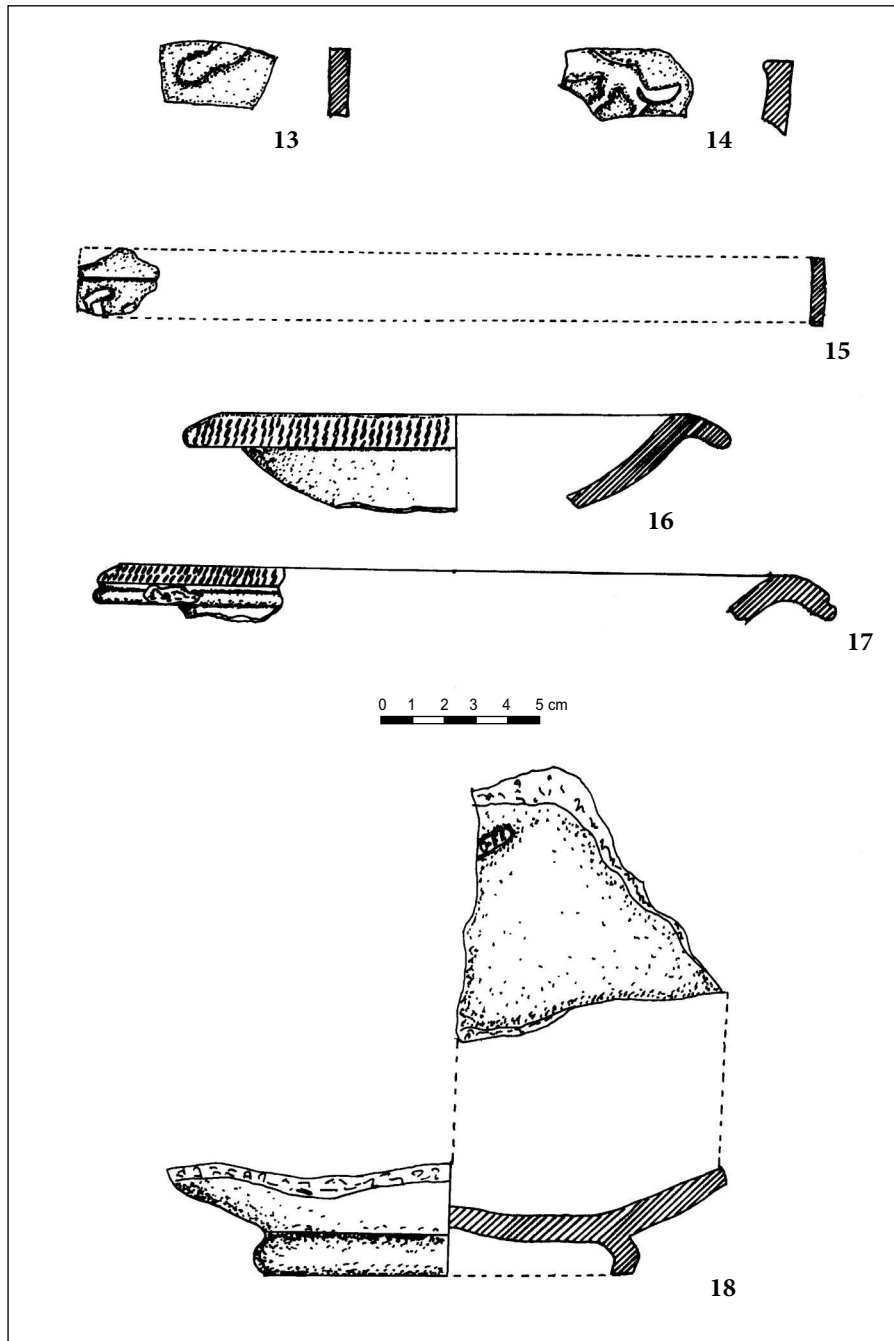
Pl. III. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 6–7. *Terra sigillata* – Reinzaubern.

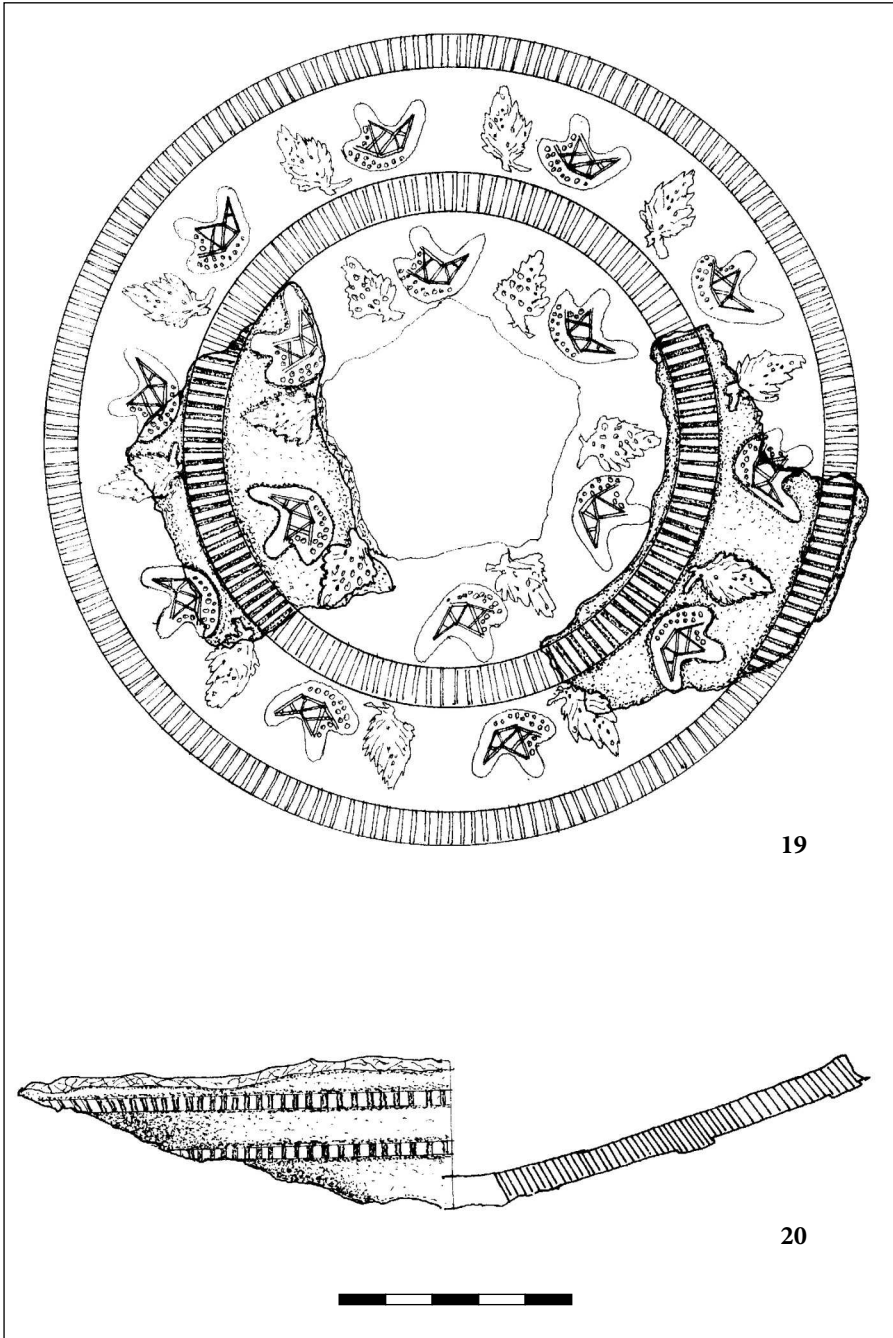
Pl. IV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 8–9. *Terra sigillata* – Reinzabern.

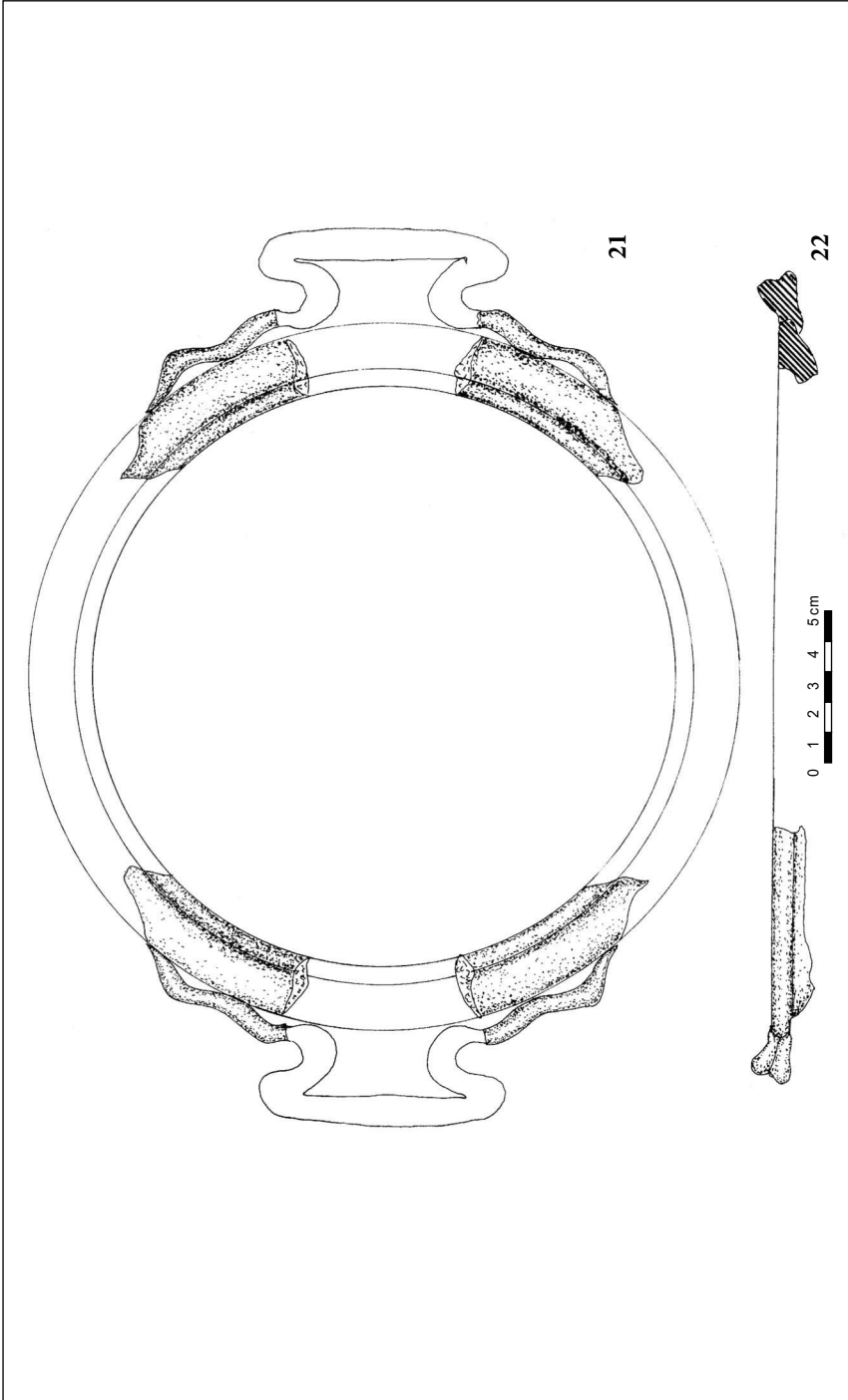
Pl. V. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 10. Ceramică ștampilată.
11–12. *Terra sigillata* – Westendorf.

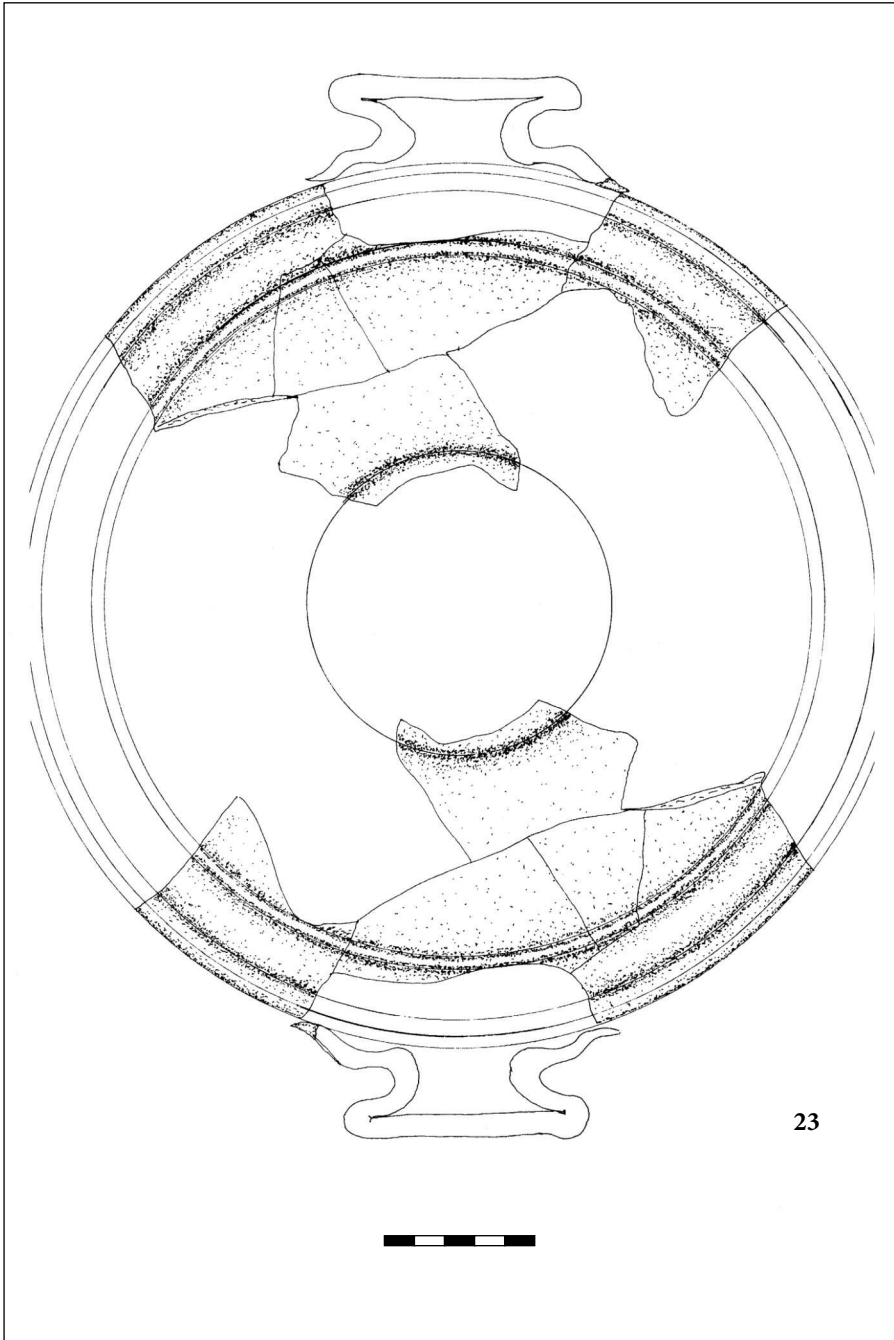
Pl. VI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 13–15. *Terra sigillata* – Westendorf.
16–18. Ceramică fină decorată cu roțița.

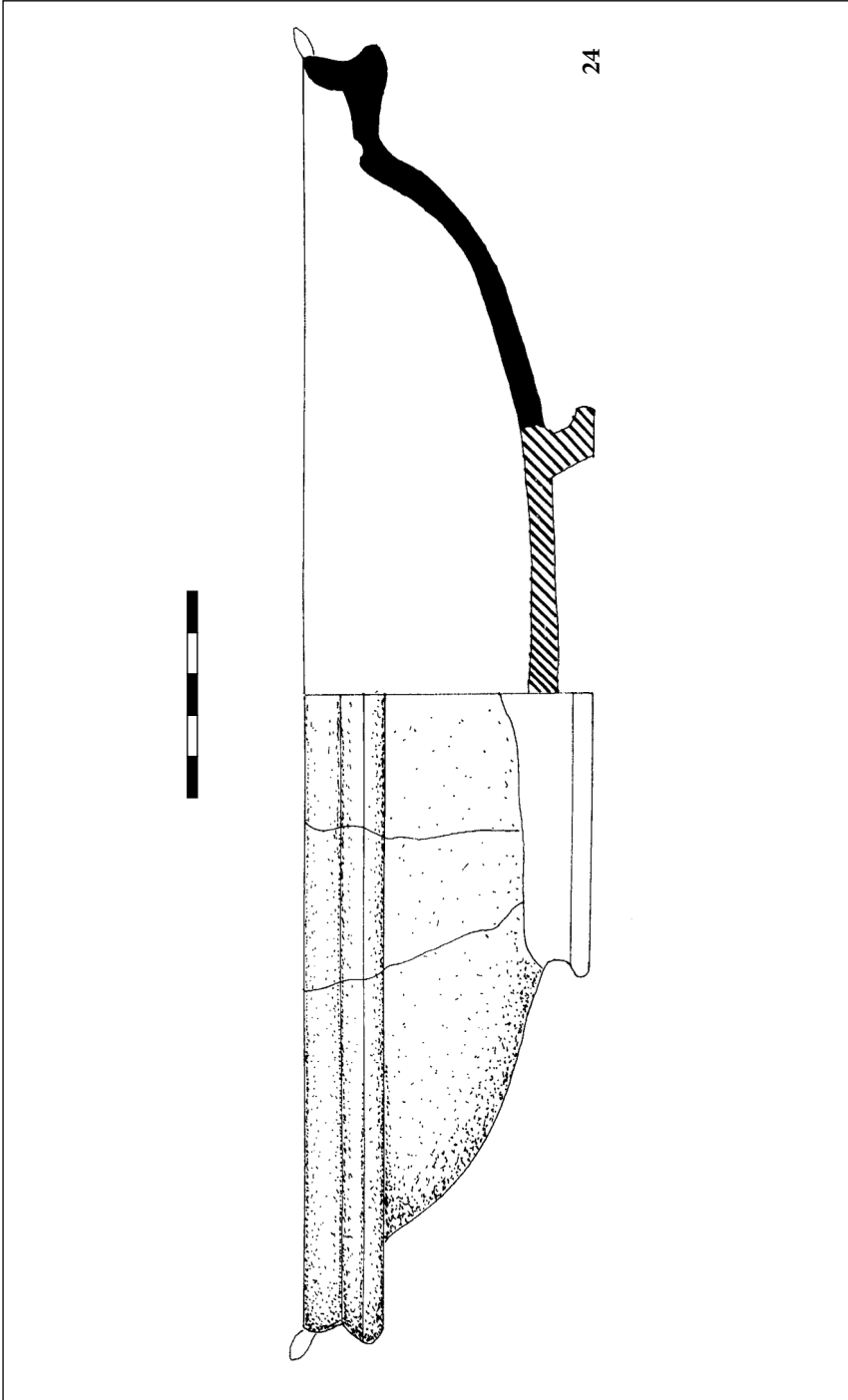
Pl. VII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 19–20. Ceramică fină de tip *Kylix*.

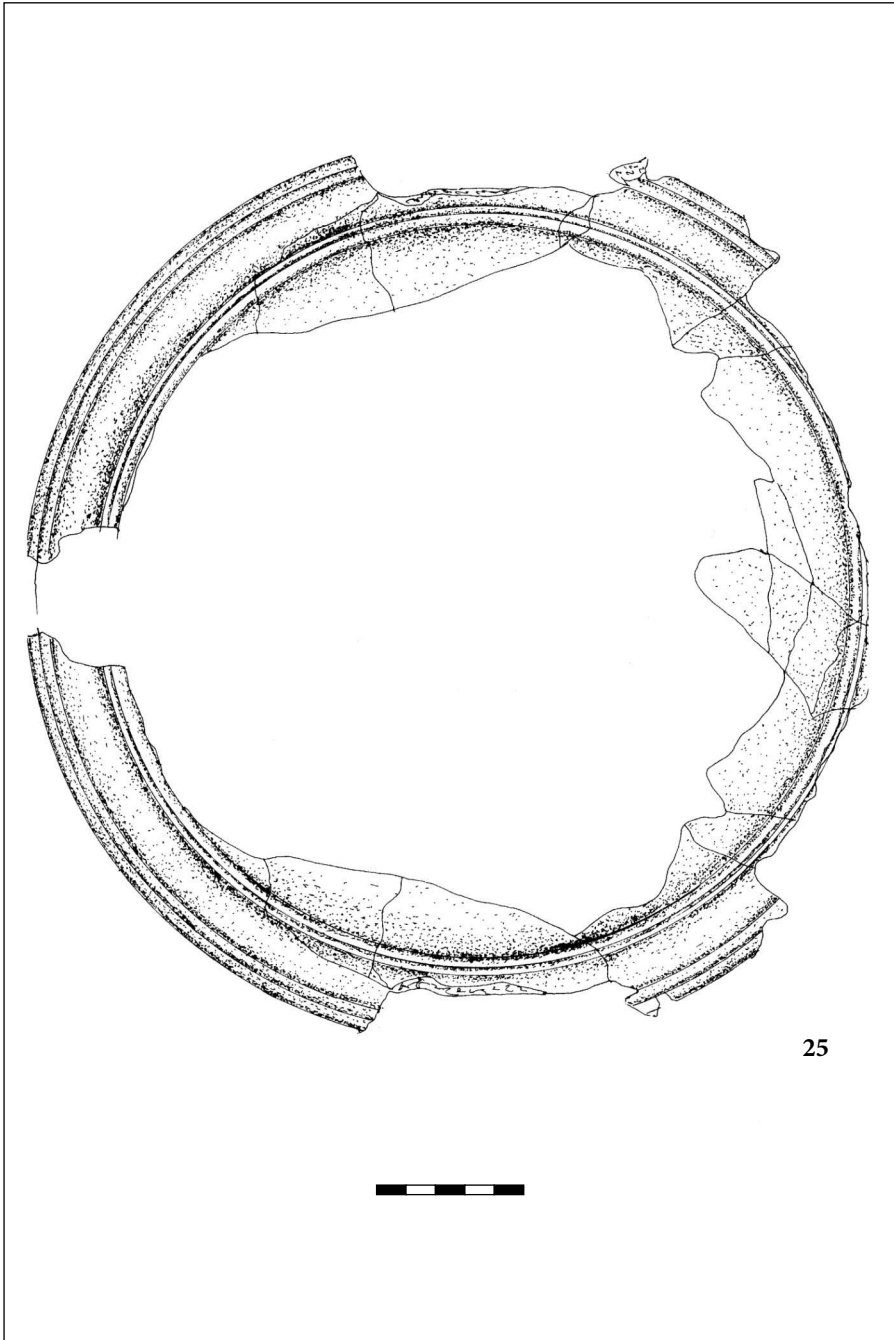
Pl. VIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 21–22. Ceramică fină de tip *Kylix*.

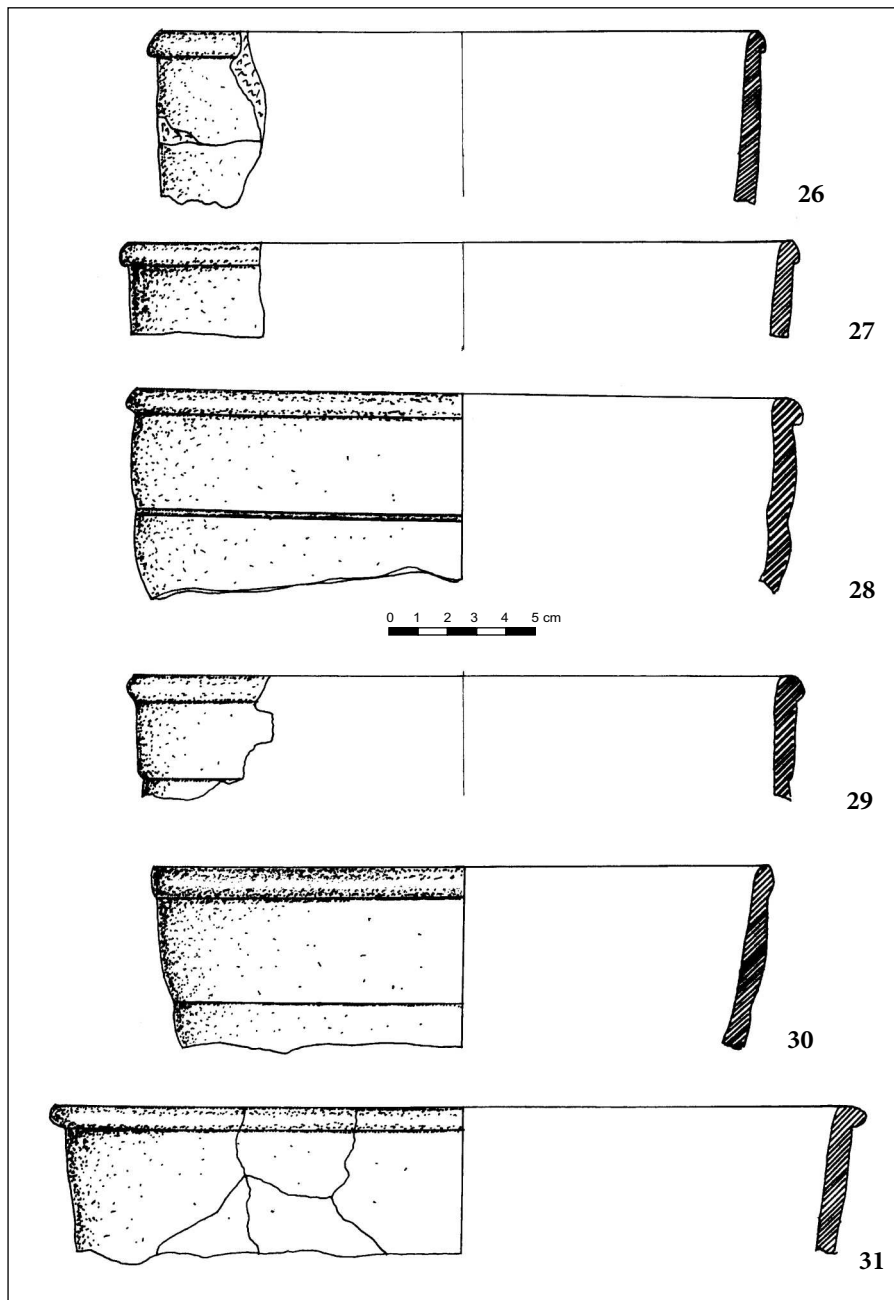
Pl. IX. *Tibiscum* – Jupa. 23. Ceramică fină de tip *Kylix*.

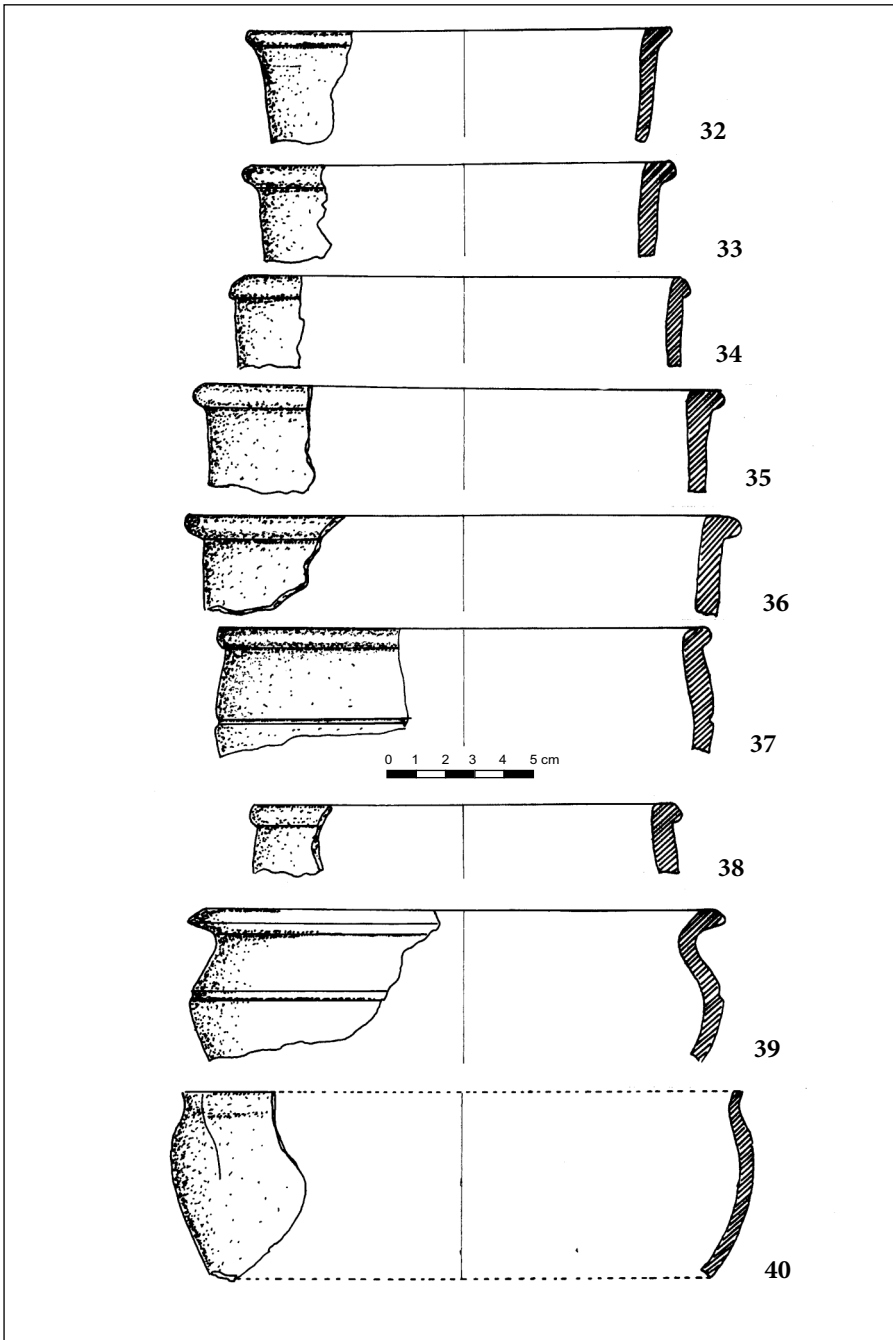
Pl. X. *Tibiscum* – Jupa. 24. Ceramică fină de tip *Kylix*.

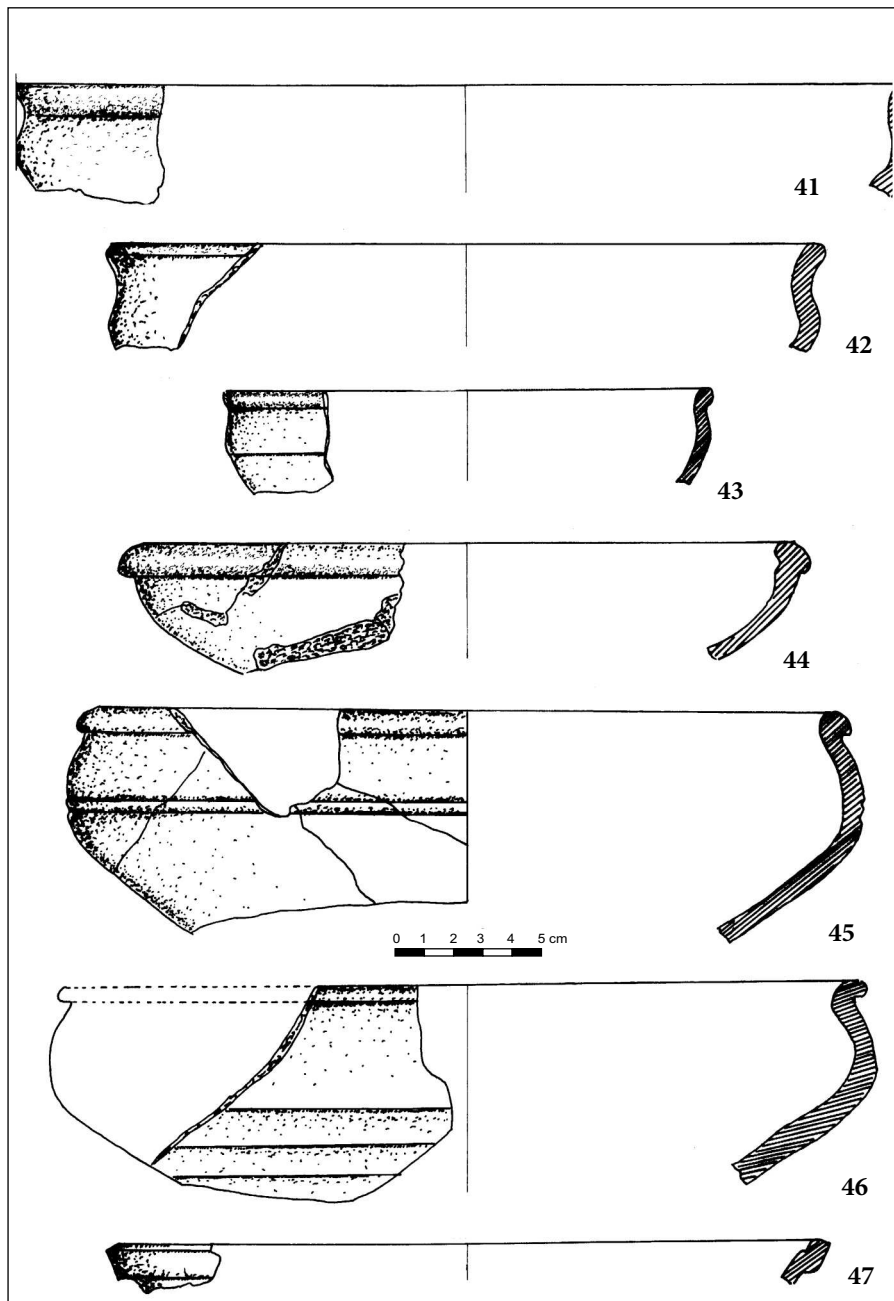
Pl. XI. *Tibiscum* – Jupa. 25. Ceramică fină de tip *Kylix*.

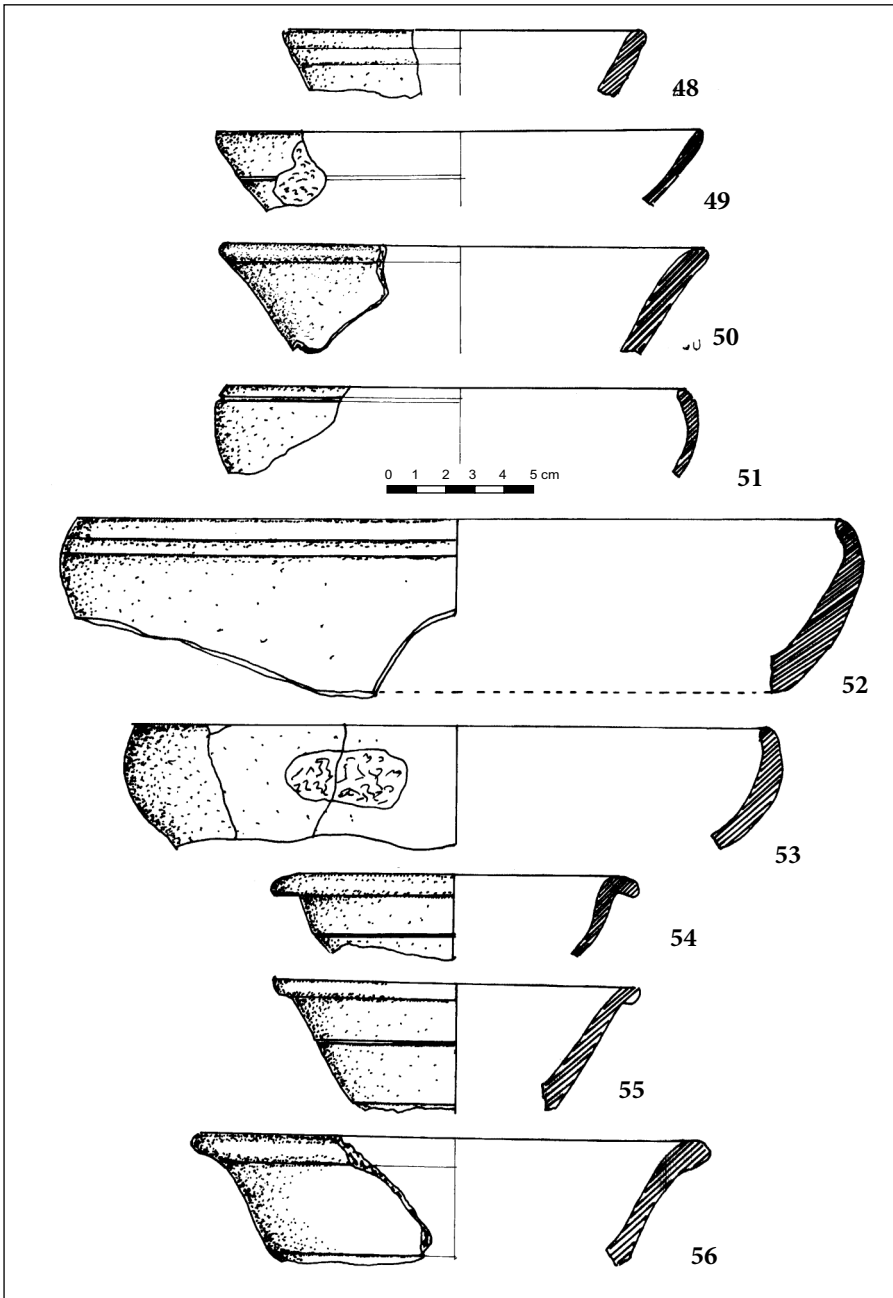
Pl. XII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu.
26–27. Castroane – nivelul I; 28–29. Castroane – nivelul III;
30–31. Castroane – nivelul IV.

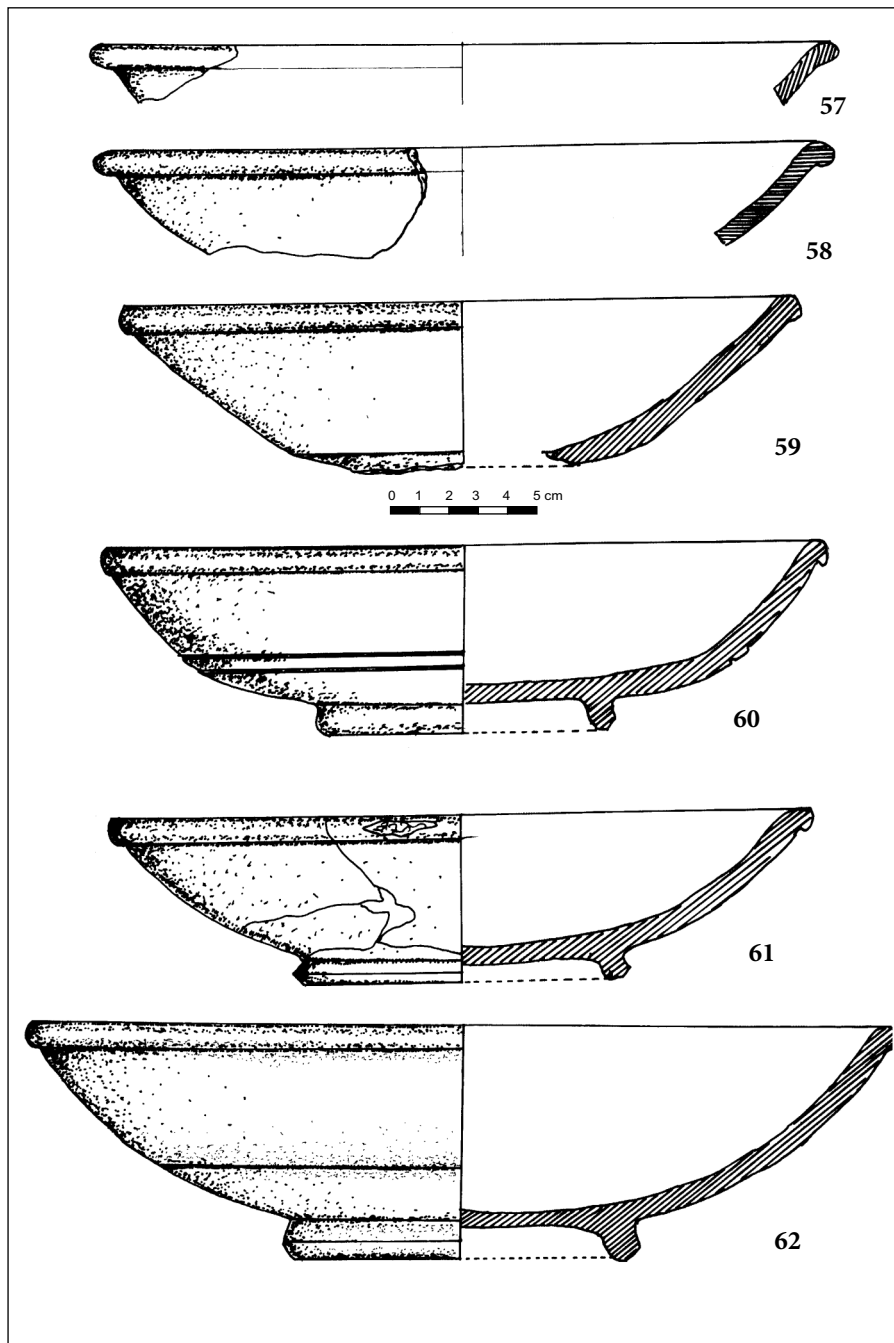
Pl. XIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu.
 32–38. Castroane – nivelul IV; 39. Castron – nivelul II; 40. Castron – nivelul IV.

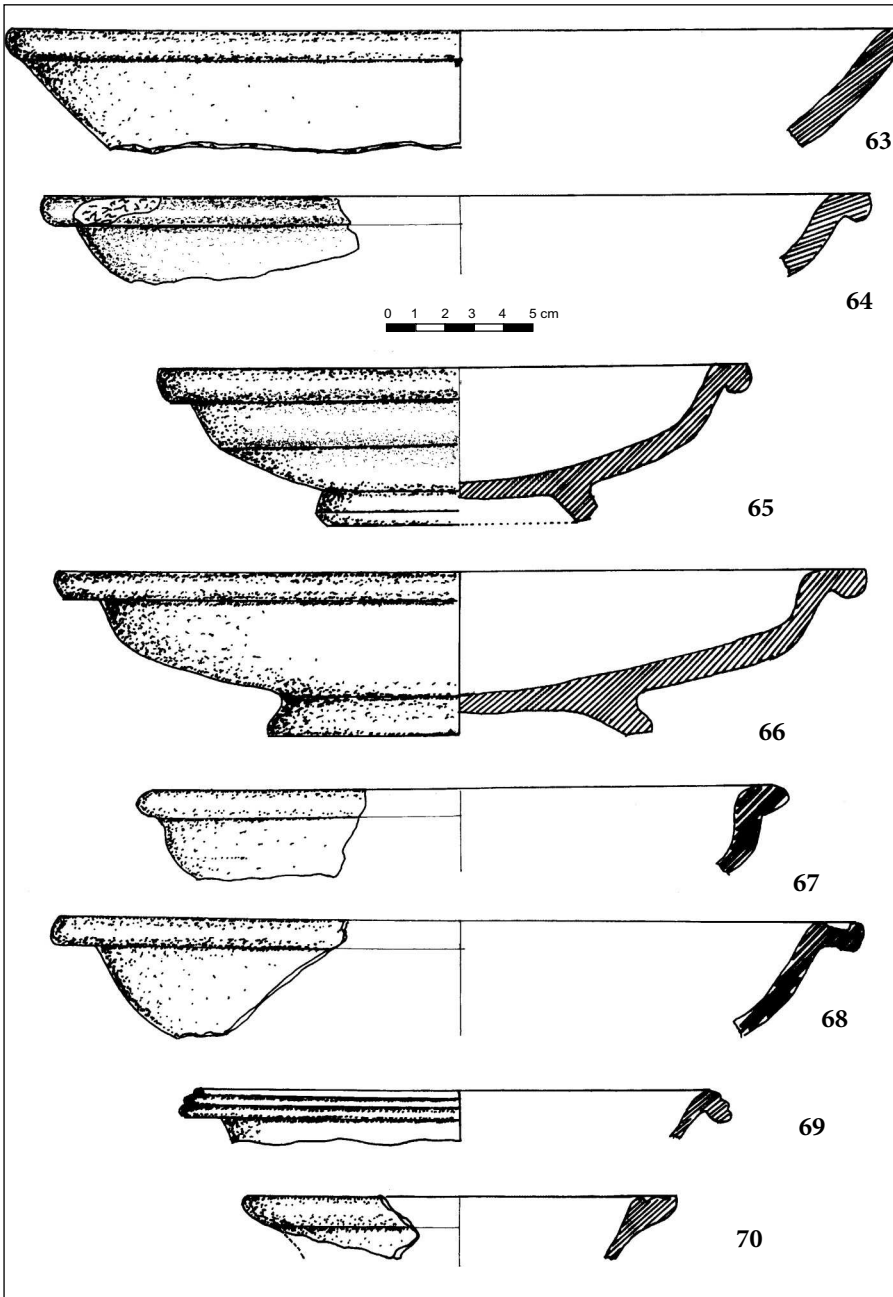
Pl. XIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu.
 41. Strachină – nivelul I; 42. Strachină – nivelul II; 43. Strachină – nivelul IV;
 44–47. Străchini – nivelul II.

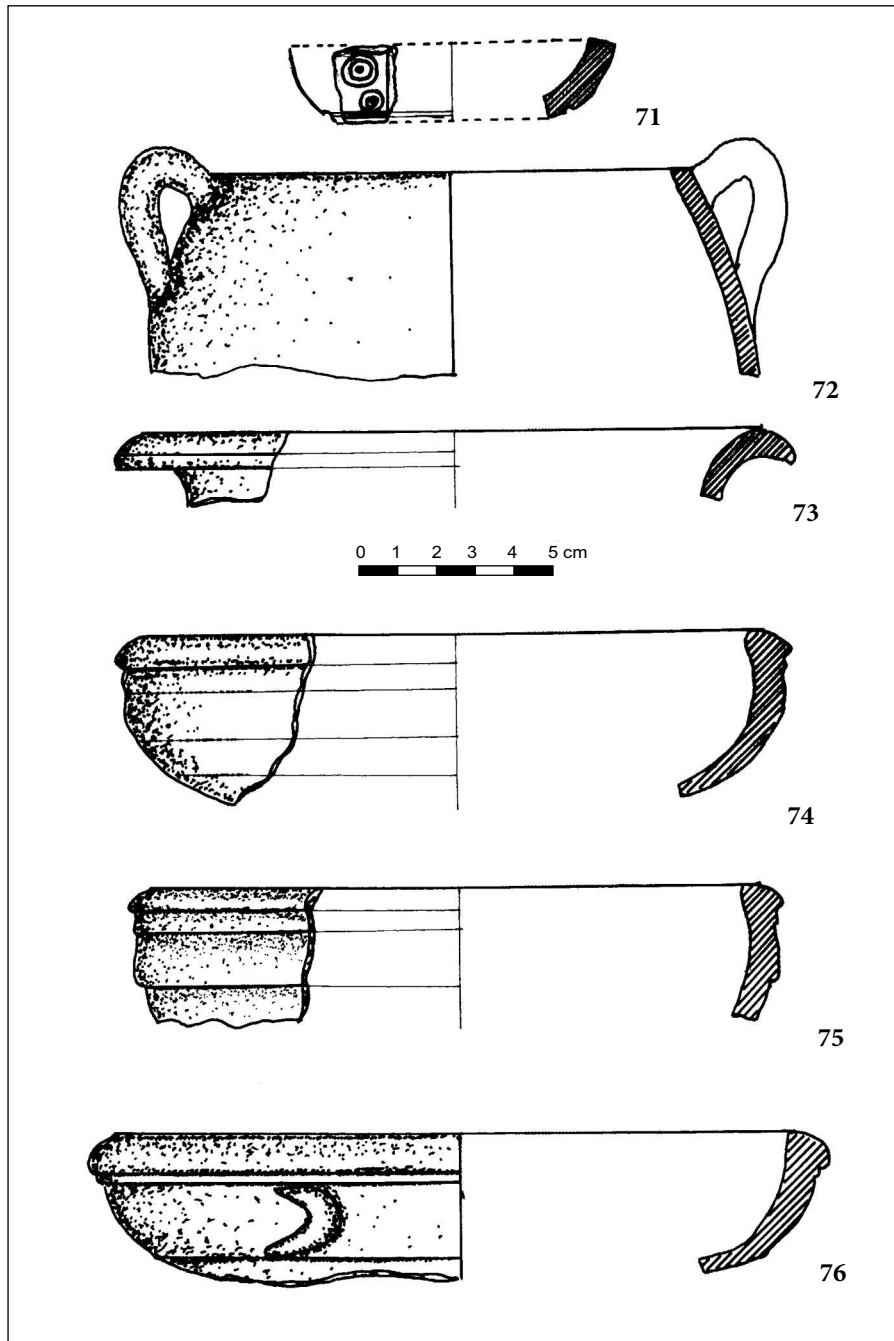
Pl. XV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină cu firnis (angobă) roșu.
 48–49. Farfurii – nivelul I; 50. Farfurie – nivelul III; 51. Farfurie – nivelul I;
 52–53. Farfurii – nivelul II. 54–55. Farfurii – nivelul I; 56. Farfurie – nivelul II.

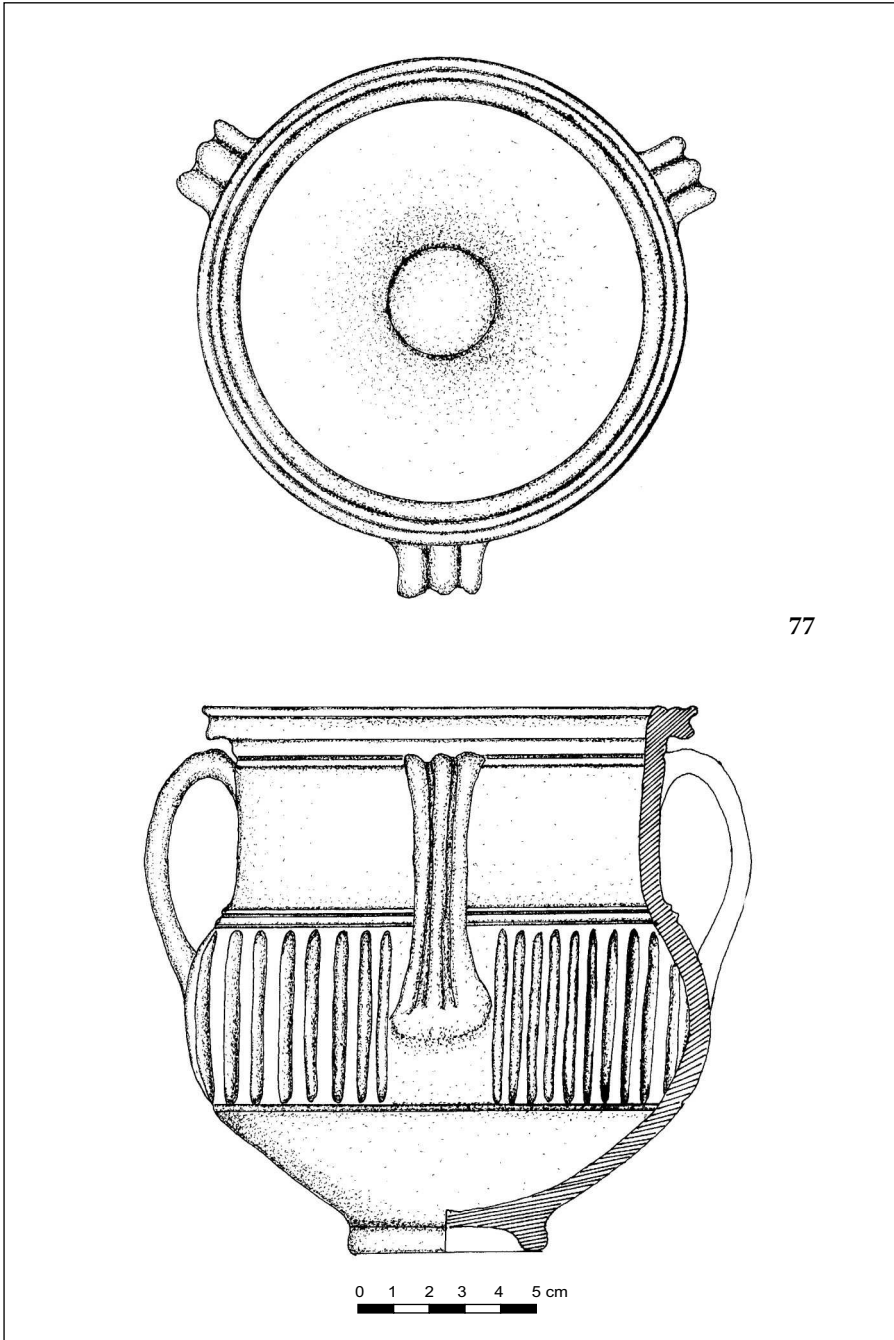
Pl. XVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 57. Farfurie – nivelul I;
58–62. Farfurii – nivelul II.

Pl. XVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. 63. Farfurie – nivelul IV;
 64. Farfurie – nivelul I; 65–66. Farfurii – nivelul II;
 67–68. Farfurii – nivelul III; 69. Farfurie – nivelul II; 70. Farfurie – nivelul IV.

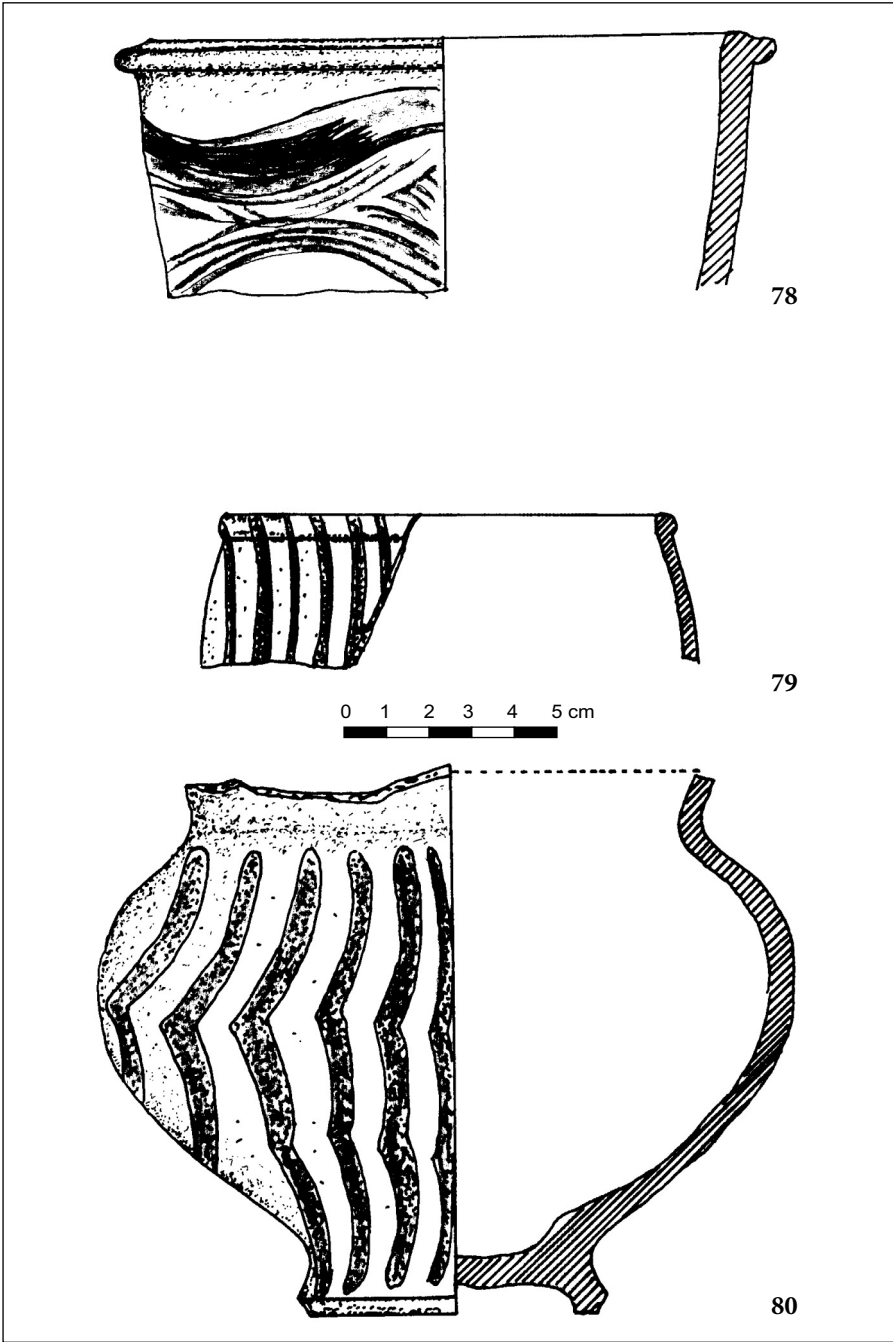

Pl. XVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică fină albă ștampilată.
71–72. Nivelul IV; 73. Nivelul II; 74–76. Nivelul III.

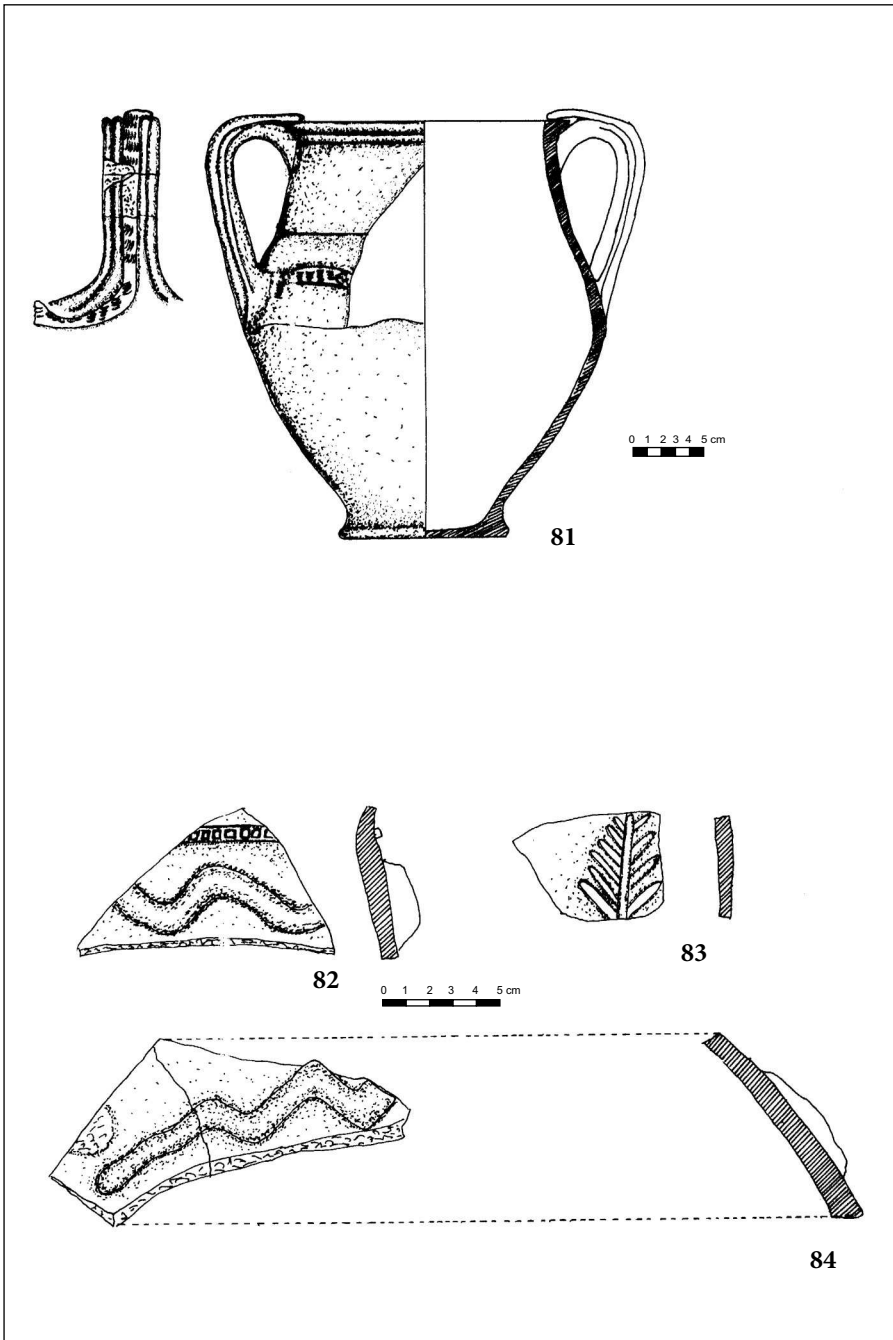

77

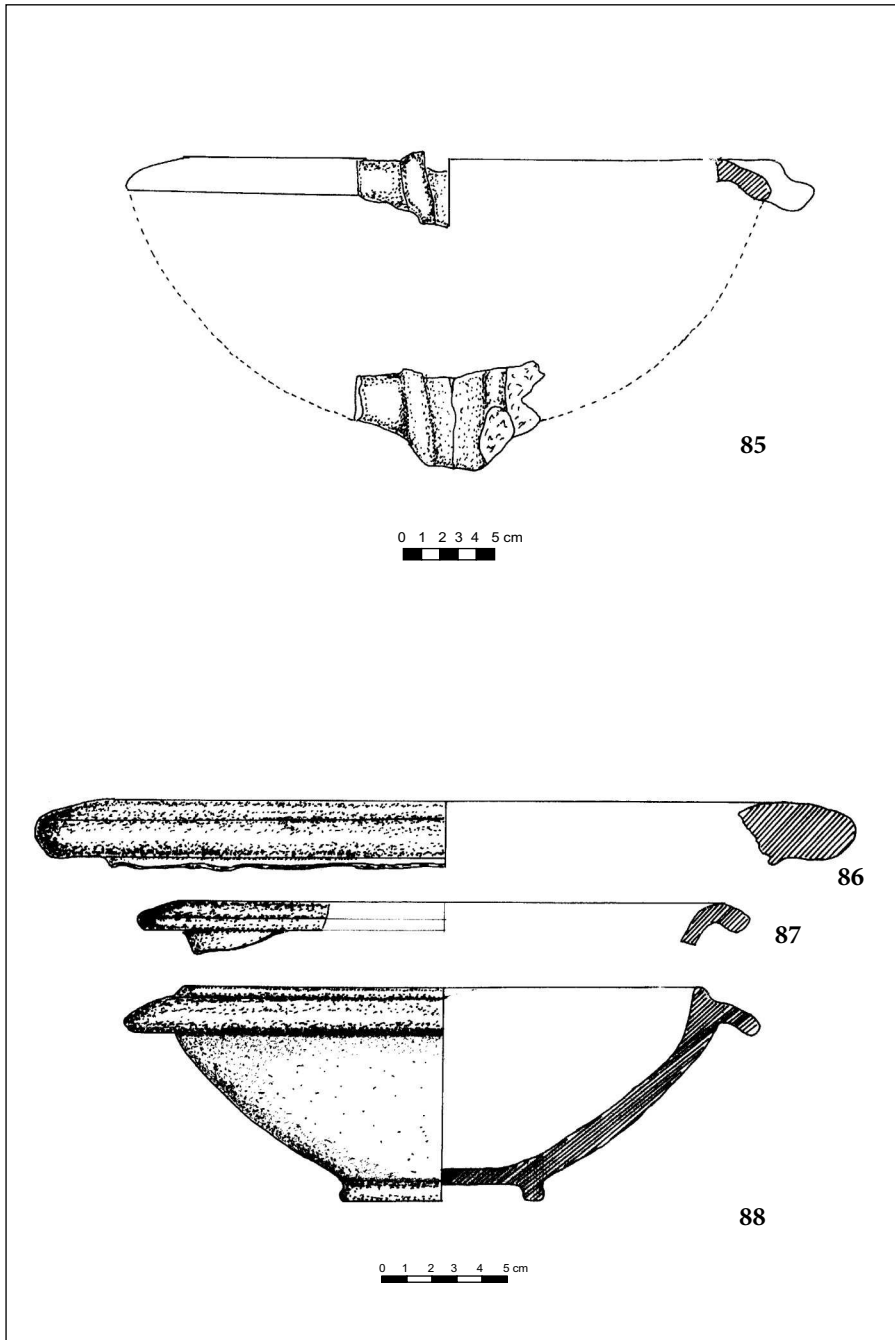
Pl. XIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică cu decor în tehnica barbotinei.
77. Oală cu trei toarte – nivelul I.

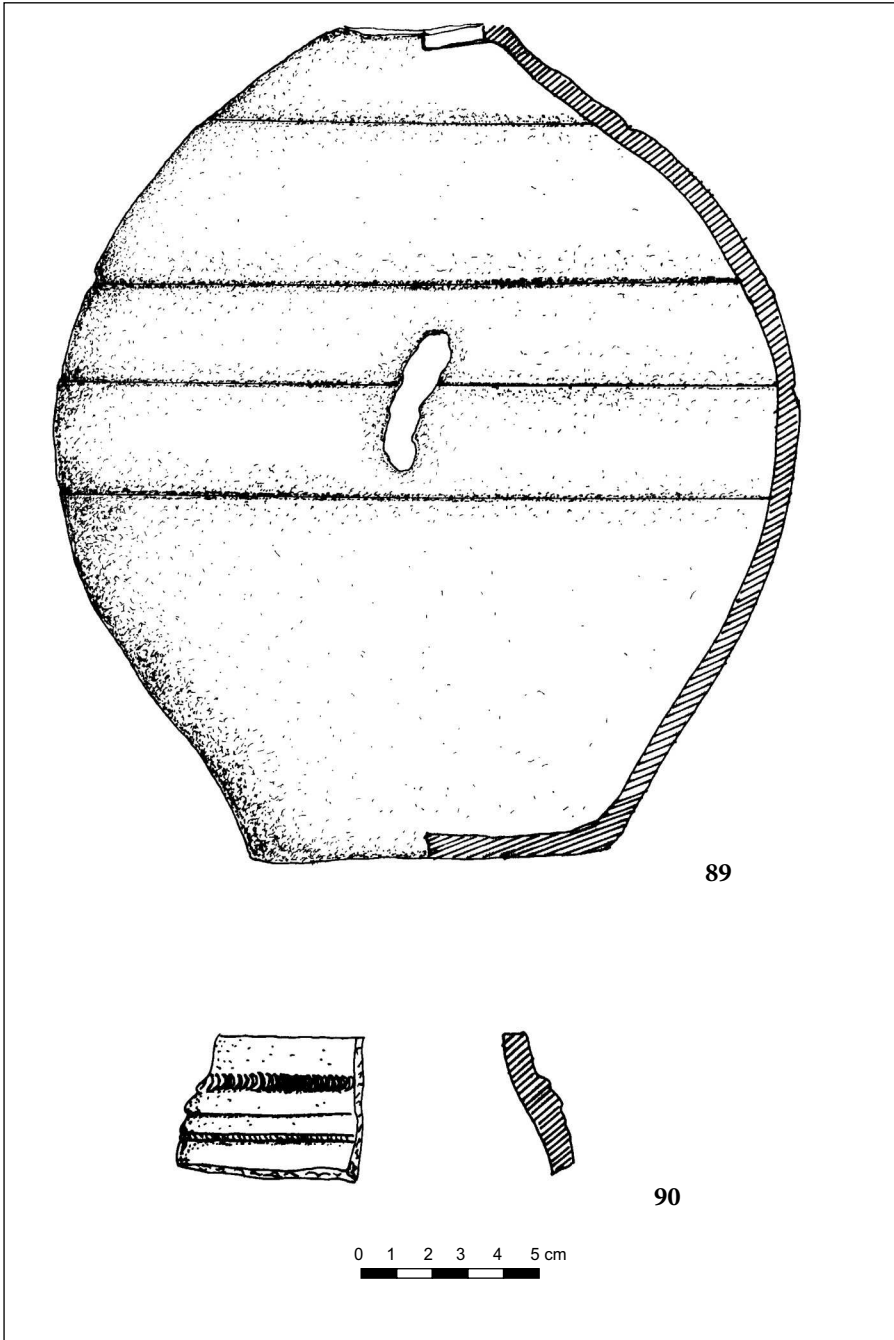
Pl. XX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică pictată. 78–80. Nivelul II.

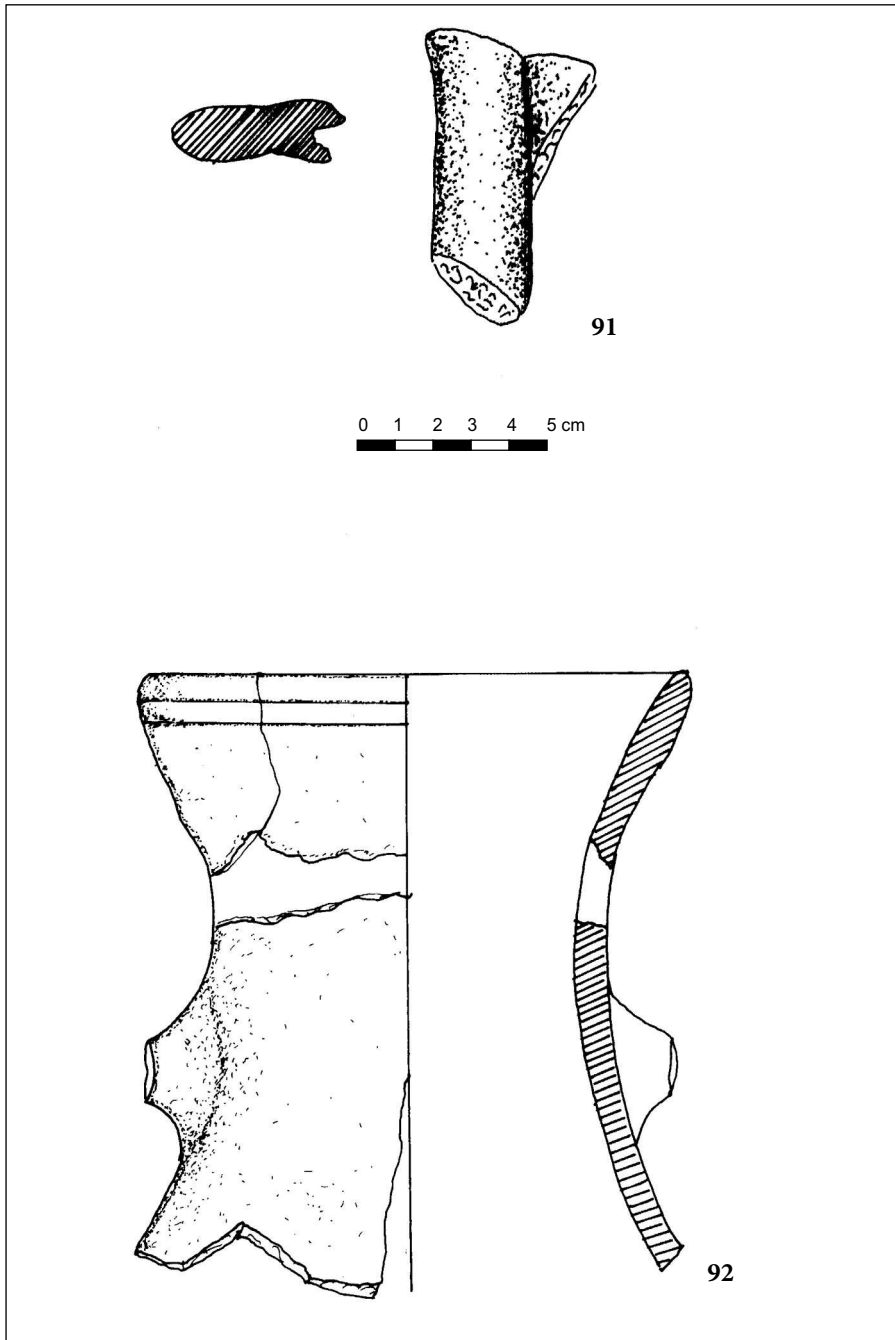
Pl. XXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Ceramică decorată cu figuri în relief.
81–84. Nivelul II.

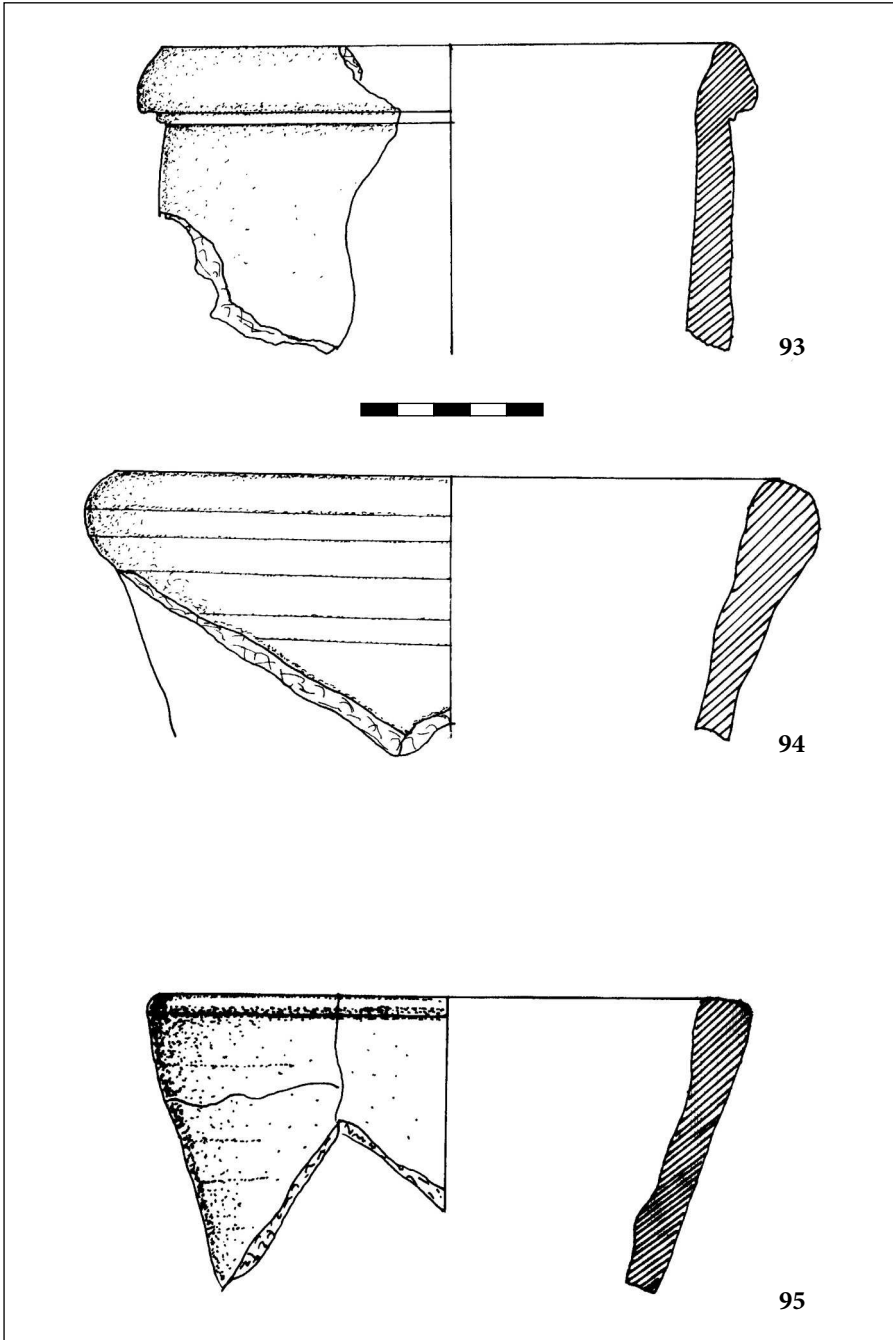
Pl. XXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. *Mortaria*: 85. Nivelul II; 86–88. Nivelul III.

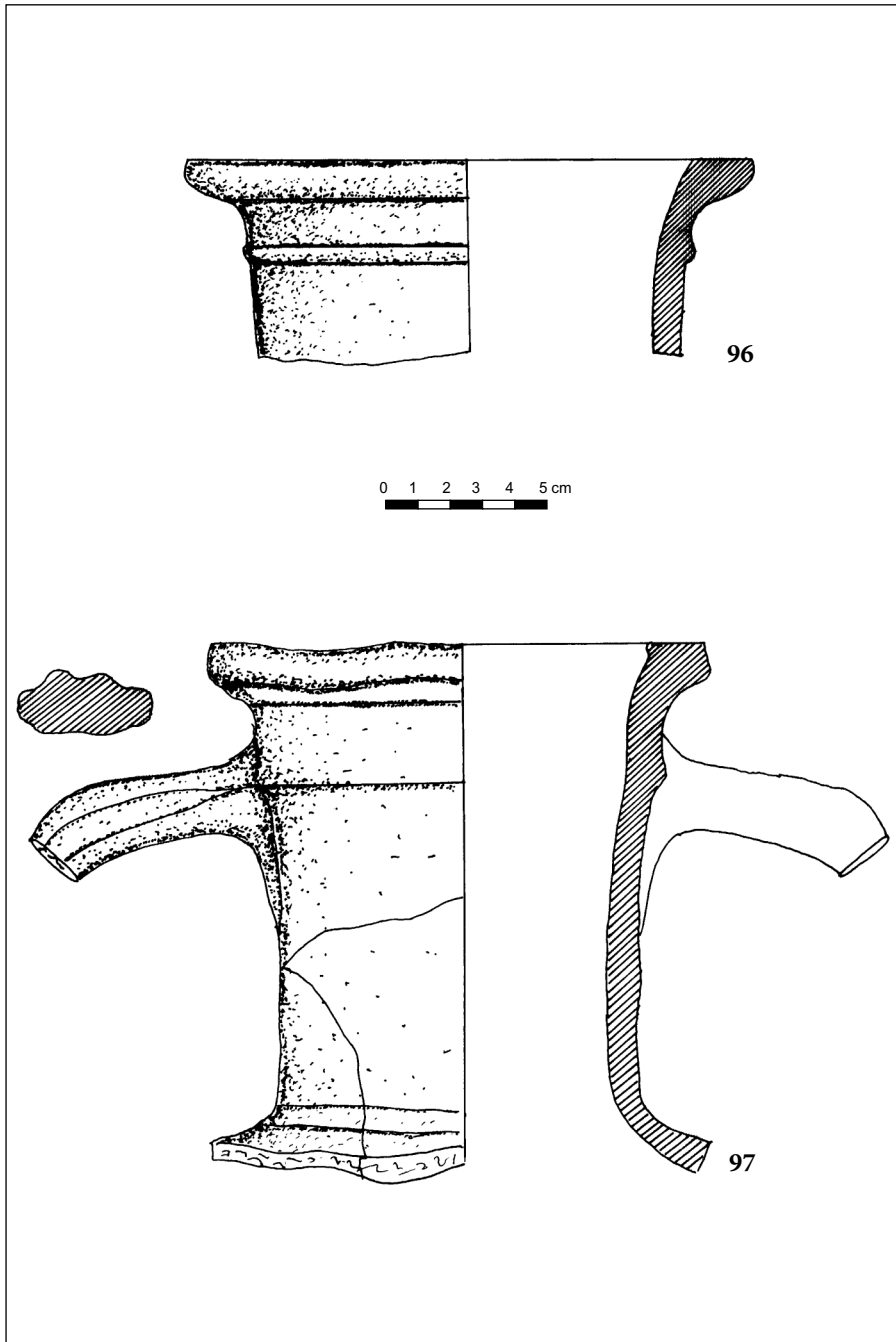
Pl. XXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Pușculiță: 89. Nivelul I;
90. Ceramică preistorică: 90. Nivelul II.

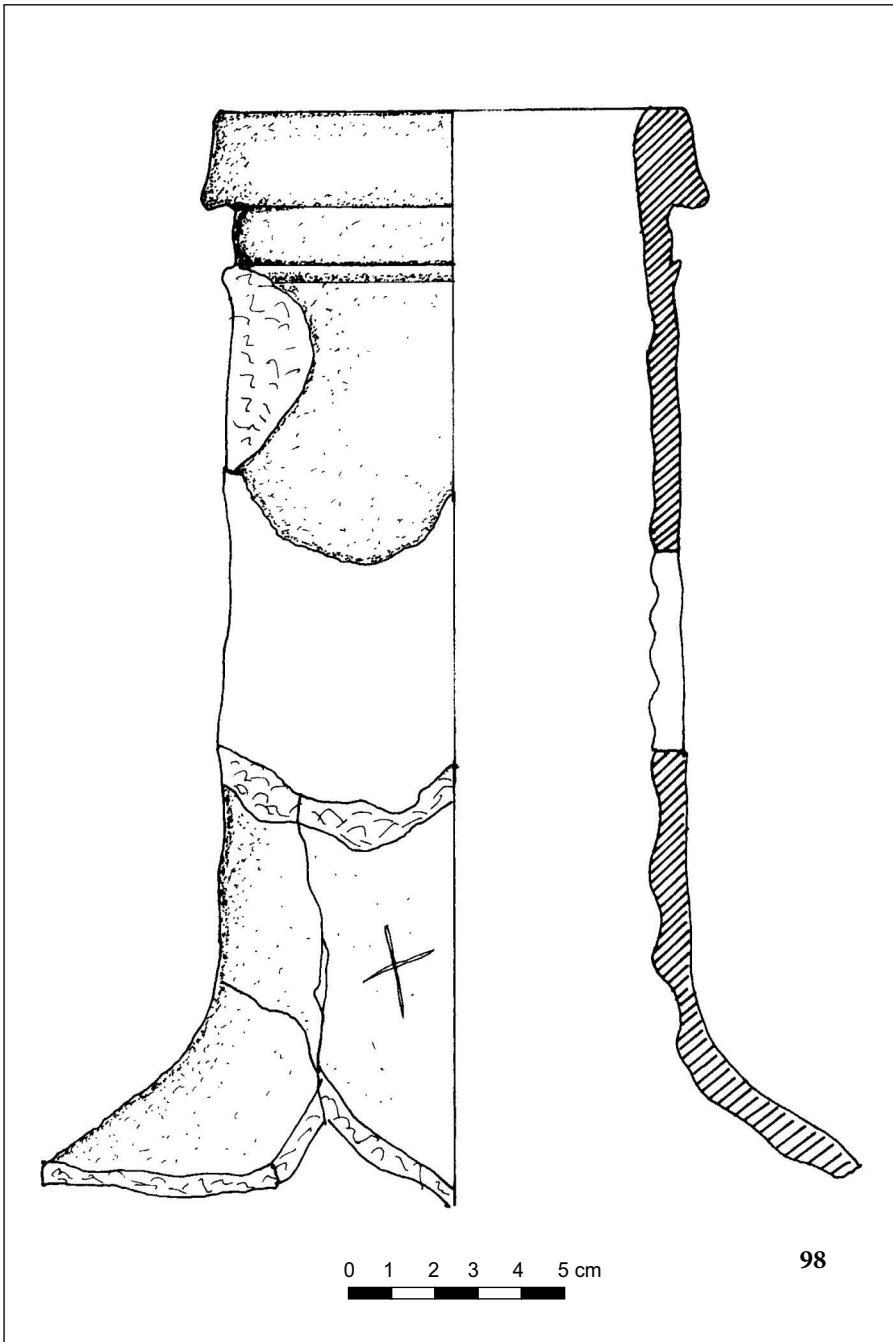
Pl. XXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 91. Tip Dressel 2–4;
92. Tip Dressel 6 B.

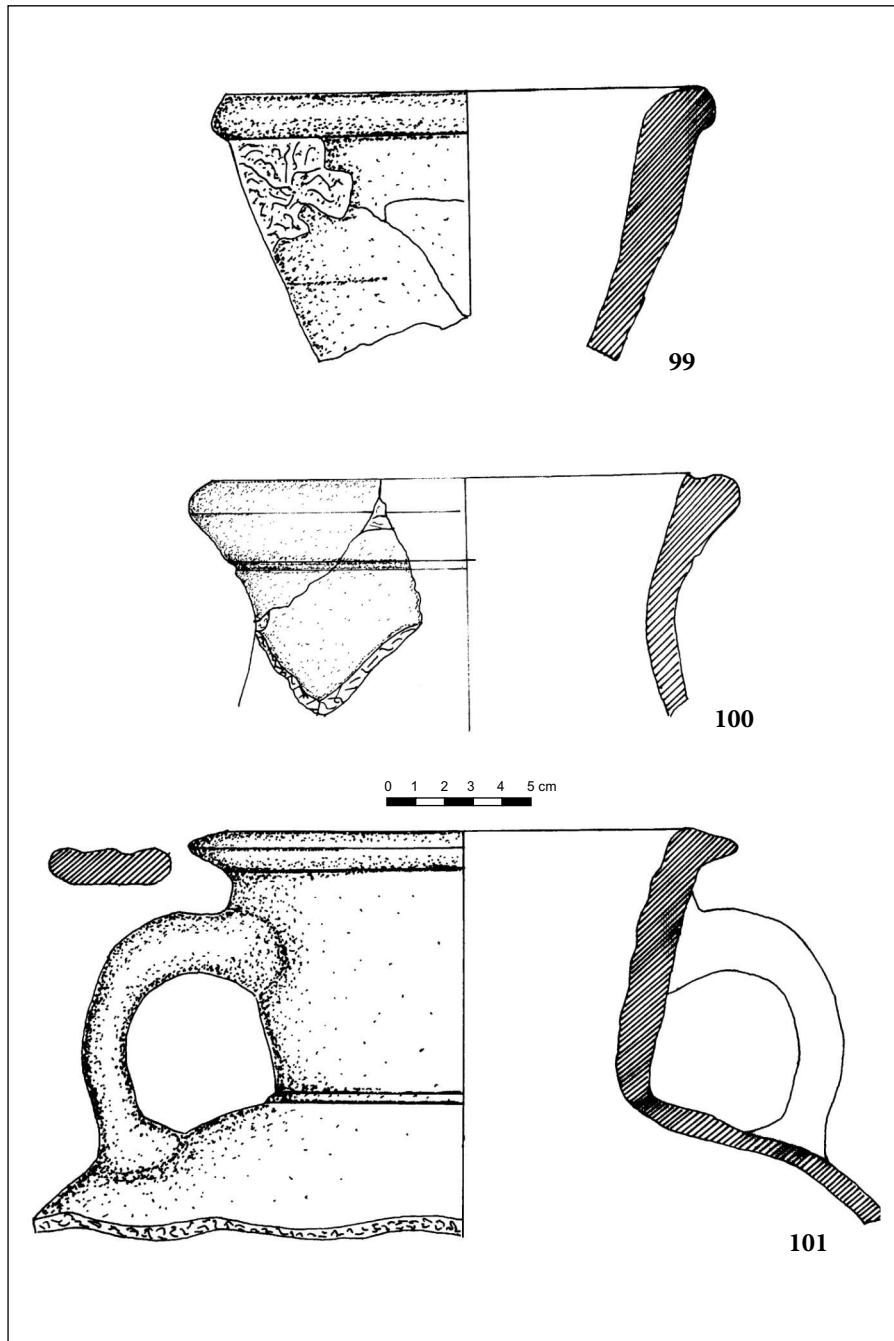
Pl. XXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 93. Tip Dressel 2–4;
94–95. Tip Dressel 6 B.

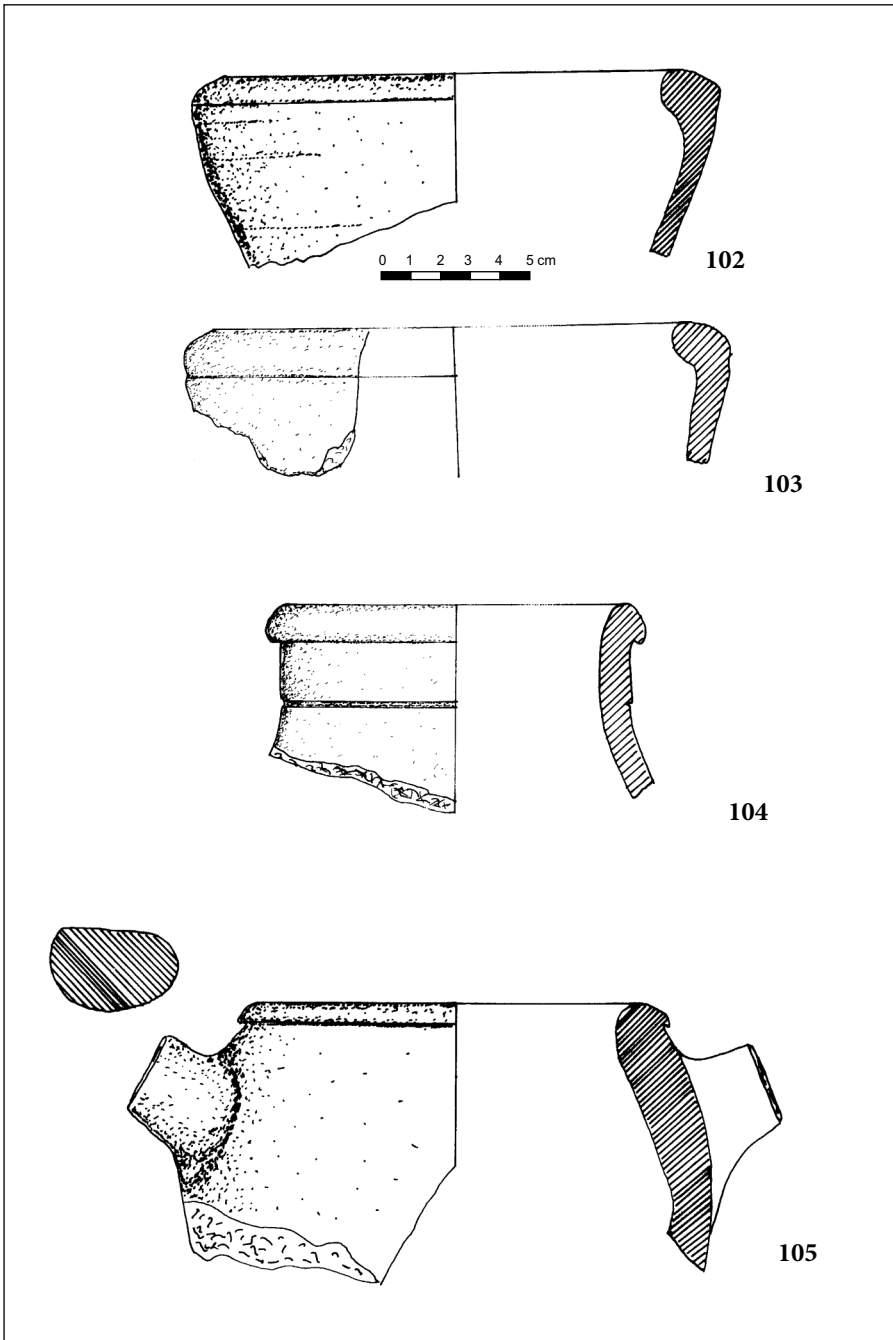
Pl. XXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 96–97. Tip Forlimpopoli.

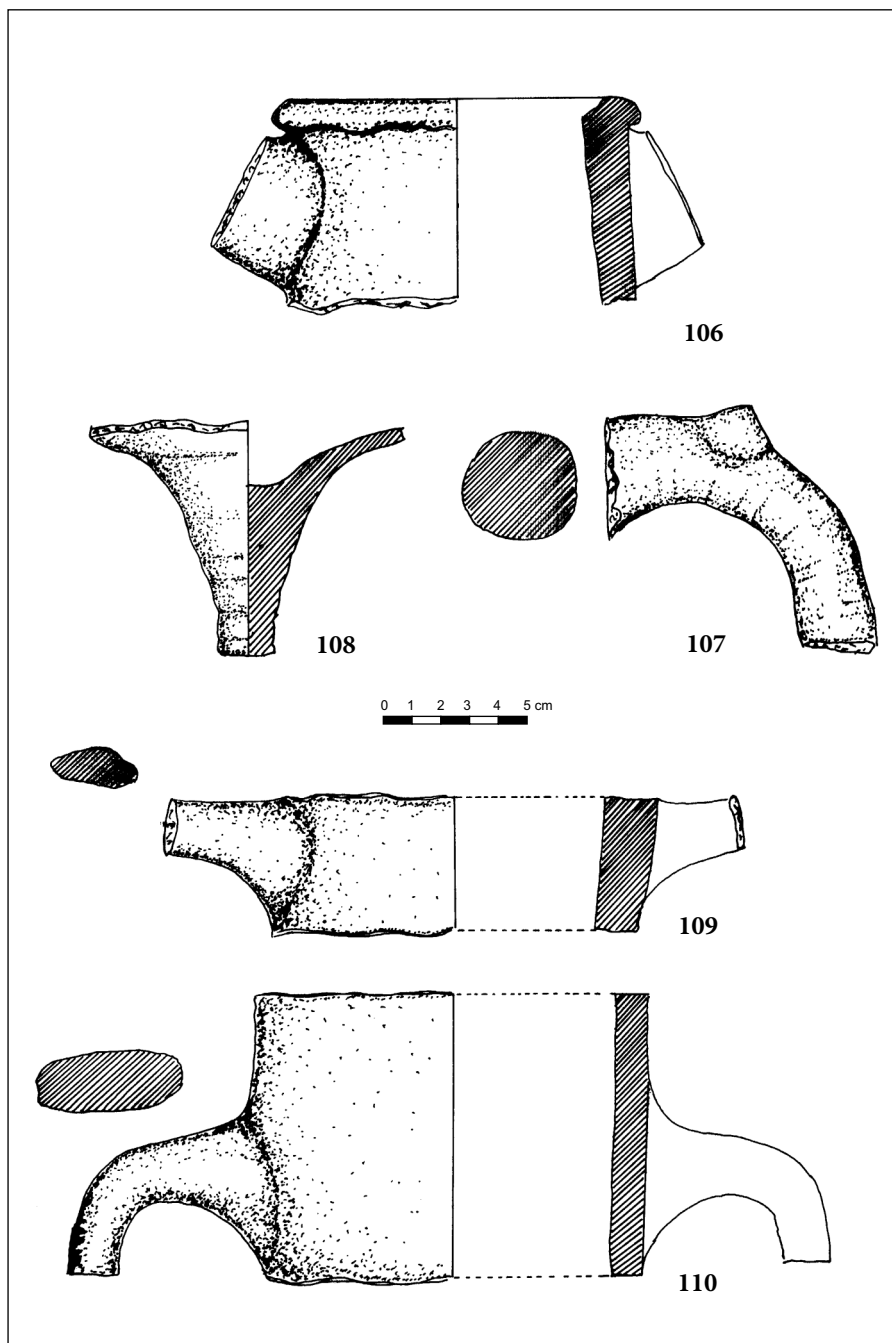
Pl. XXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amforă: Tip Forlimpopoli.

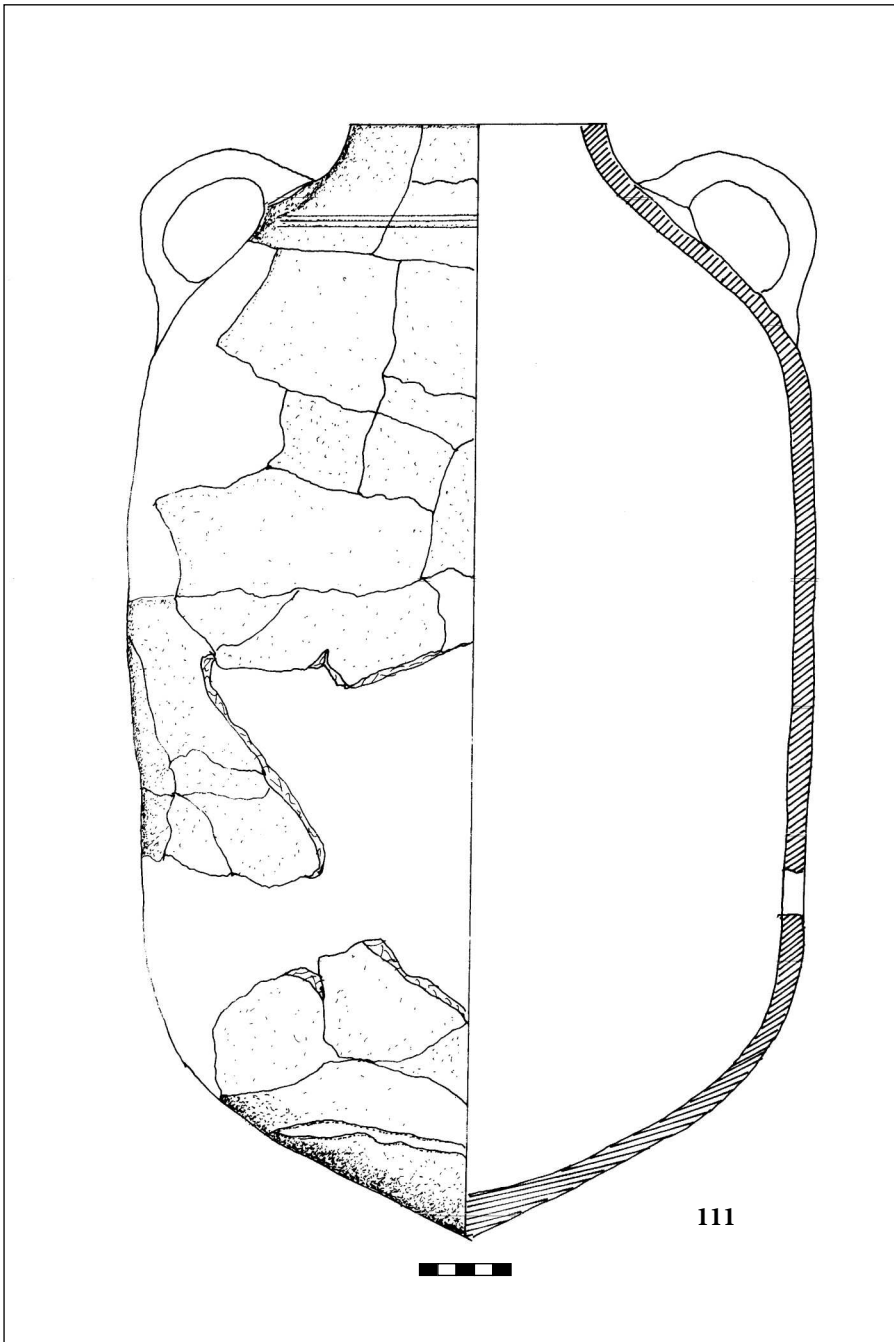
Pl. XXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 99. Tip Dressel 20; 100. Tip Matagalares 1; 101. Tip Gauloise 5.

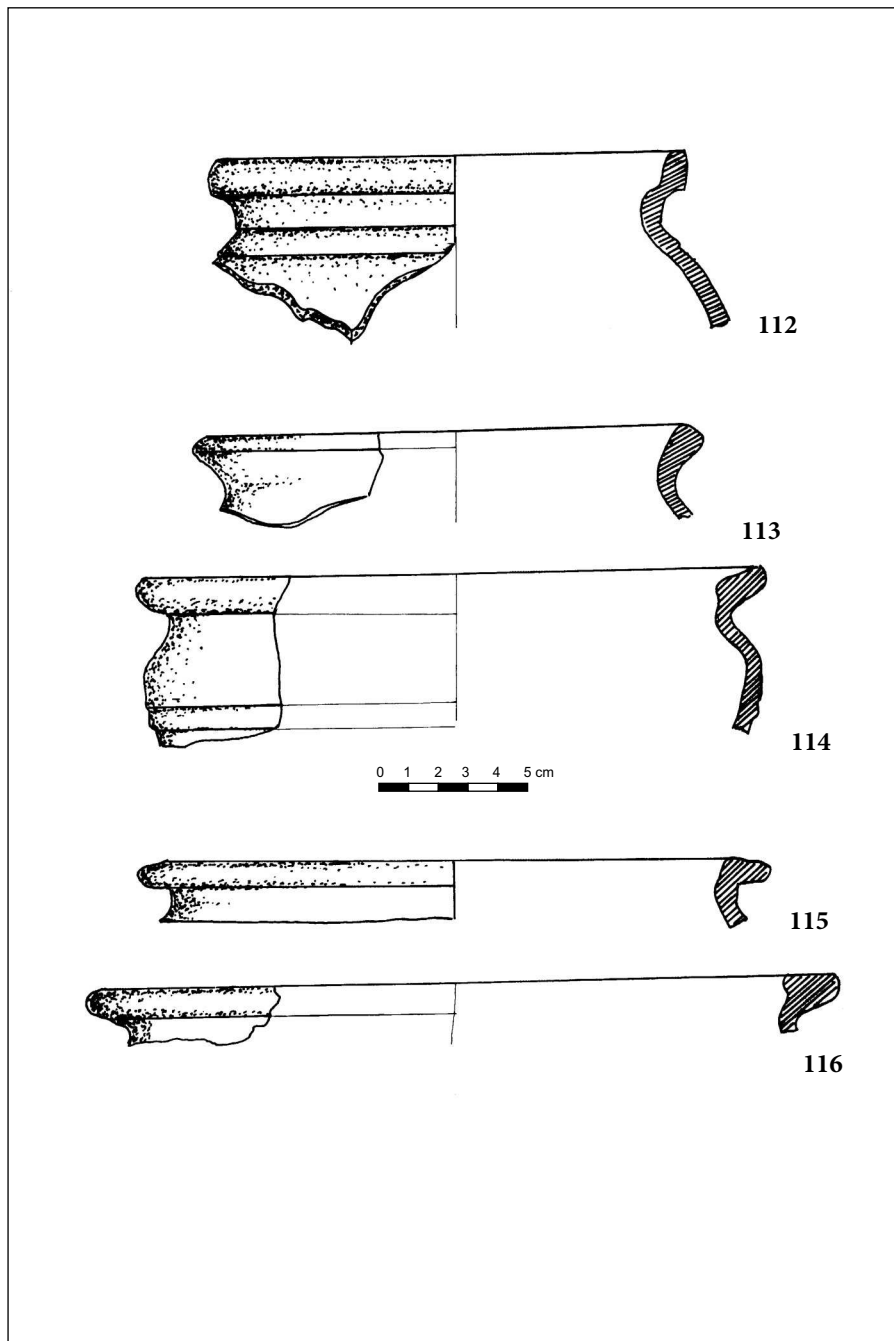
Pl. XXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 102–103. Tip Zeest 90;
104. Tip Knossos 36; 105. Tip Rhodian.

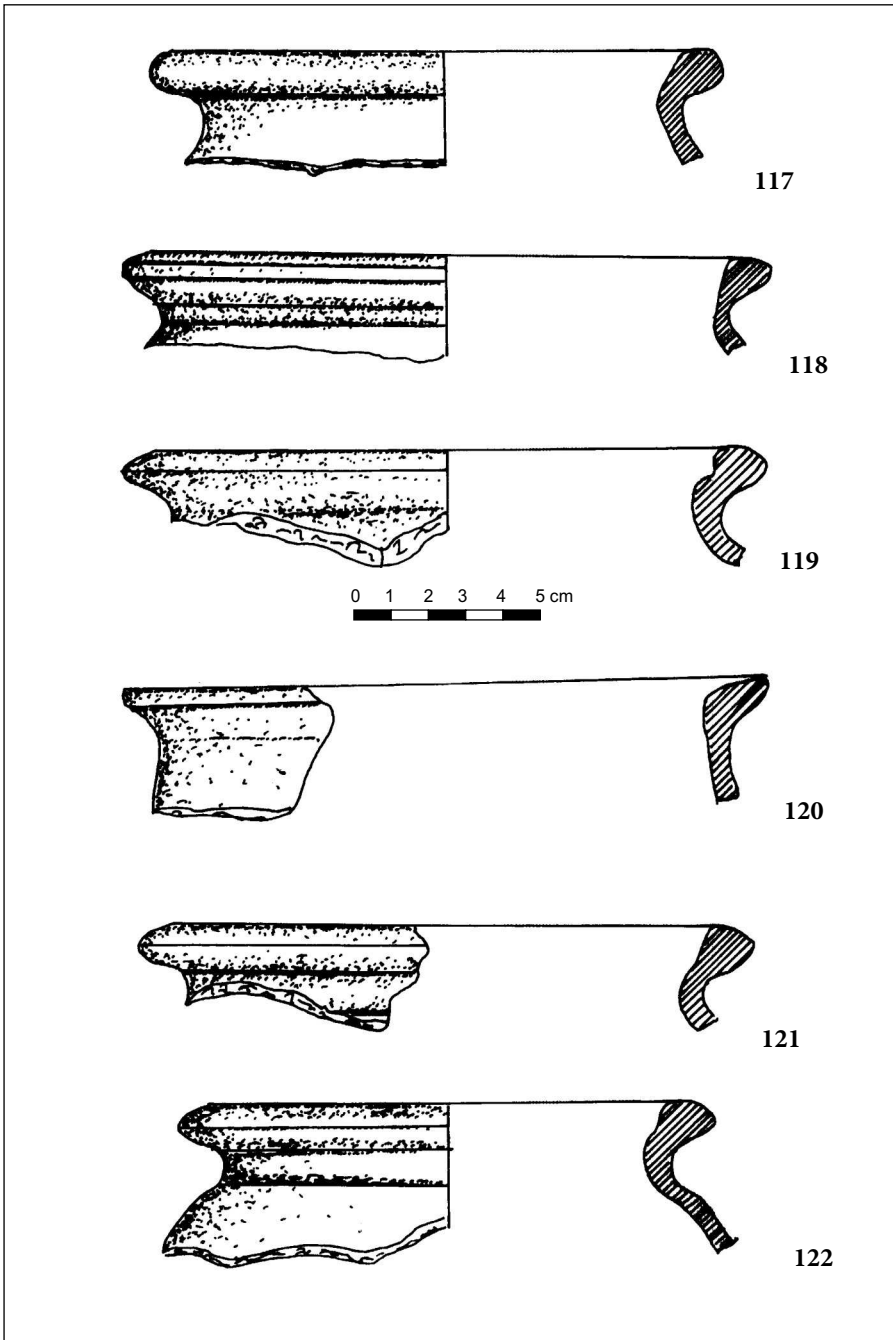
Pl. XXX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amfore: 106–107. Tip Rhodian;
108–110. Fragmente ce nu pot fi încadrate tipologic.

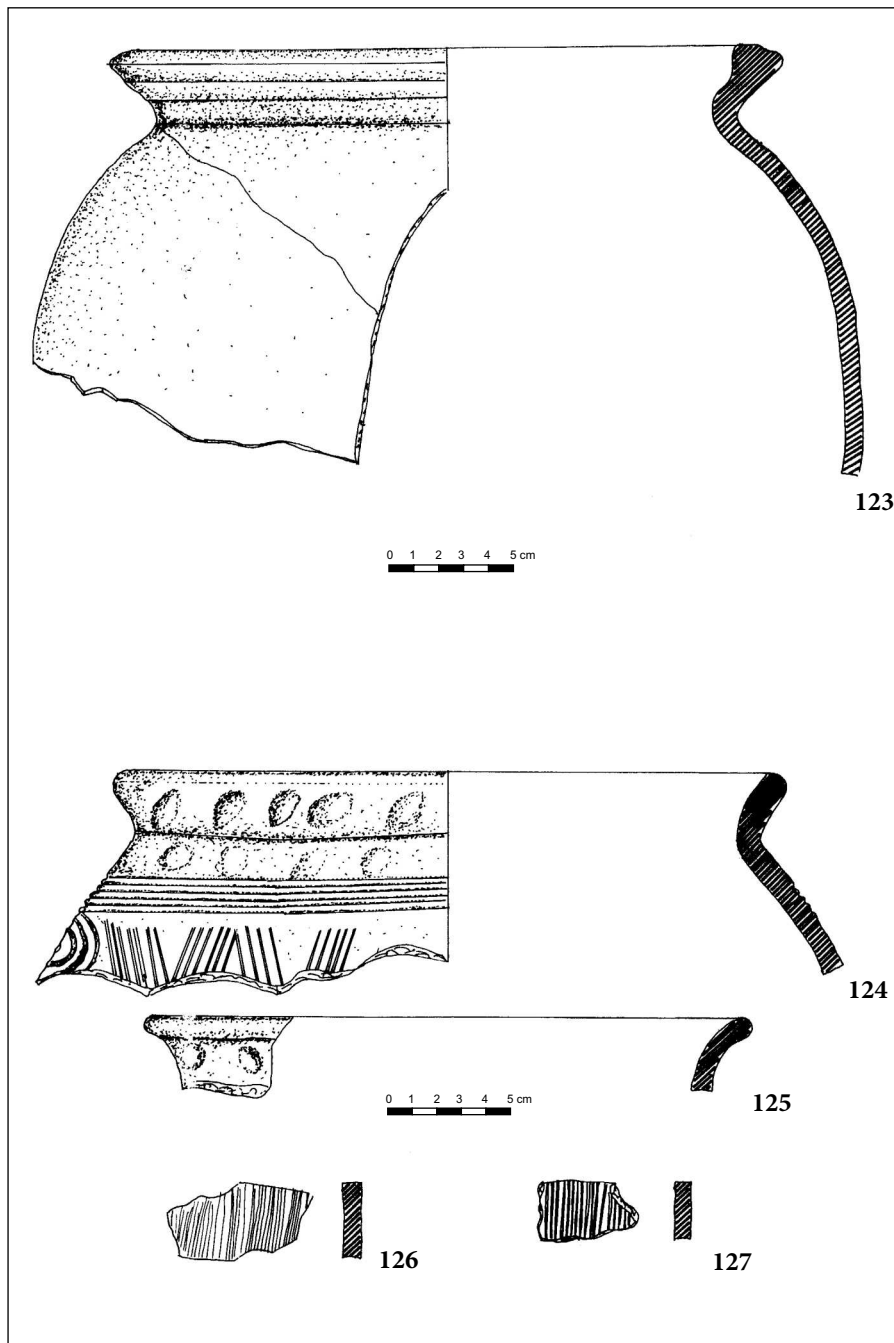
Pl. XXXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Amforă: 111. Tip Charthage LR 4.

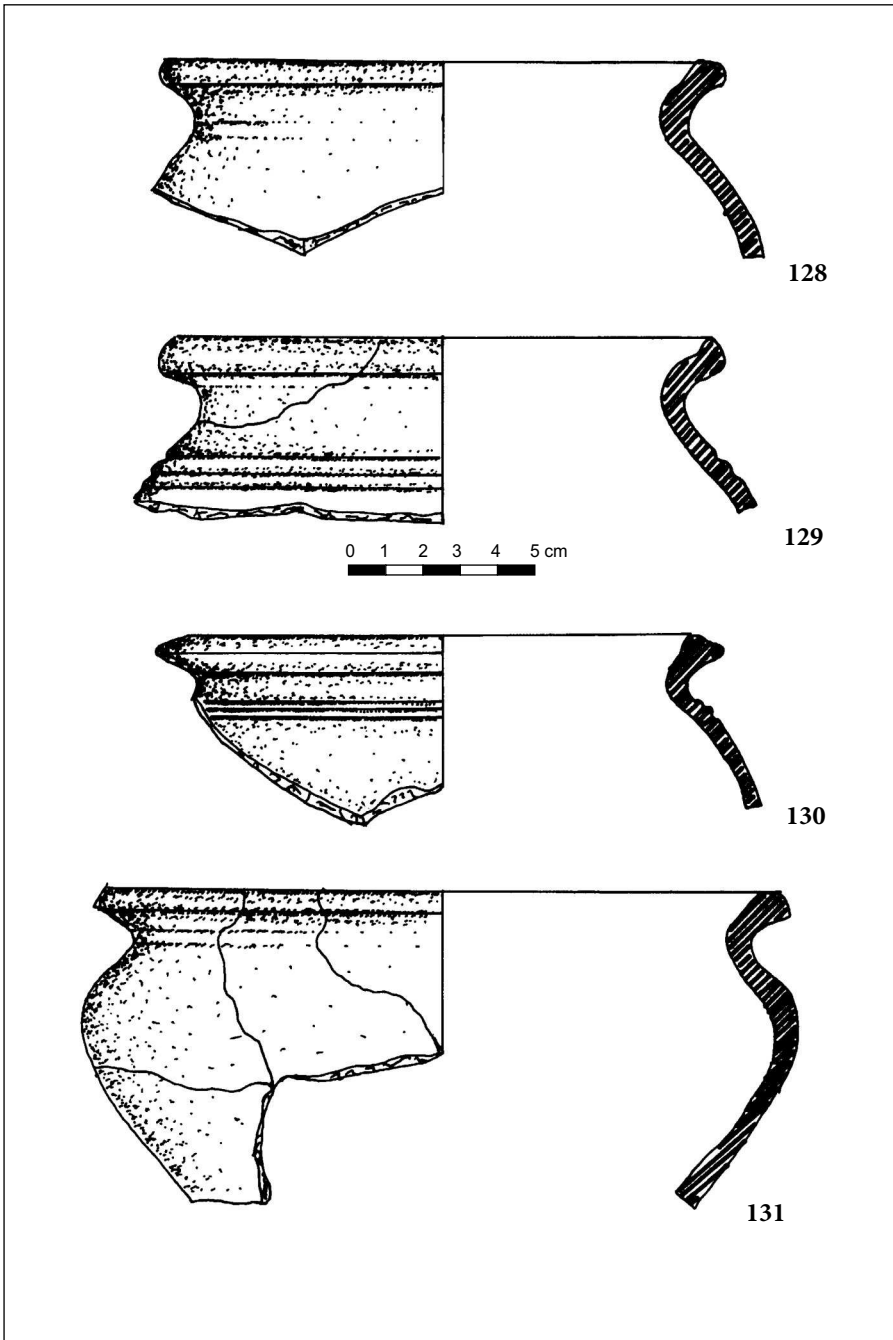
Pl. XXXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”
Oale borcan lucrate la roată: 112–116. Nivelul I.

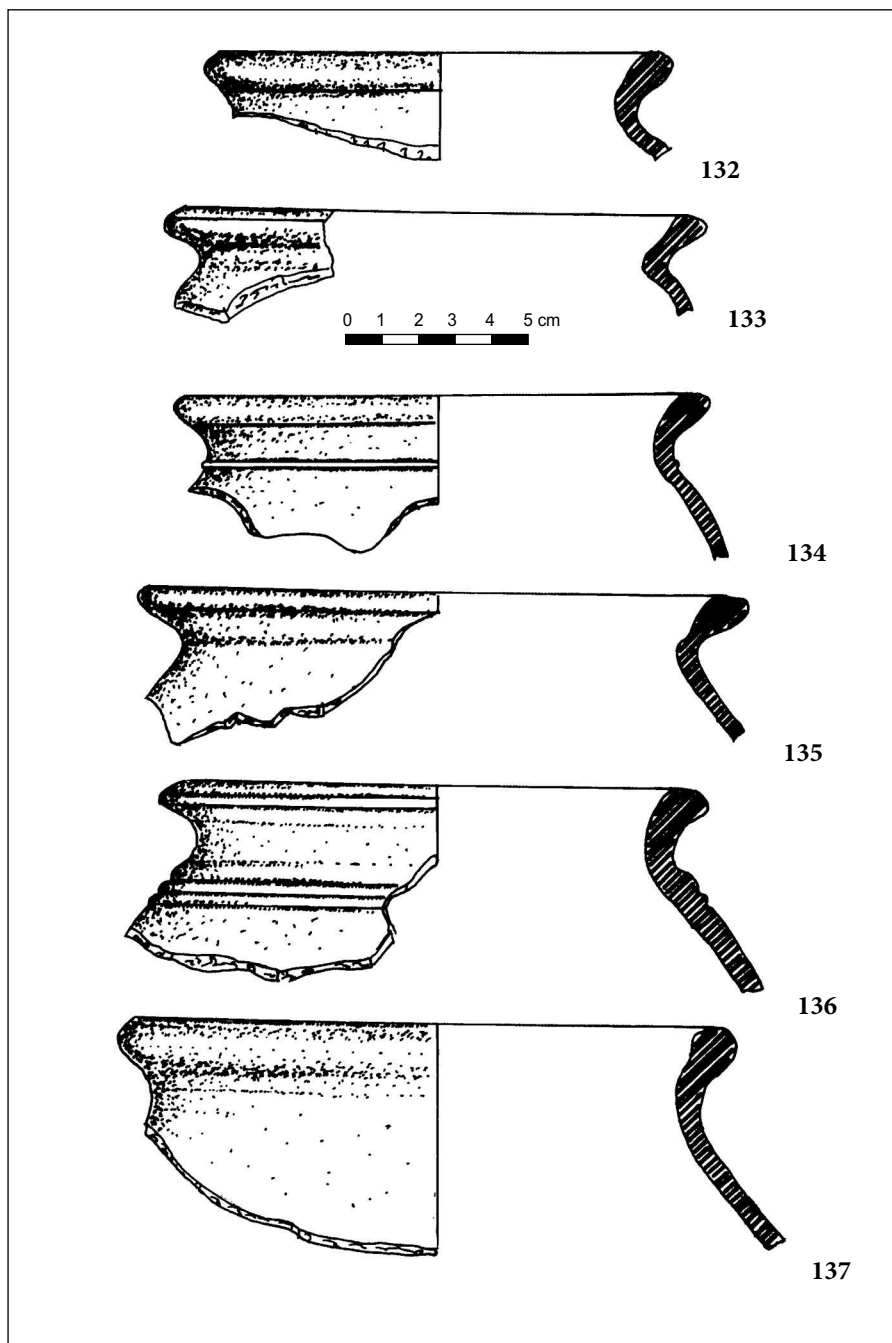
Pl. XXXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.
Oale borcan lucrate la roată: 117–122. Nivelul I.

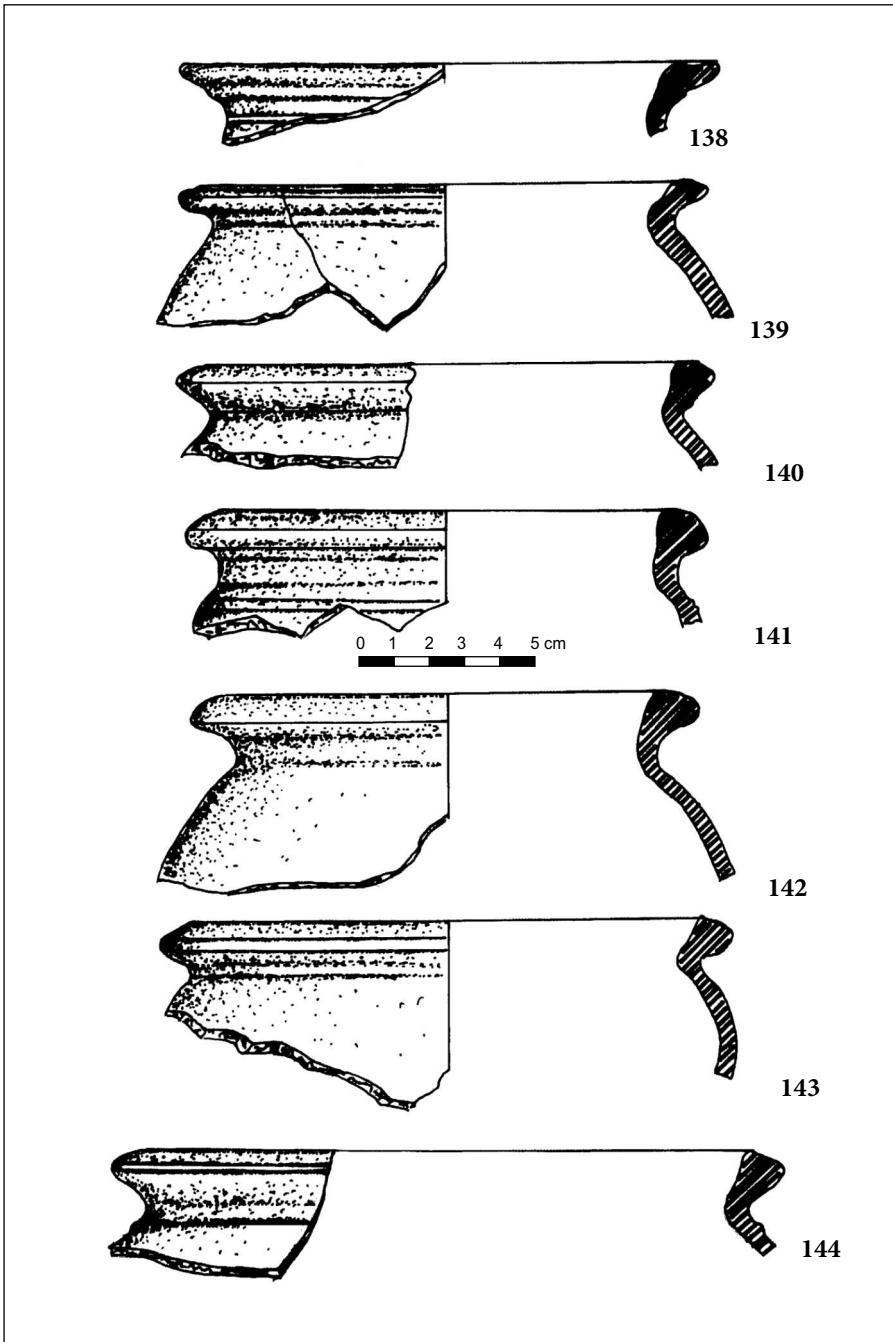
Pl. XXXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oală borcan lucrată la roată: 123. Nivelul I;
Oale borcan lucrate cu mâna: 124–127. Nivelul I.

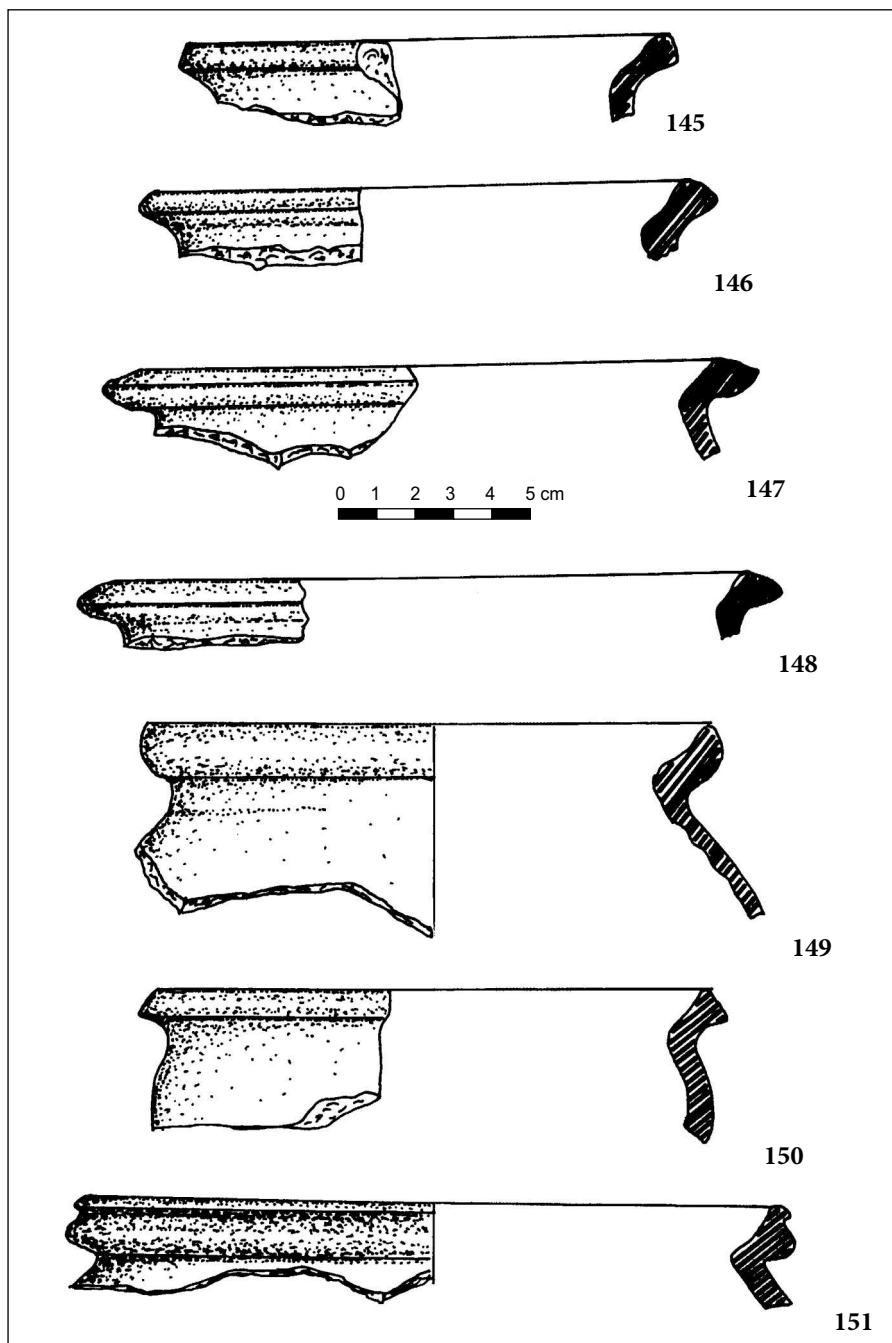
Pl. XXXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.
Oale borcan lucrate la roată: 128–131. Nivelul II.

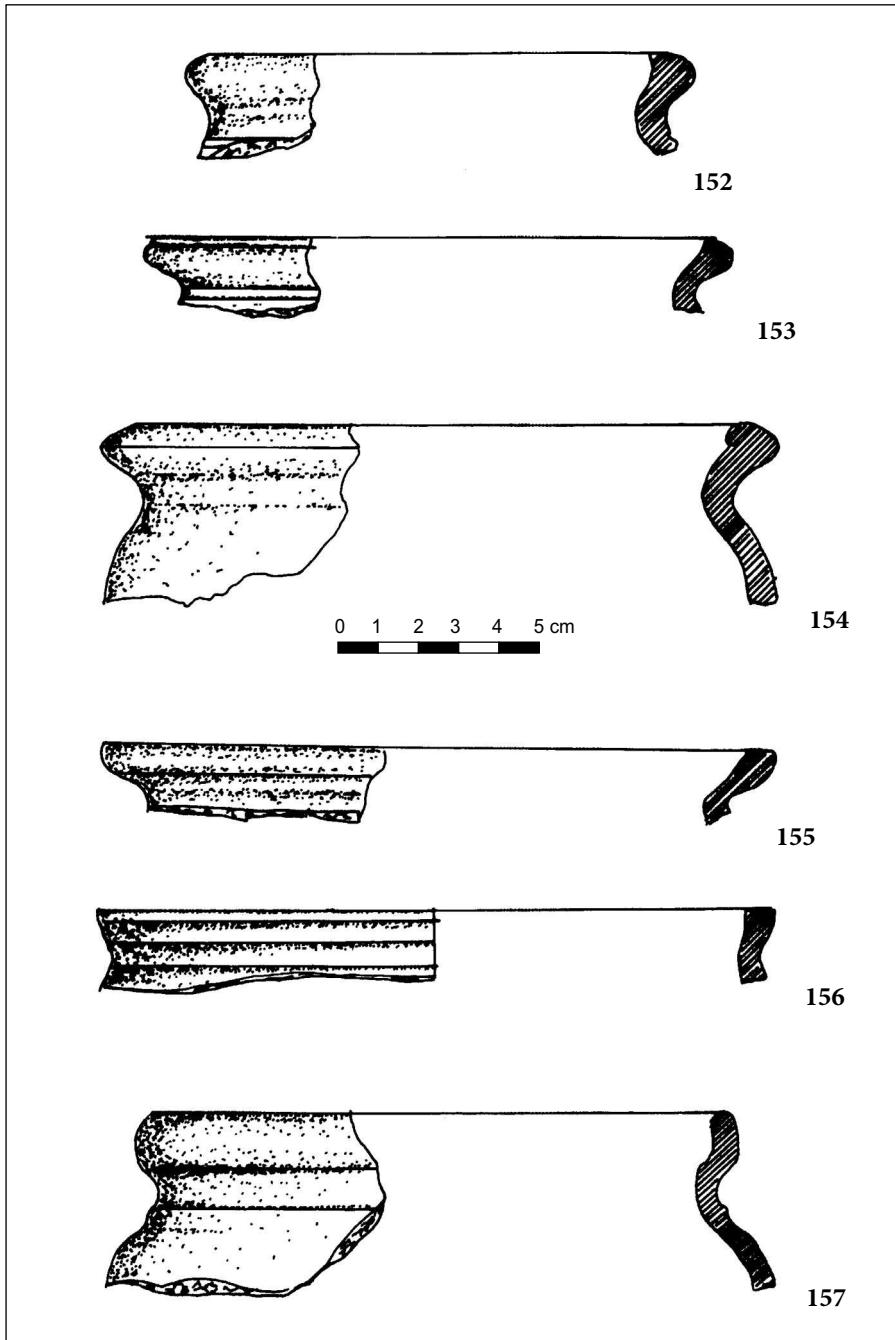
Pl. XXXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.
Oale borcan lucrate la roată: 132–137. Nivelul II.

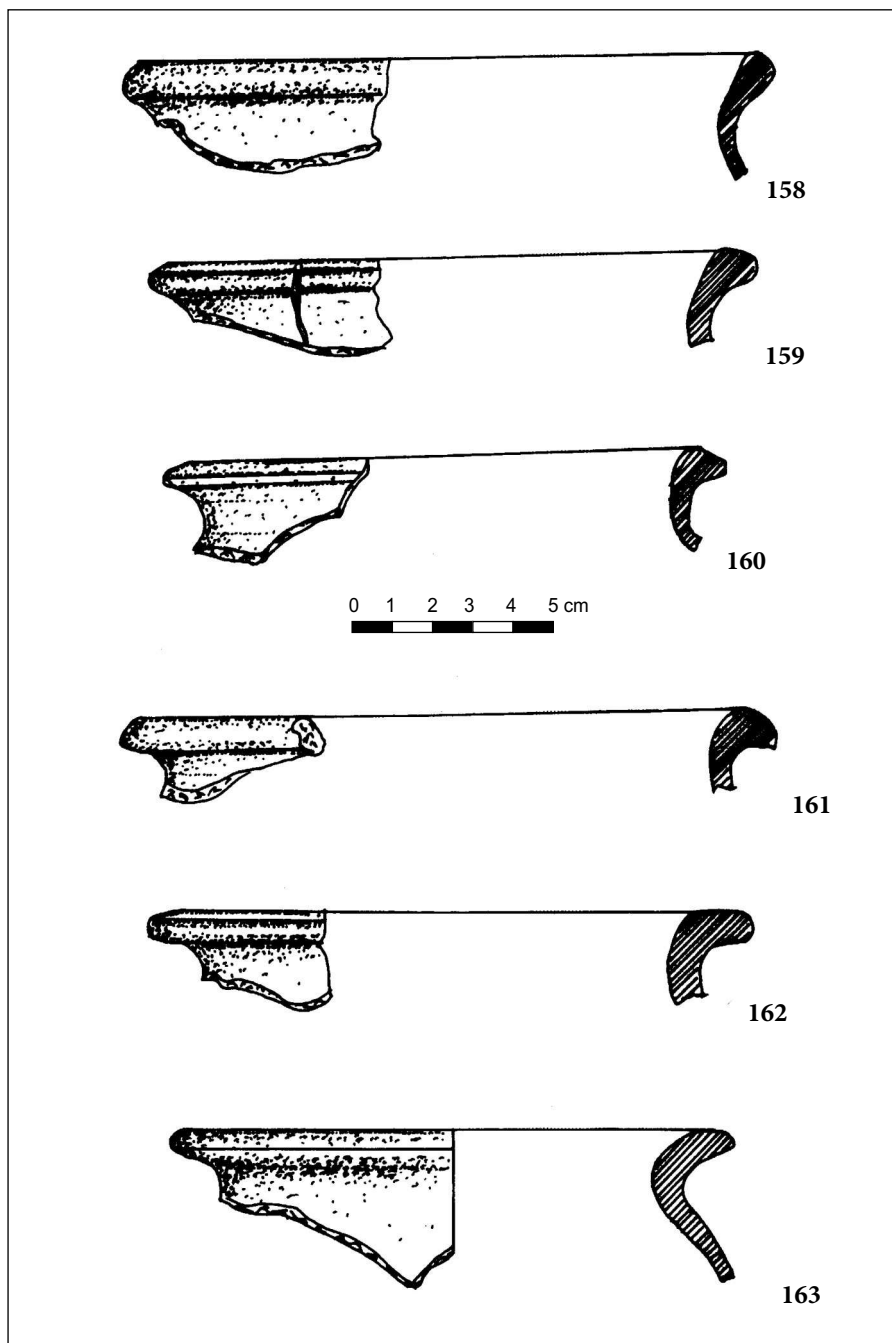
Pl. XXXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.
Oale borcan lucrate la roată: 138–144. Nivelul II.

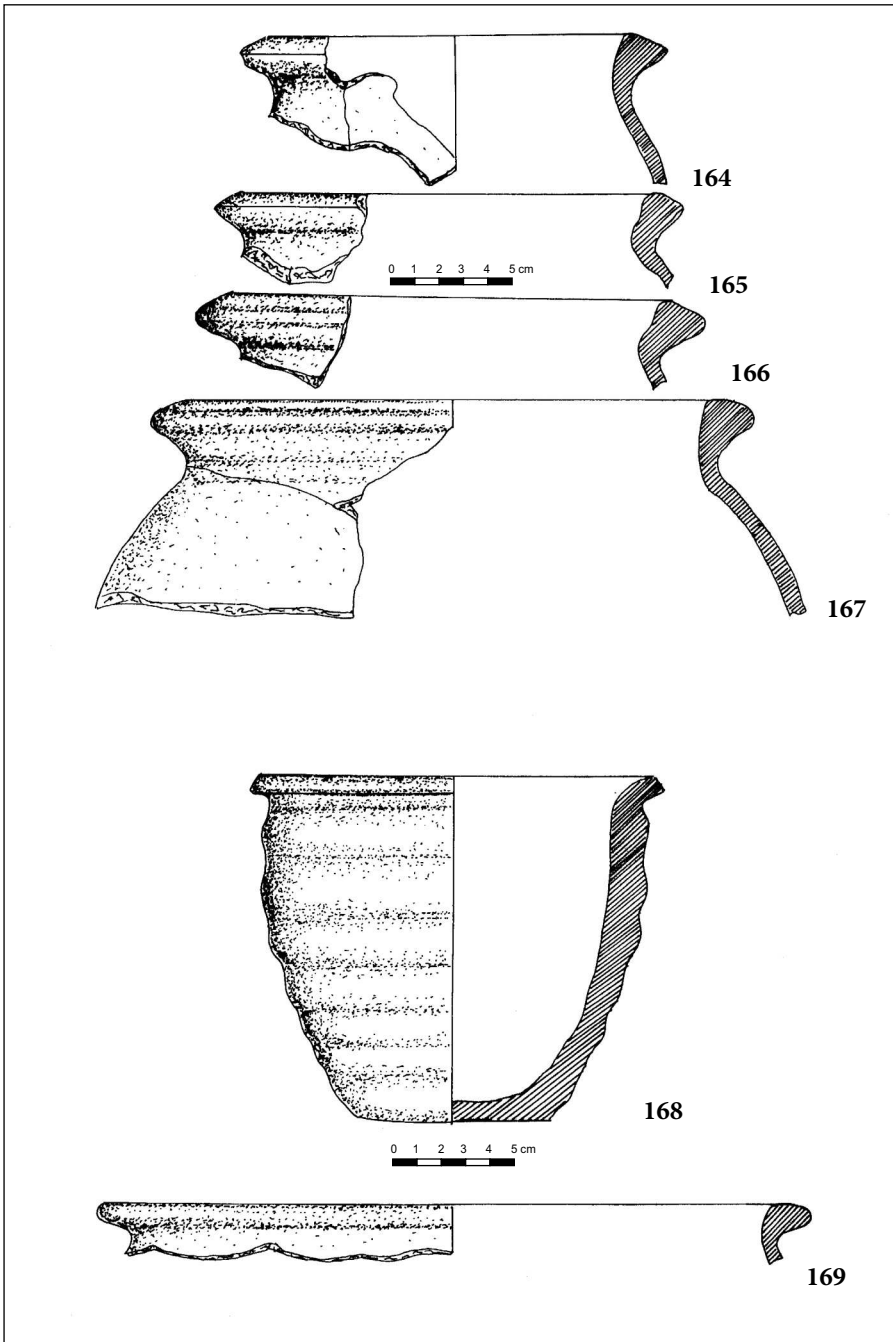
Pl. XXXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.
Oale borcan lucrate la roată: 145–151. Nivelul II.

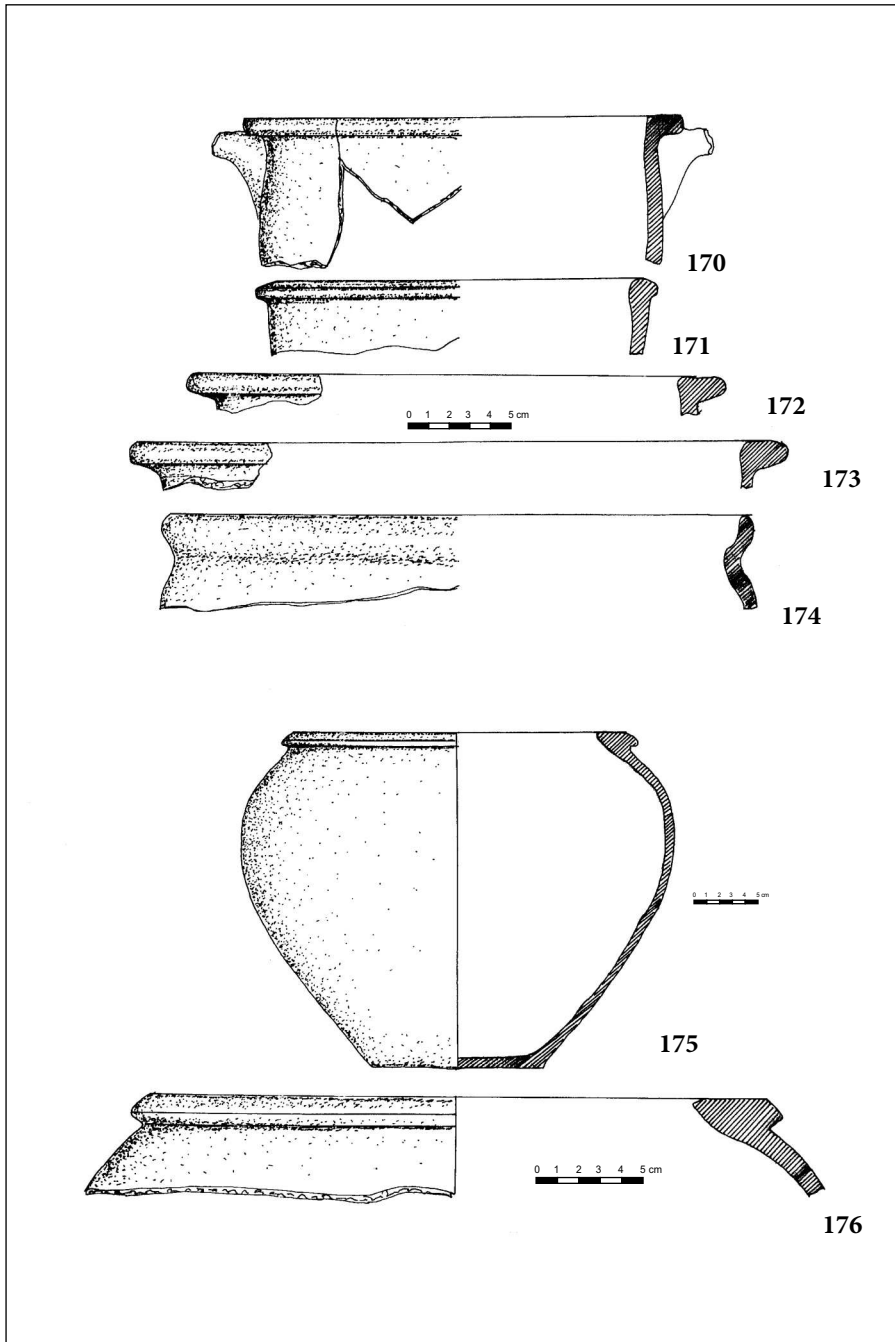
Pl. XXXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.
Oale borcan lucrate la roată: 152–157. Nivelul II.

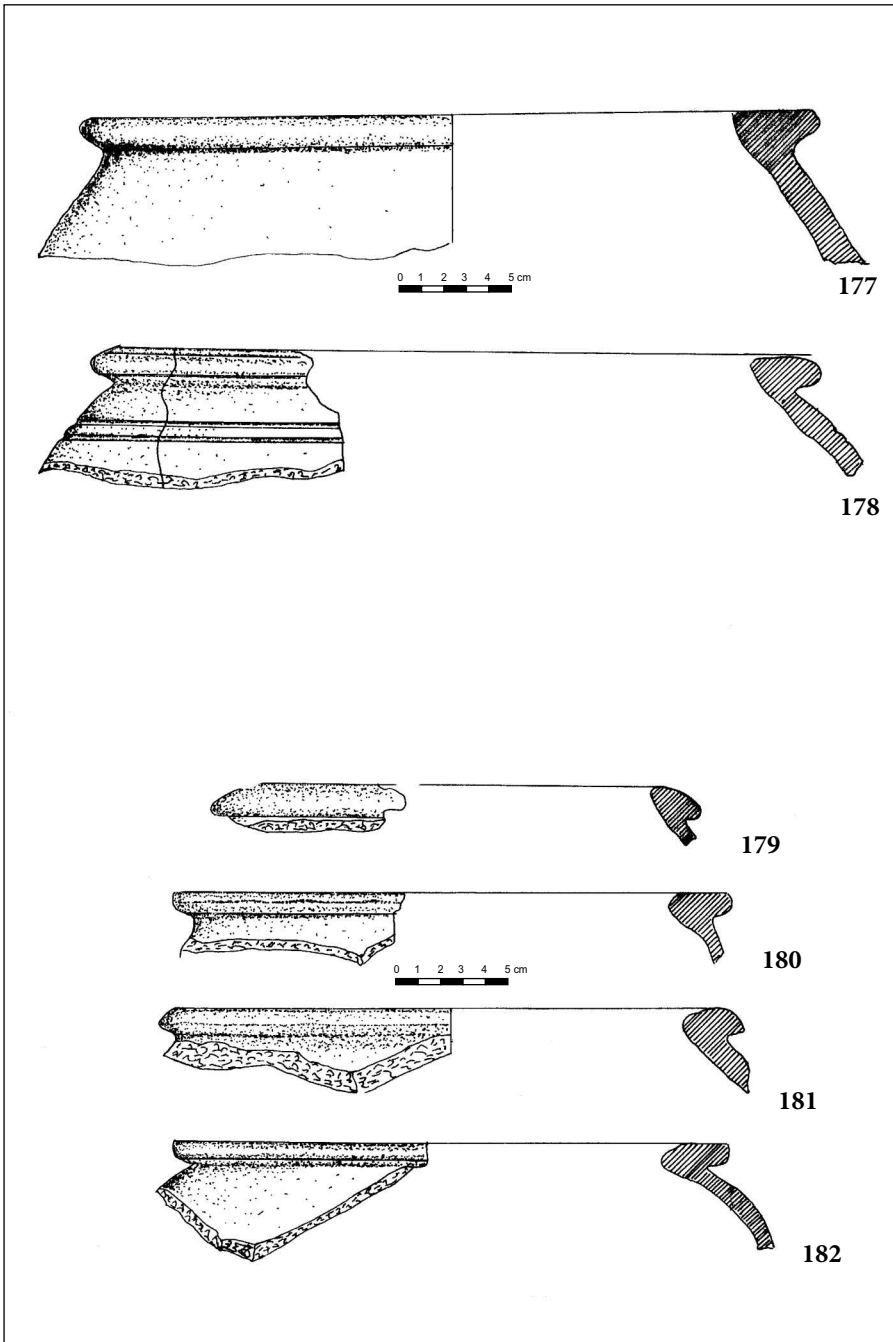
Pl. XL. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 158–163. Nivelul II.

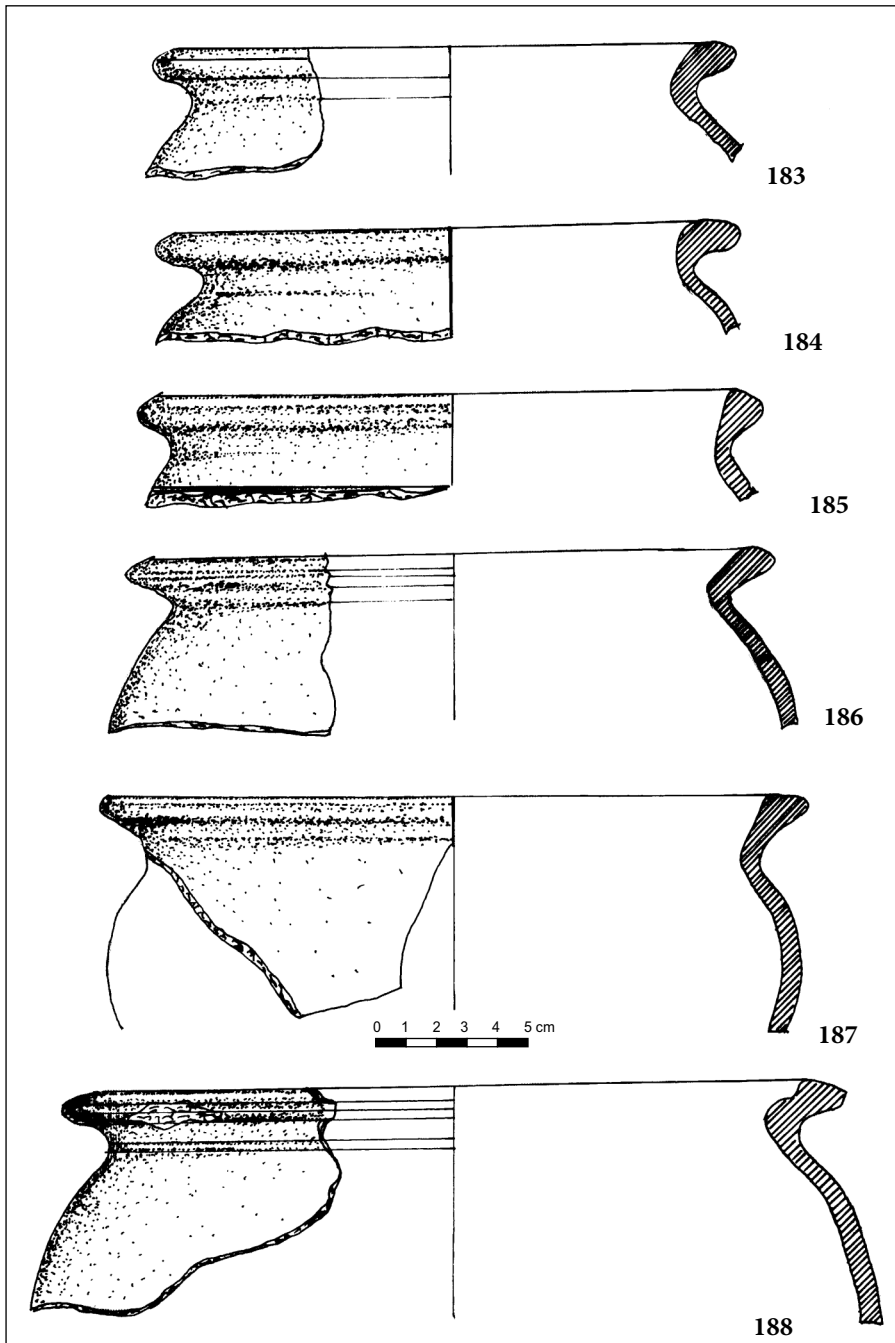
Pl. XLI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 164–169. Nivelul II.

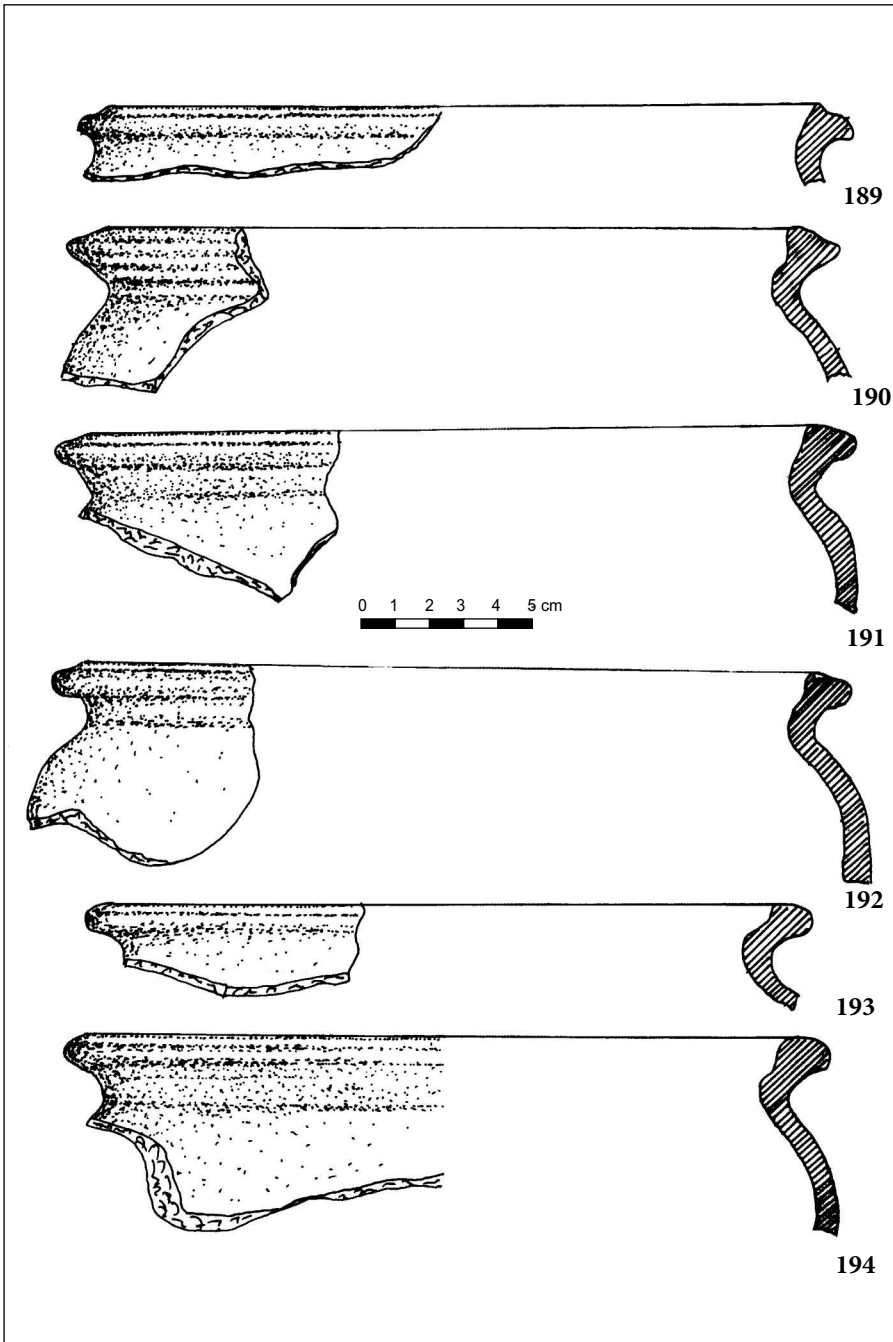
Pl. XLII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 170–176. Nivelul II.

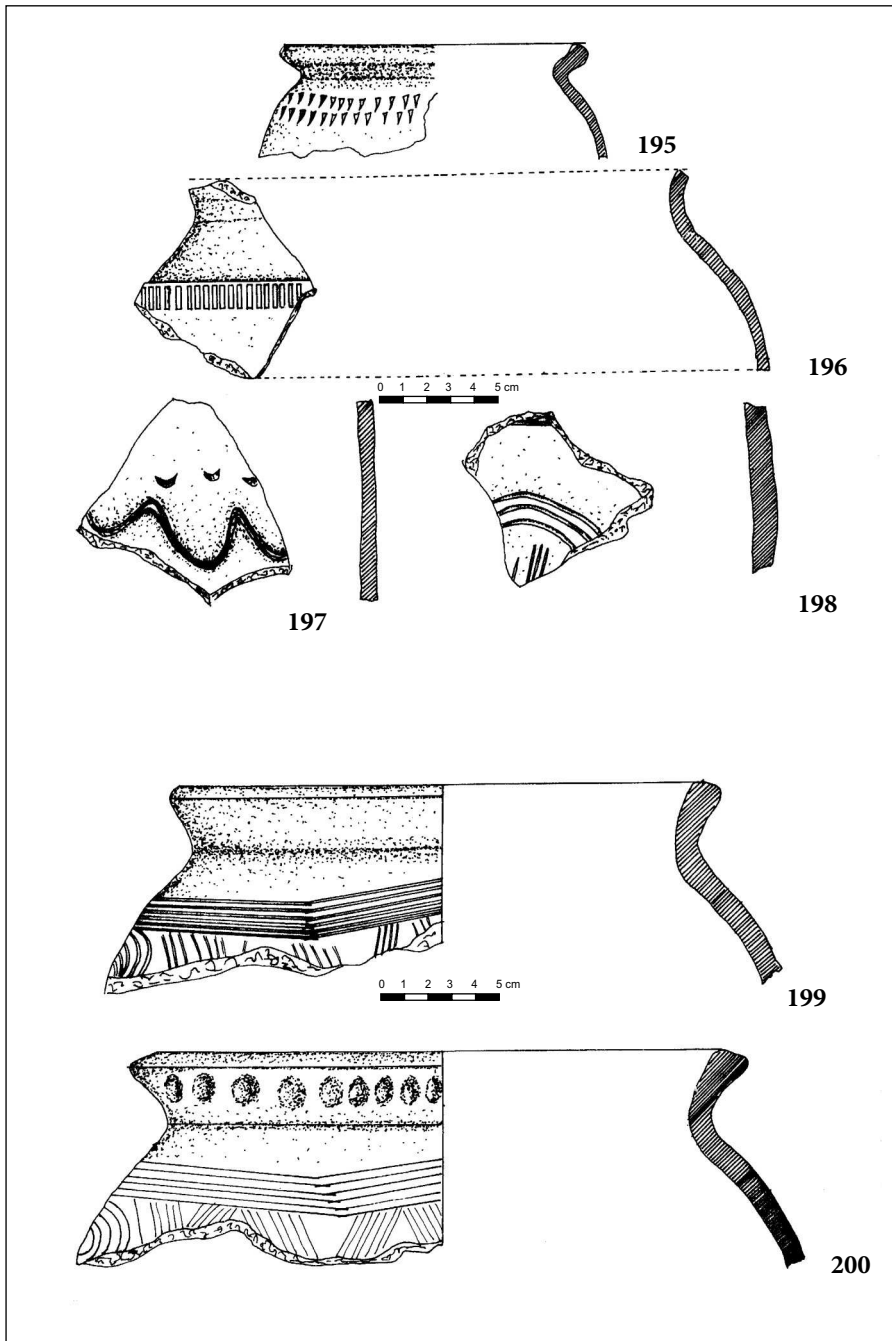
Pl. XLIII. *Tibiscum* Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 177–182. Nivelul II.

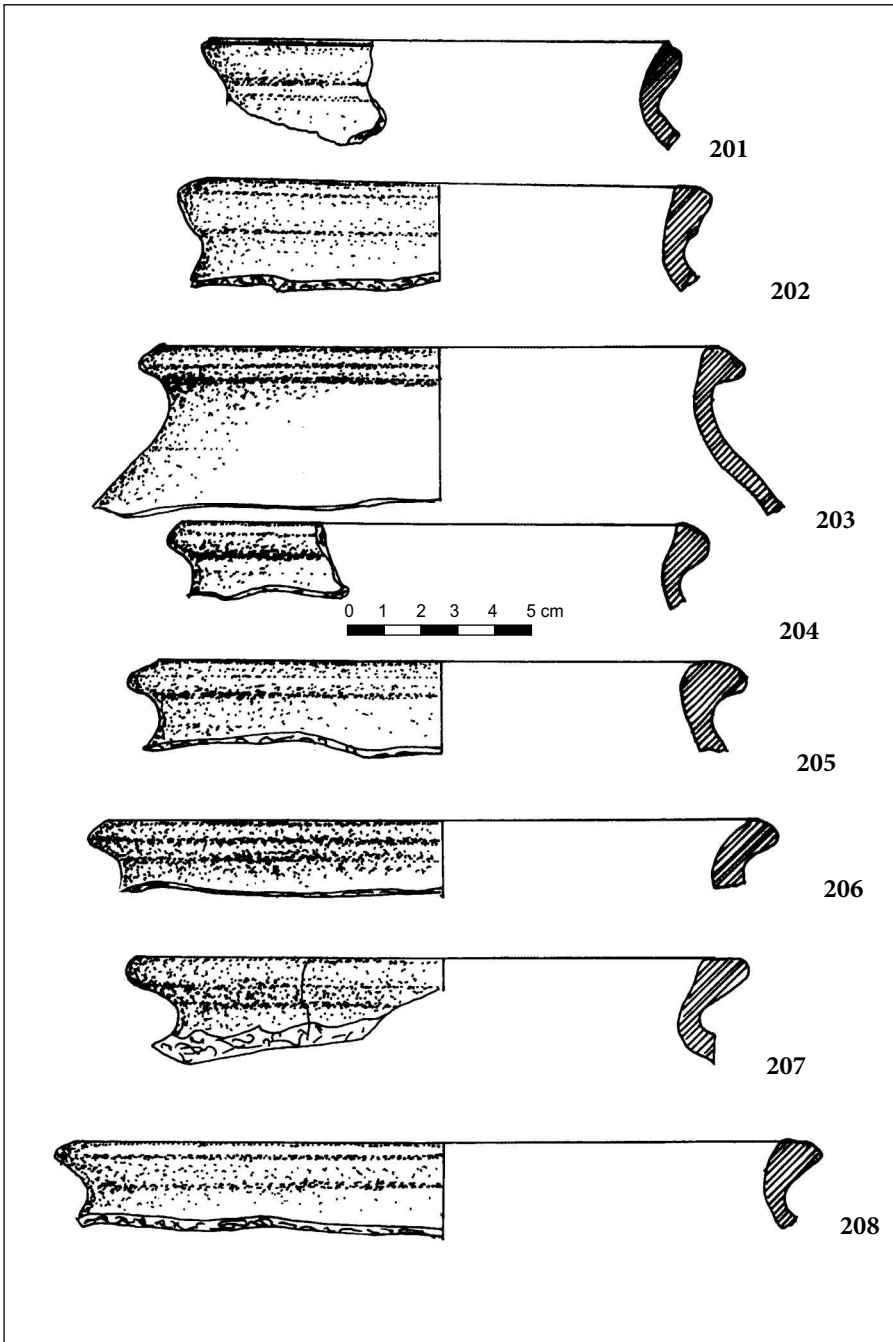
Pl. XLIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 183–188. Nivelul II.

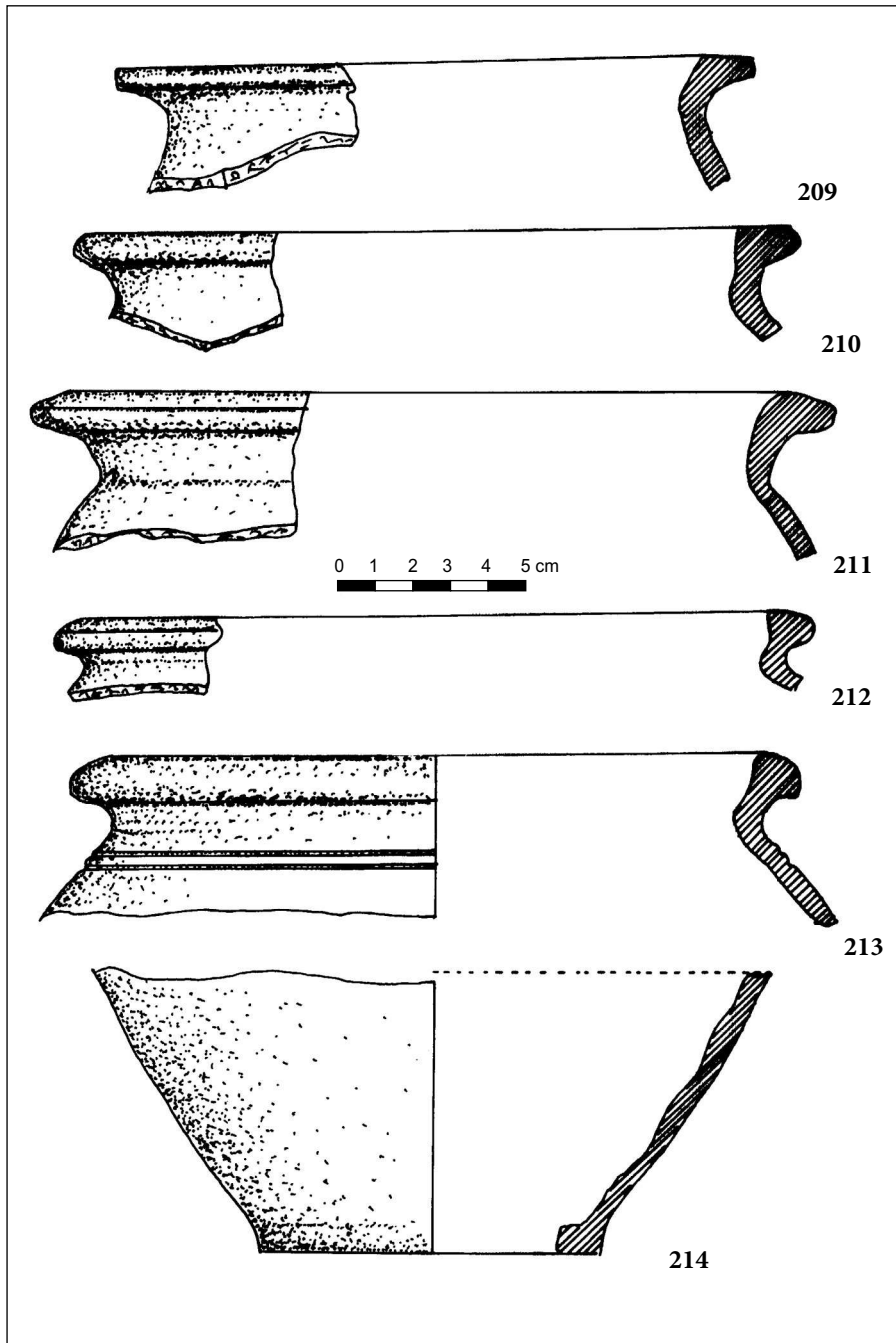
Pl. XLV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 189–194. Nivelul II.

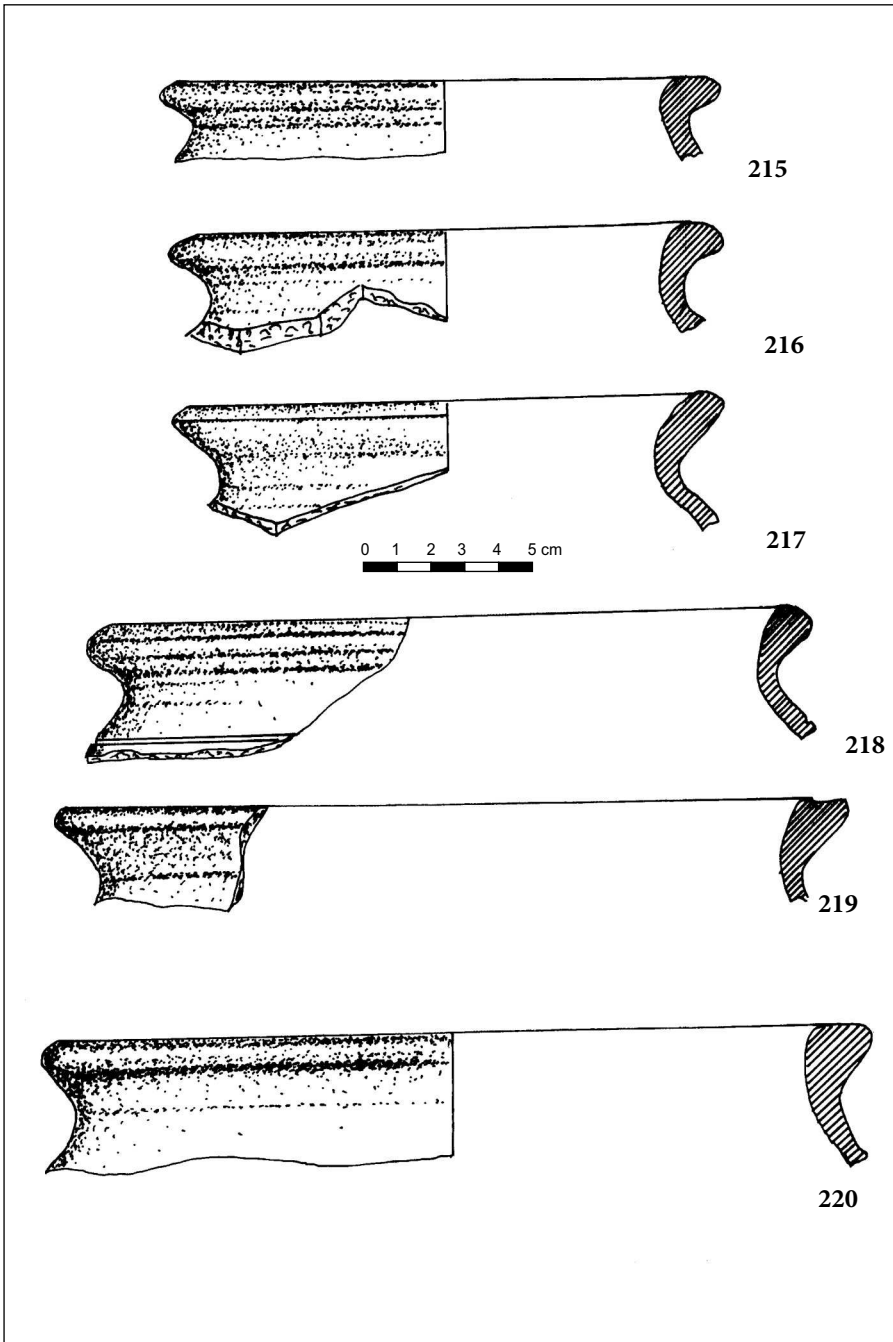
Pl. XLVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan ornamentate: 195–198.
Nivelul II: Oale borcan lucrate cu mâna: 199–200.

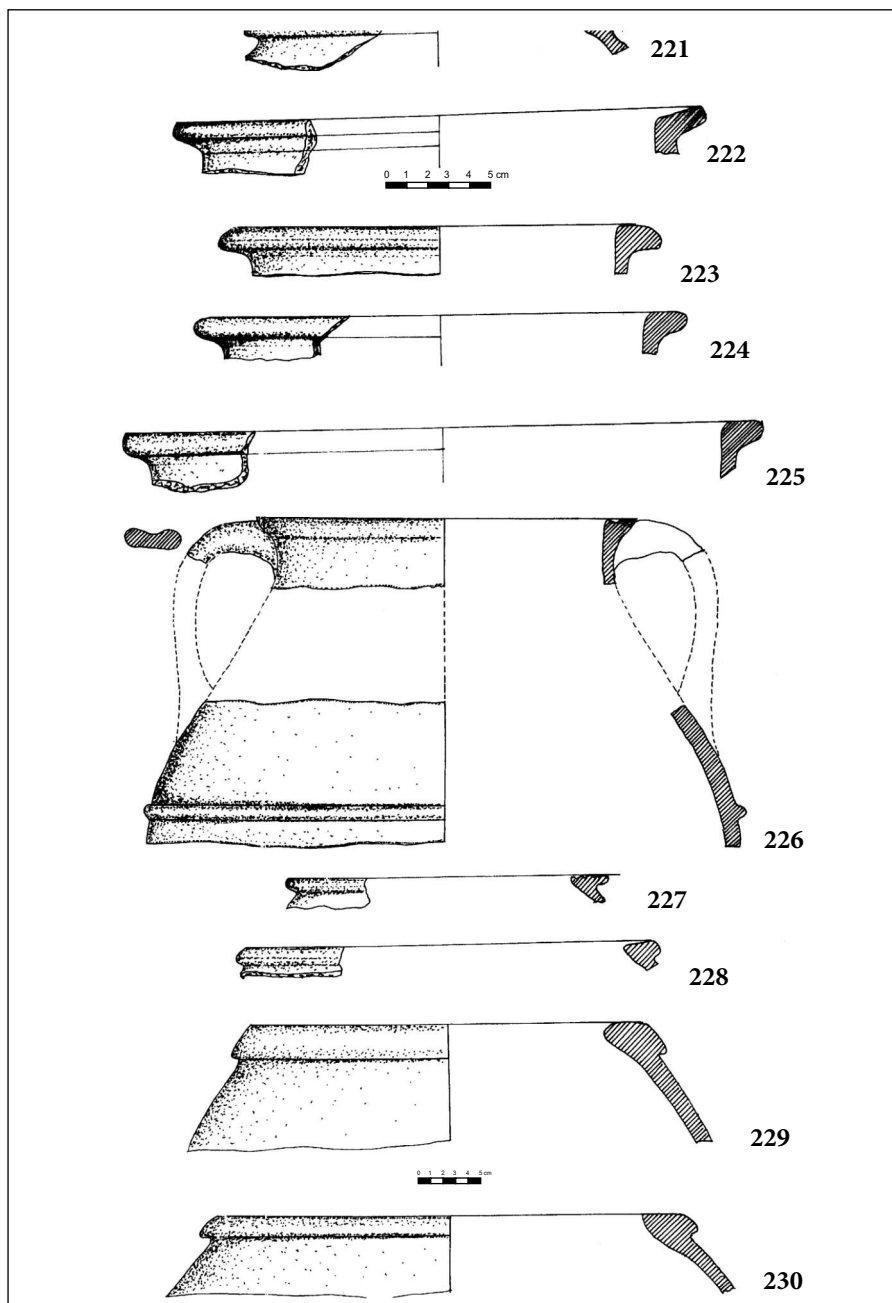
Pl. XLVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 201–208. Nivelul III.

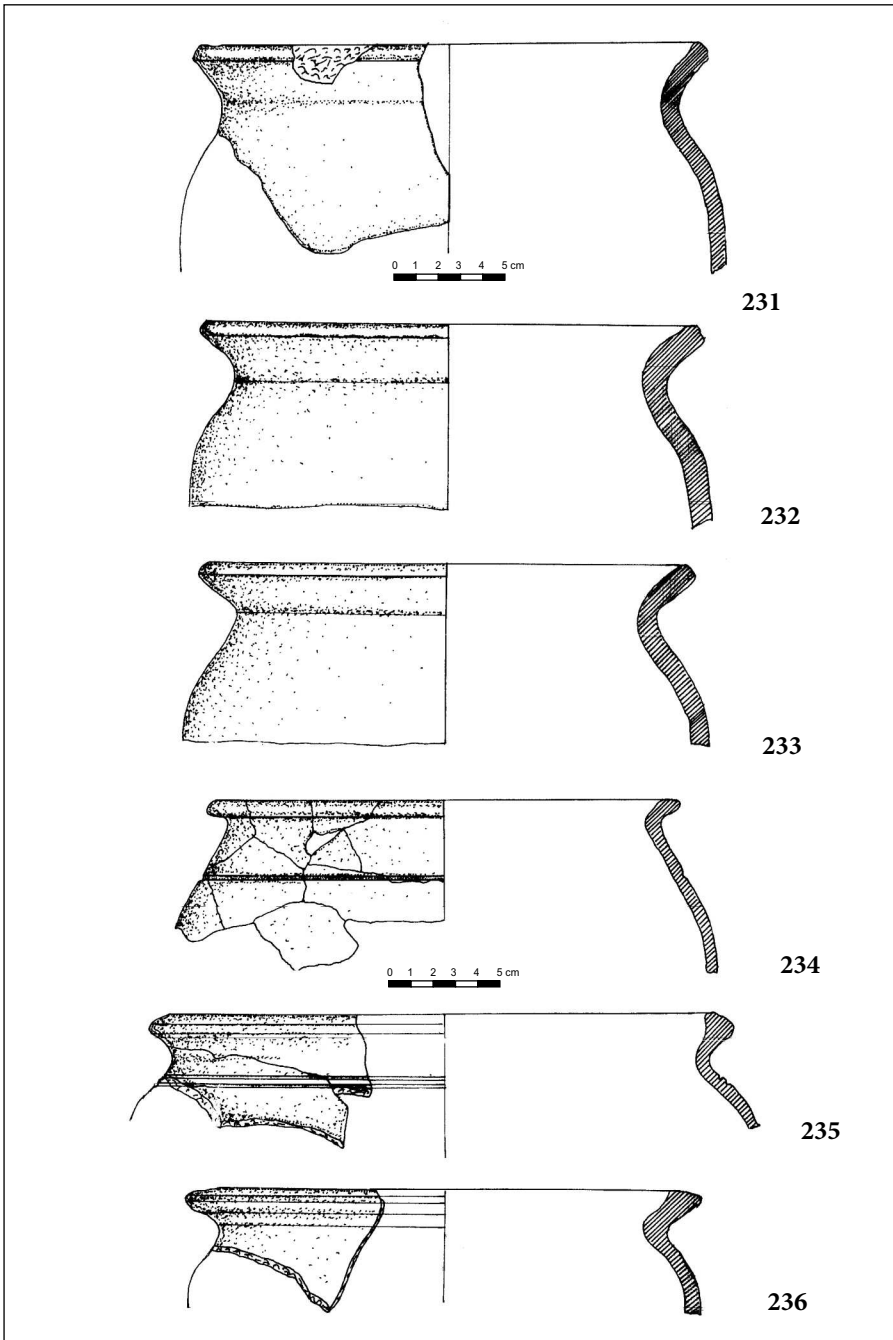
Pl. XLVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 209–214. Nivelul III.

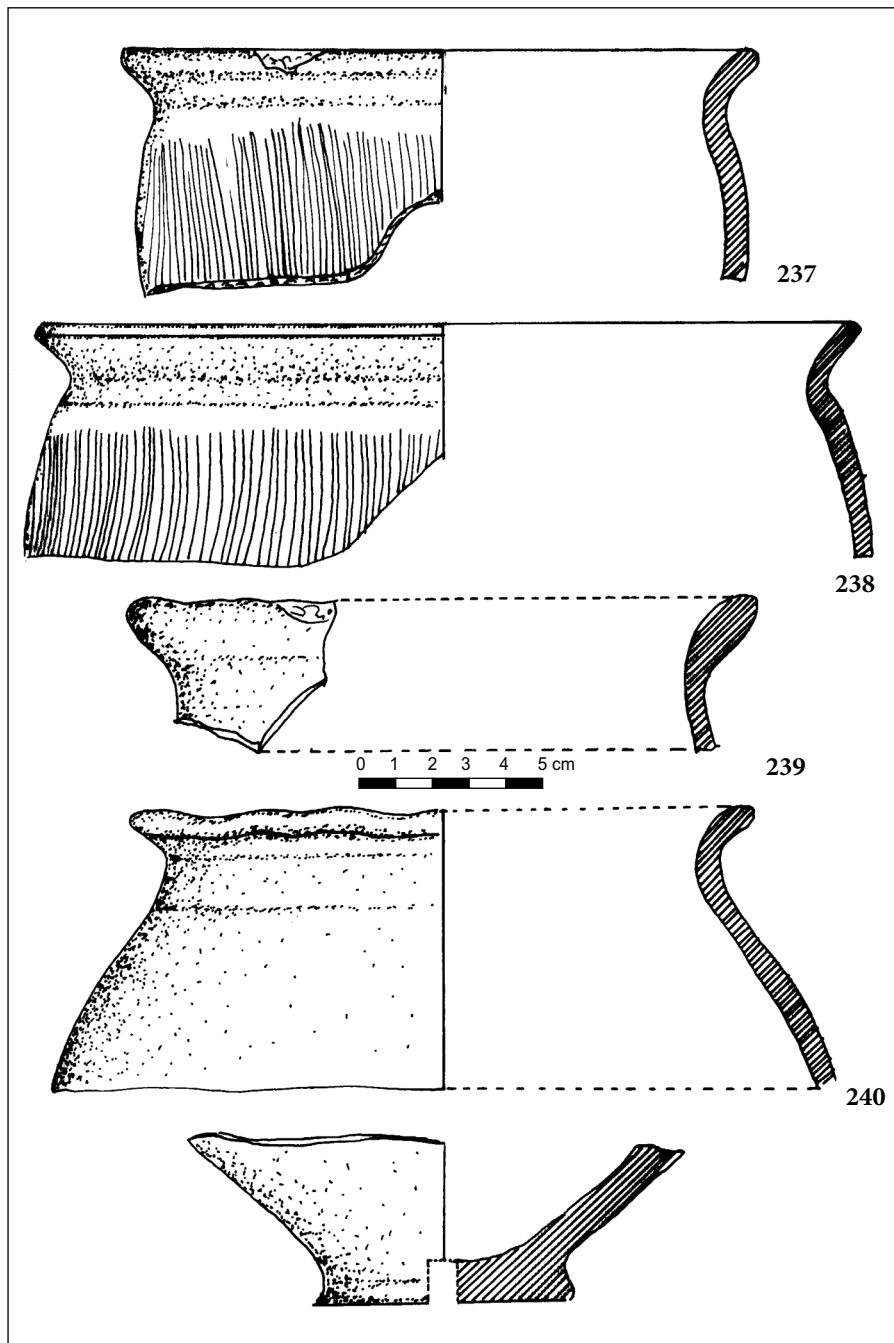
Pl. XLIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 215–220. Nivelul III.

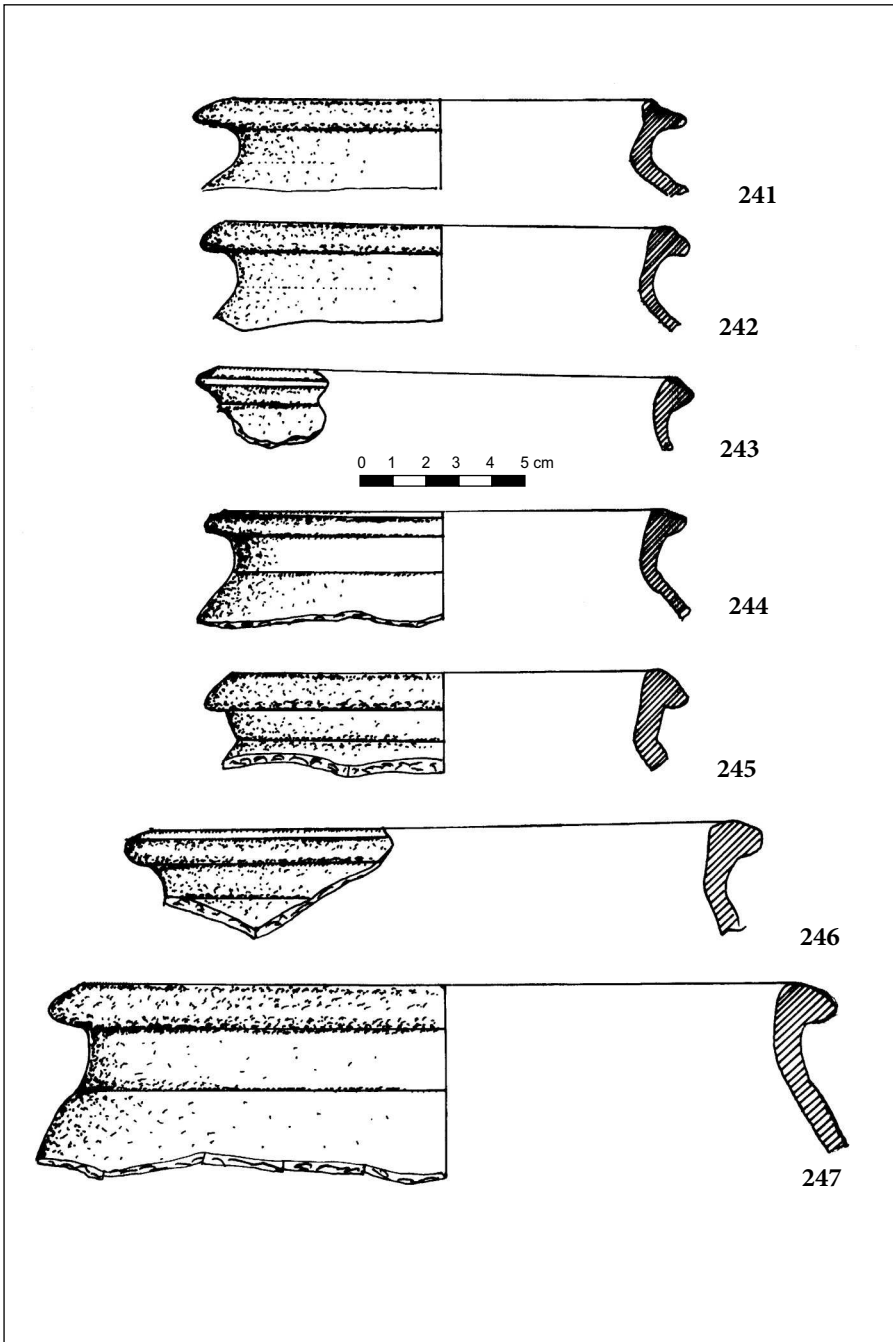
Pl. L. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 221–225. Nivelul III;
Oală borcan cu două toarte: 226. Nivelul III; Oale borcan lucrate
la roată: 227–230. Nivelul III.

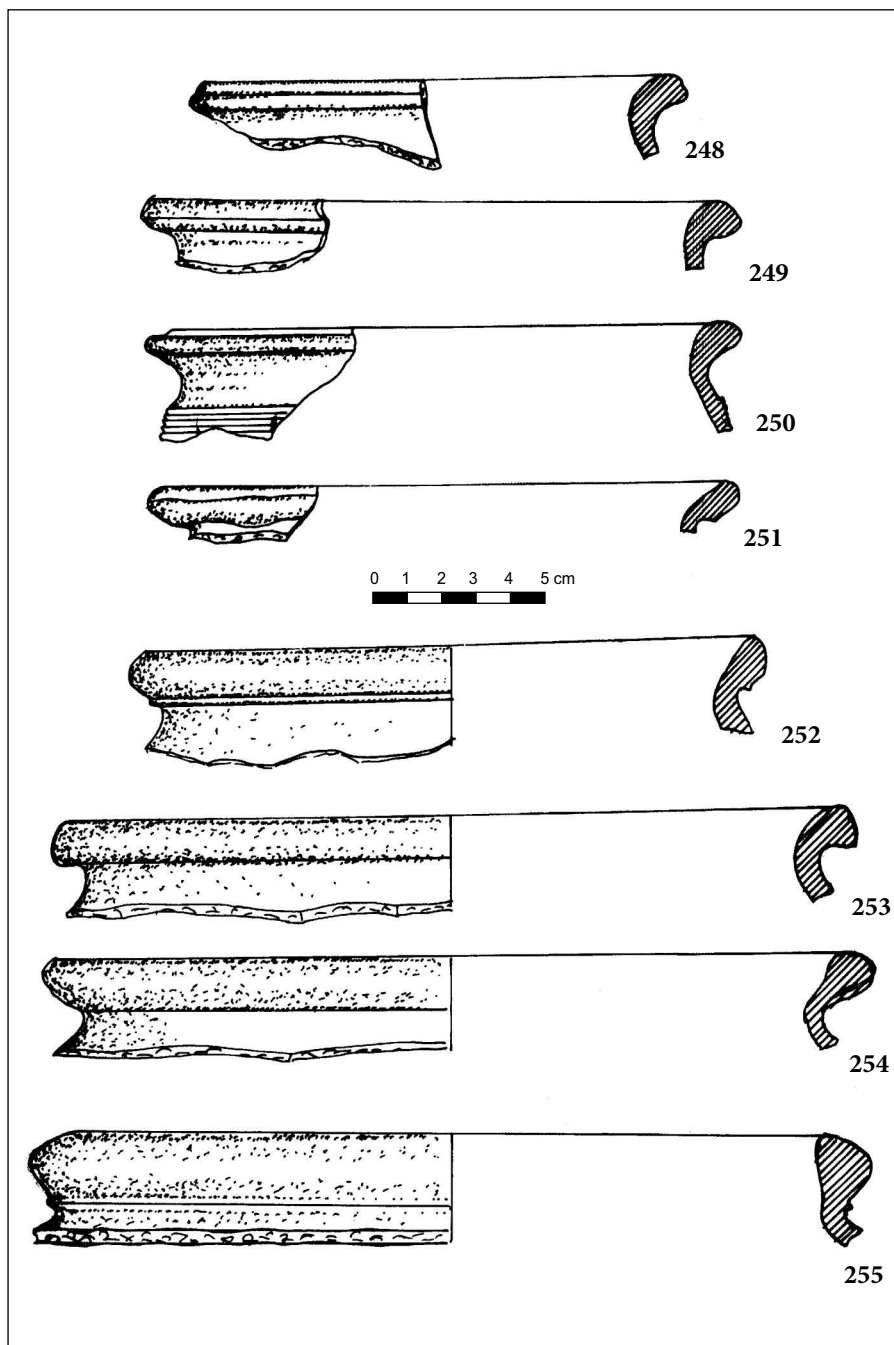
Pl. LI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate cu mâna: 231–233. Nivelul III;
Oale borcan lucrate la roată: 234–236. Nivelul III.

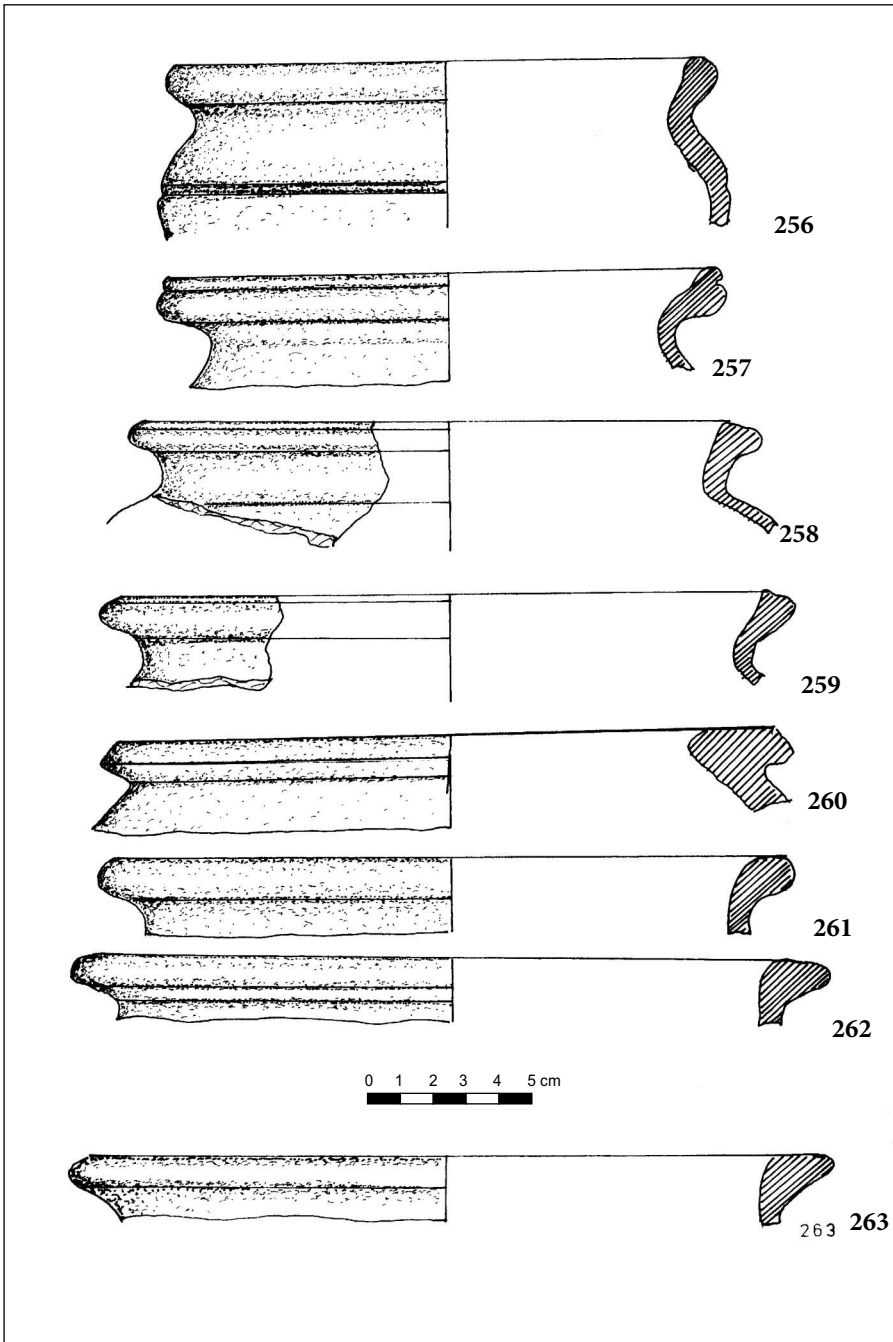
Pl. LII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate cu mâna: 237–240. Nivelul III.

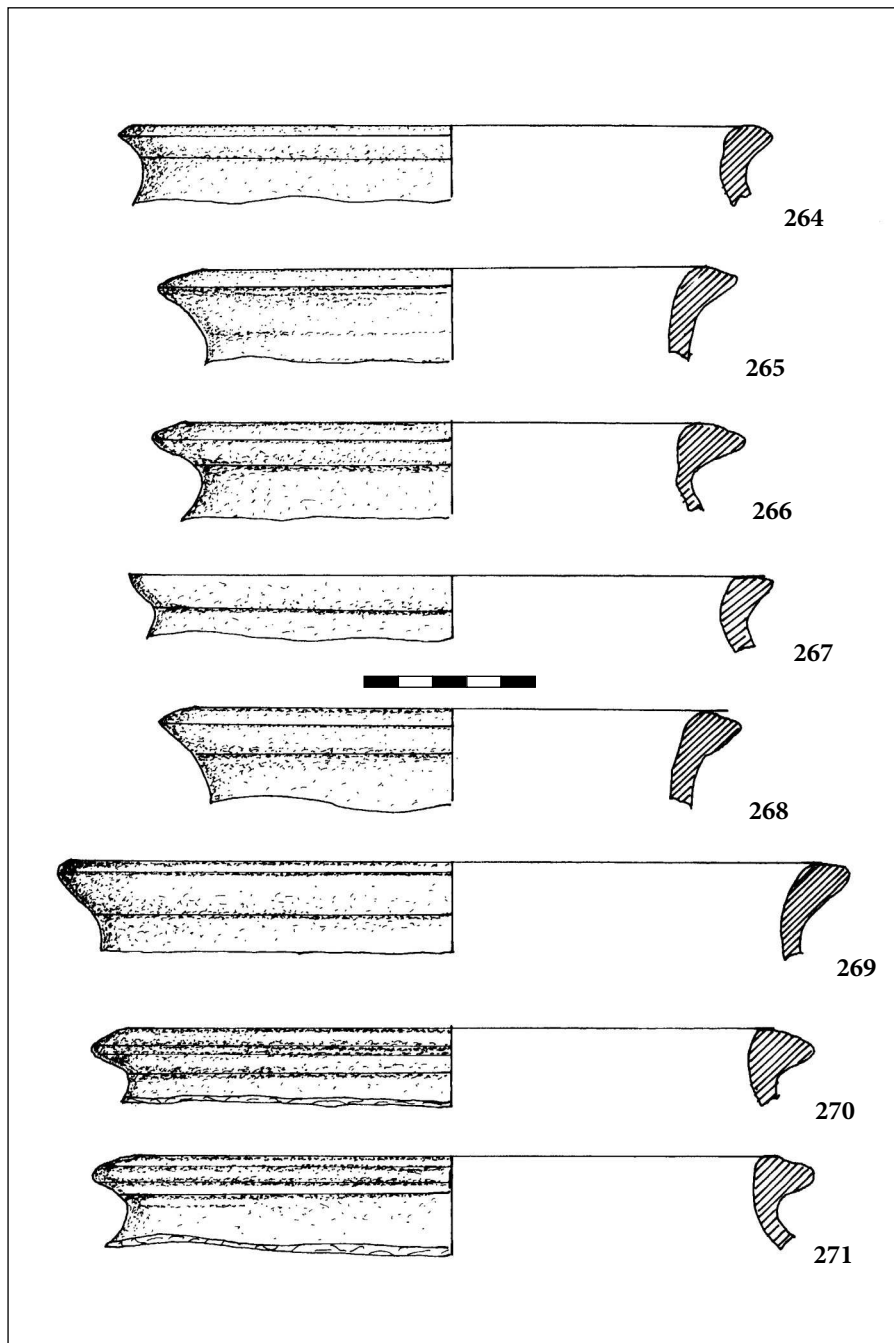
Pl. LIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 241–247. Nivelul IV.

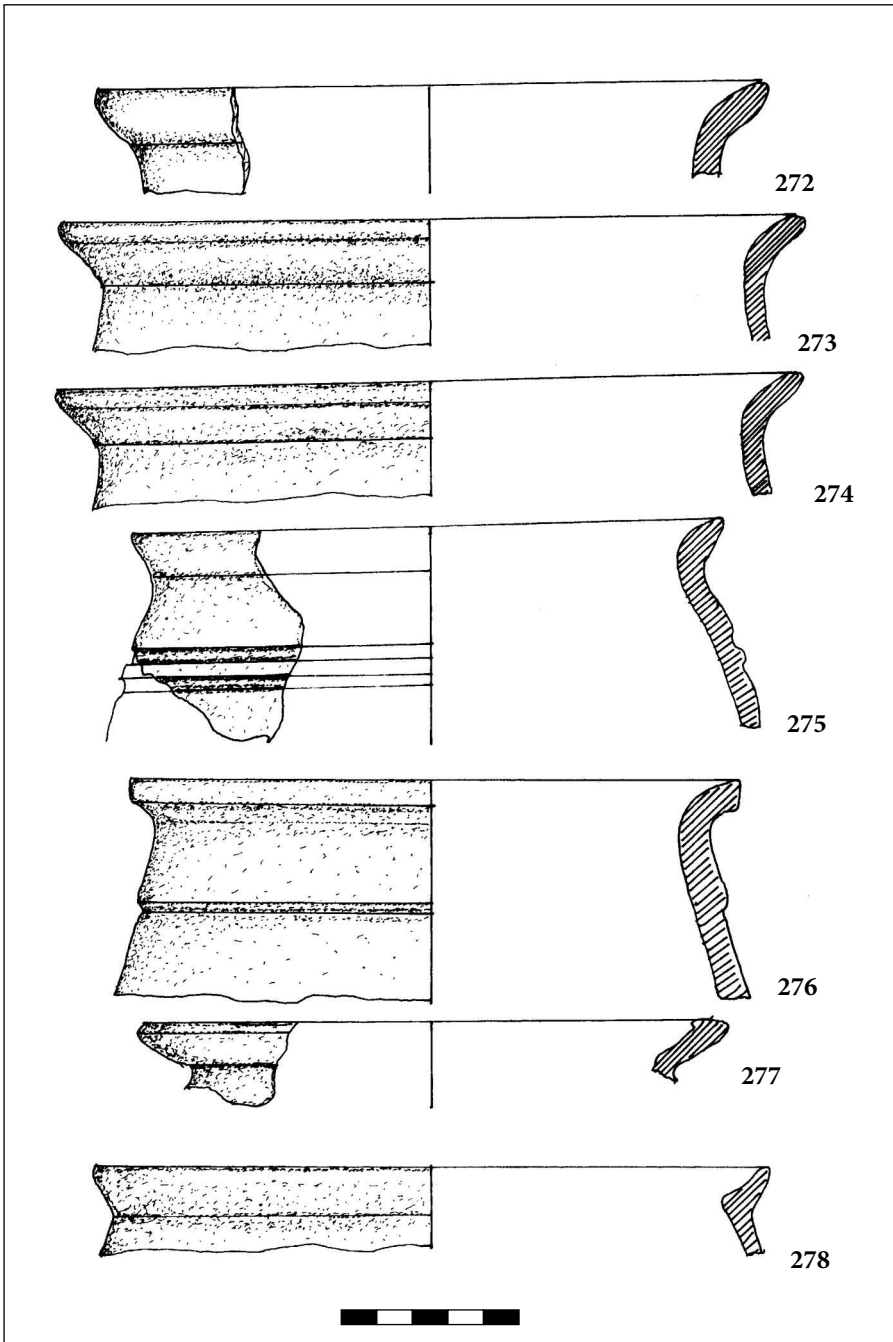
Pl. LIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 248–255. Nivelul IV.

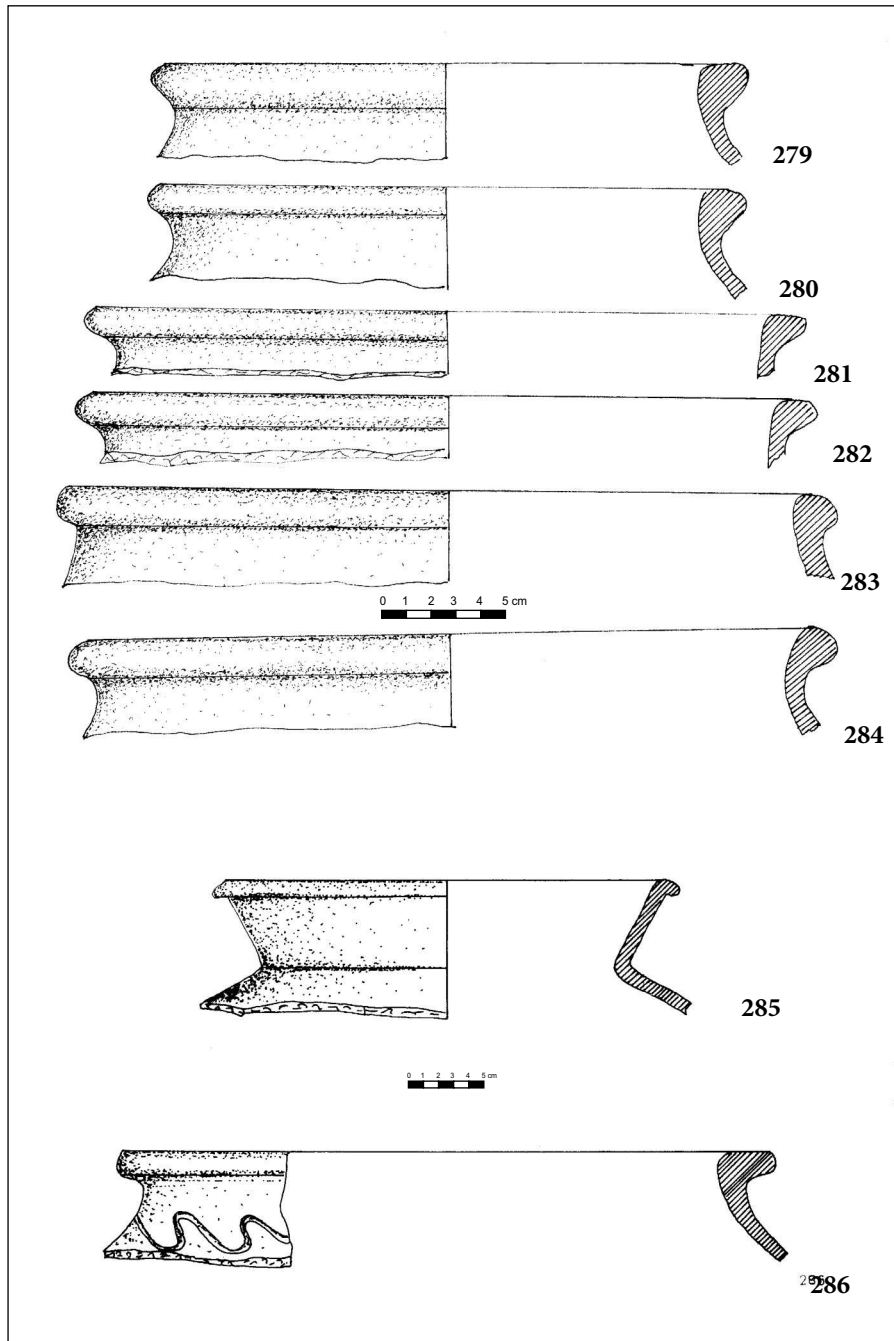
Pl. LV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 256–263. Nivelul IV.

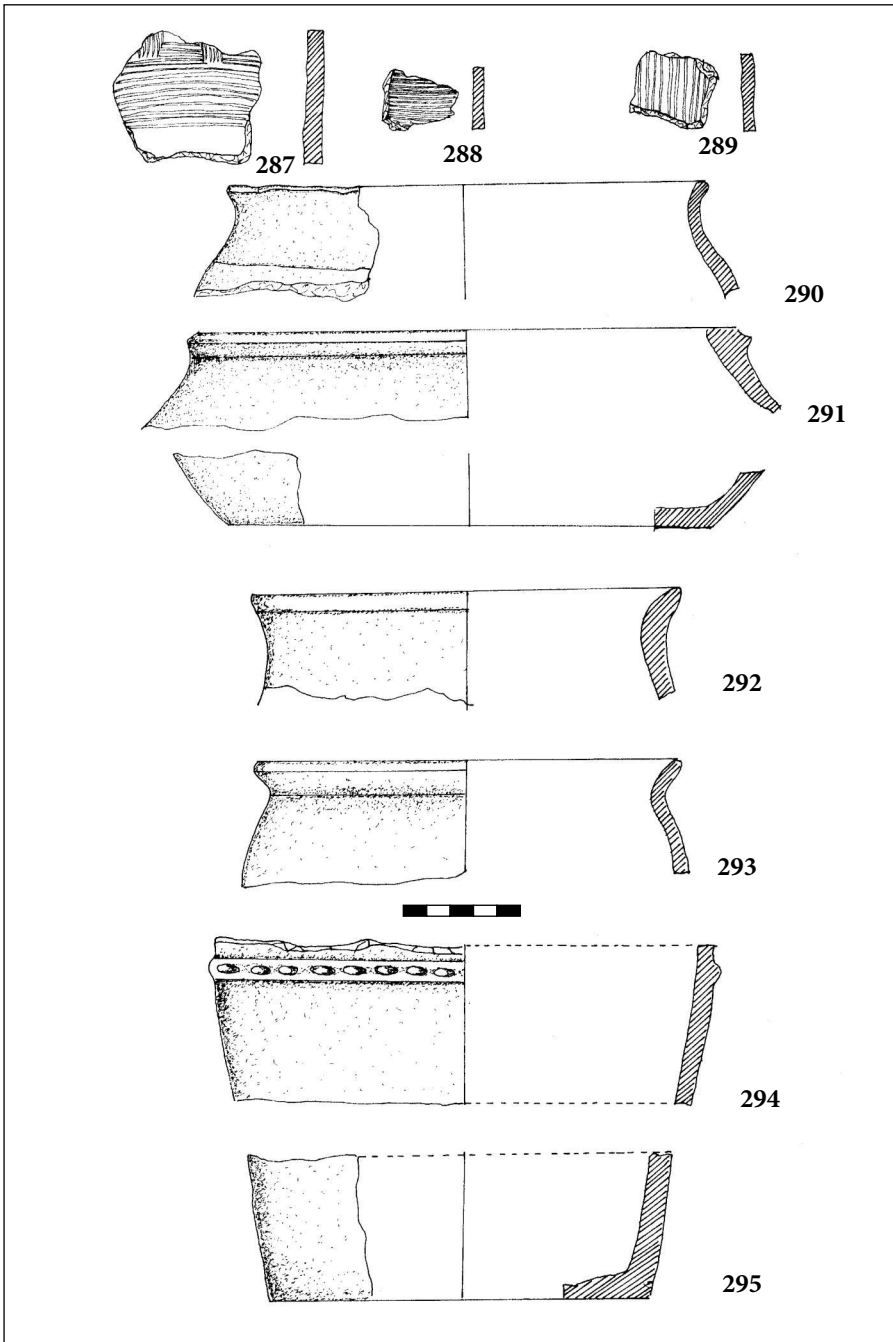
Pl. LVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 264–271. Nivelul IV.

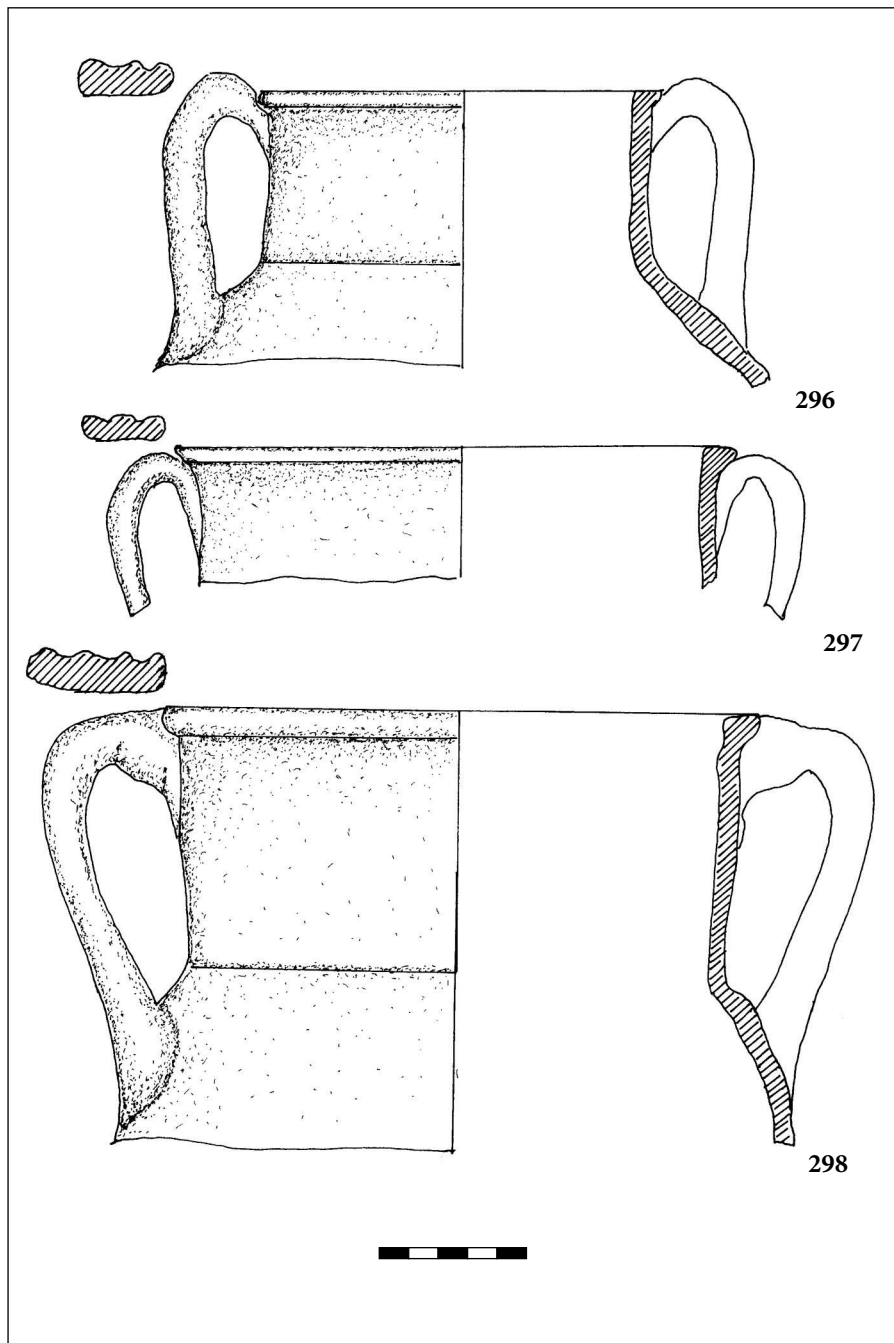
Pl. LVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 272–278. Nivelul IV.

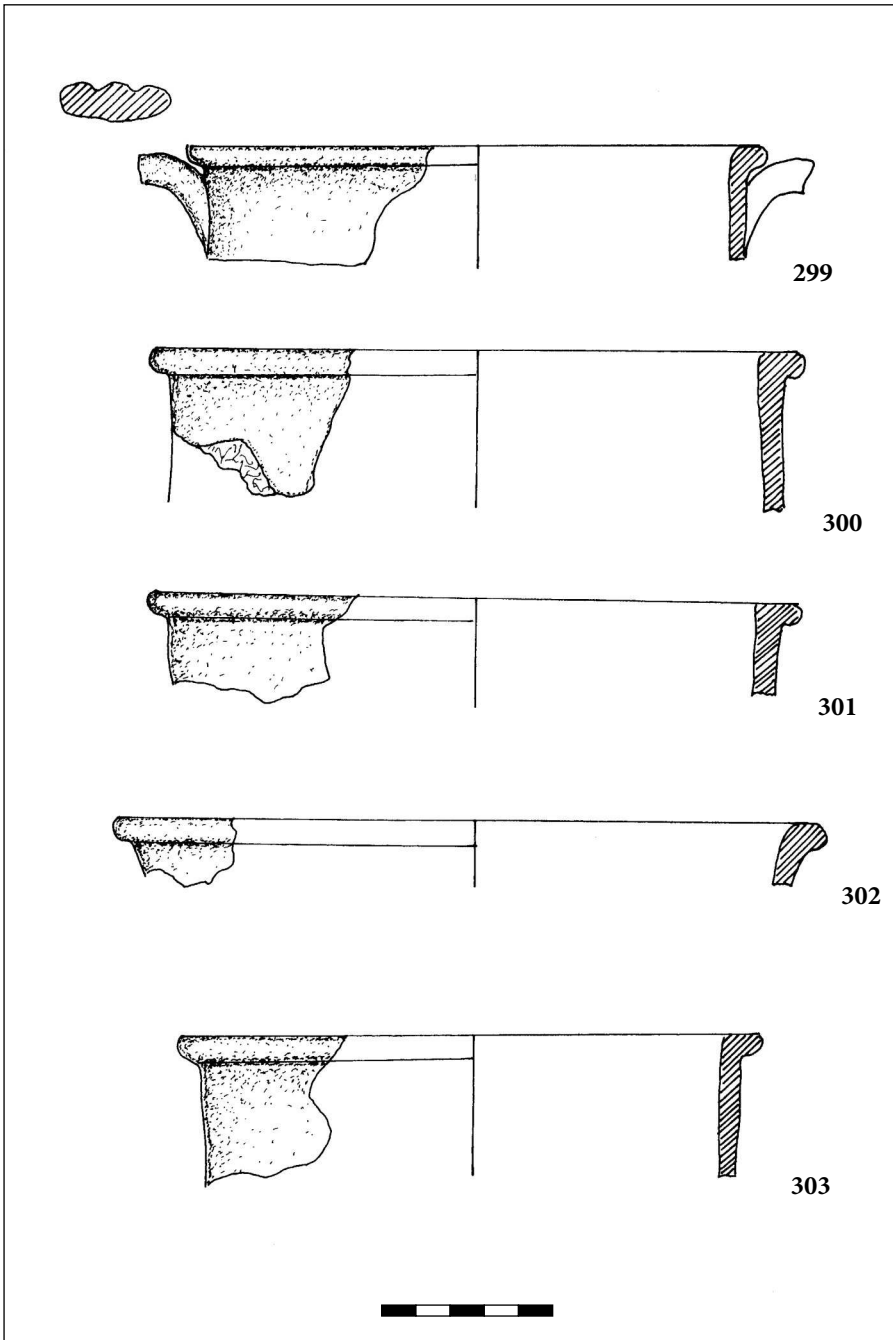
Pl. LVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate la roată: 279–286. Nivelul IV.

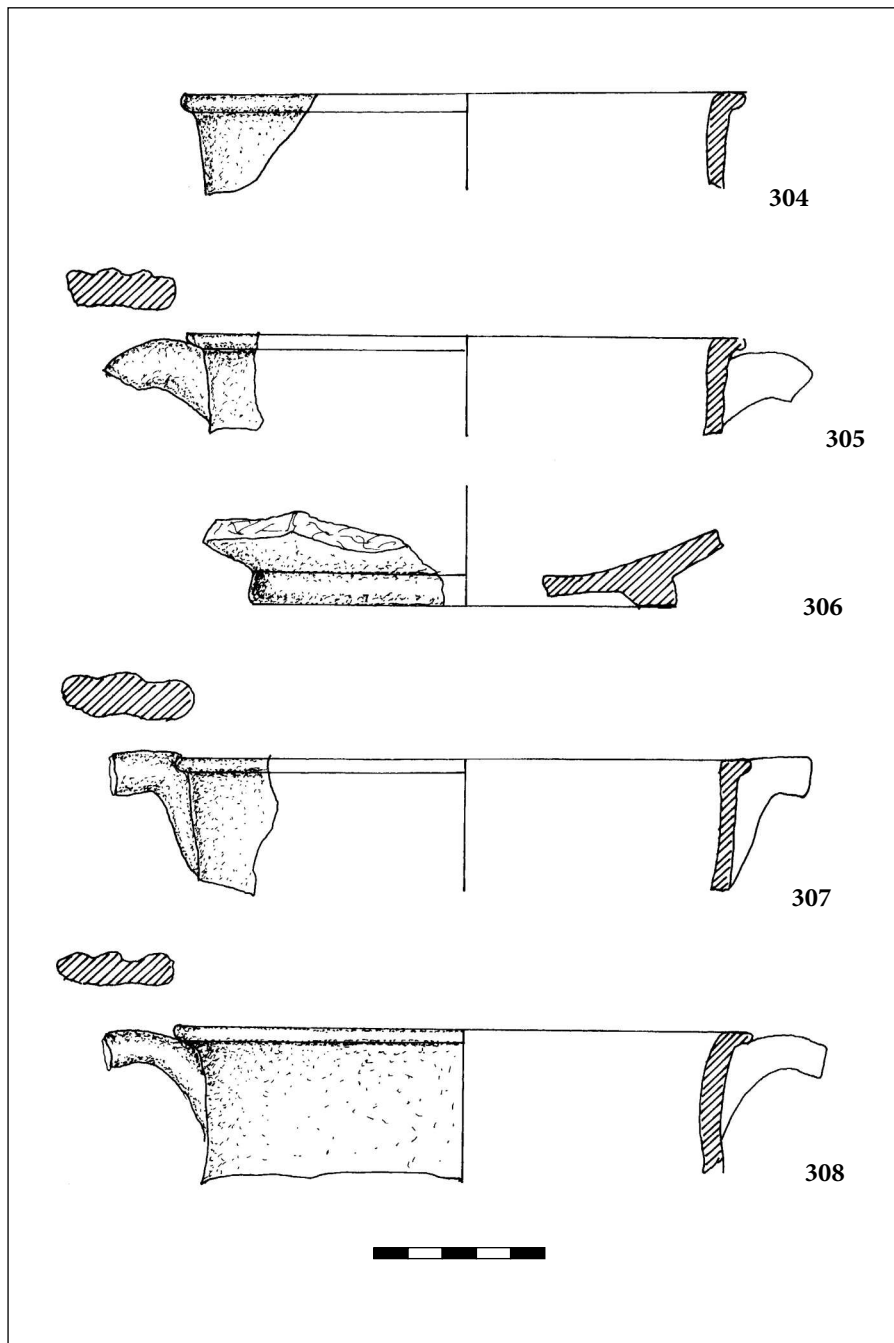
Pl. LIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan lucrate cu mâna: 287–295. Nivelul IV.

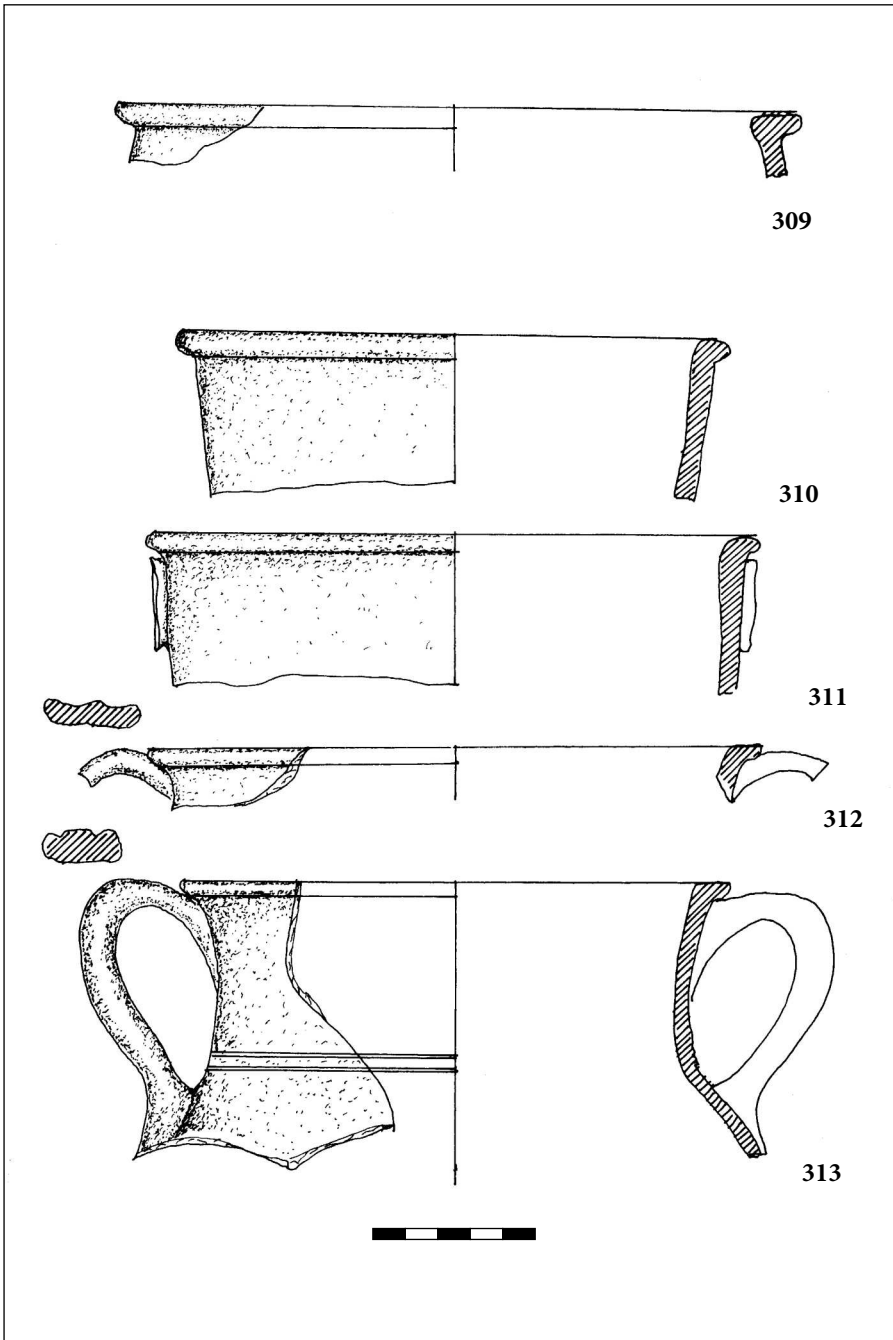
Pl. LX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan cu două toarte: 296–298. Nivelul I.

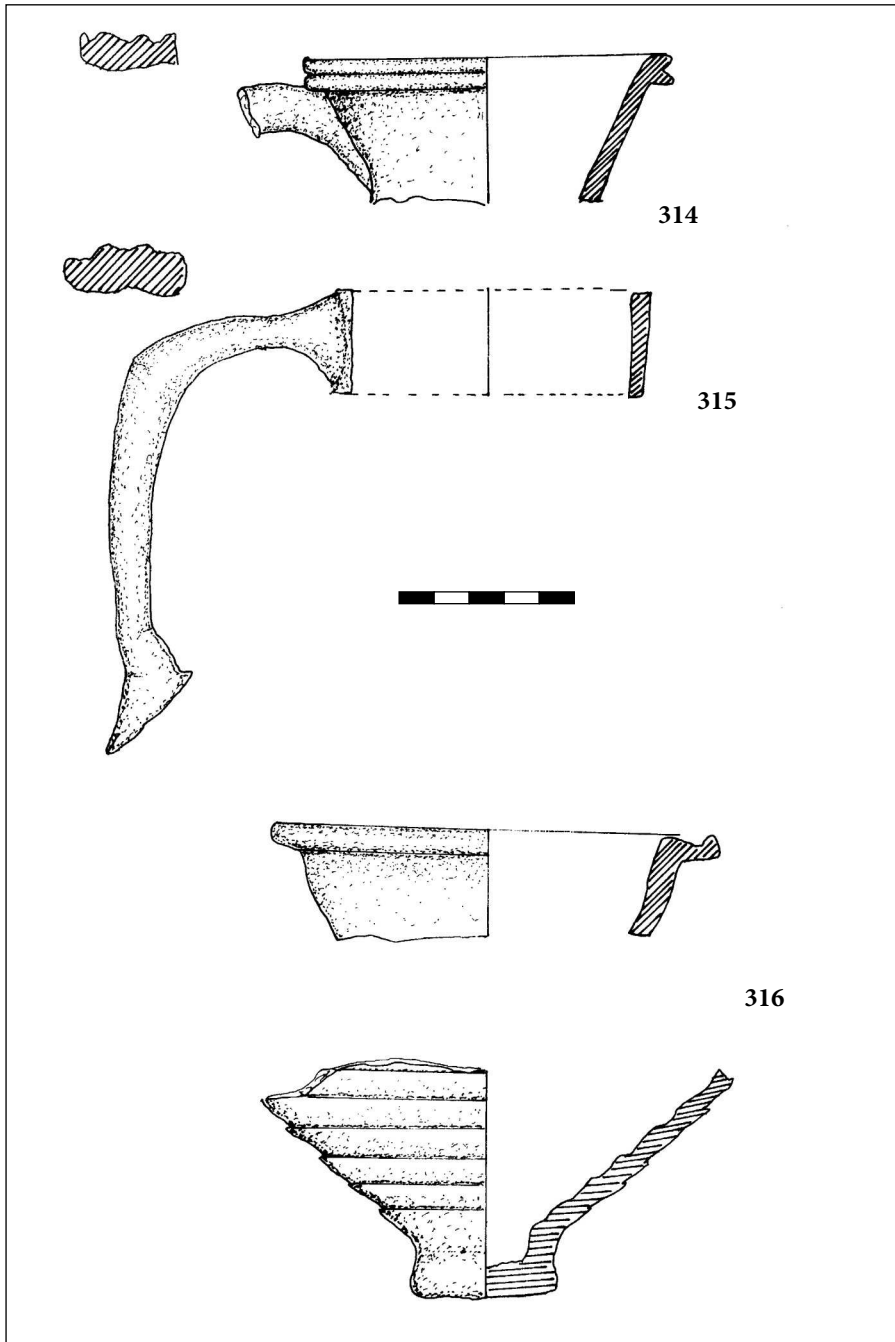
Pl. LXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan cu două toarte: 299–300. Nivelul II;
301–303. Nivelul III.

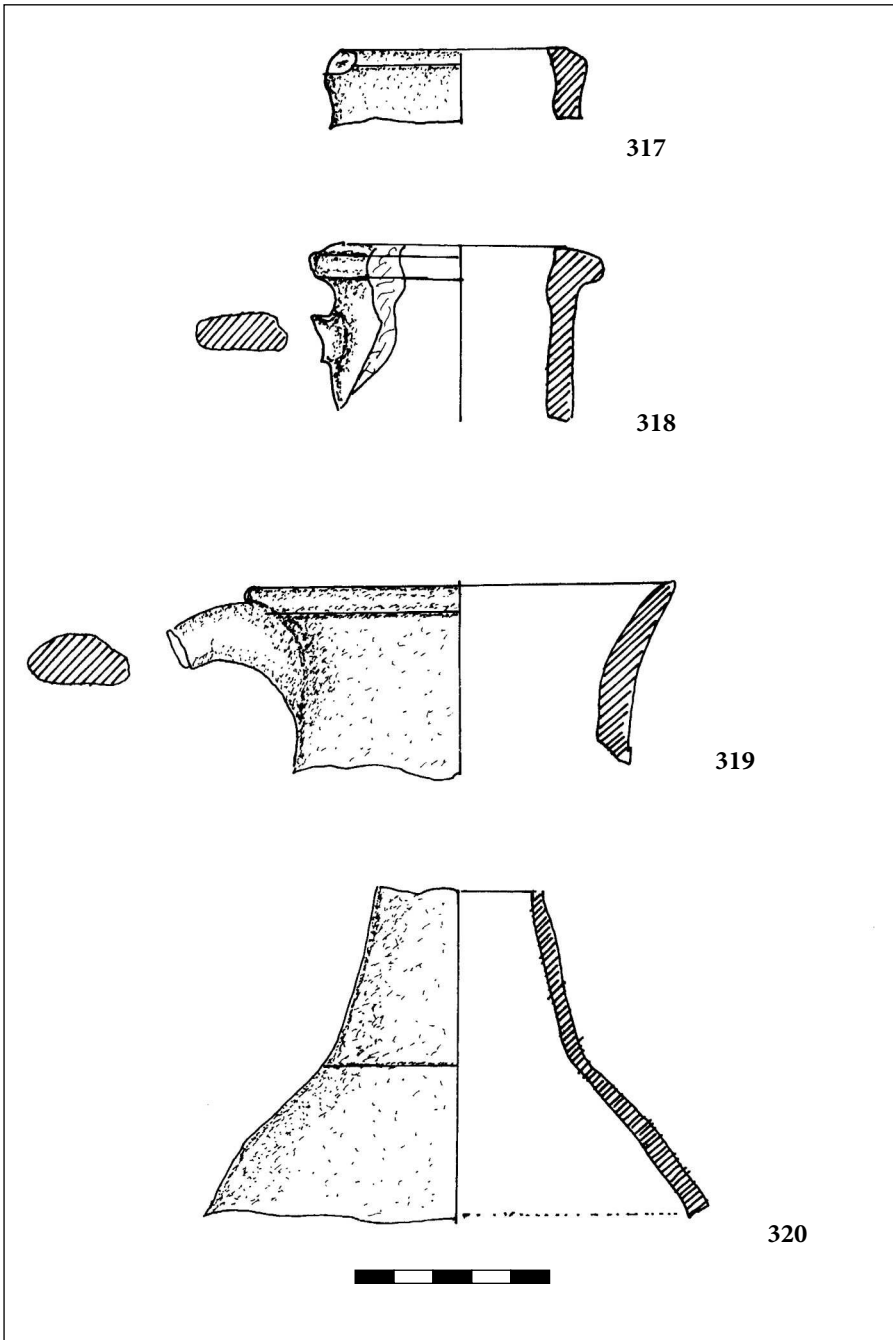
Pl. LXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan cu două toarte: 304–308. Nivelul III.

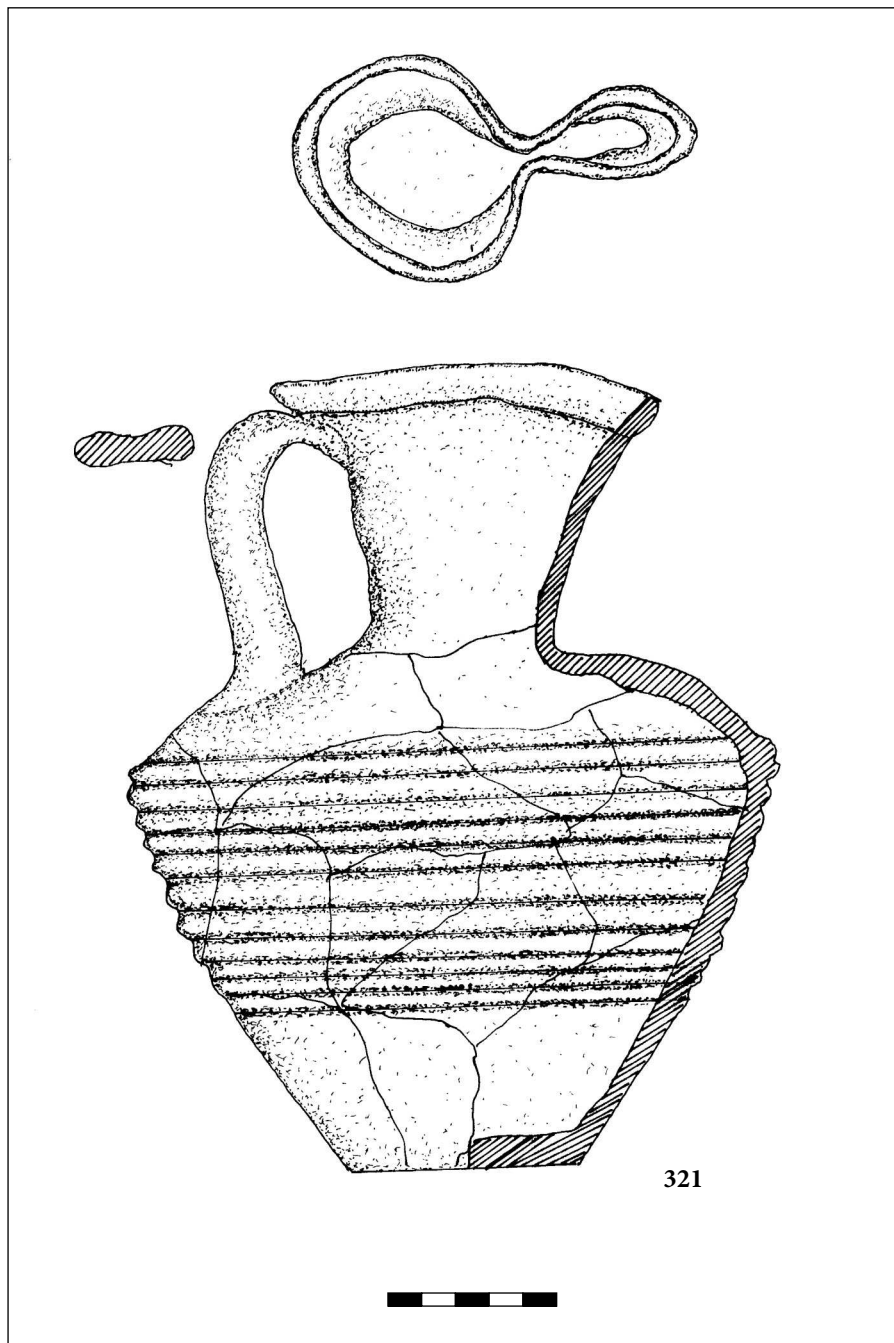
Pl. LXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Oale borcan cu două toarte: 309–313. Nivelul IV.

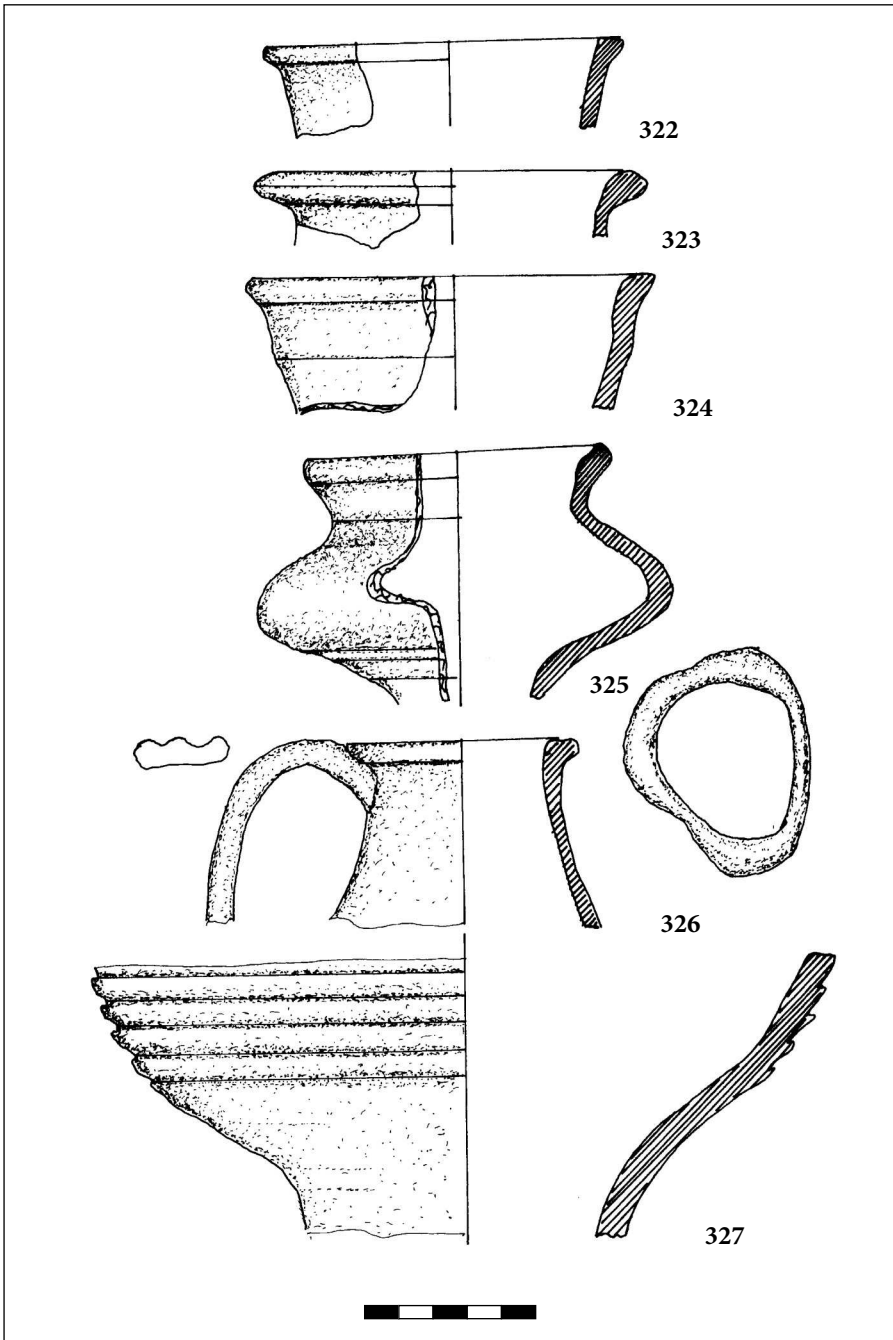
Pl. LXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcioare: 314–316. Nivelul I.

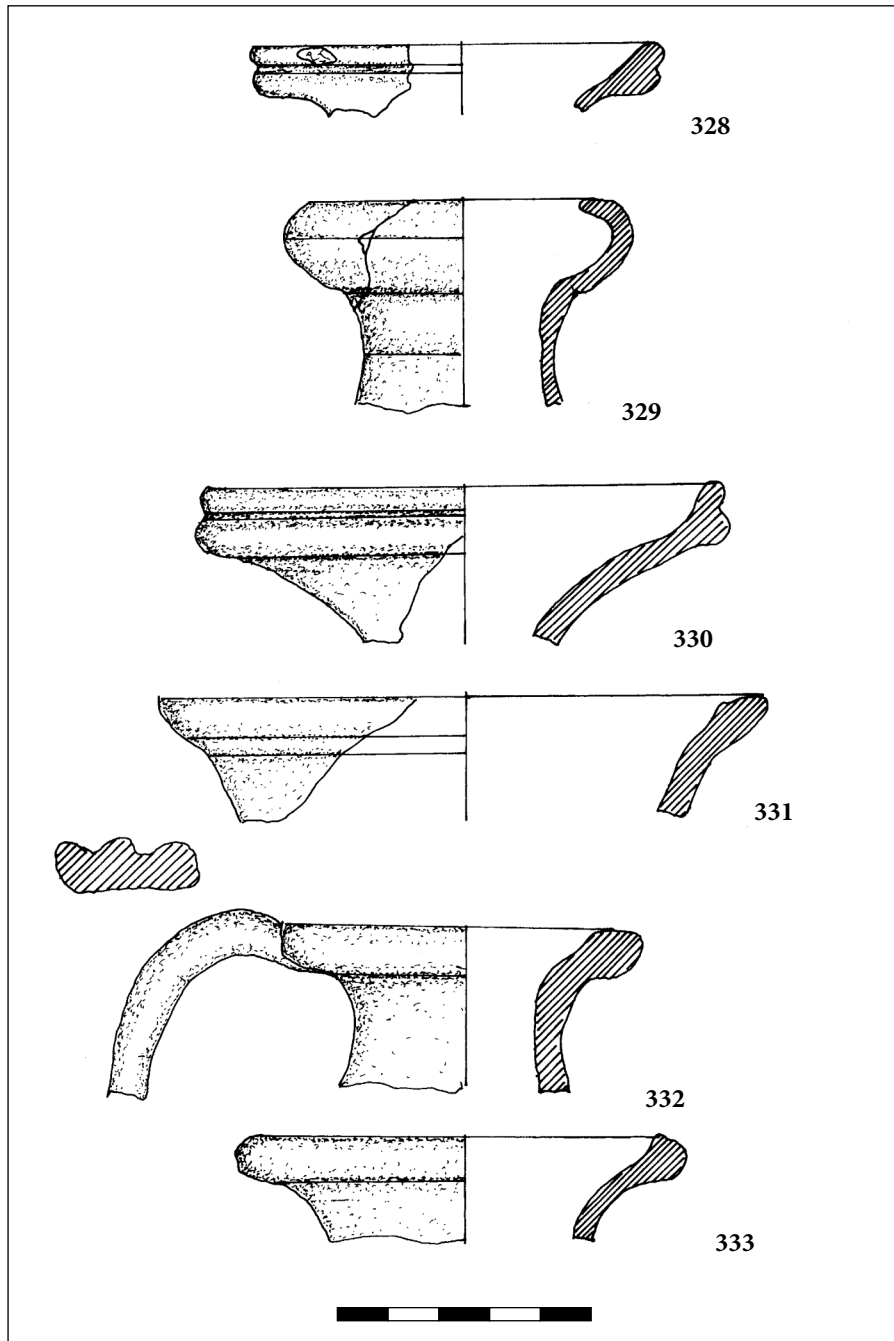
Pl. LXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcioare: 317–318. Nivelul I;
319. Nivelul II; 320. Nivelul I.

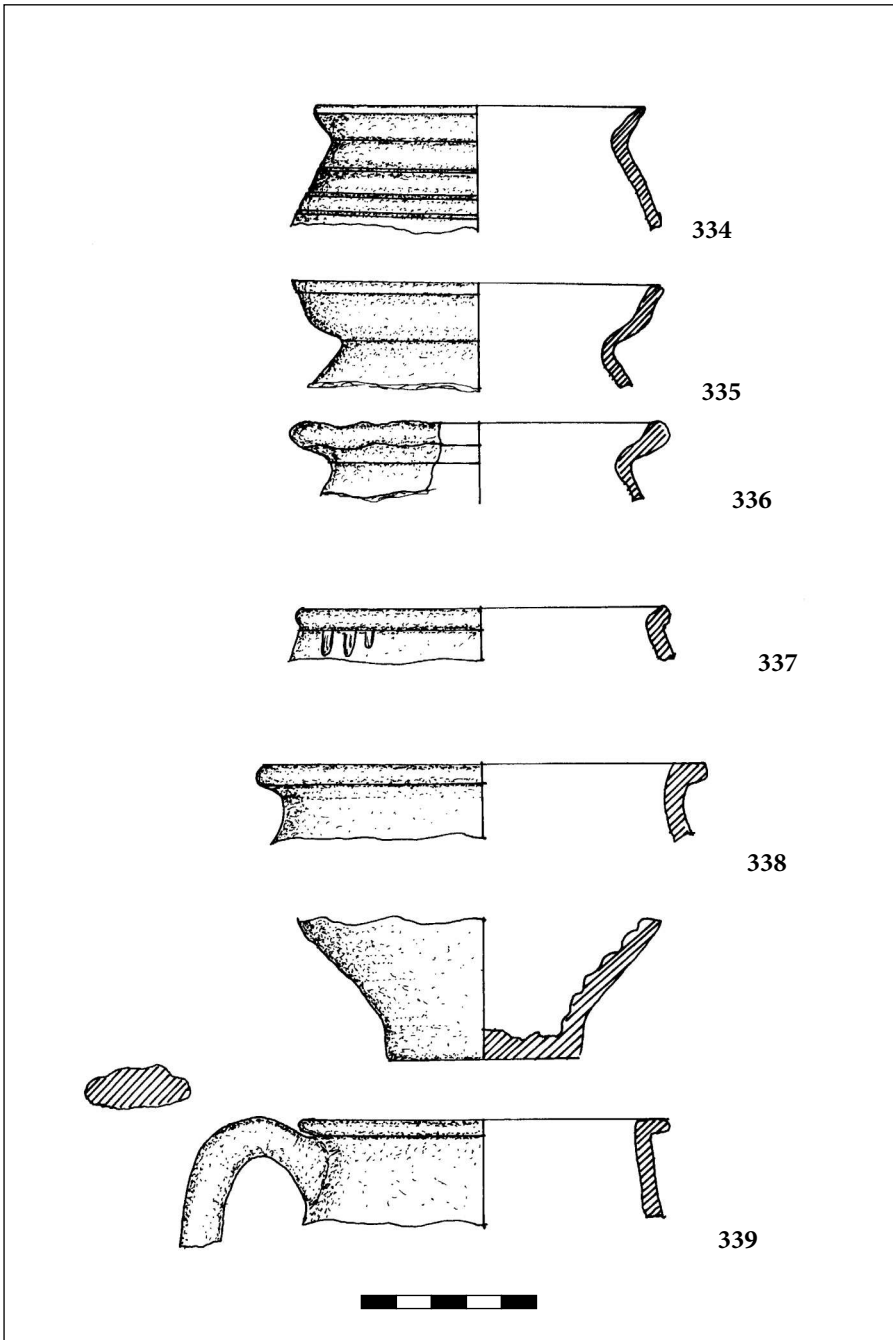
Pl. LXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcior: 321. Nivelul II.

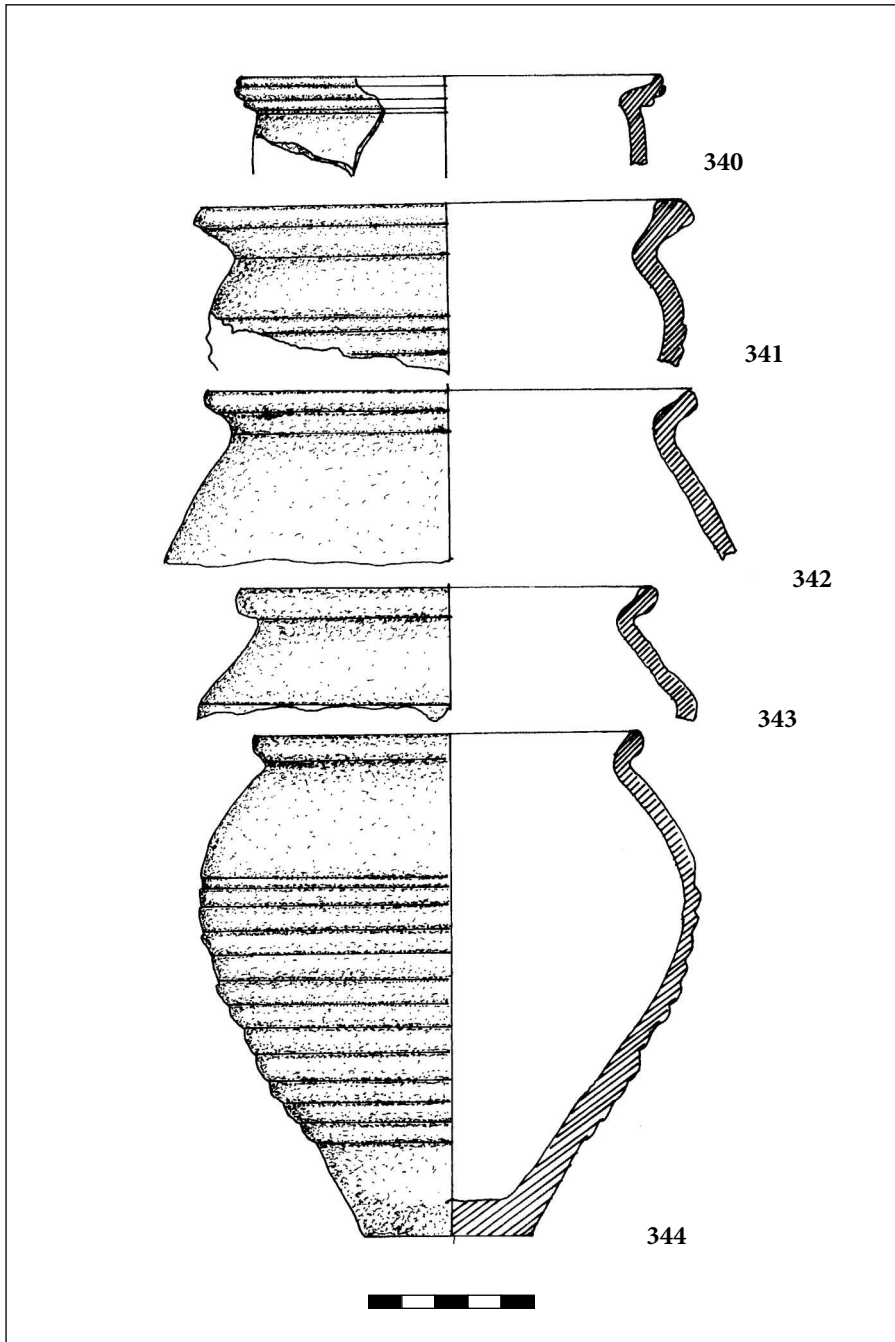
Pl. LXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcioare: 322–327. Nivelul II.

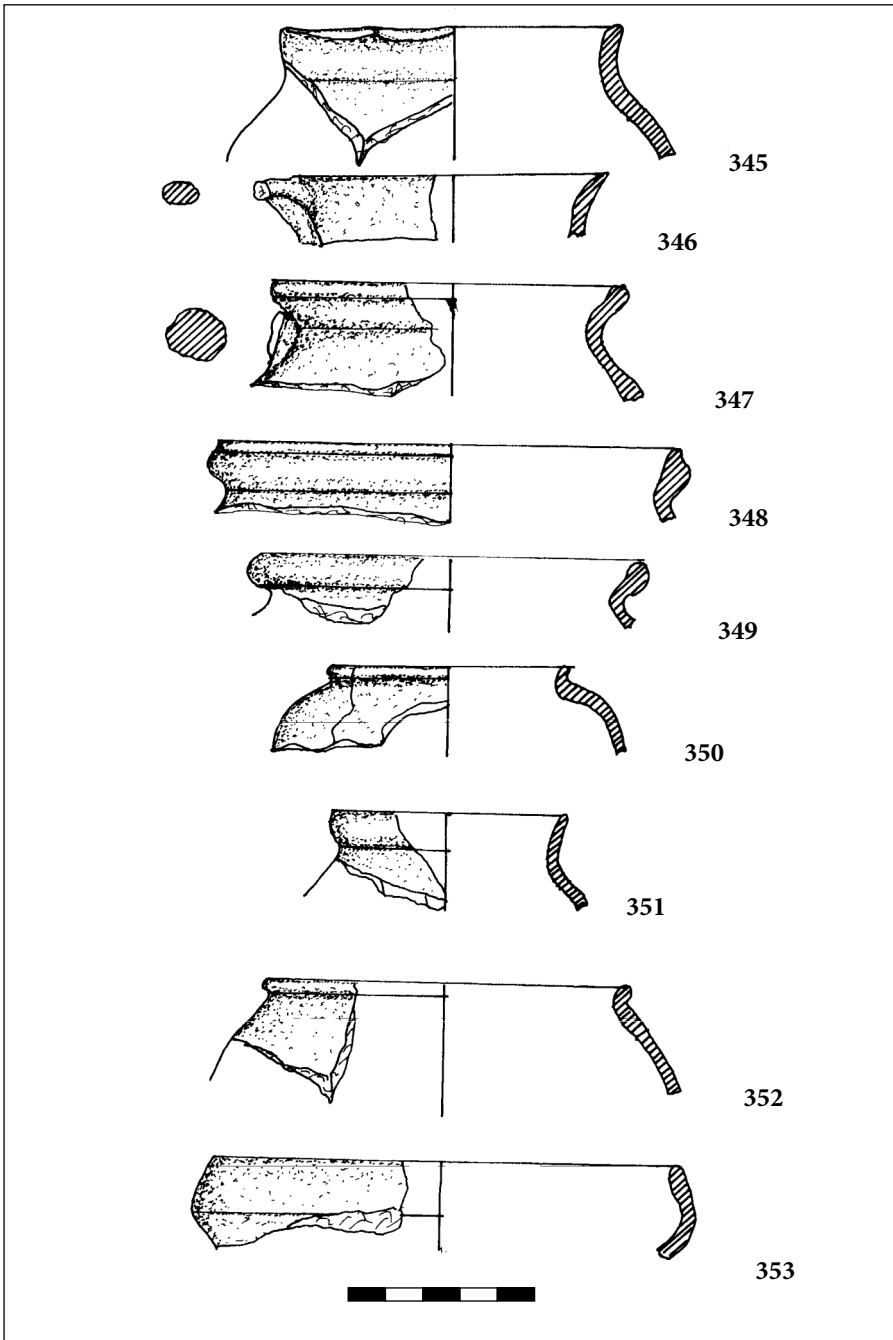
Pl. LXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Urcioare: 328. Nivelul II;
329–330. Nivelul III. 331–333. Nivelul IV.

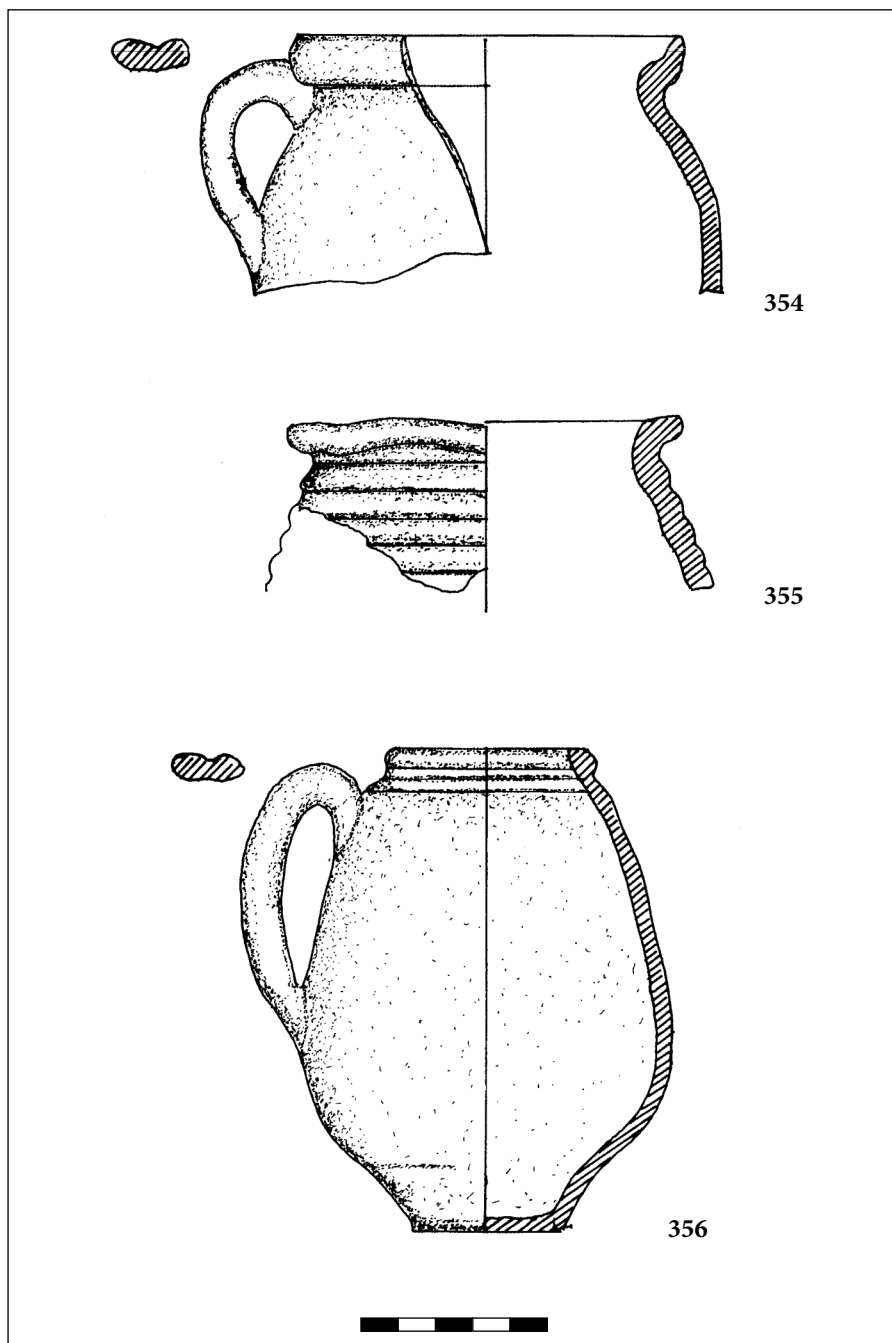
Pl. LXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 334–339. Nivelul I.

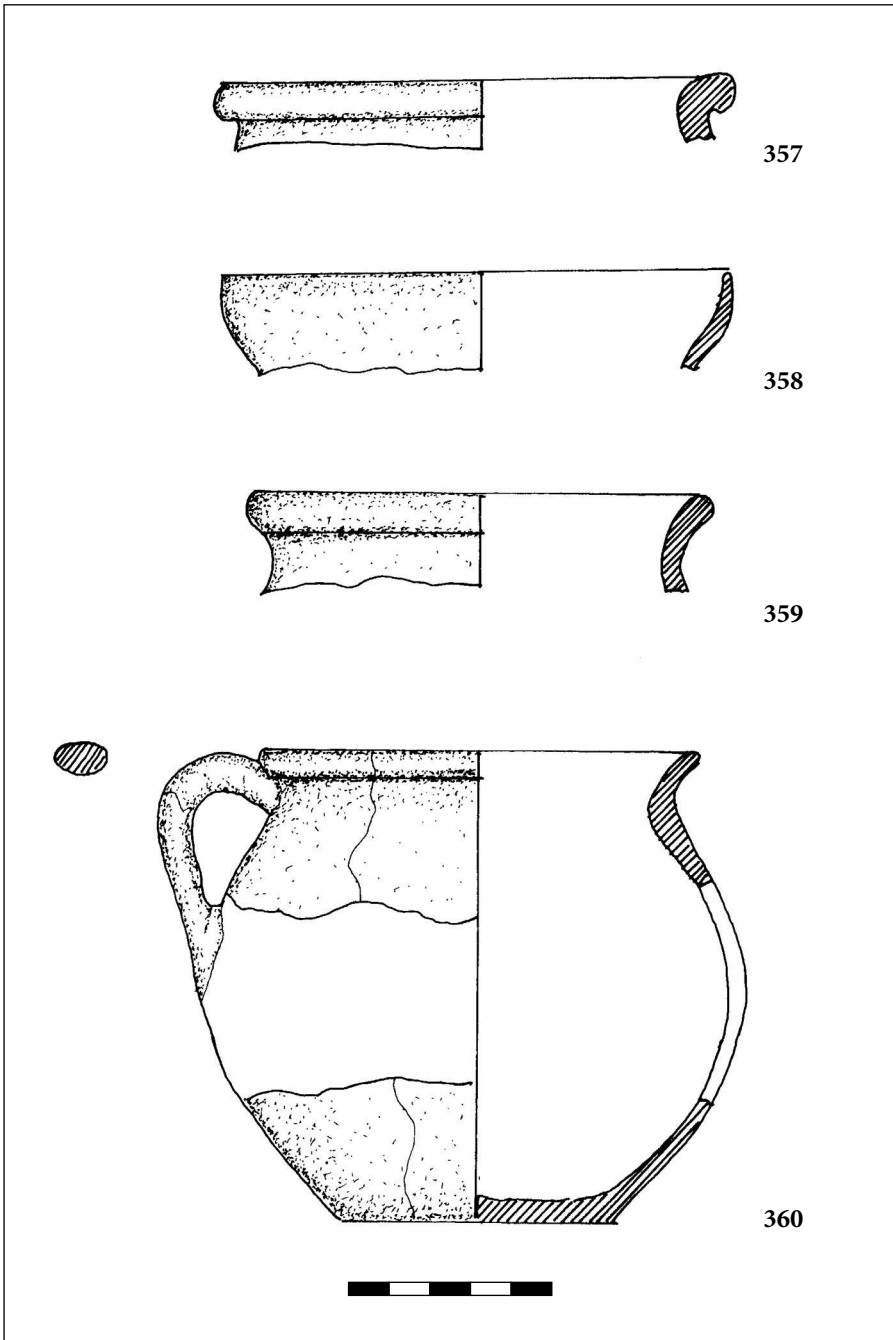
Pl. LXX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 340–344. Nivelul I.

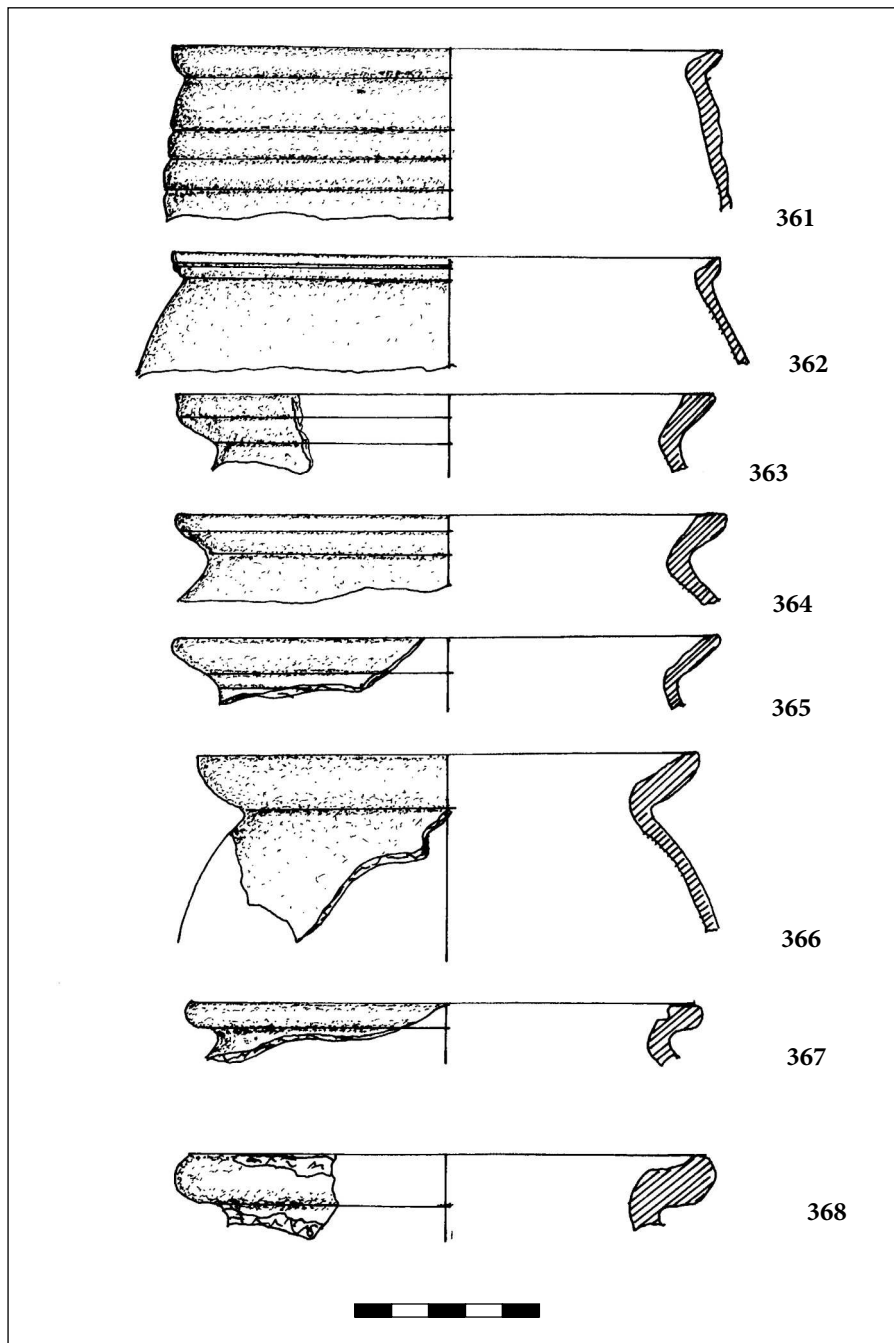
Pl. LXXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 345–353. Nivelul II.

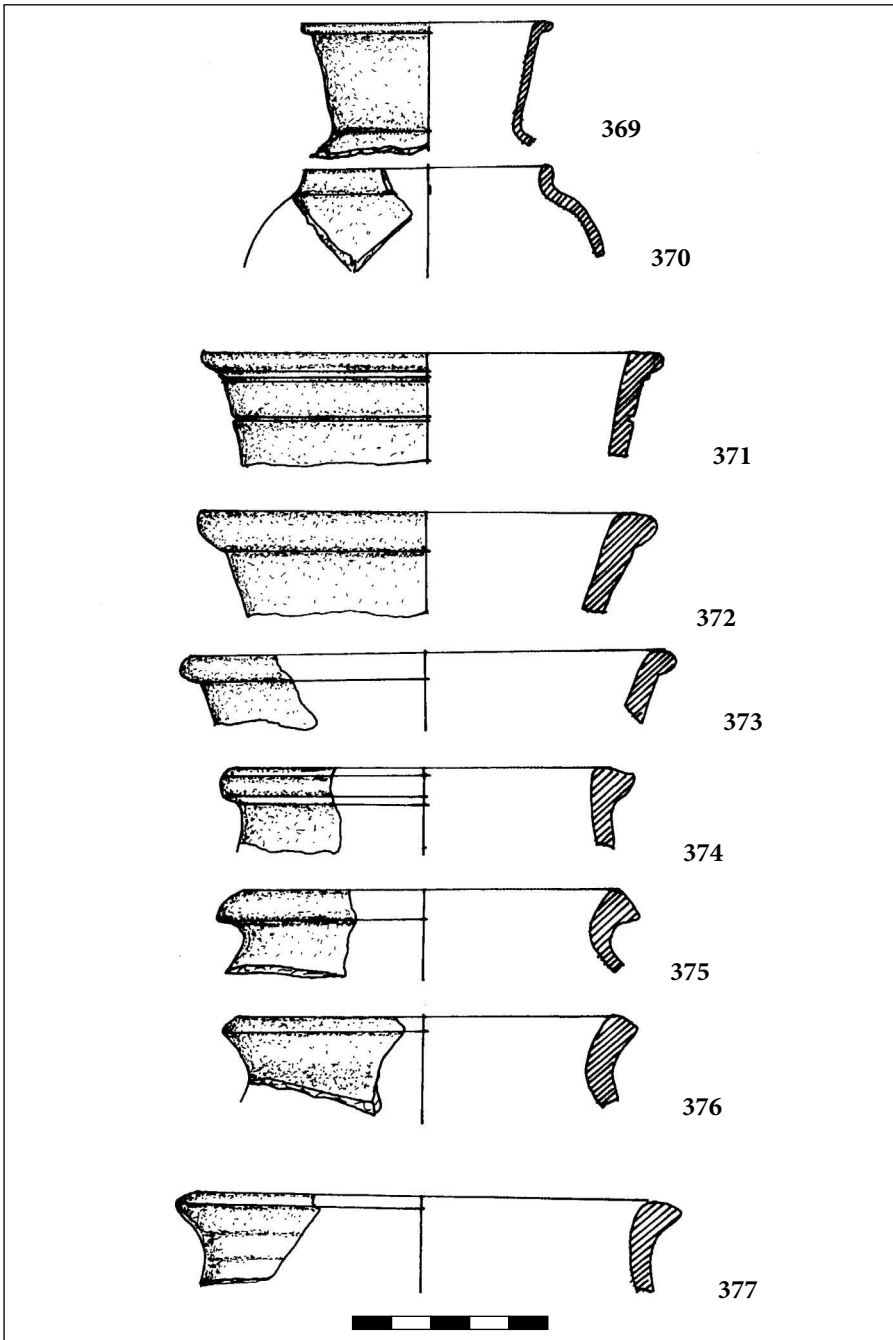
Pl. LXXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 354–356. Nivelul II.

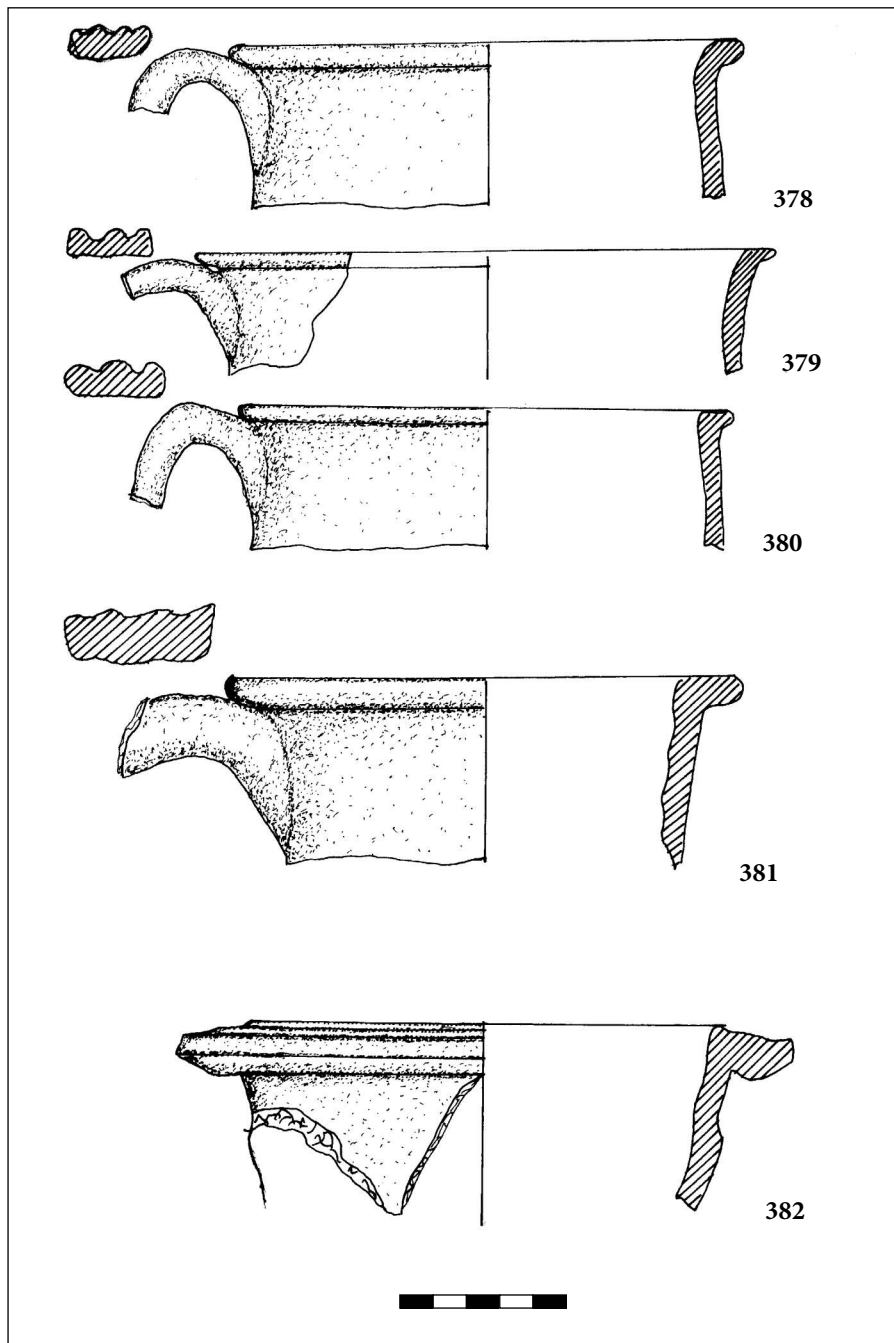
Pl. LXXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”.Cănițe: 357–360. Nivelul III.

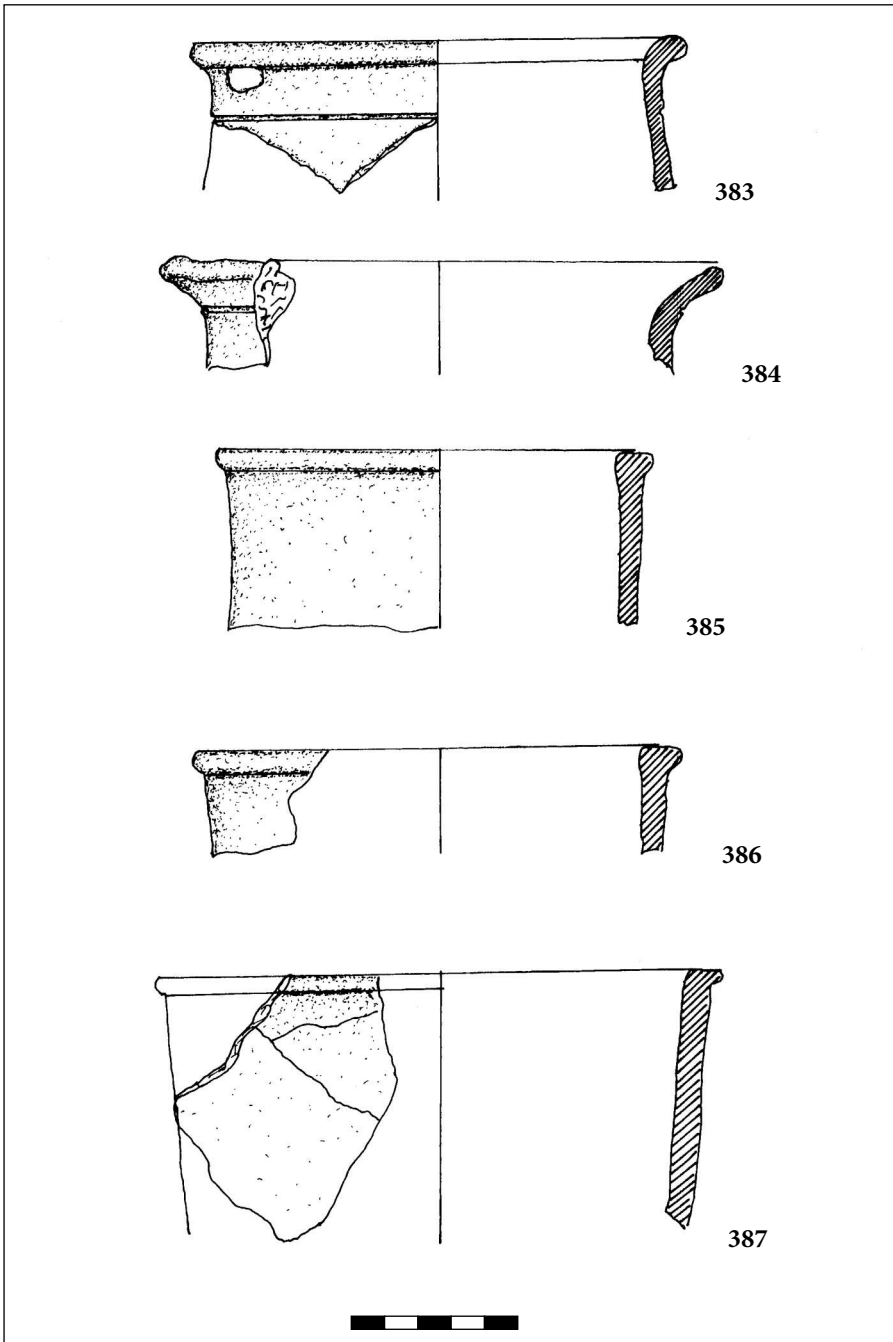
Pl. LXXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 361–368. Nivelul IV.

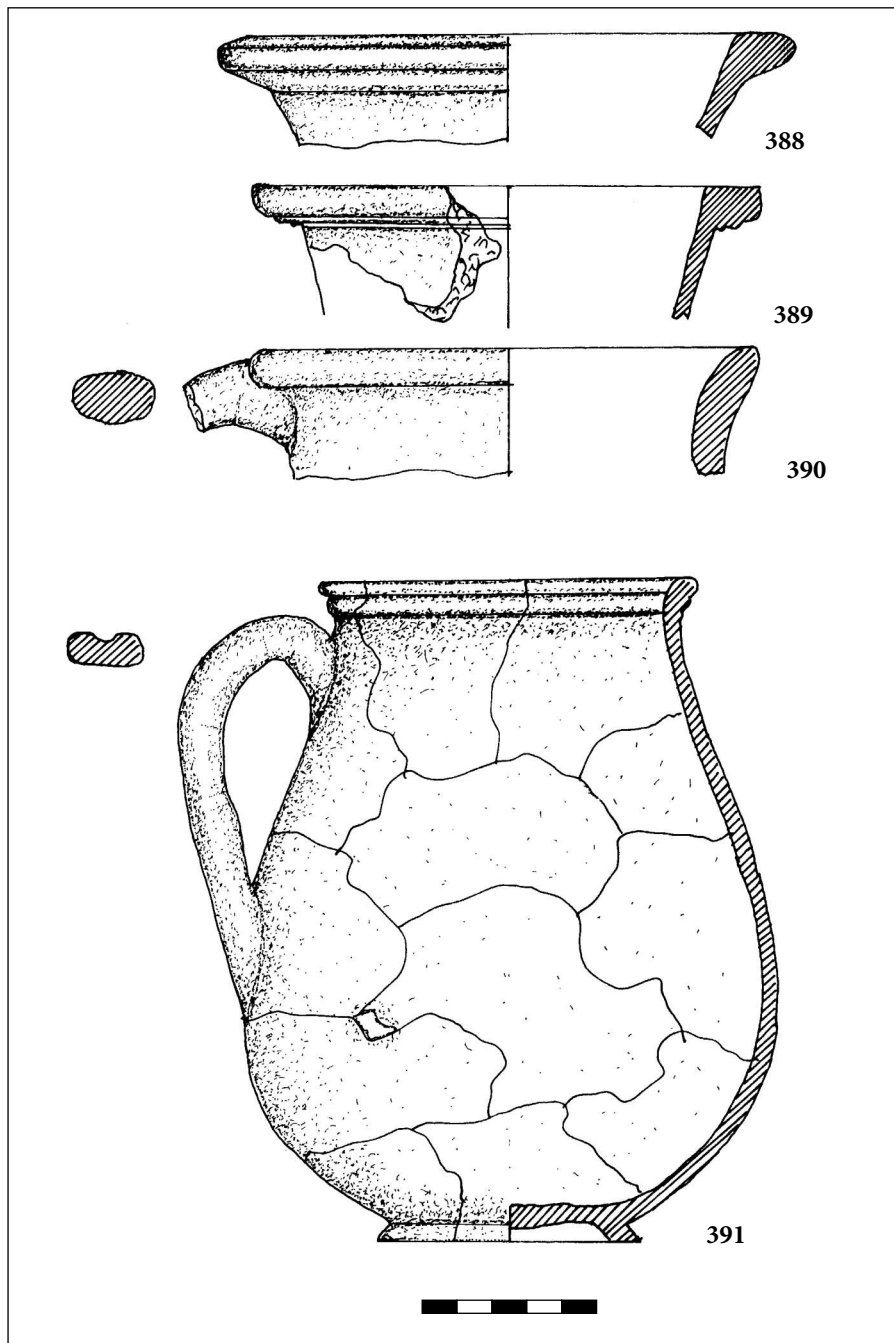
Pl. LXXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Cănițe: 369–377. Nivelul IV.

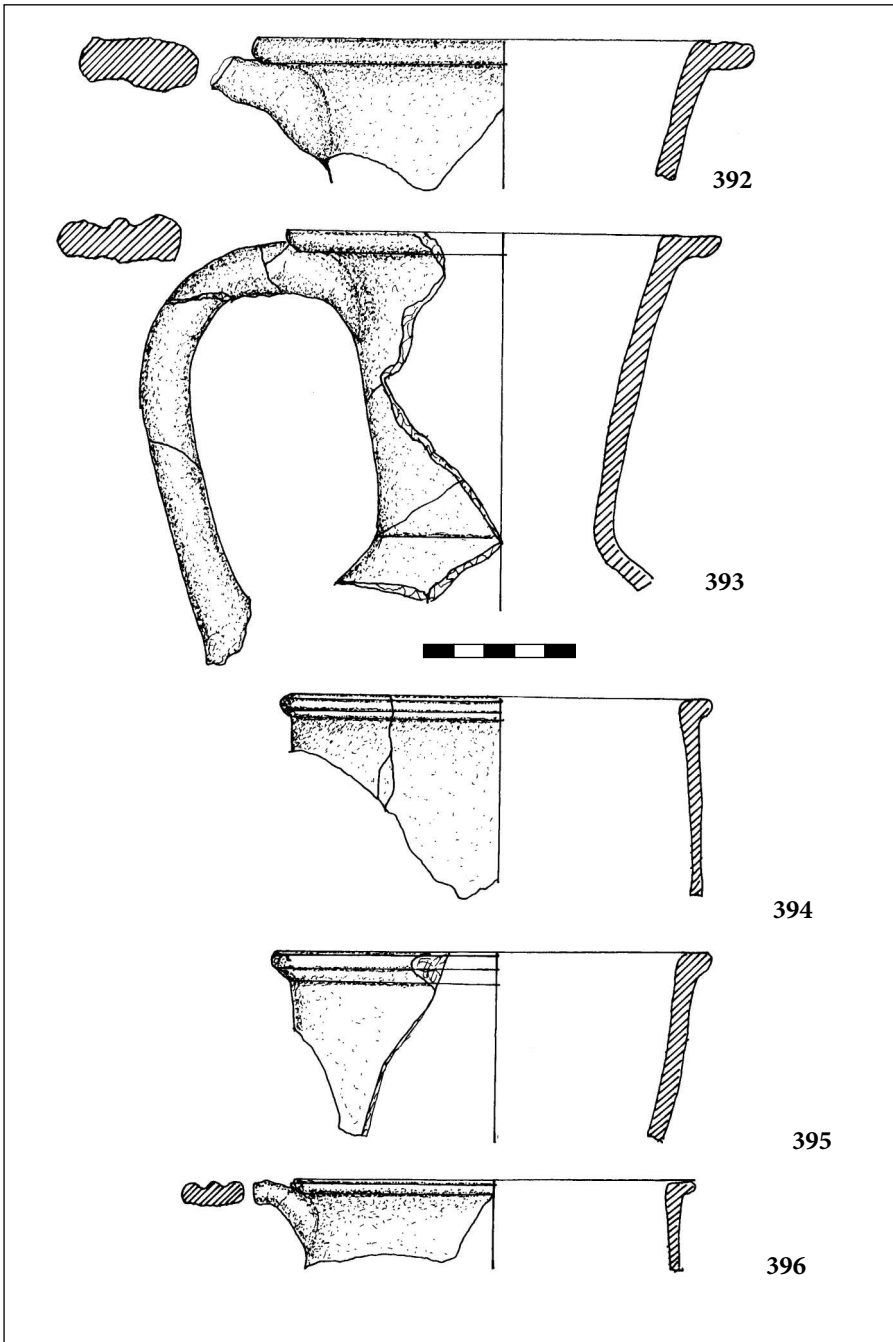
Pl. LXXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 378–382. Nivelul I.

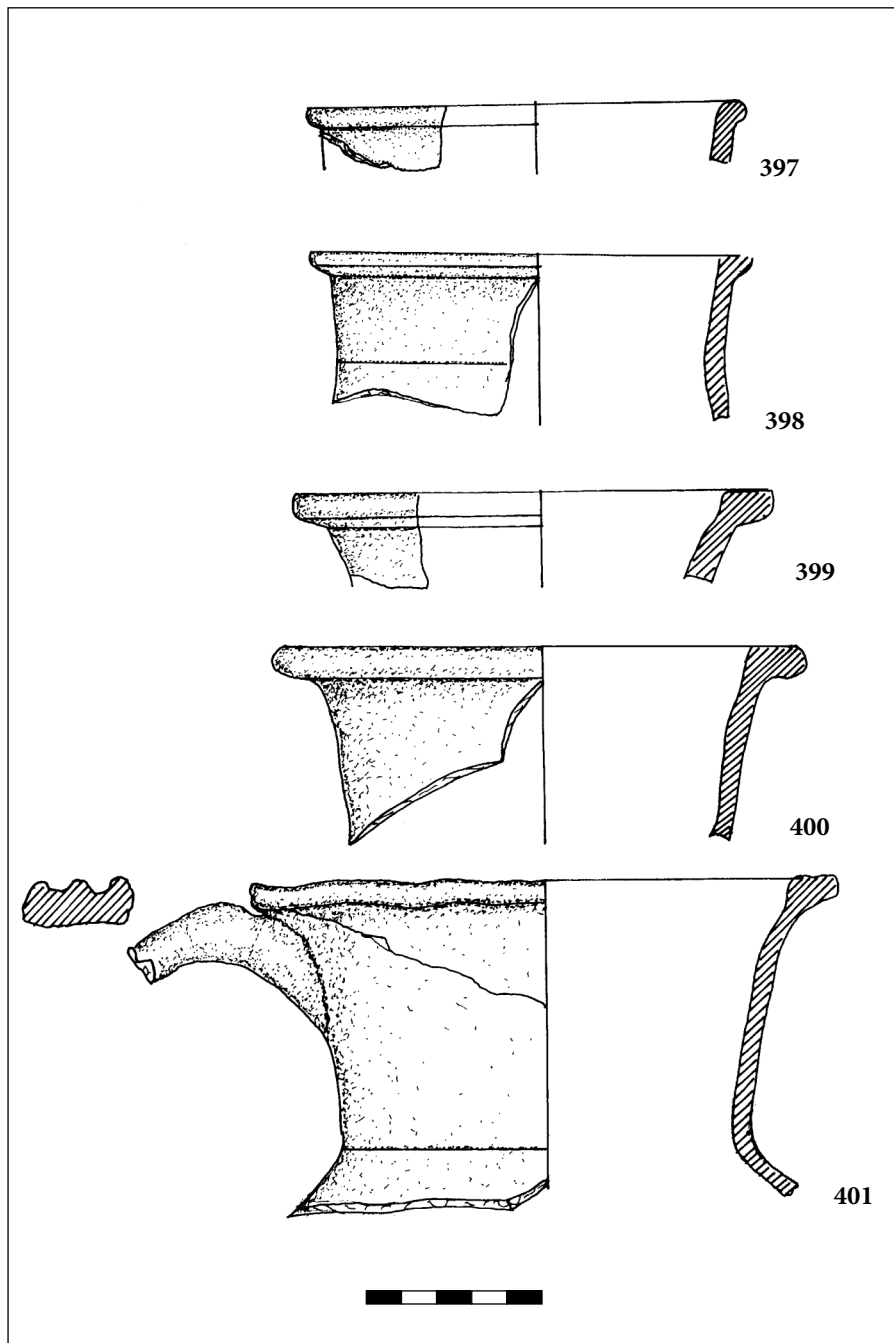
Pl. LXXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 383–387. Nivelul I.

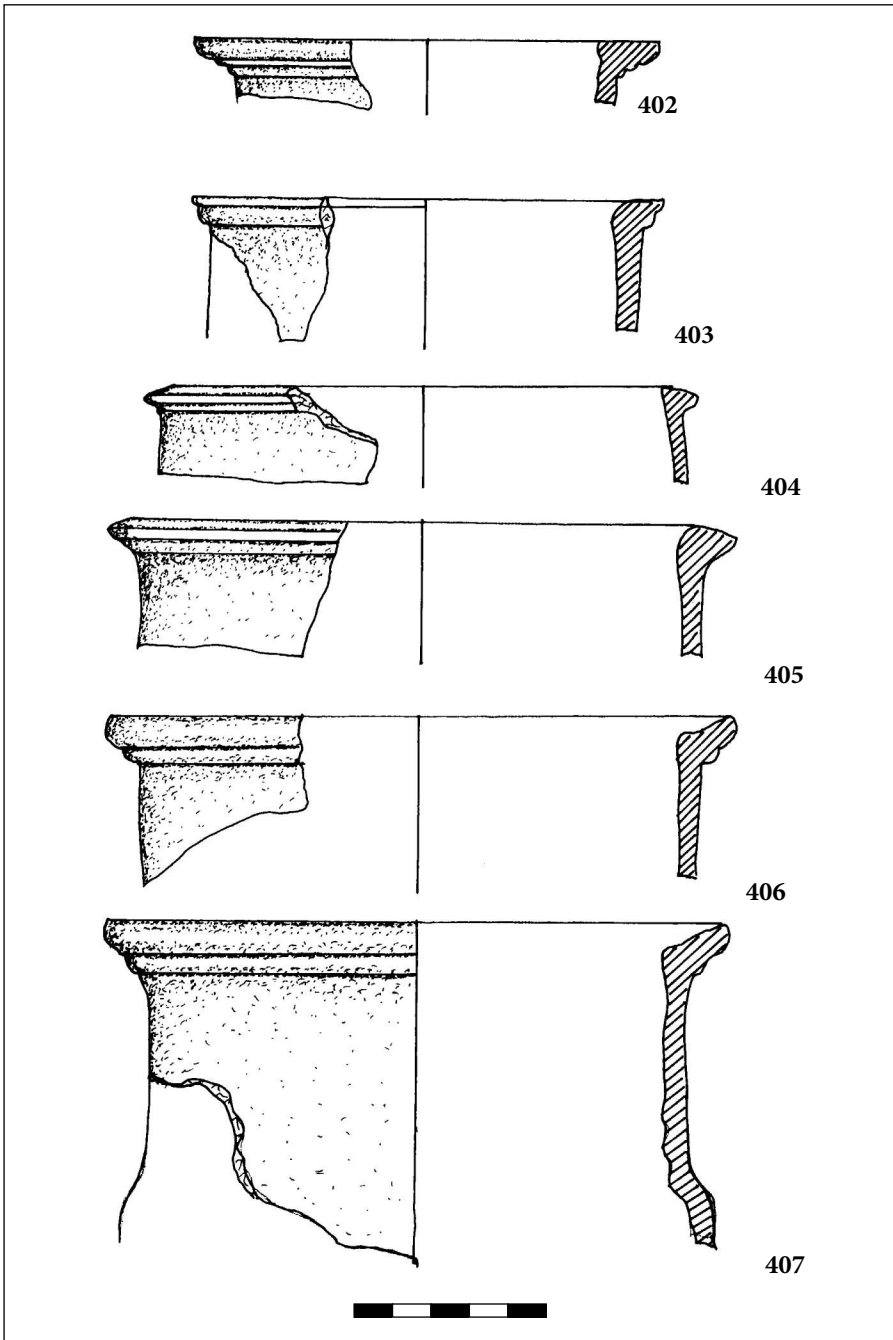
Pl. LXXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 388–391. Nivelul I.

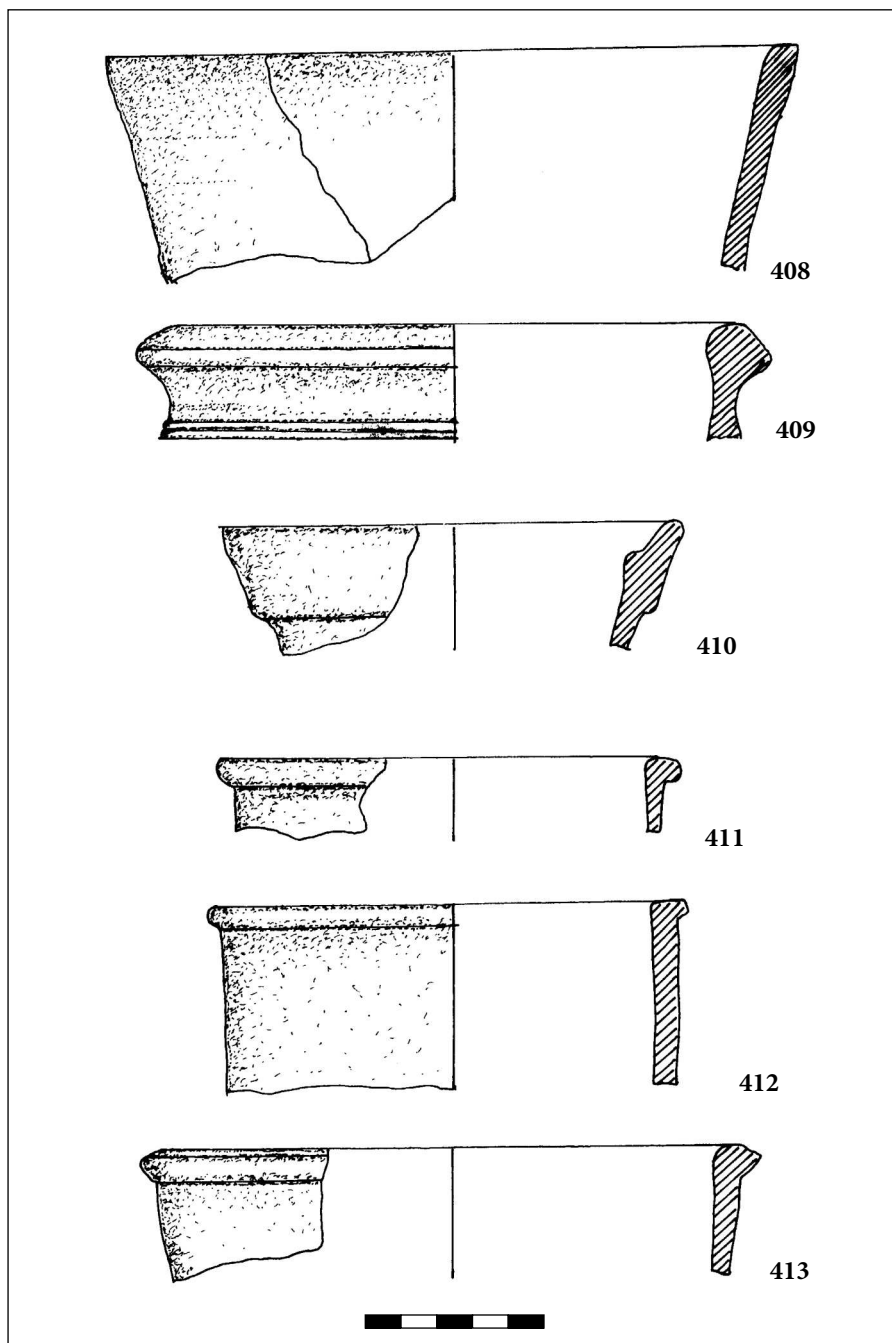
Pl. LXXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 392–396. Nivelul II.

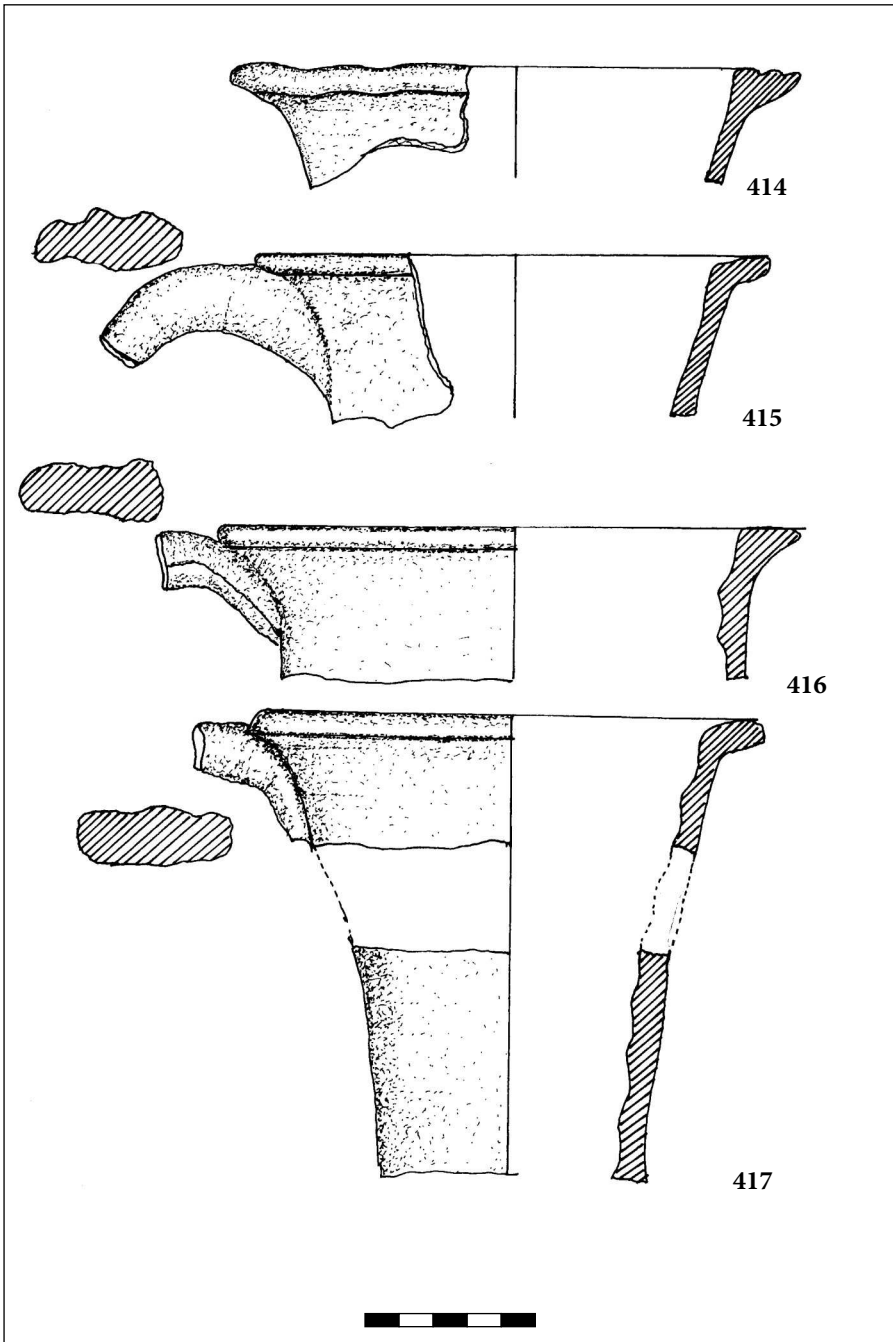
Pl. LXXX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 397–401. Nivelul II.

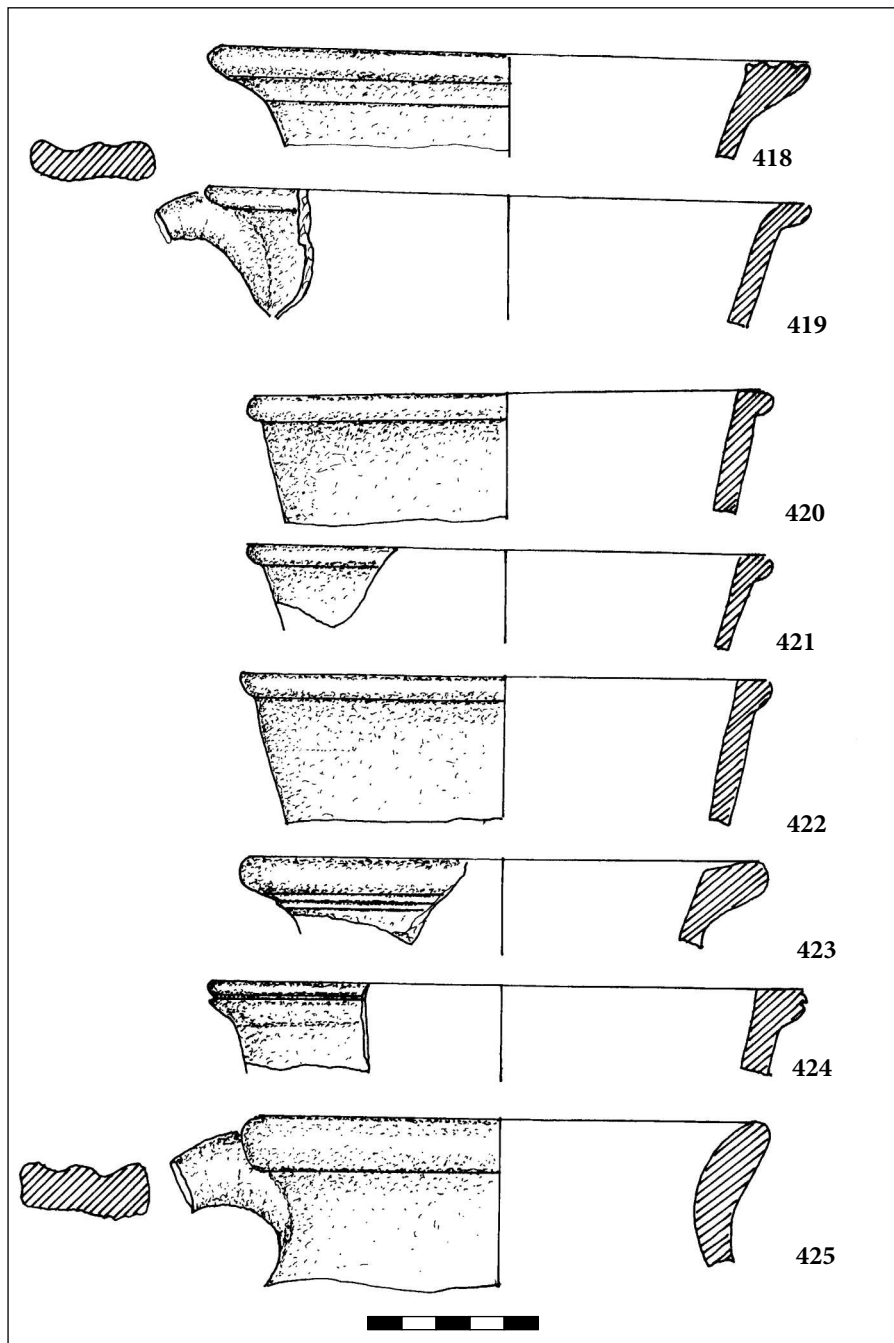
Pl. LXXXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 402–407. Nivelul II.

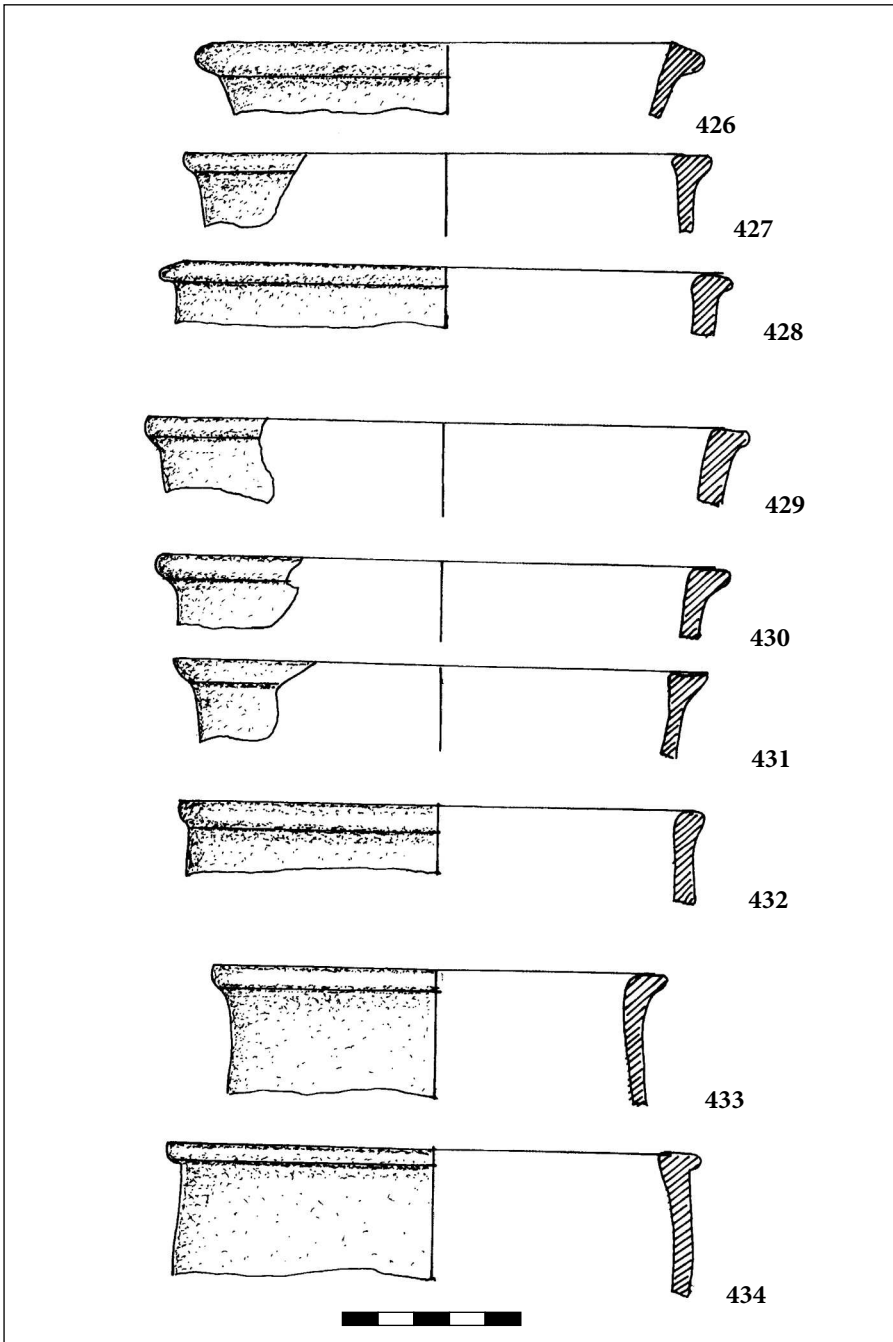
Pl. LXXXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 408–413. Nivelul III.

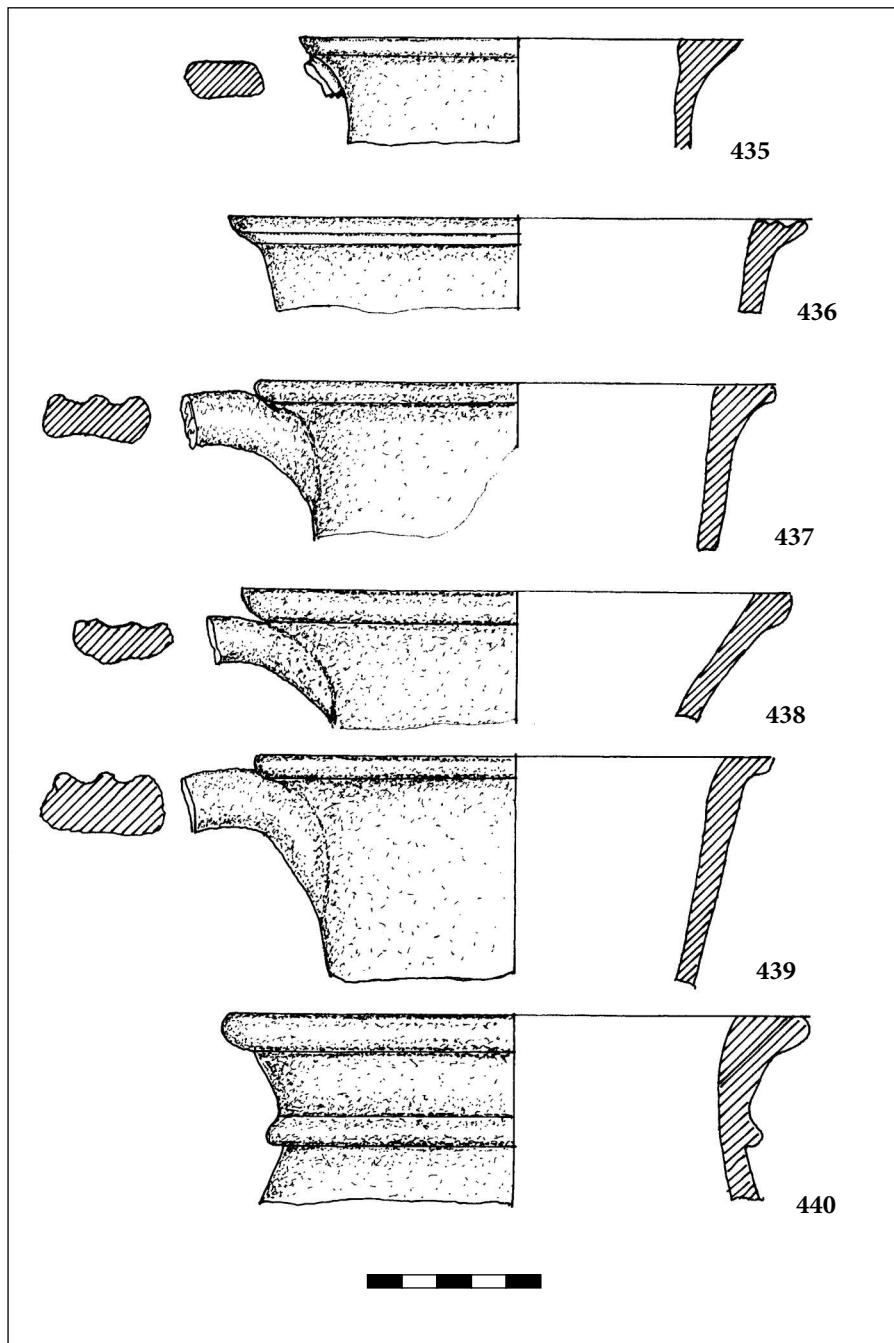
Pl. LXXXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 414–417. Nivelul III.

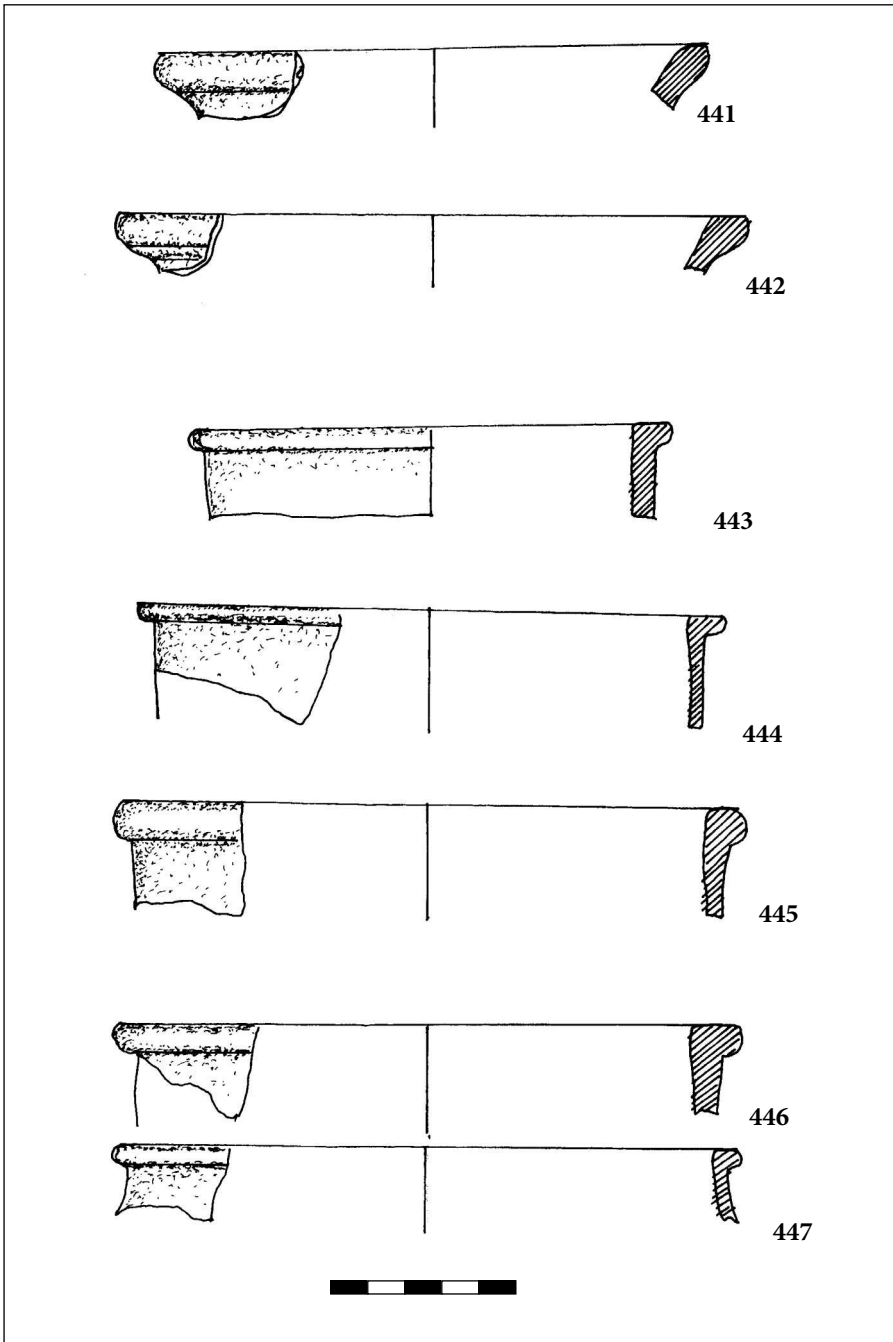
Pl. LXXXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 418–425. Nivelul III.

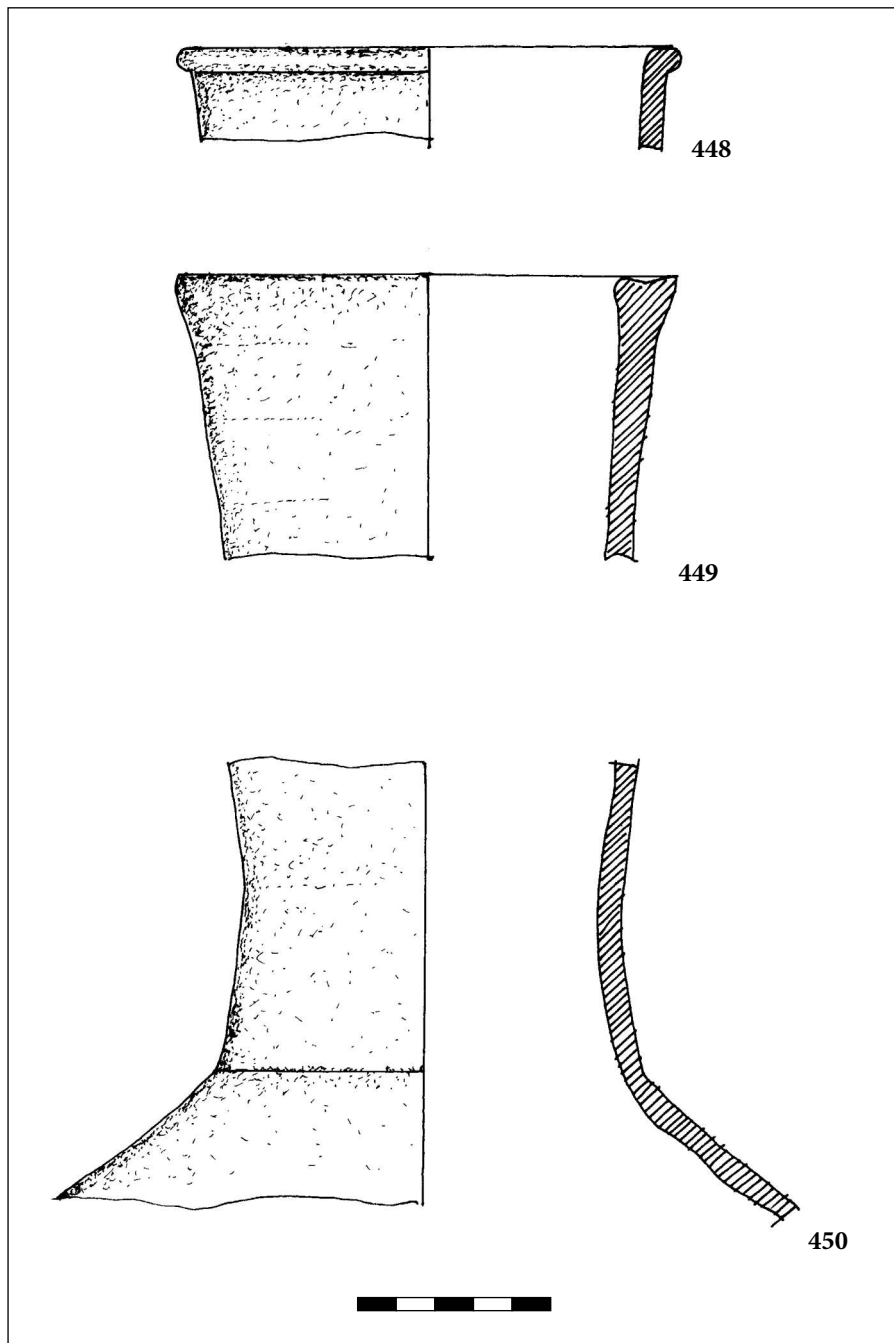
Pl. LXXXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 426–435. Nivelul IV.

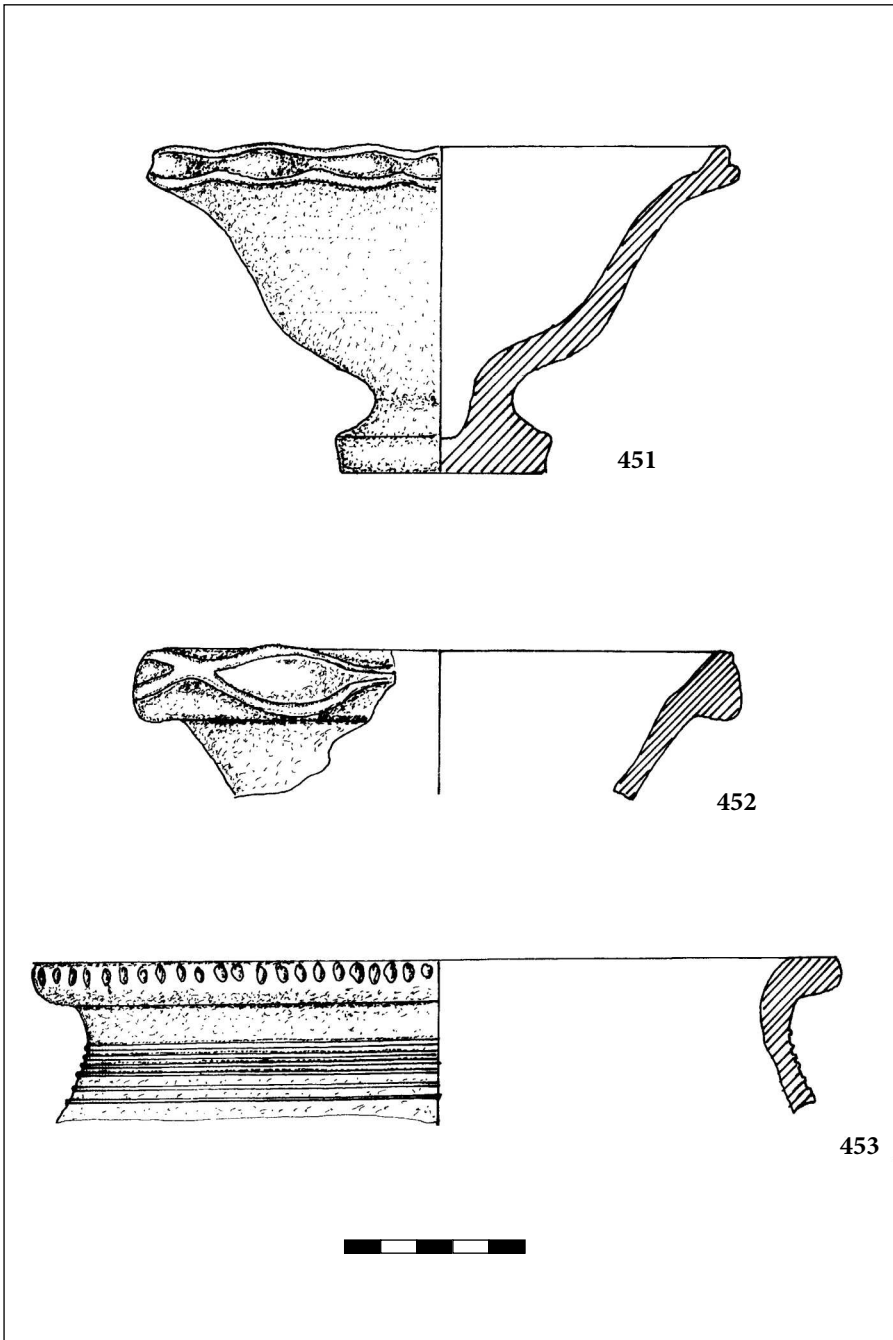
Pl. LXXXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 436–440. Nivelul IV.

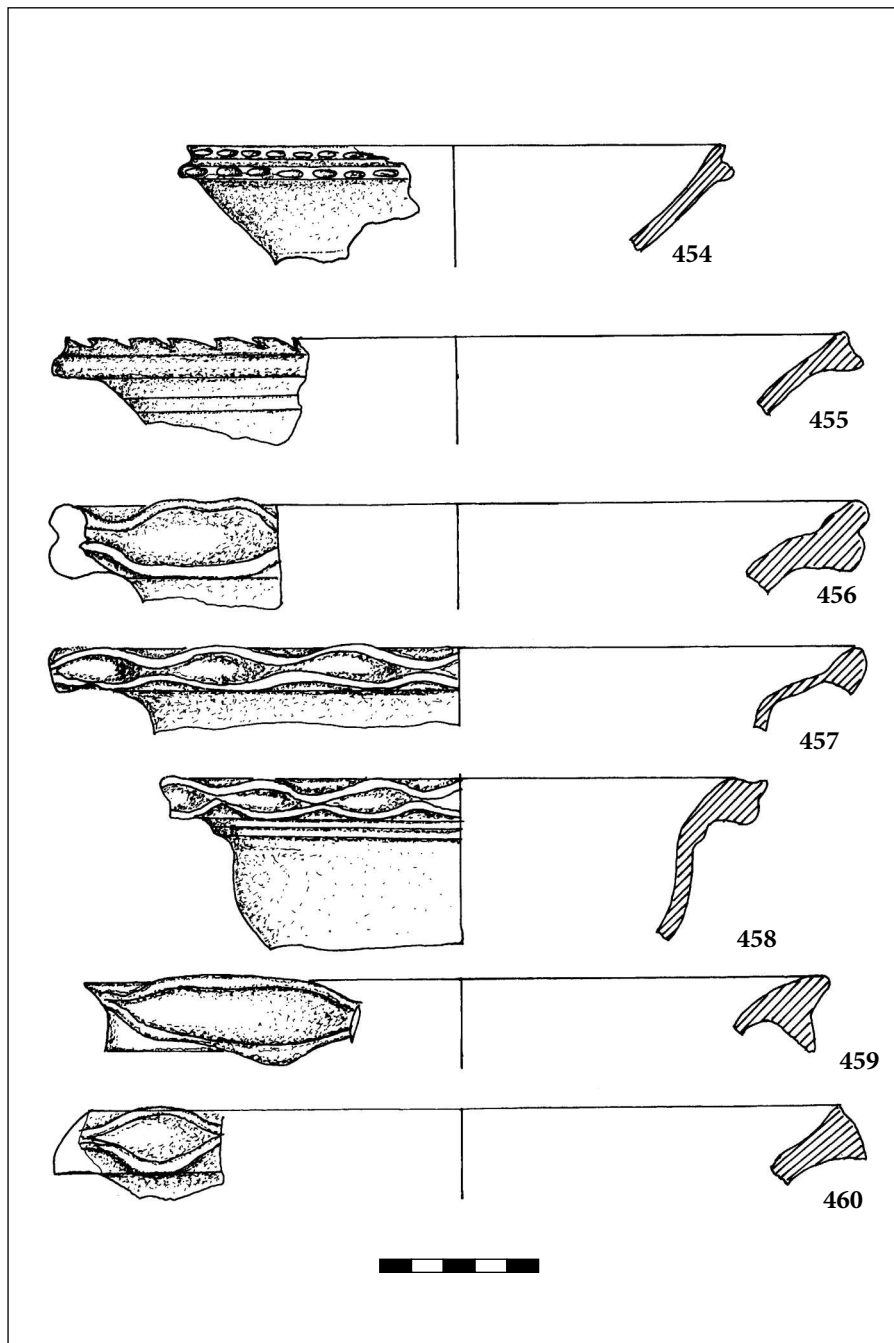
Pl. LXXXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 441–447. Nivelul IV.

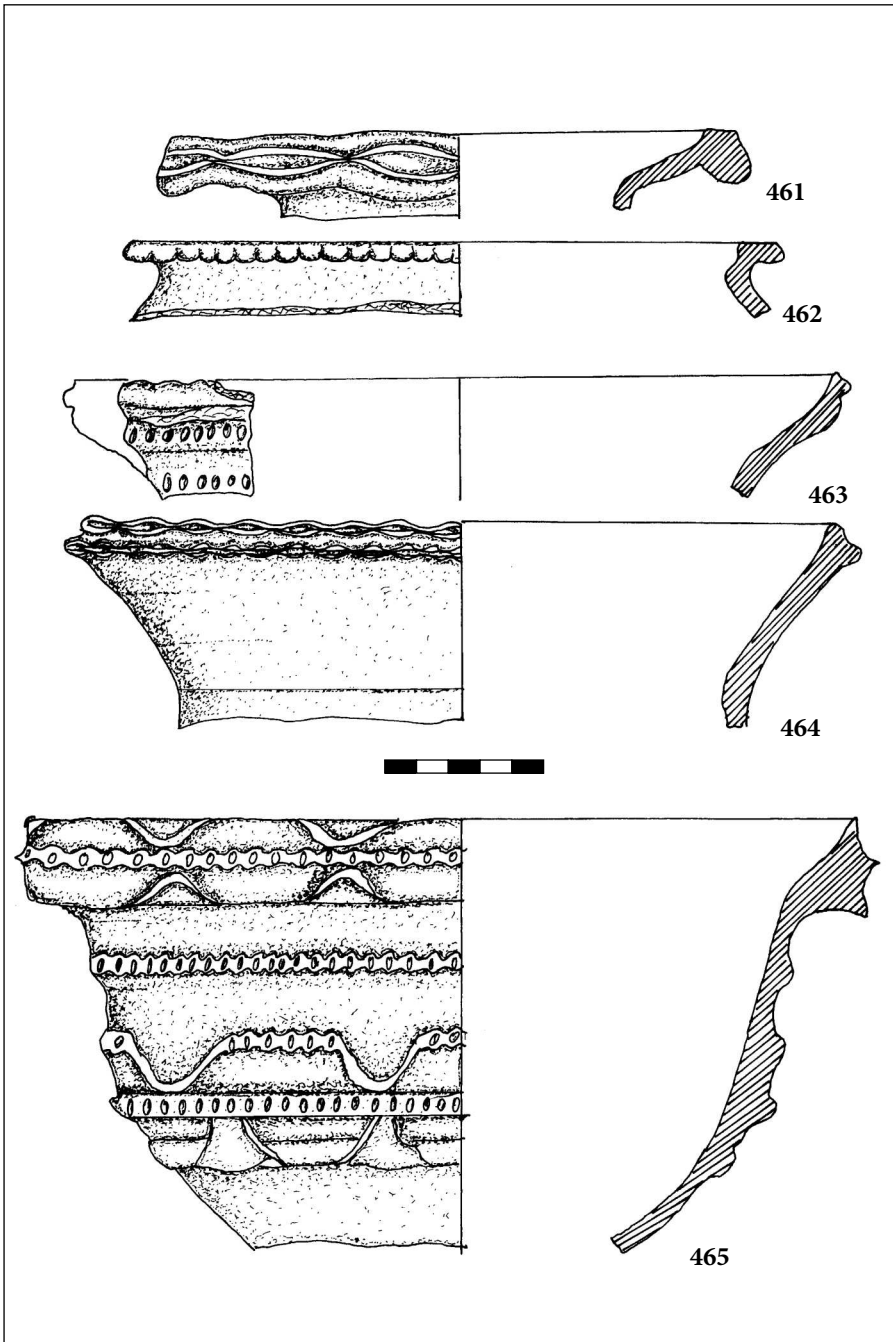
Pl. LXXXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Căni: 448–450. Nivelul IV.

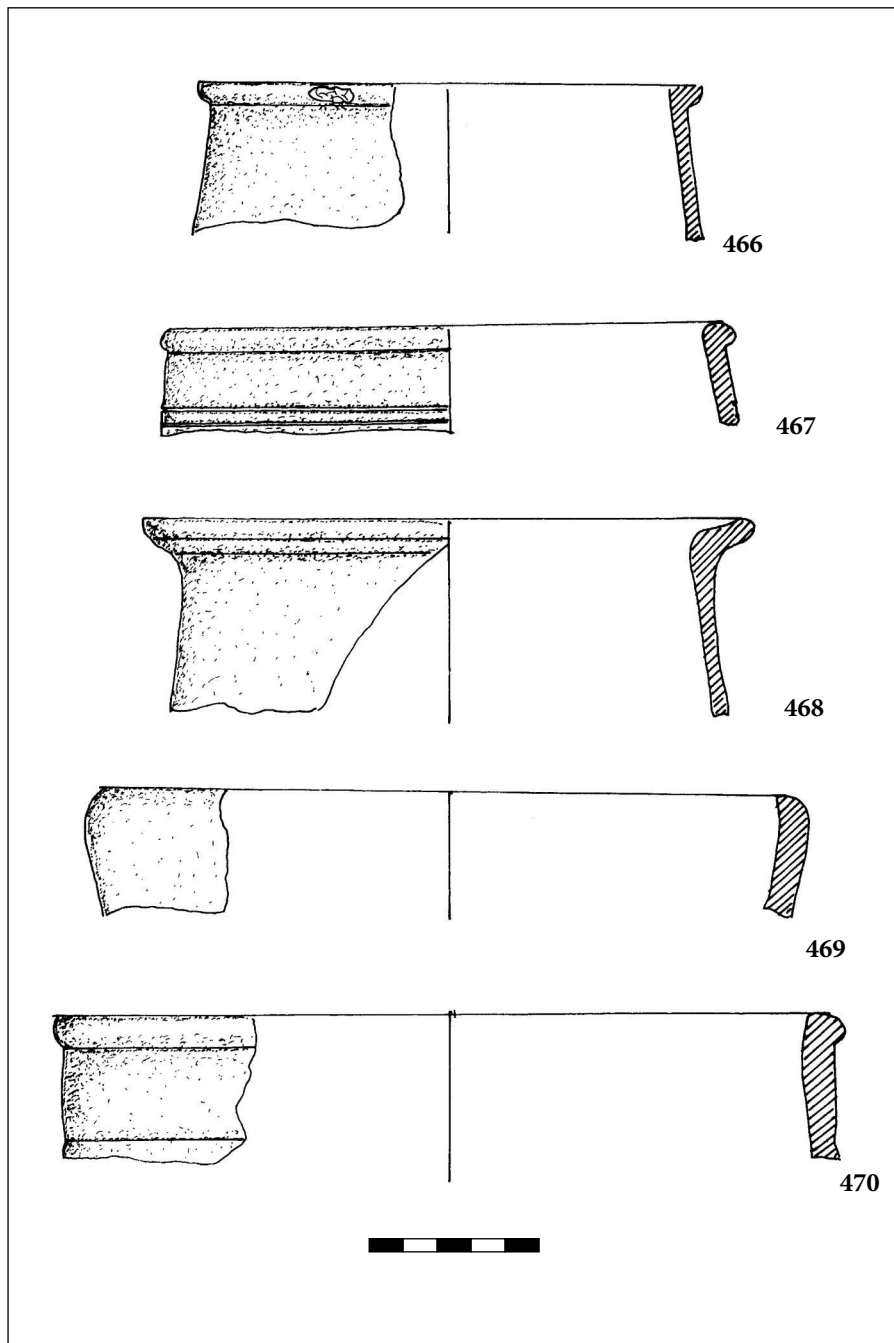
Pl. LXXXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Afumători: 451–453. Nivelul I.

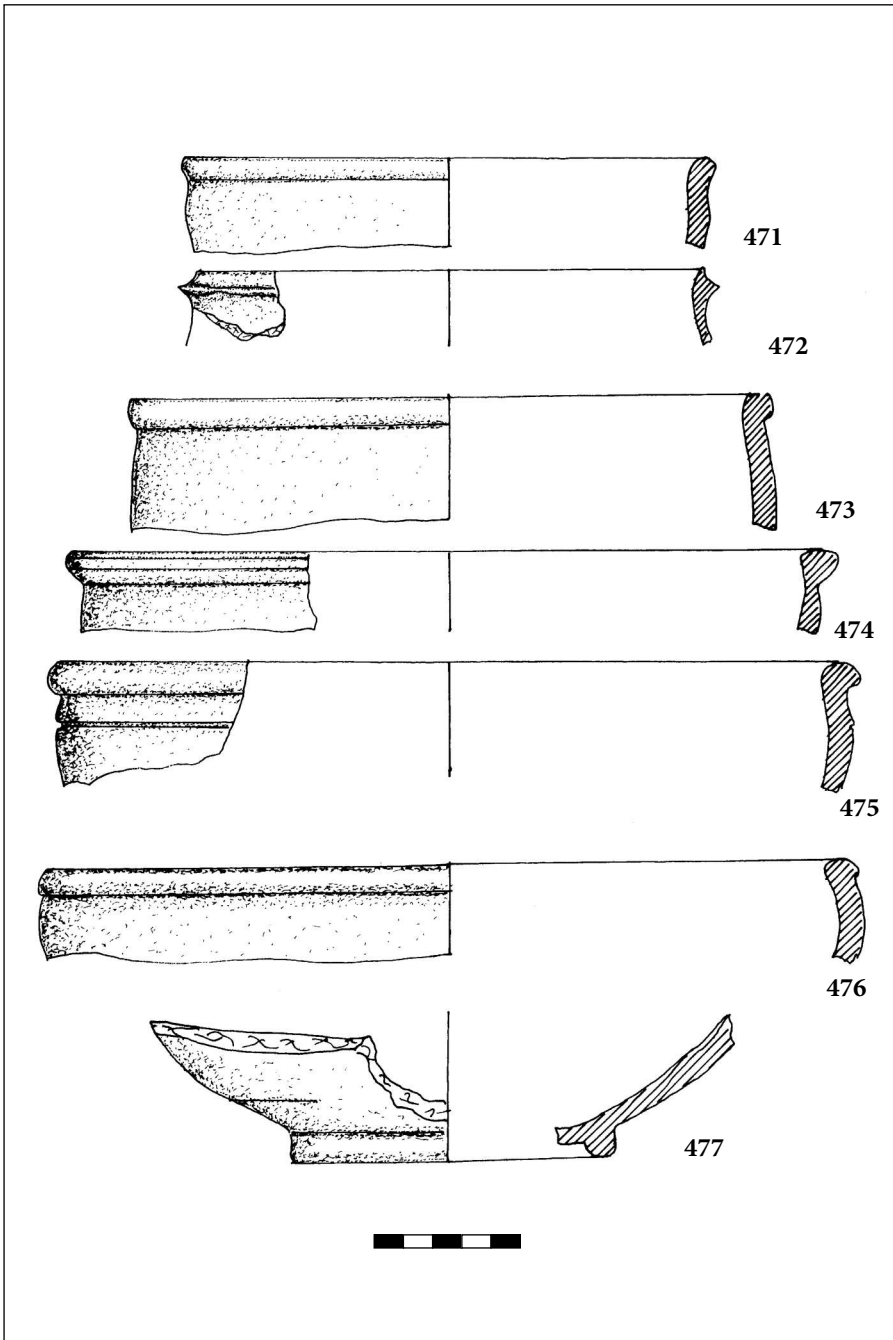
Pl. XC. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Afumători: 454–457. Nivelul II;
458–460. Nivelul III.

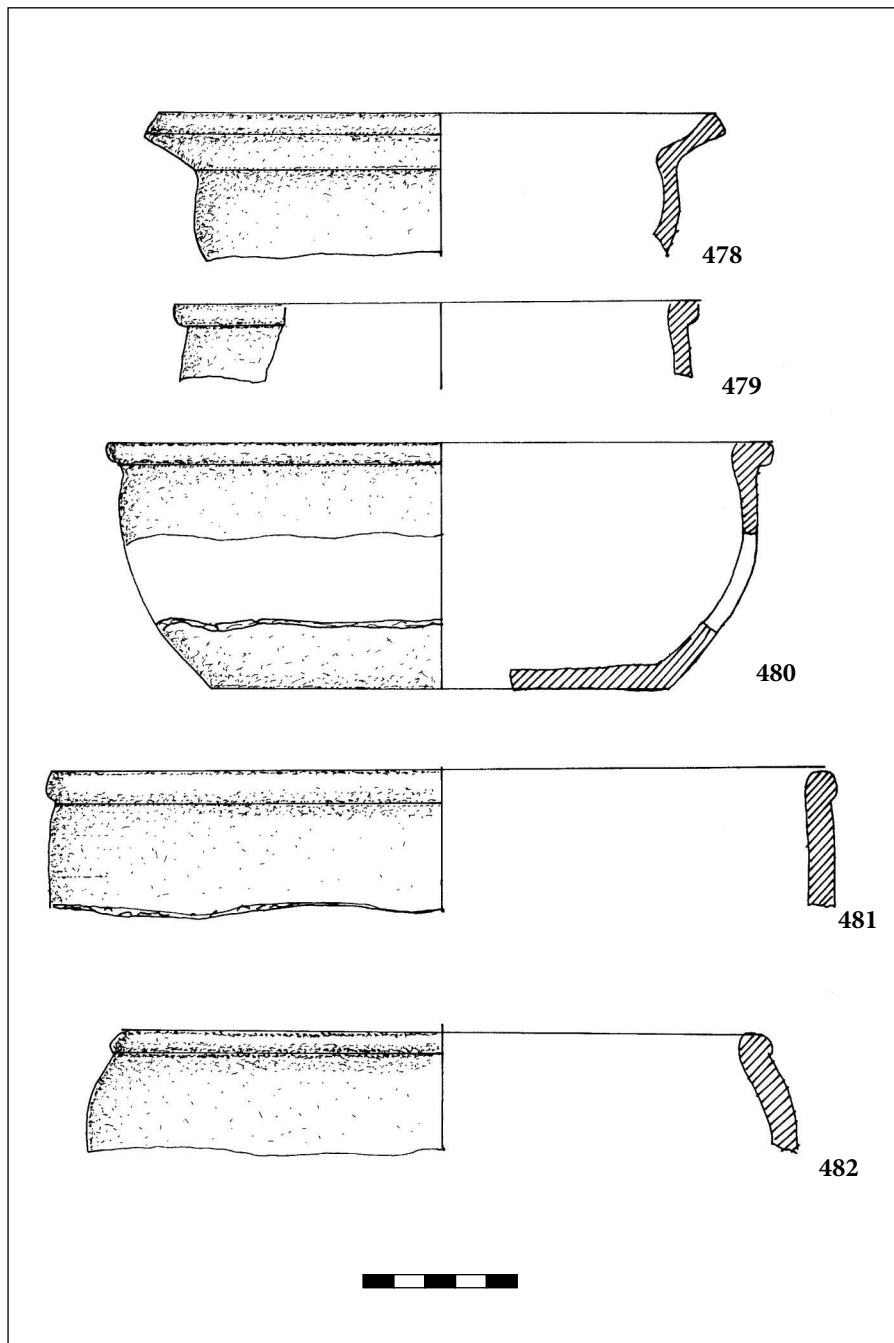
Pl. XCI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Afumători: 461–465. Nivelul IV.

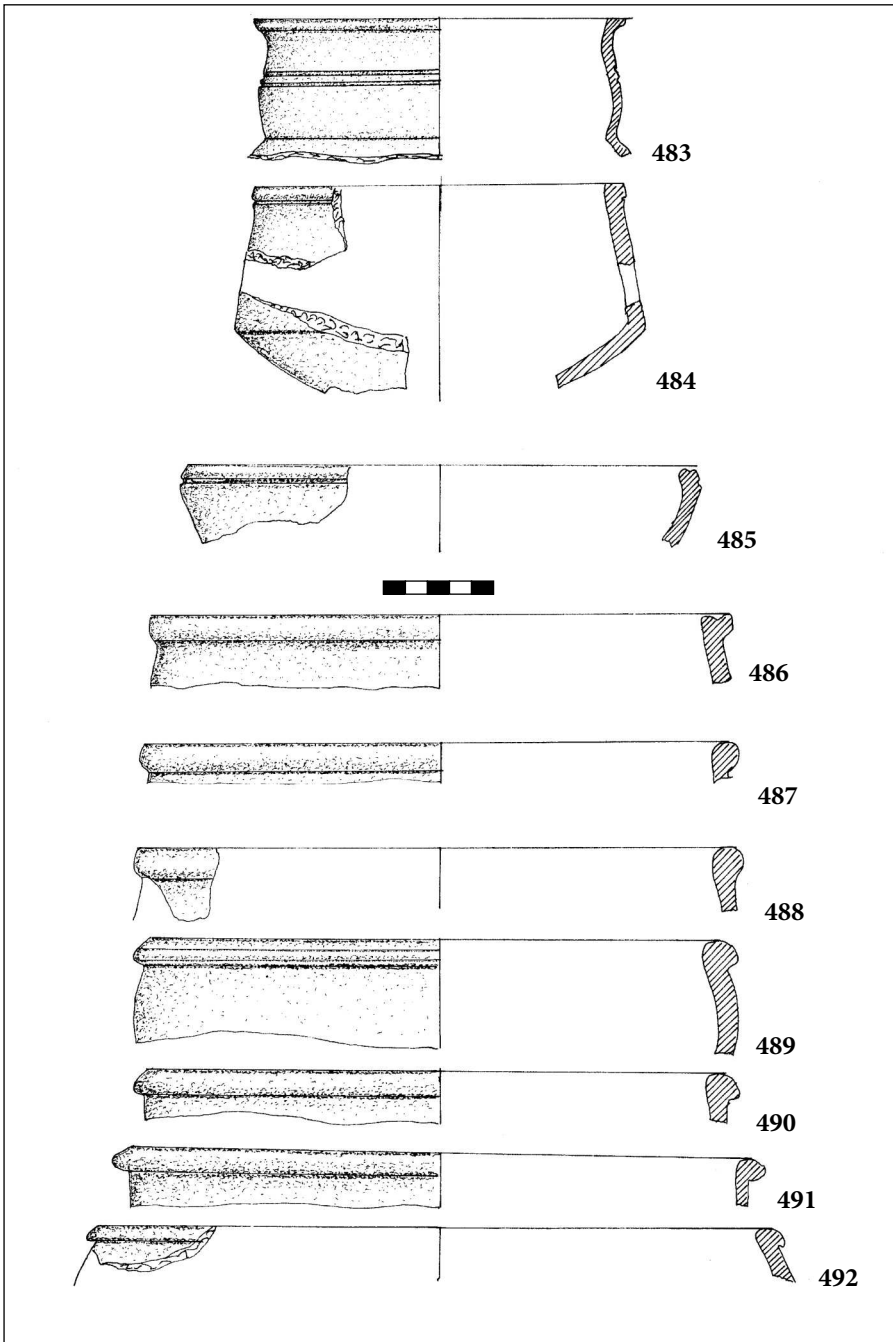
Pl. XCII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 466–470. Nivelul I.

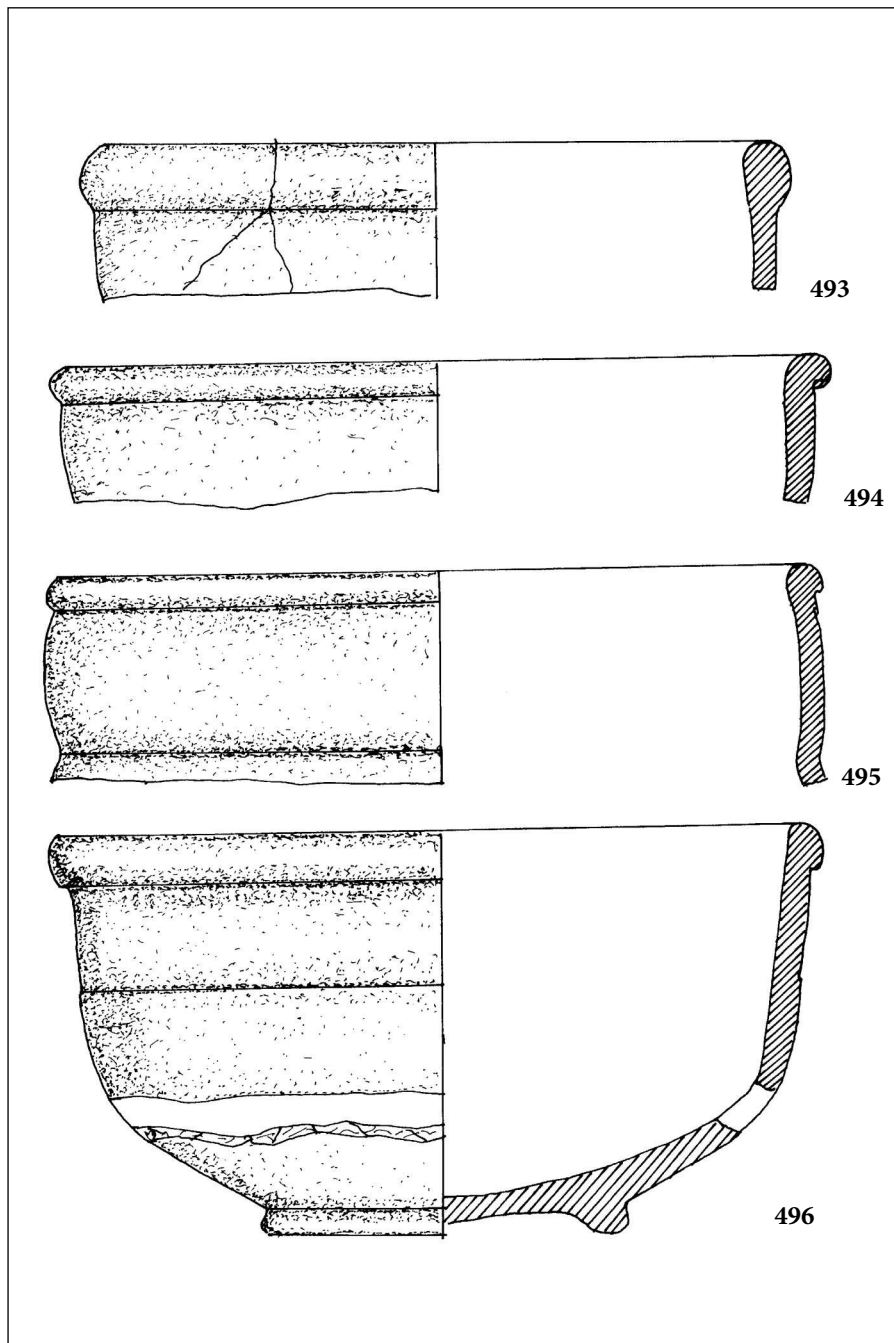
Pl. XCIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 471–477. Nivelul II.

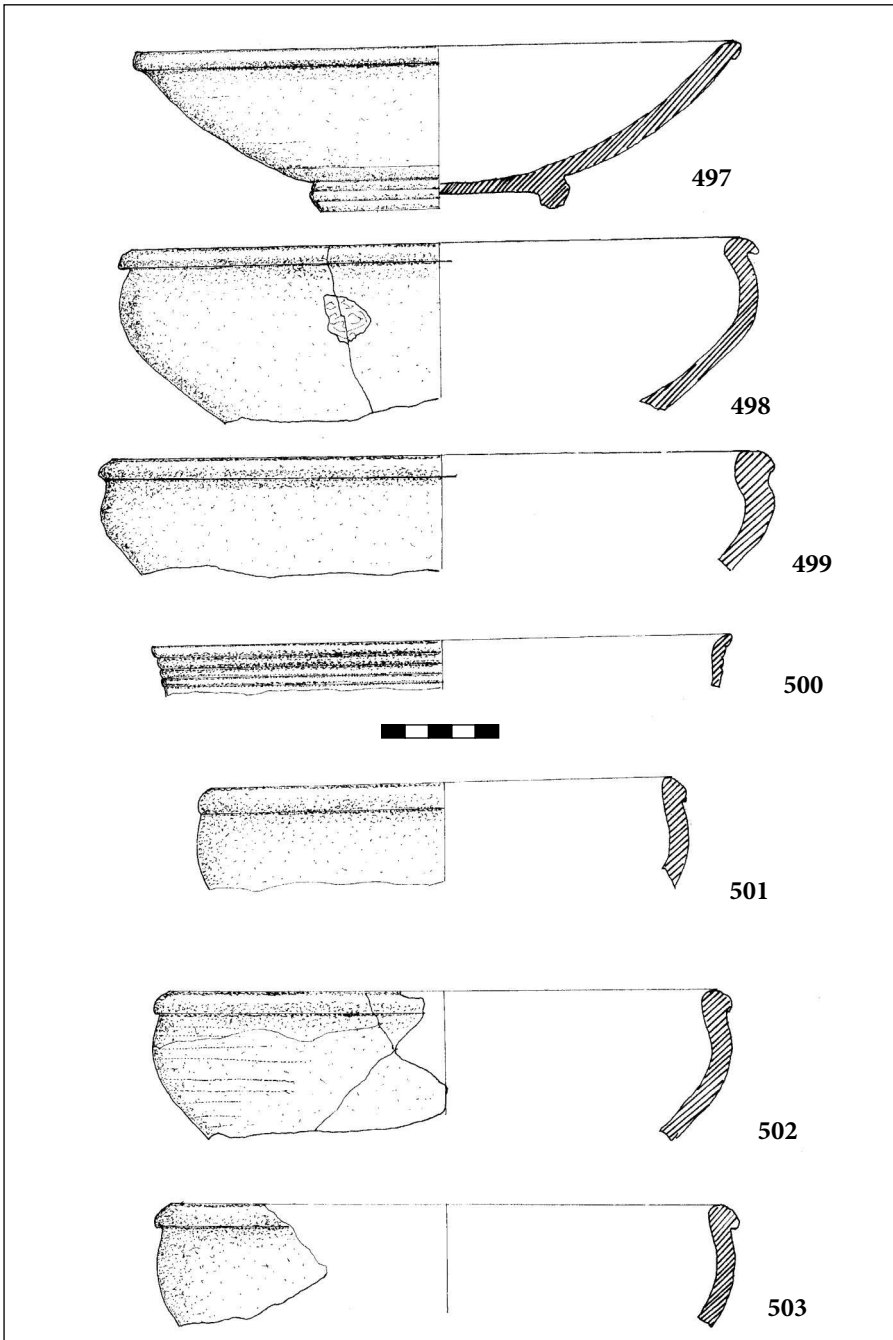
Pl. XCIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 475–482. Nivelul III.

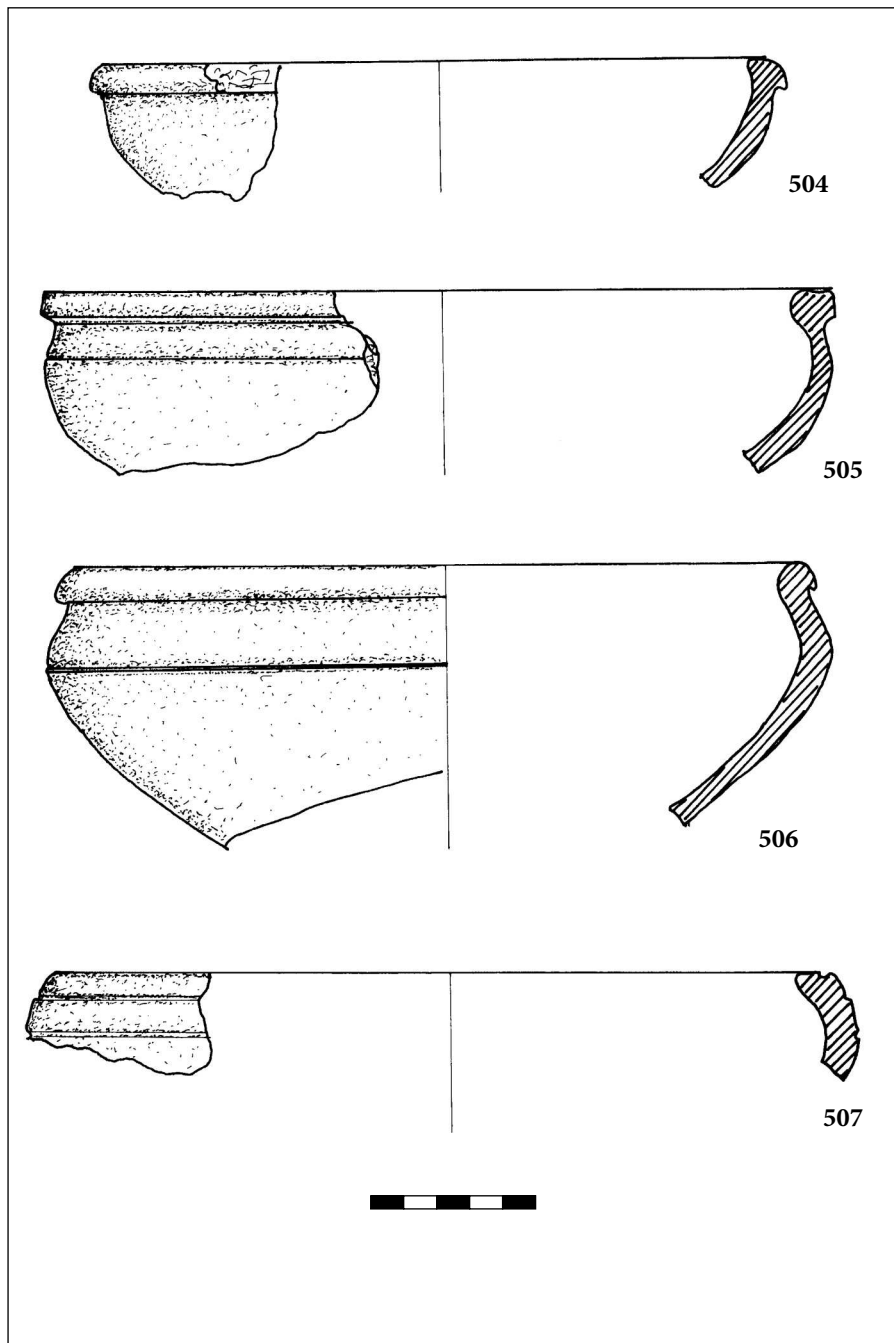
Pl. XCV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 483–492. Nivelul IV.

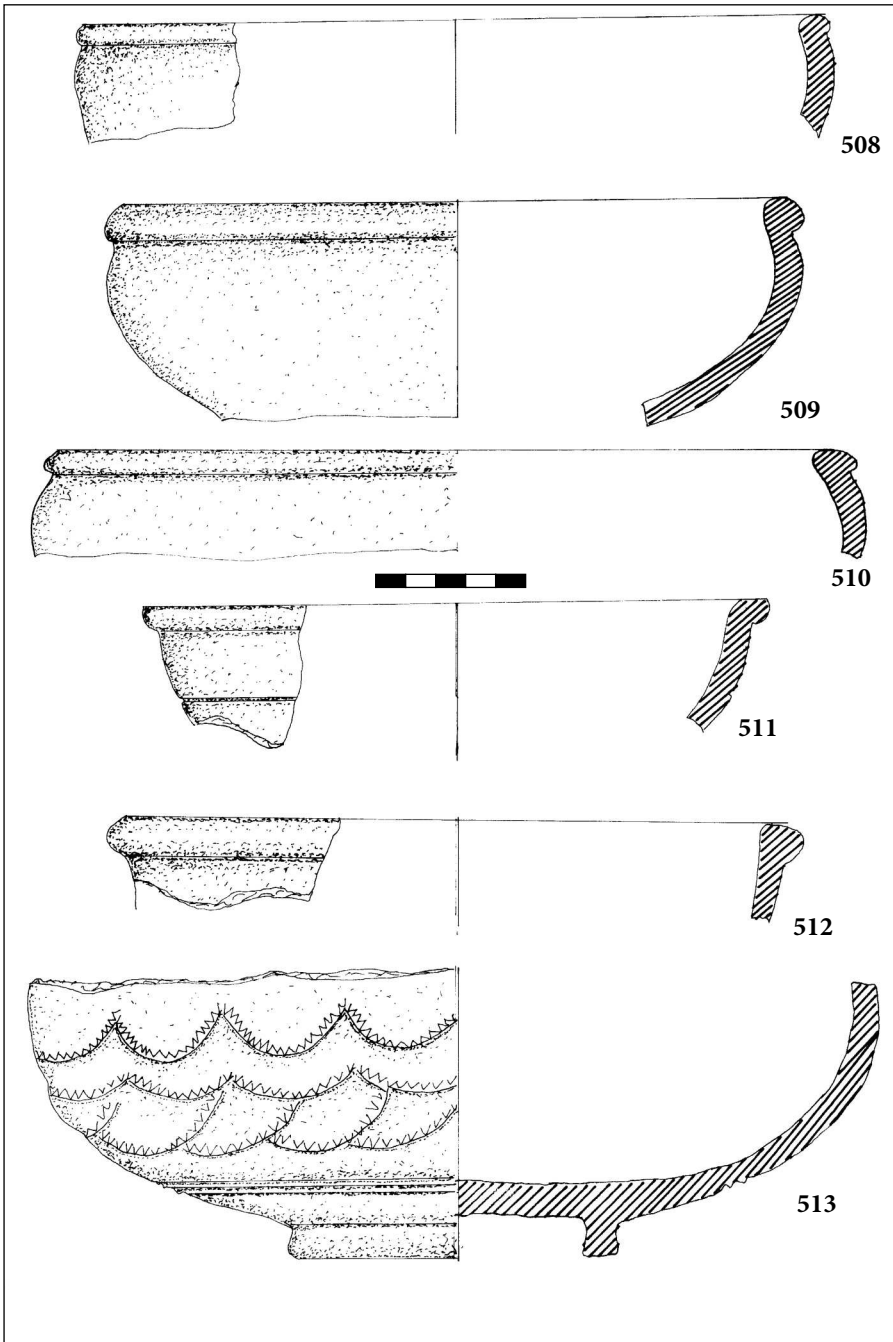
Pl. XCVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Castroane: 493–496. Nivelul IV.

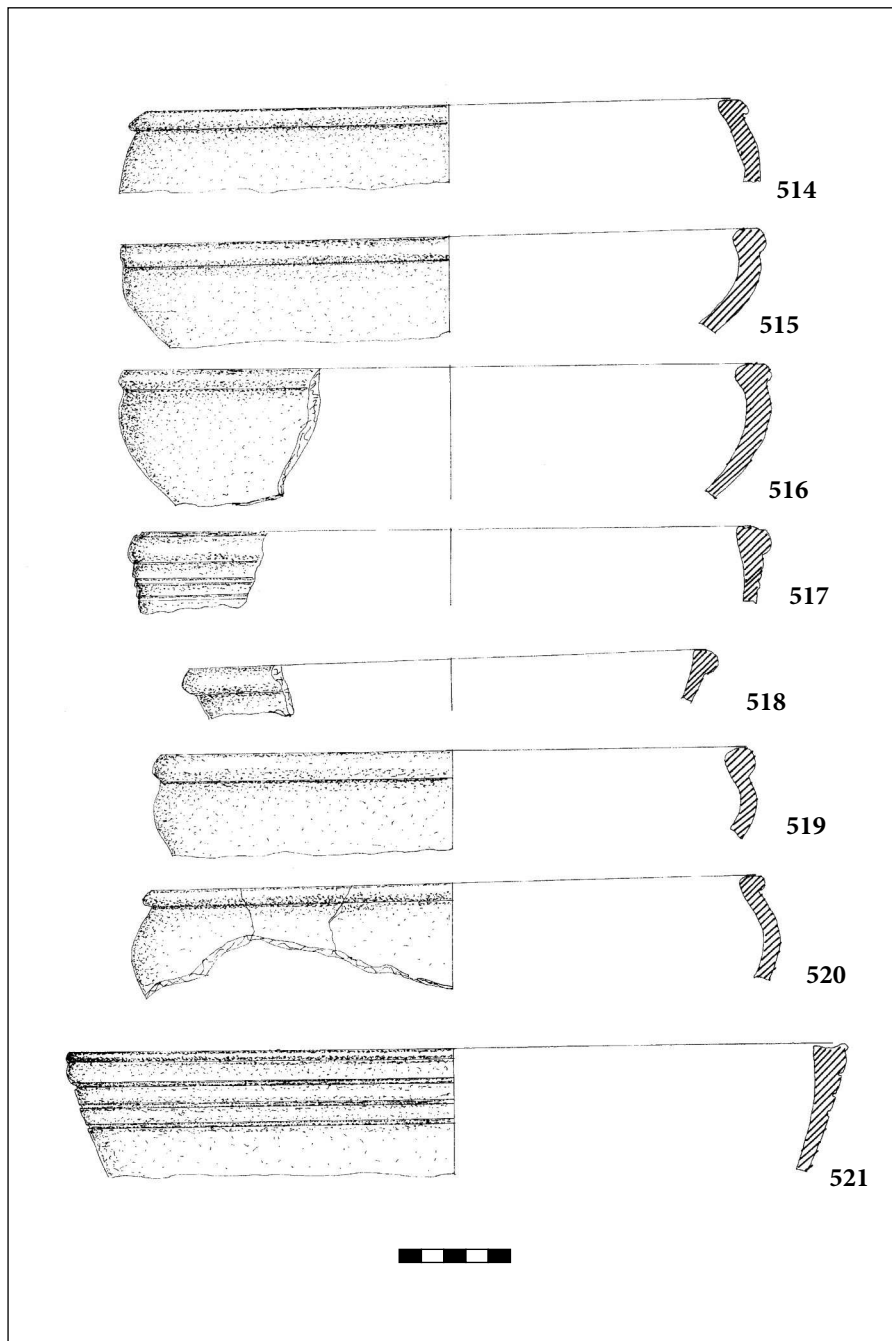
Pl. XCVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 497–503. Nivelul I.

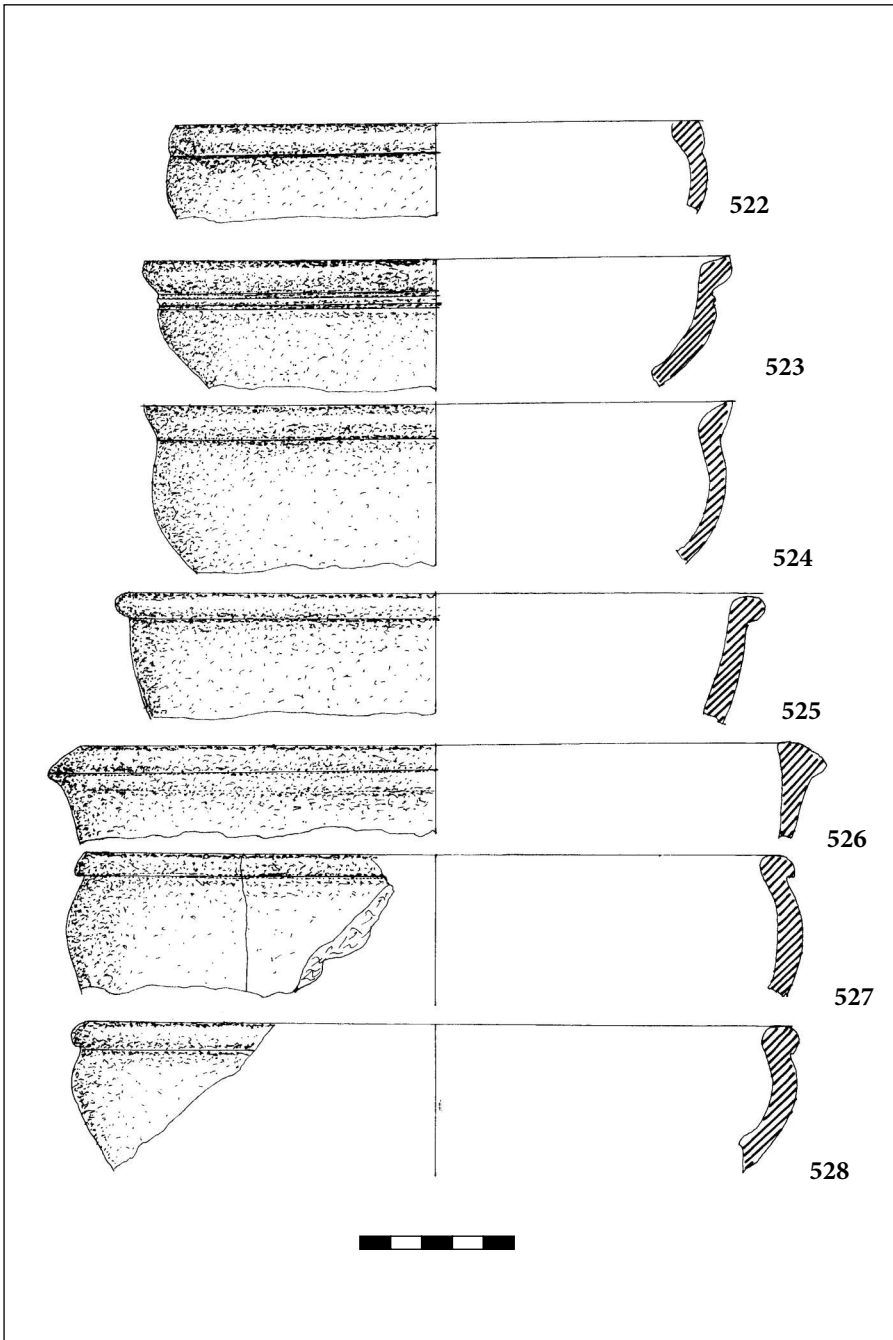
Pl. XCVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 504–507. Nivelul II.

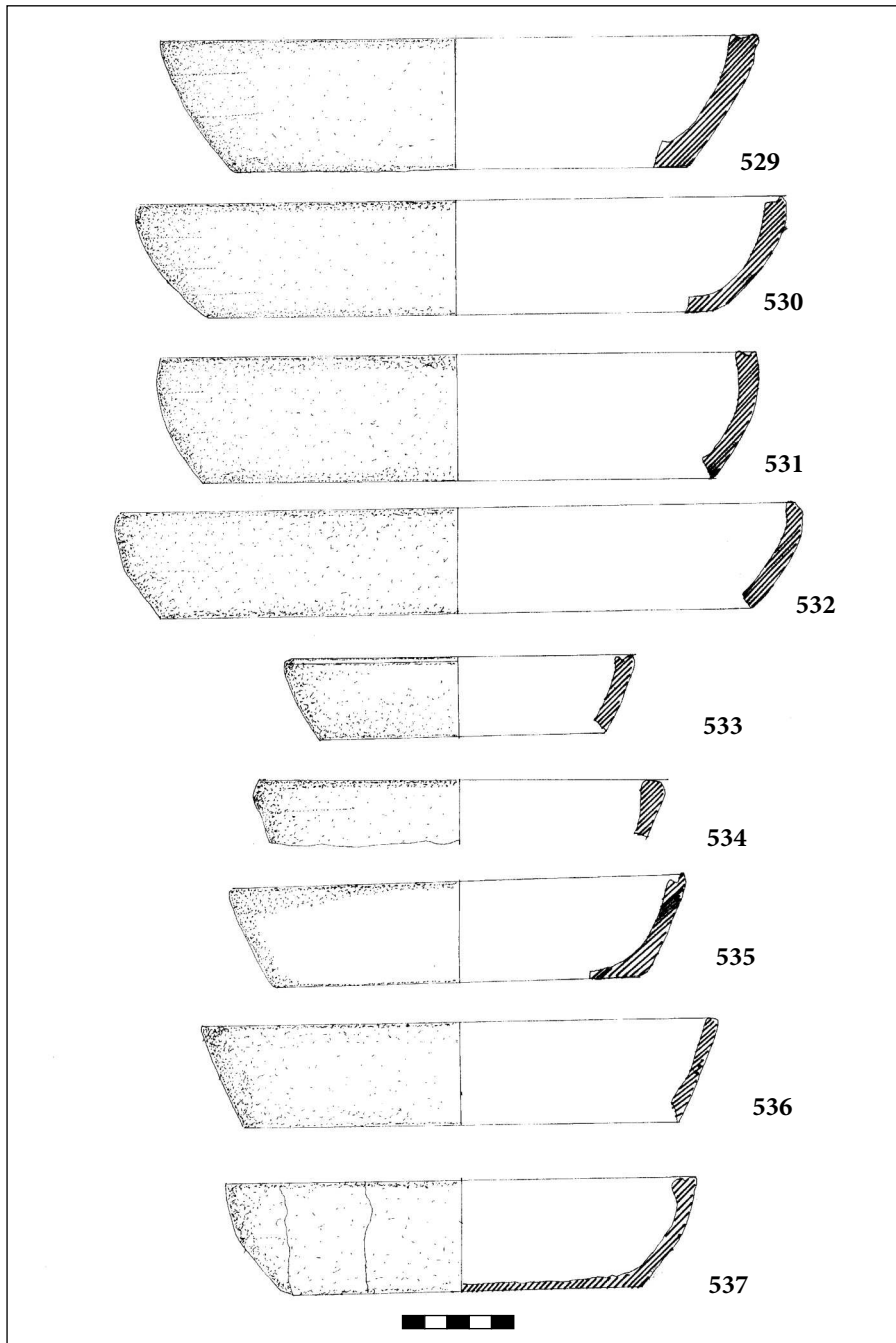
Pl. XCIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 508–510. Nivelul II; 511–513. Nivelul III.

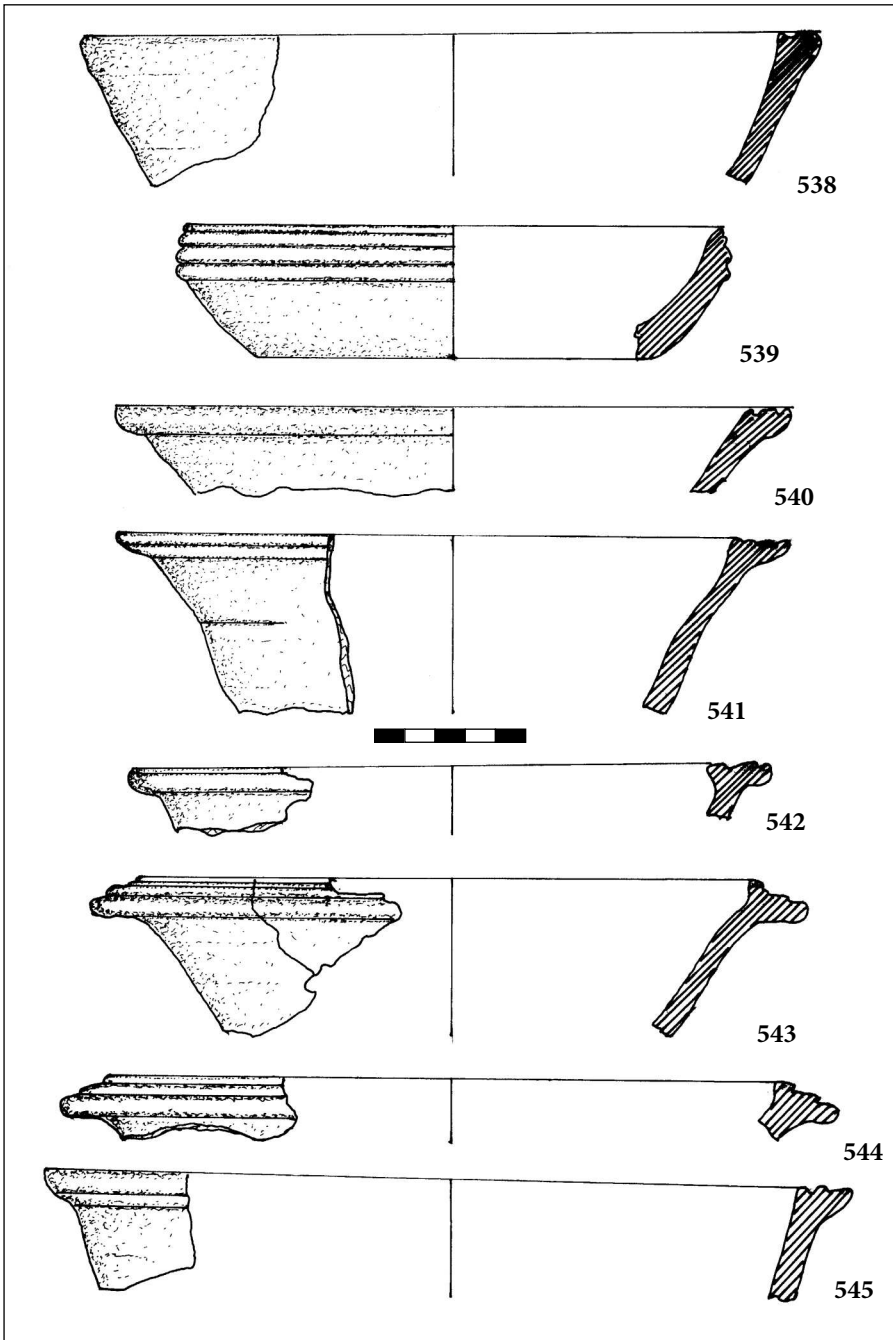
Pl. C. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 514–517. Nivelul IV; 518–521. Nivelul III.

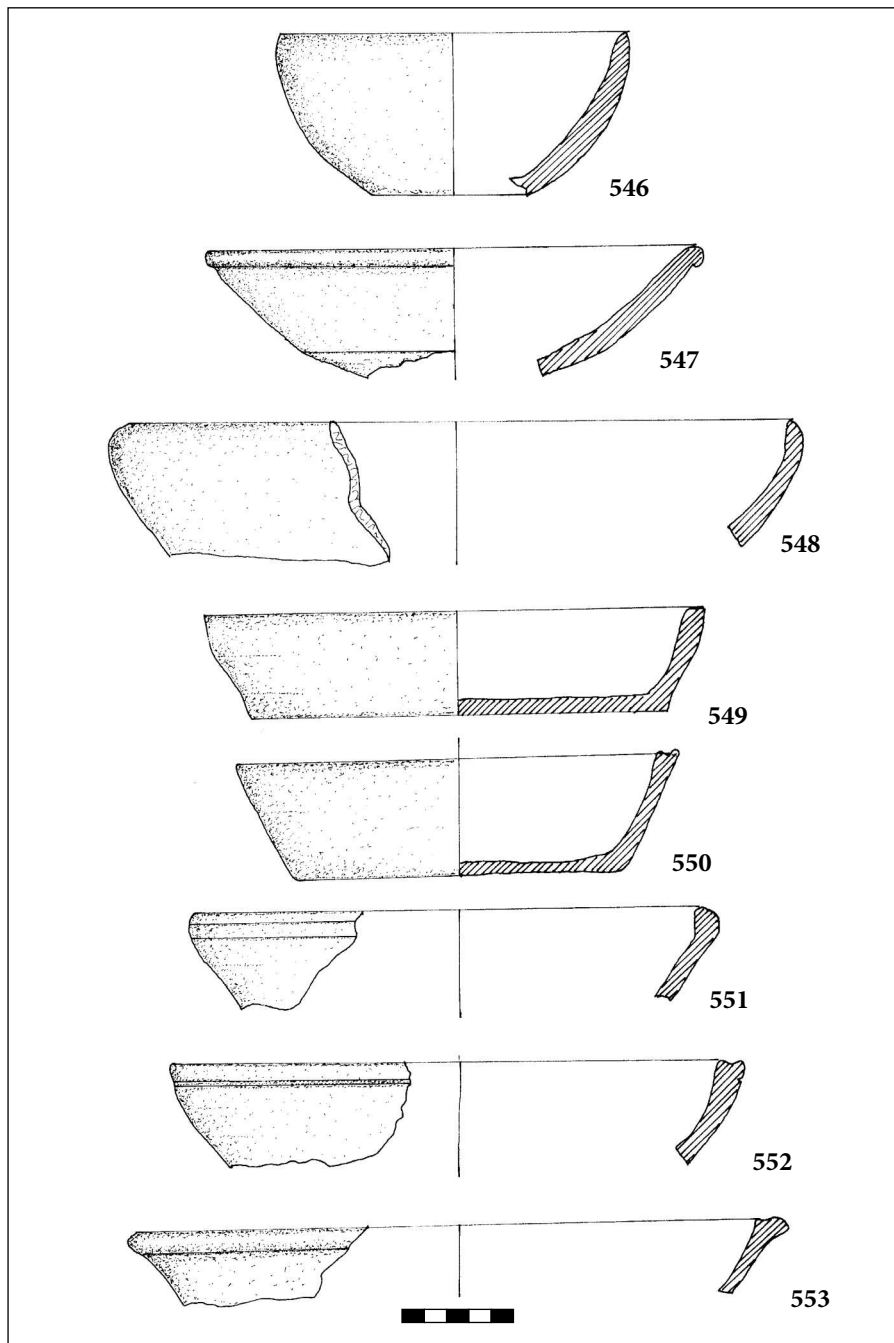
Pl. CI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Străchini: 522–528. Nivelul IV.

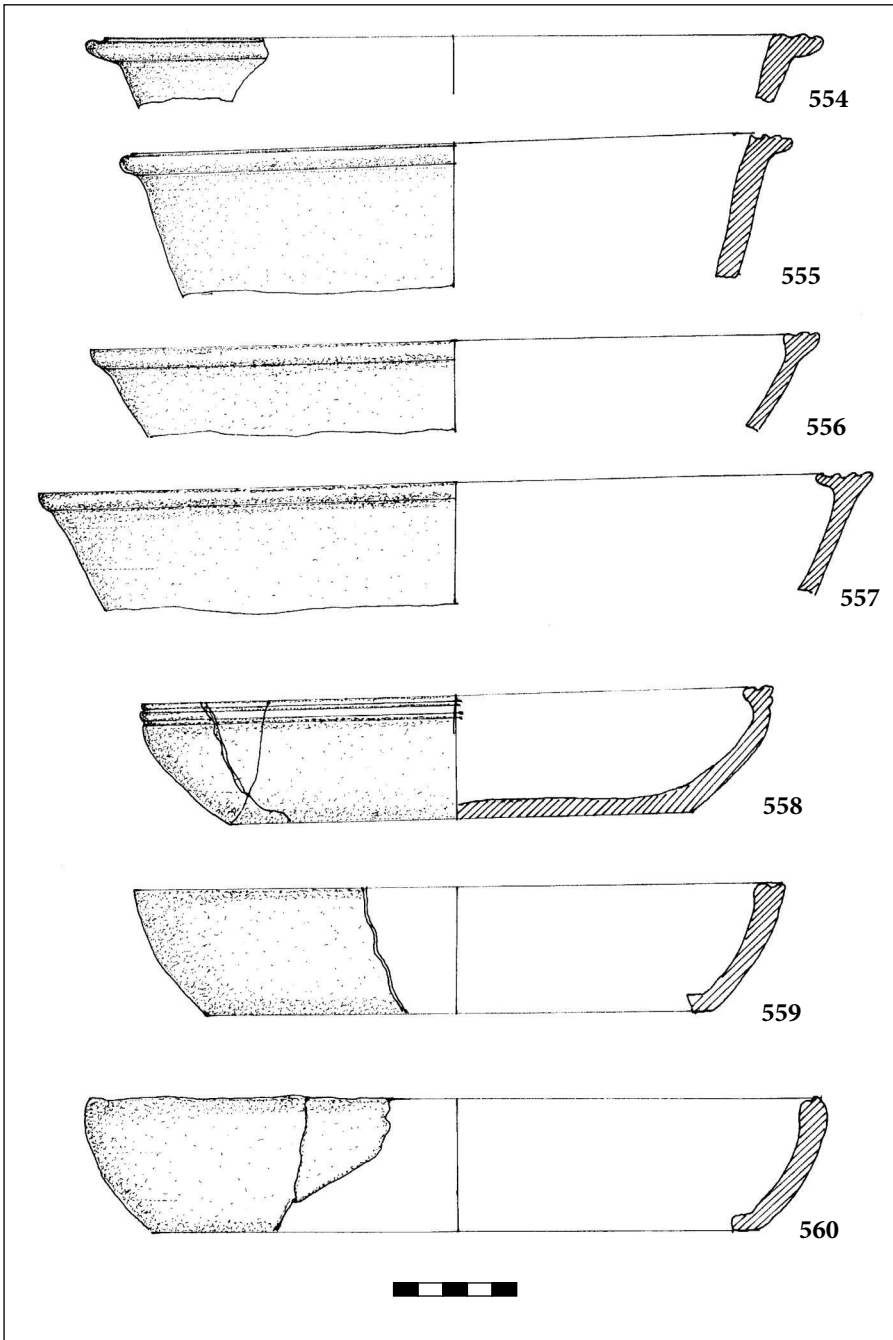
Pl. CII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 529–537. Nivelul I.

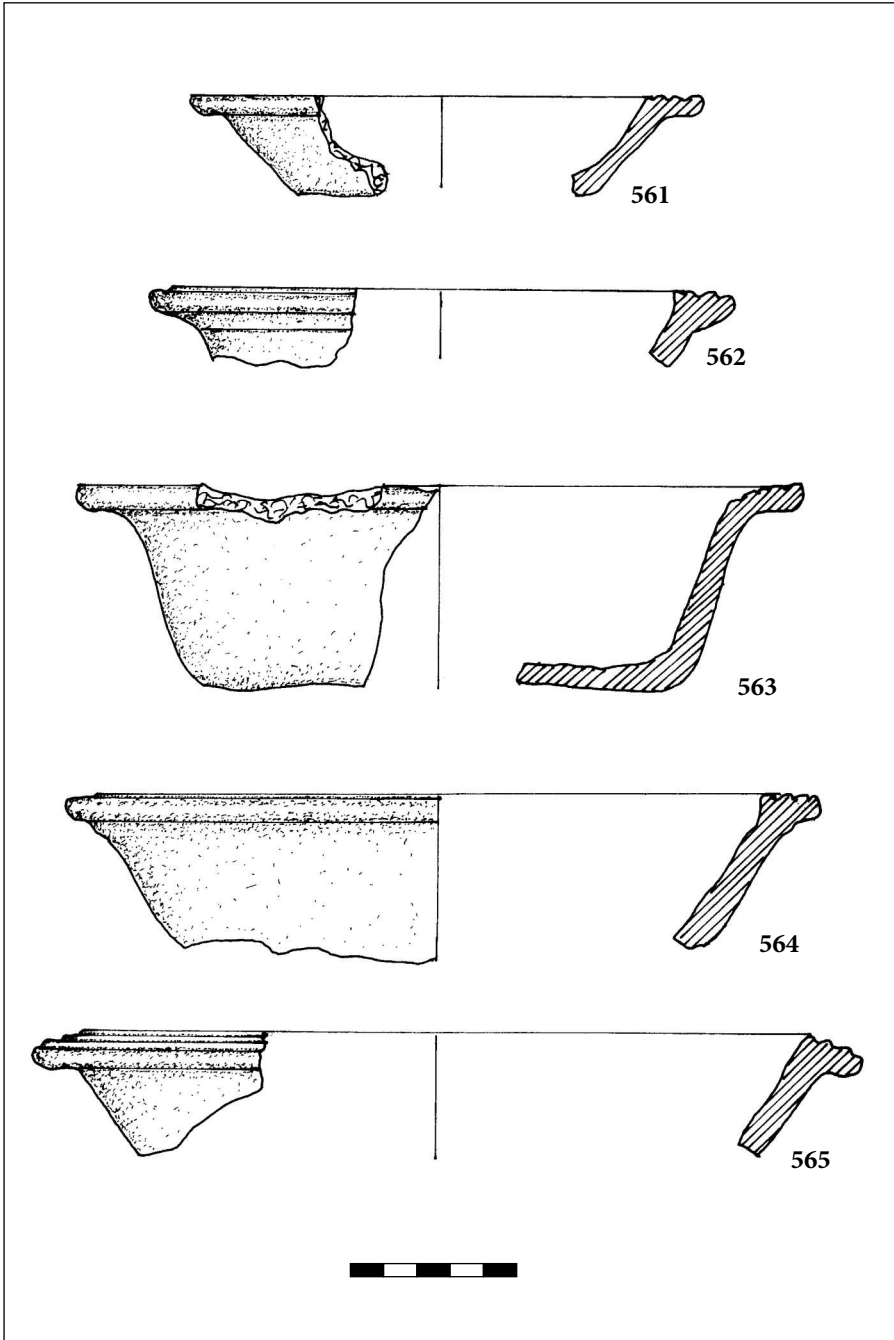
Pl. CIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 538–545. Nivelul I.

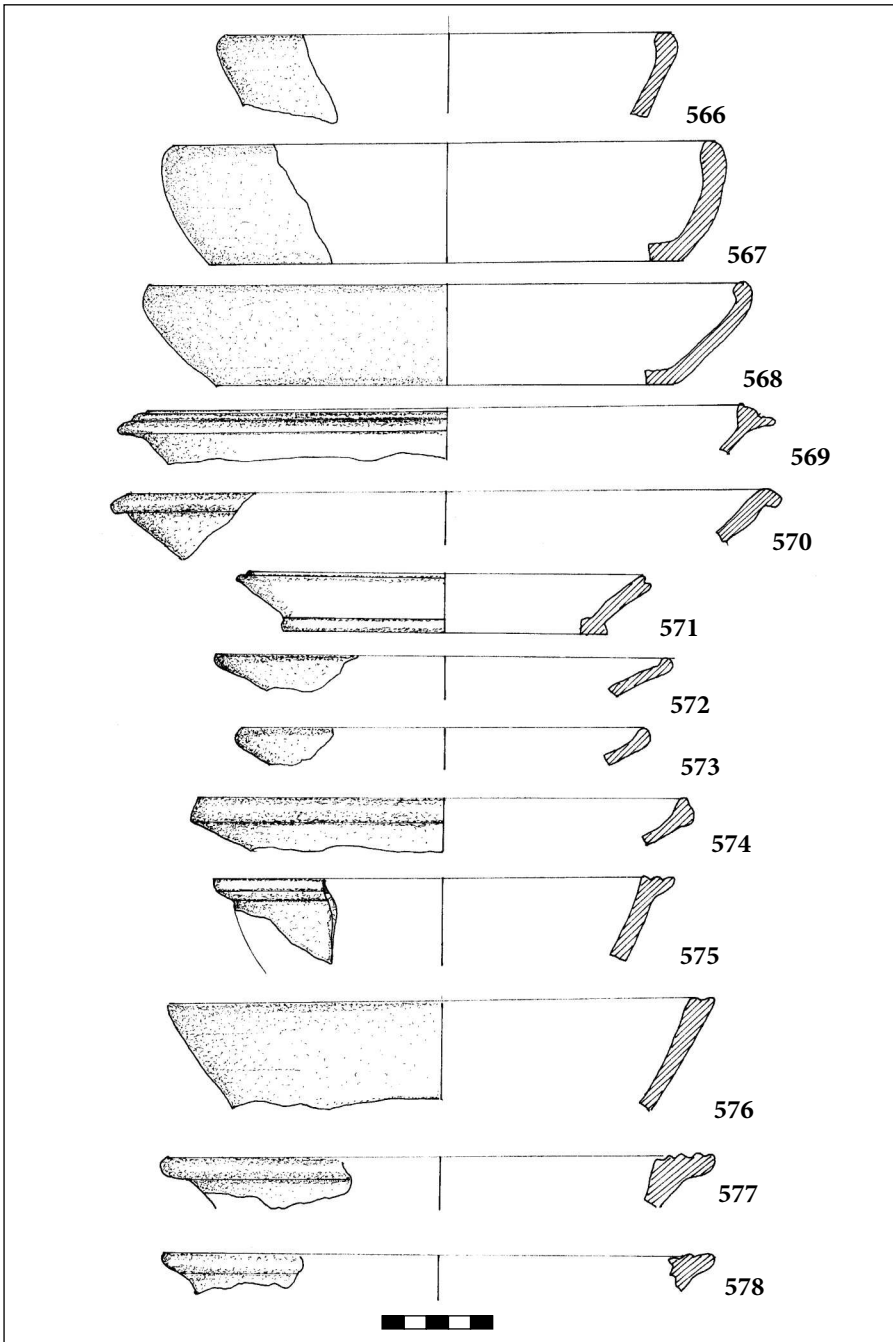
Pl. CIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 546–553. Nivelul II.

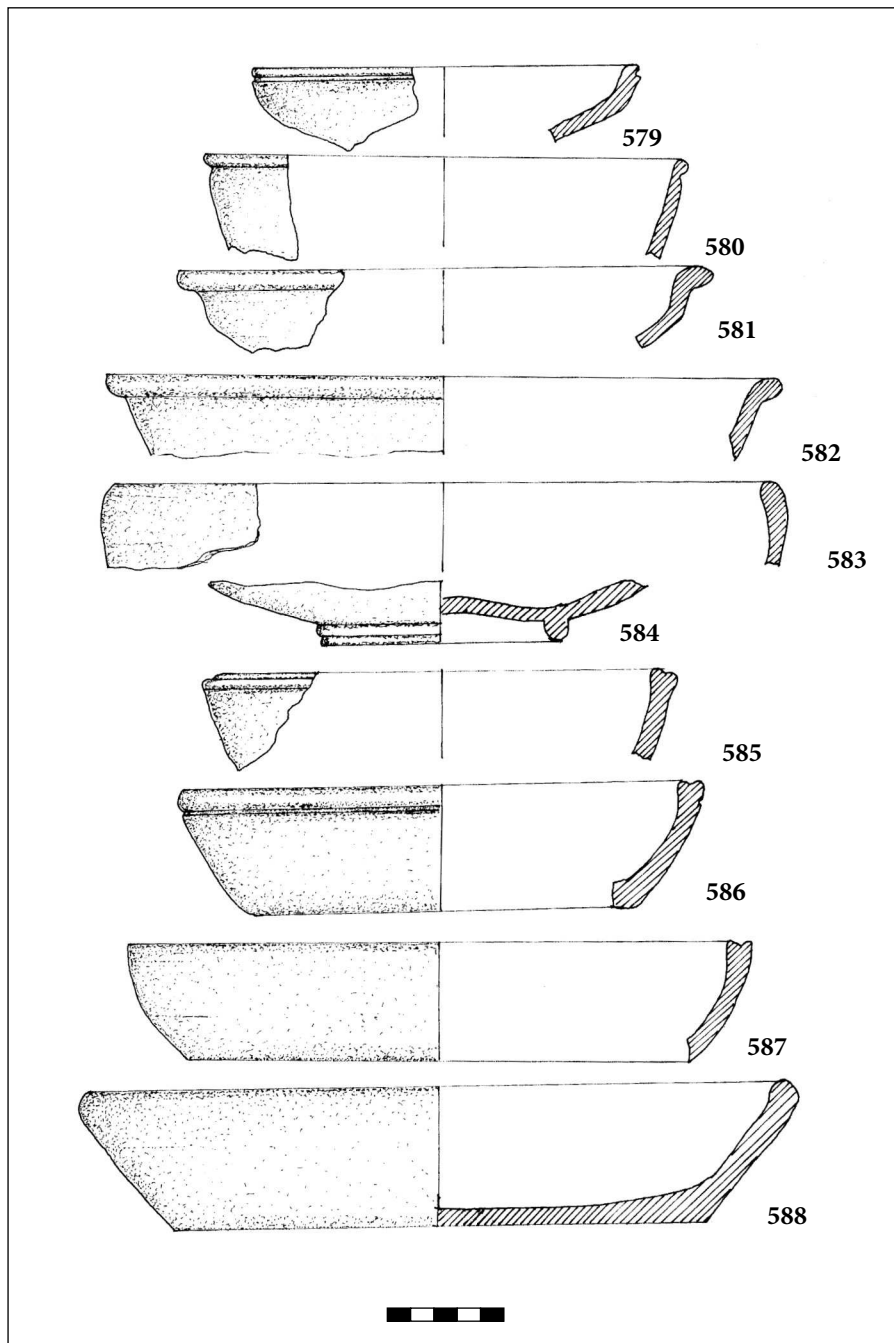
Pl. CV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 554–560. Nivelul II.

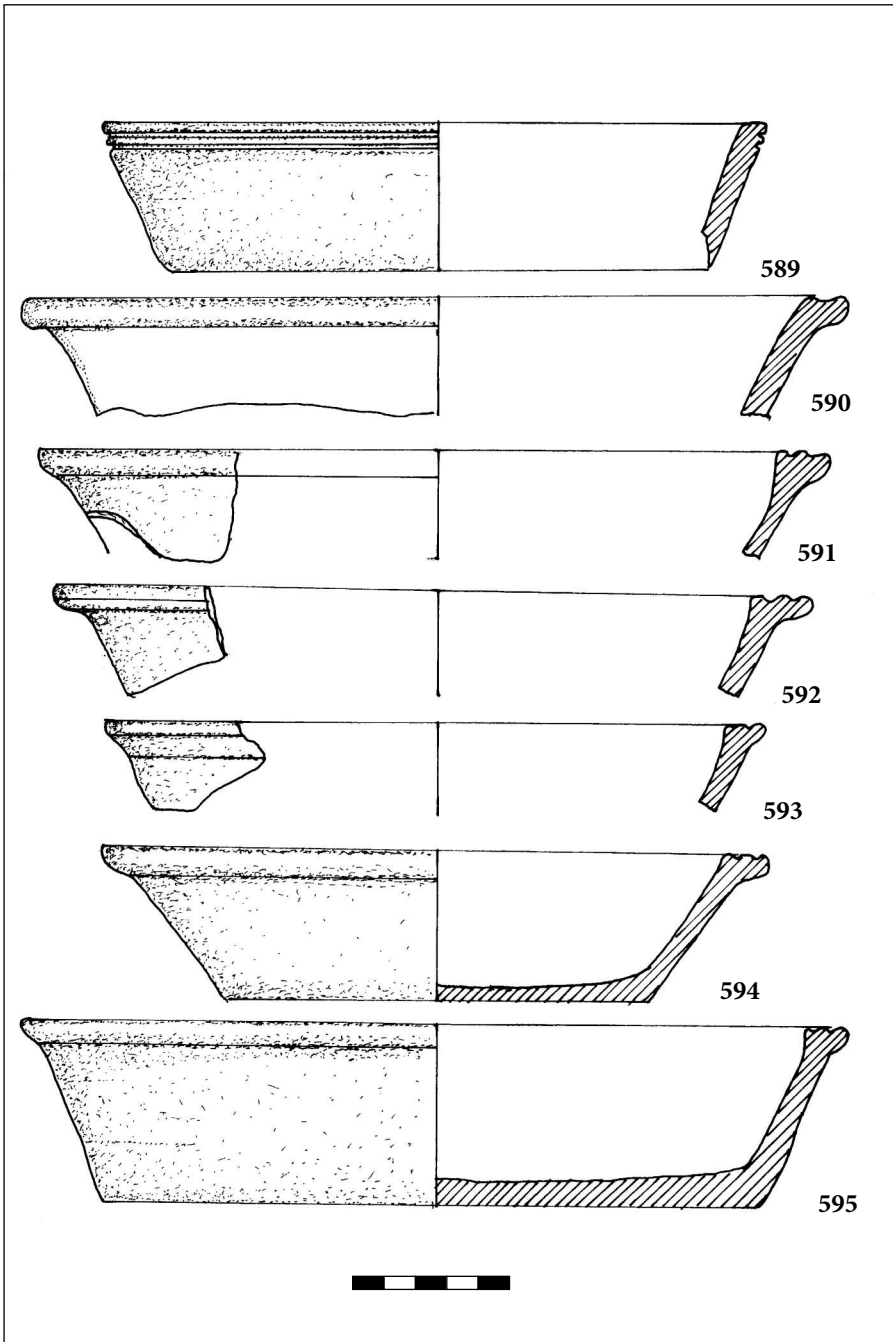
Pl. CVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 561–565. Nivelul II.

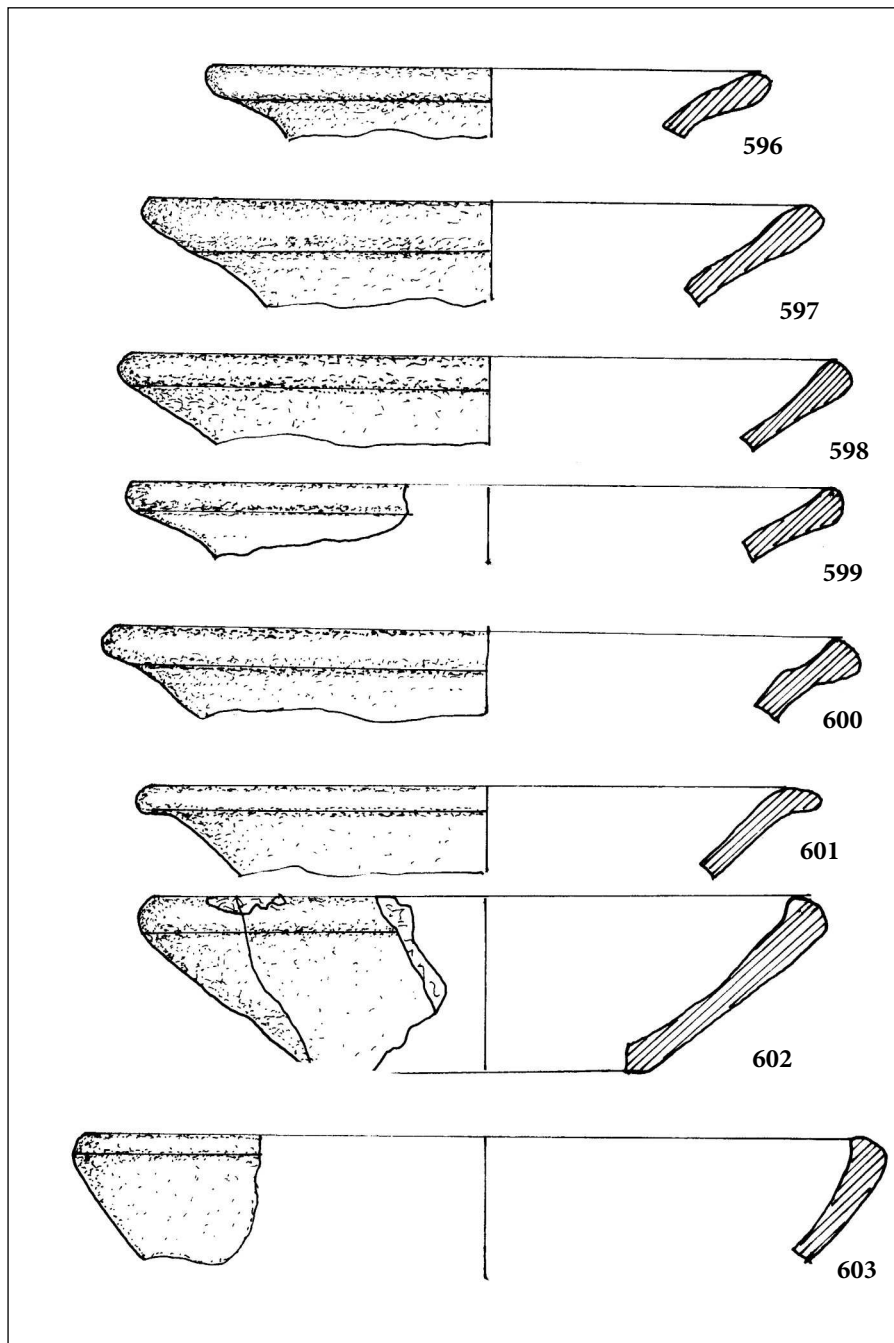
Pl. CVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 566–578. Nivelul III.

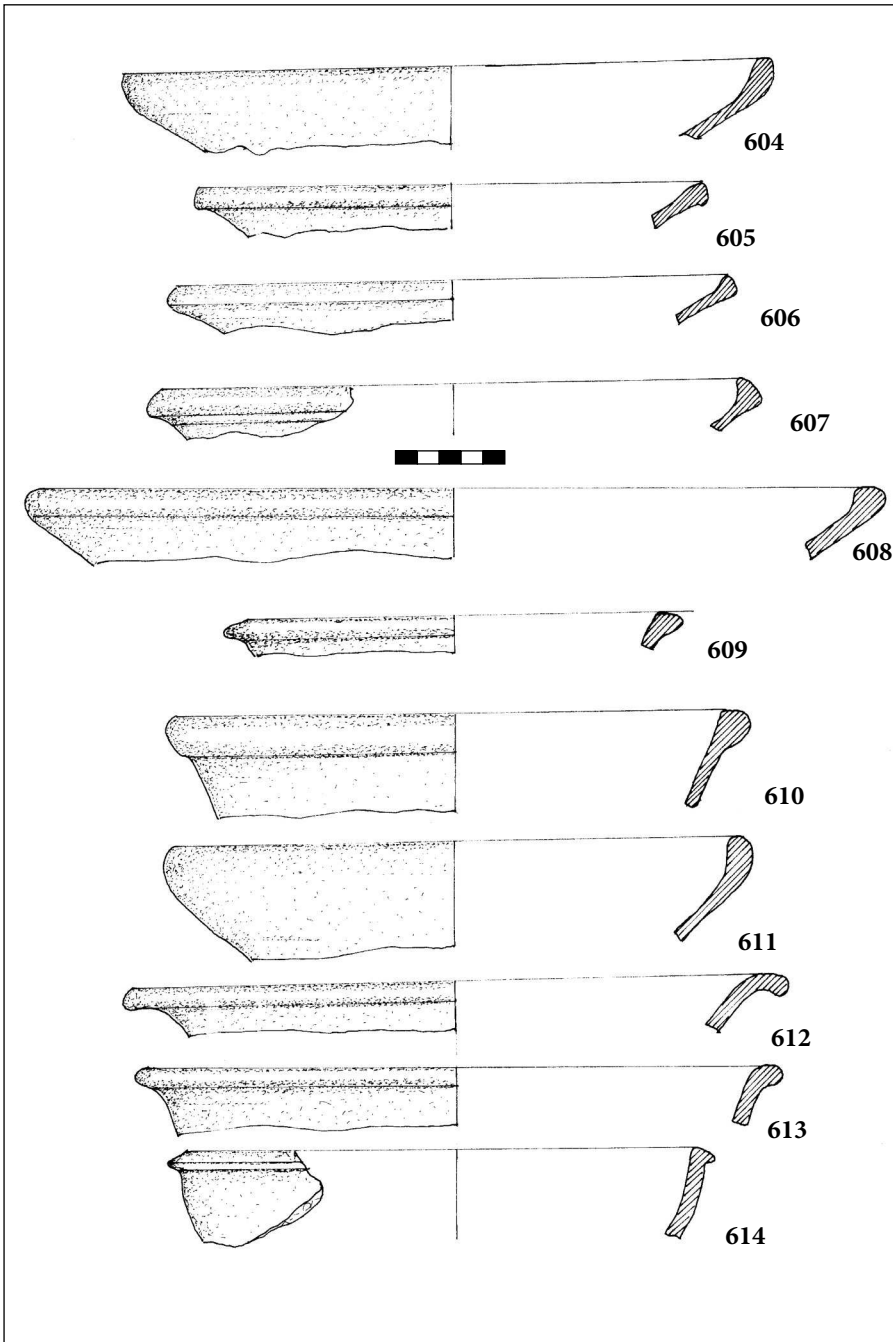
Pl. CVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 579–584. Nivelul III;
585–588. Nivelul IV.

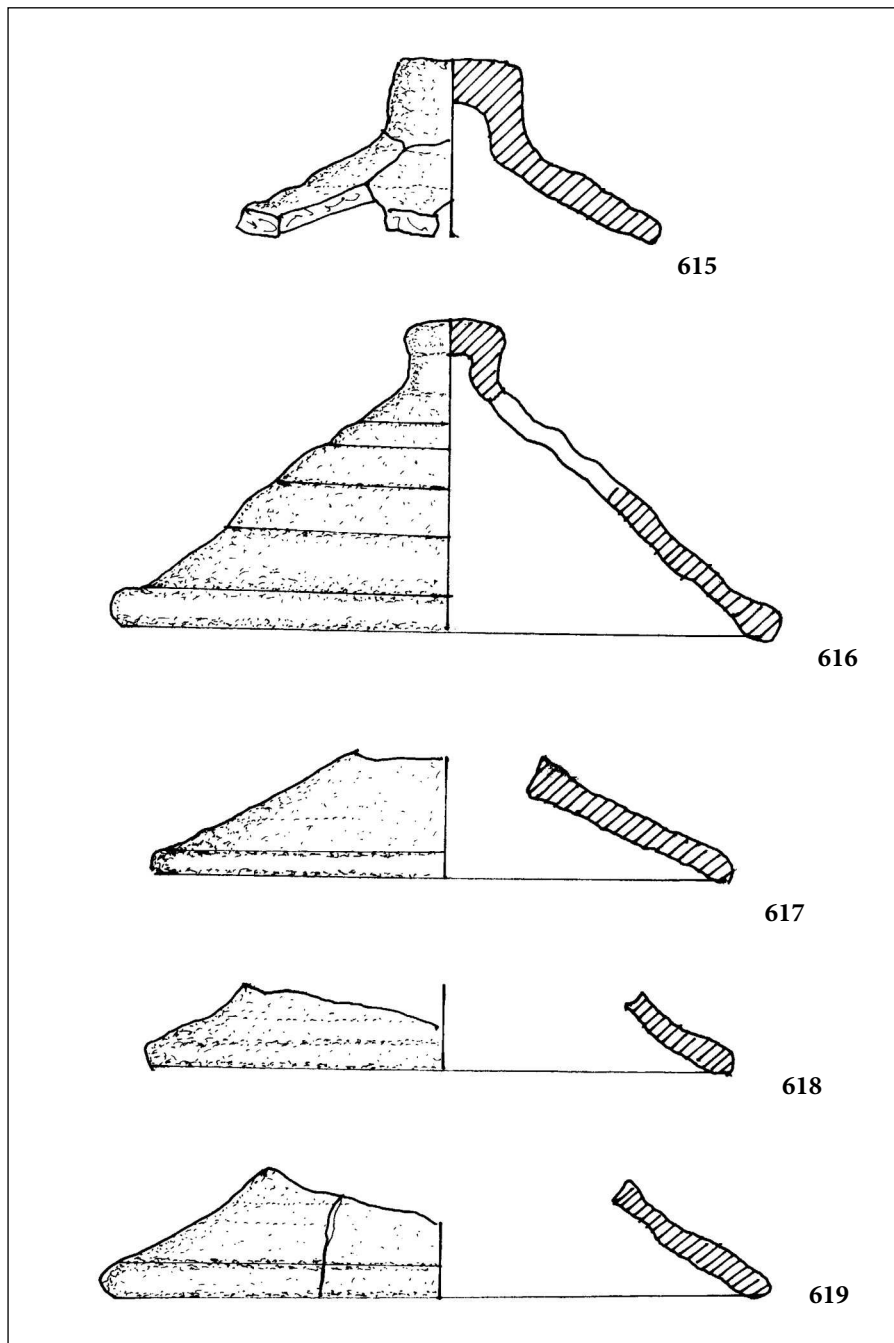
Pl. CIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 589–595. Nivelul IV.

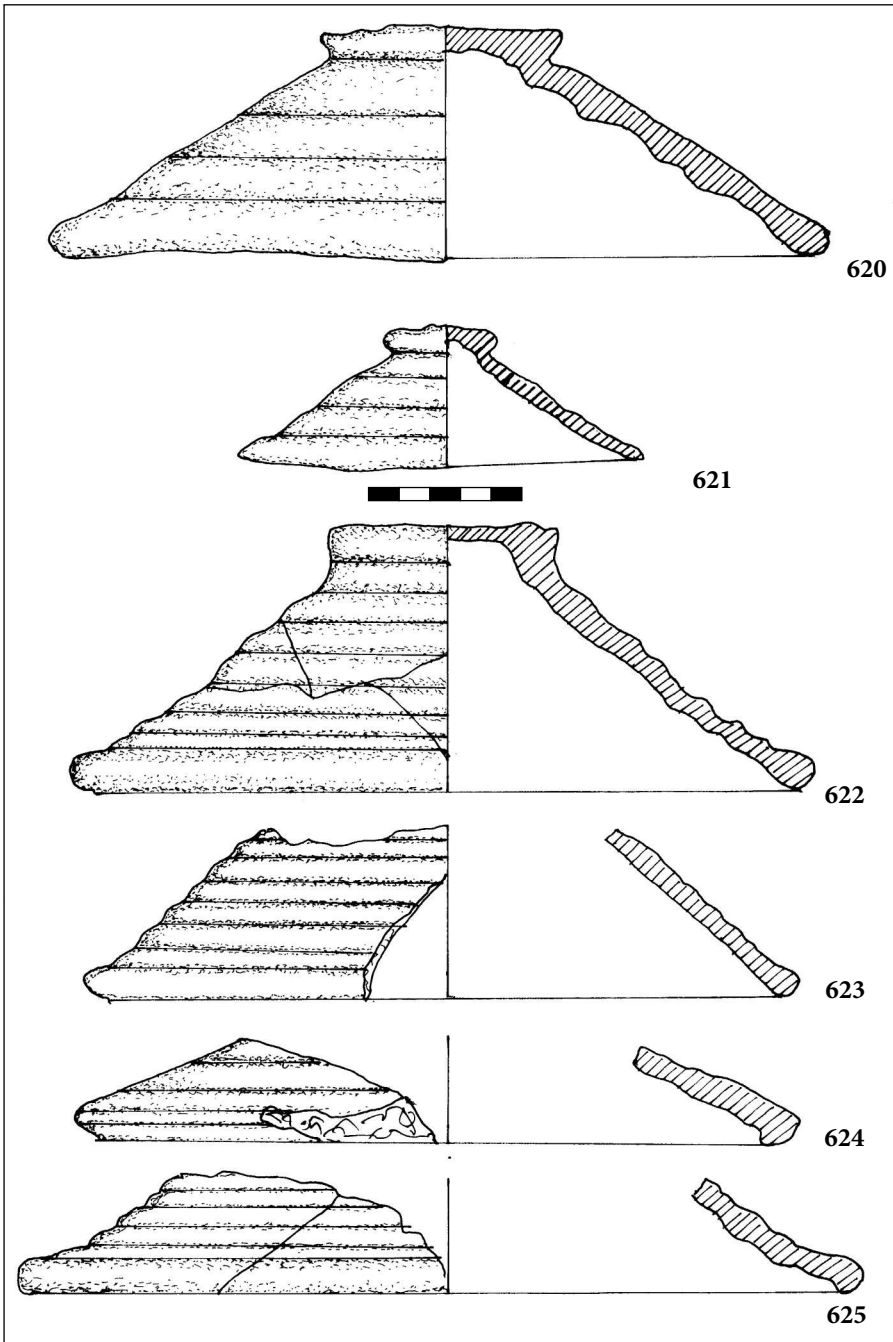
Pl. CX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 596–603. Nivelul IV.

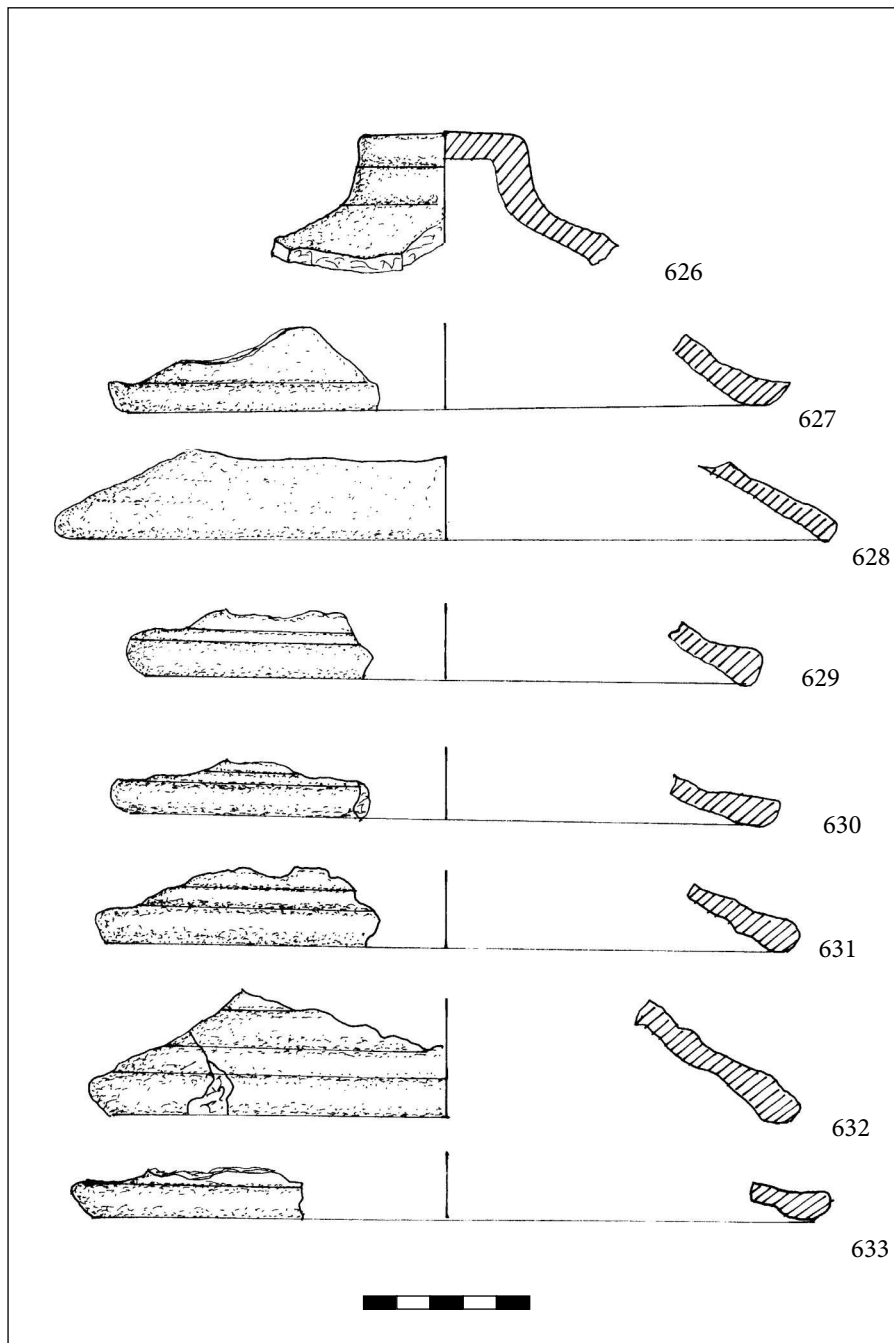
Pl. CXI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Farfurii: 604–614. Nivelul IV.

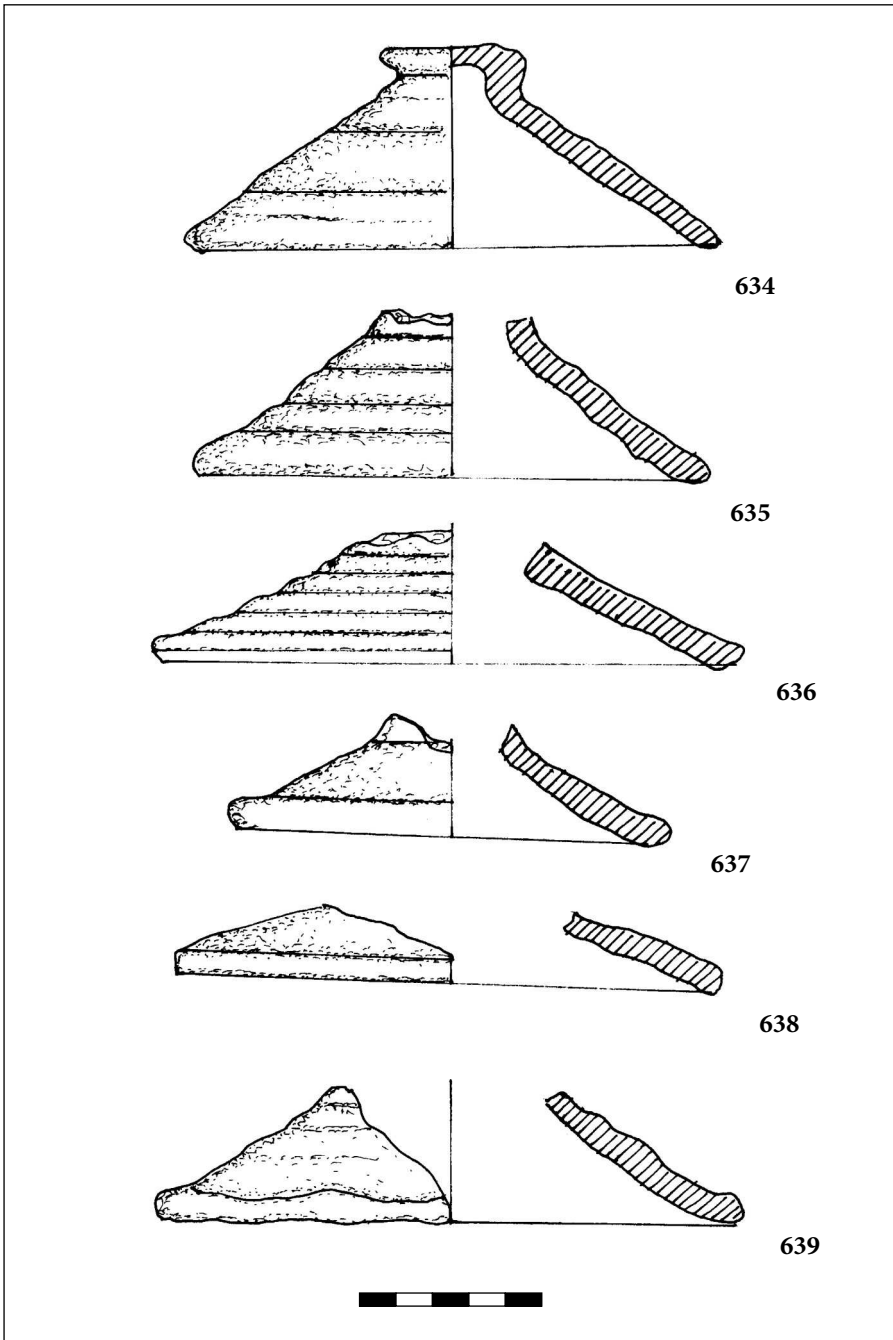
Pl. CXII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 615–619. Nivelul I.

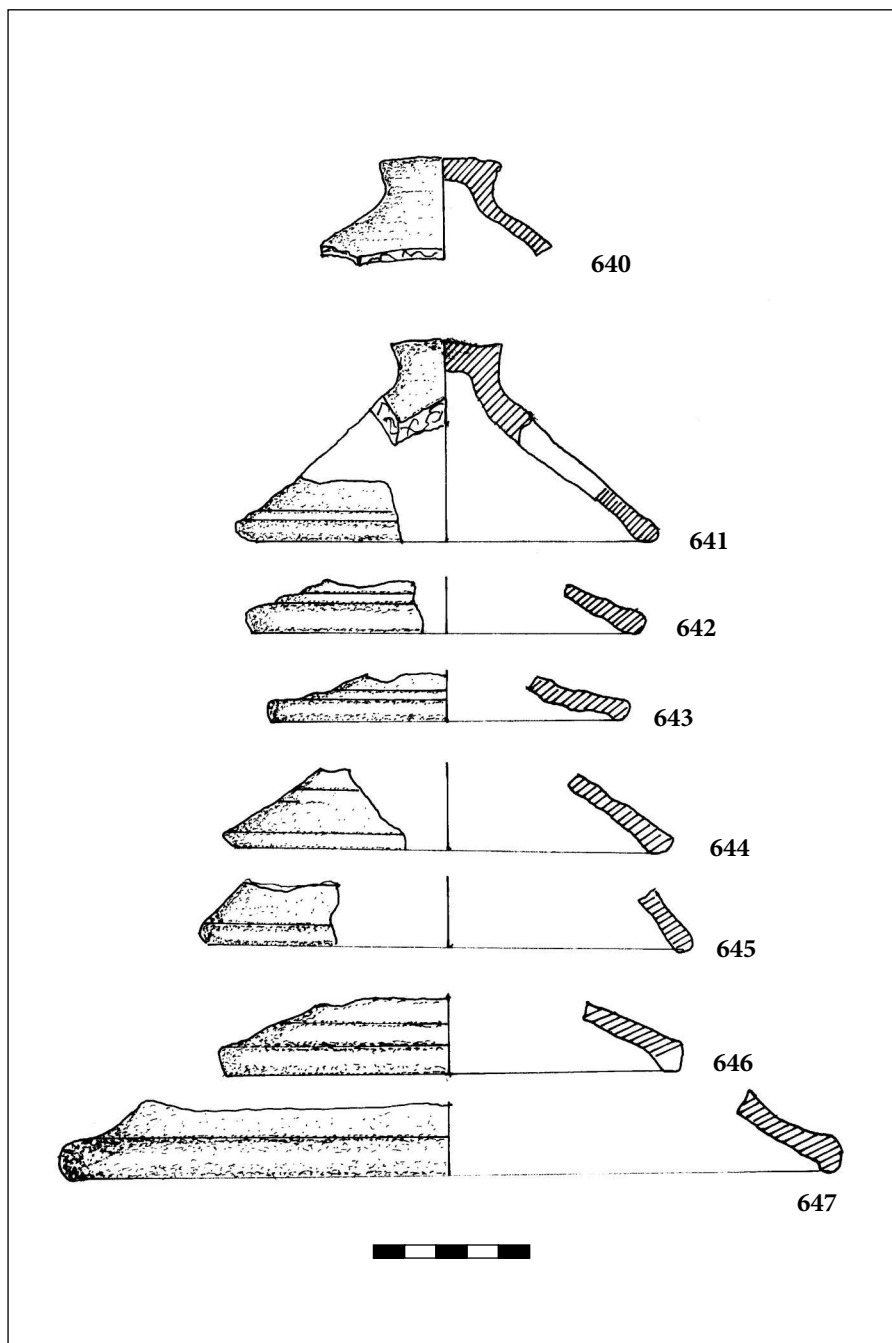
Pl. CXIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 620–625. Nivelul II.

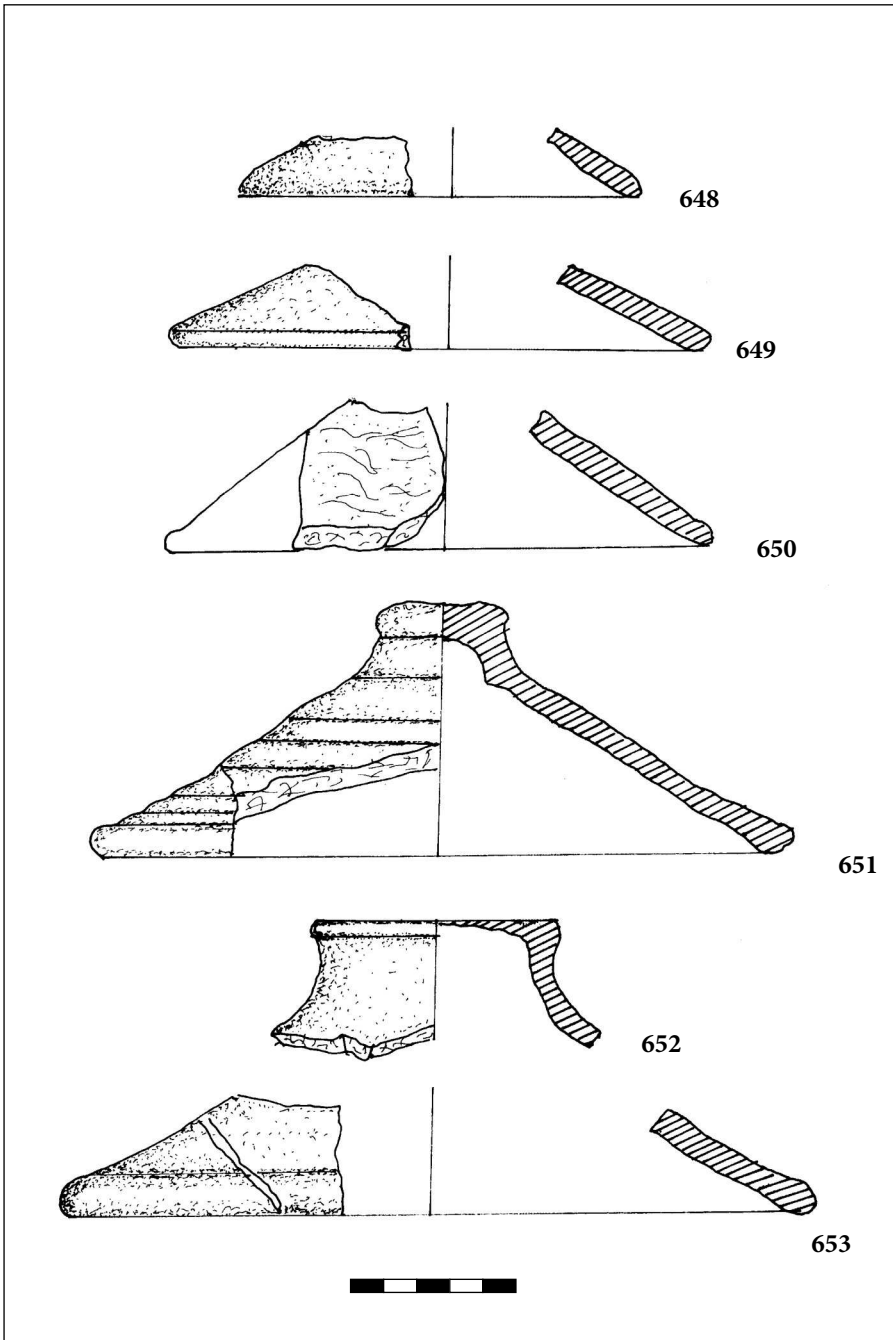
Pl. CXIV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 626–633. Nivelul II.

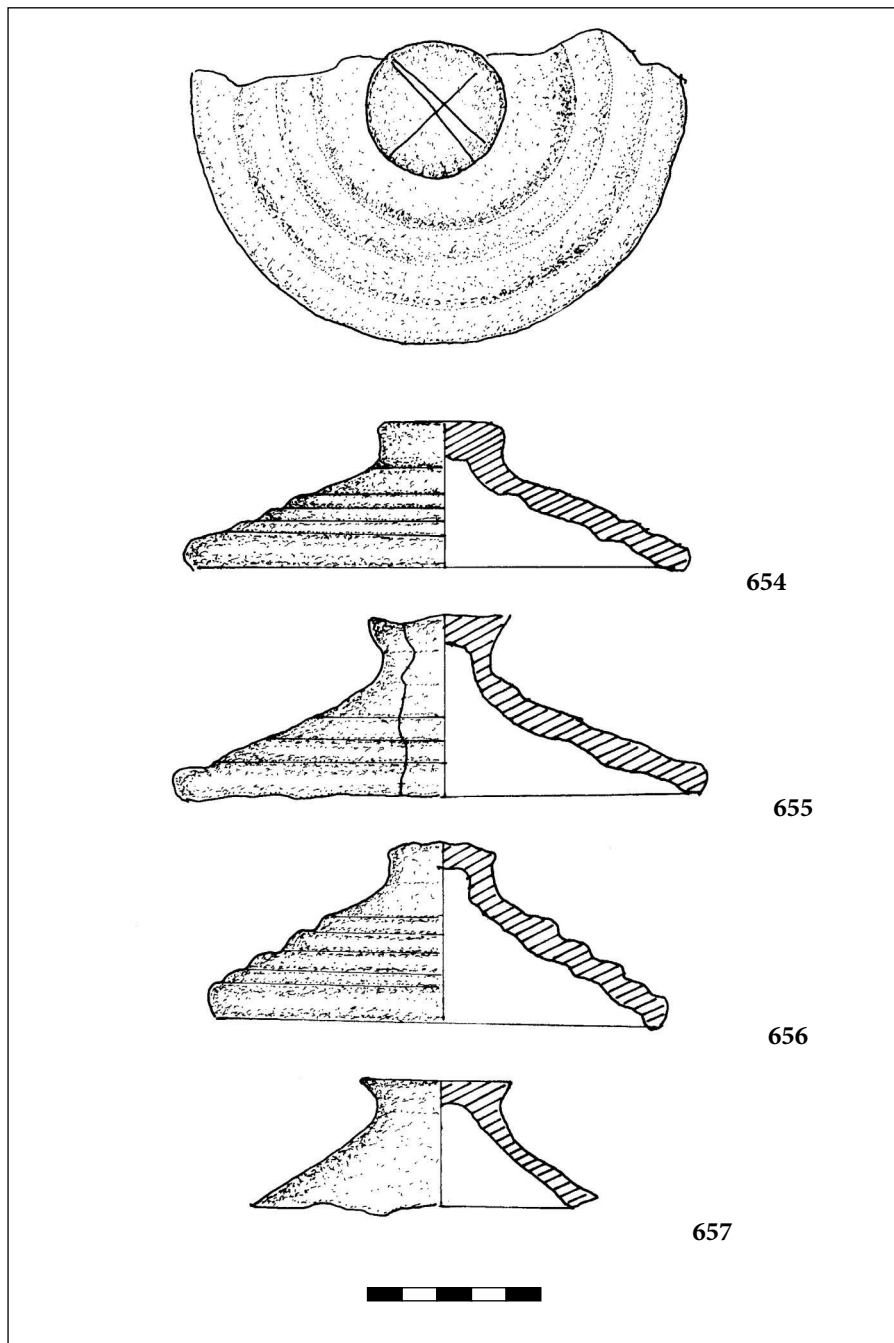
Pl. CXV. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 634–639. Nivelul II.

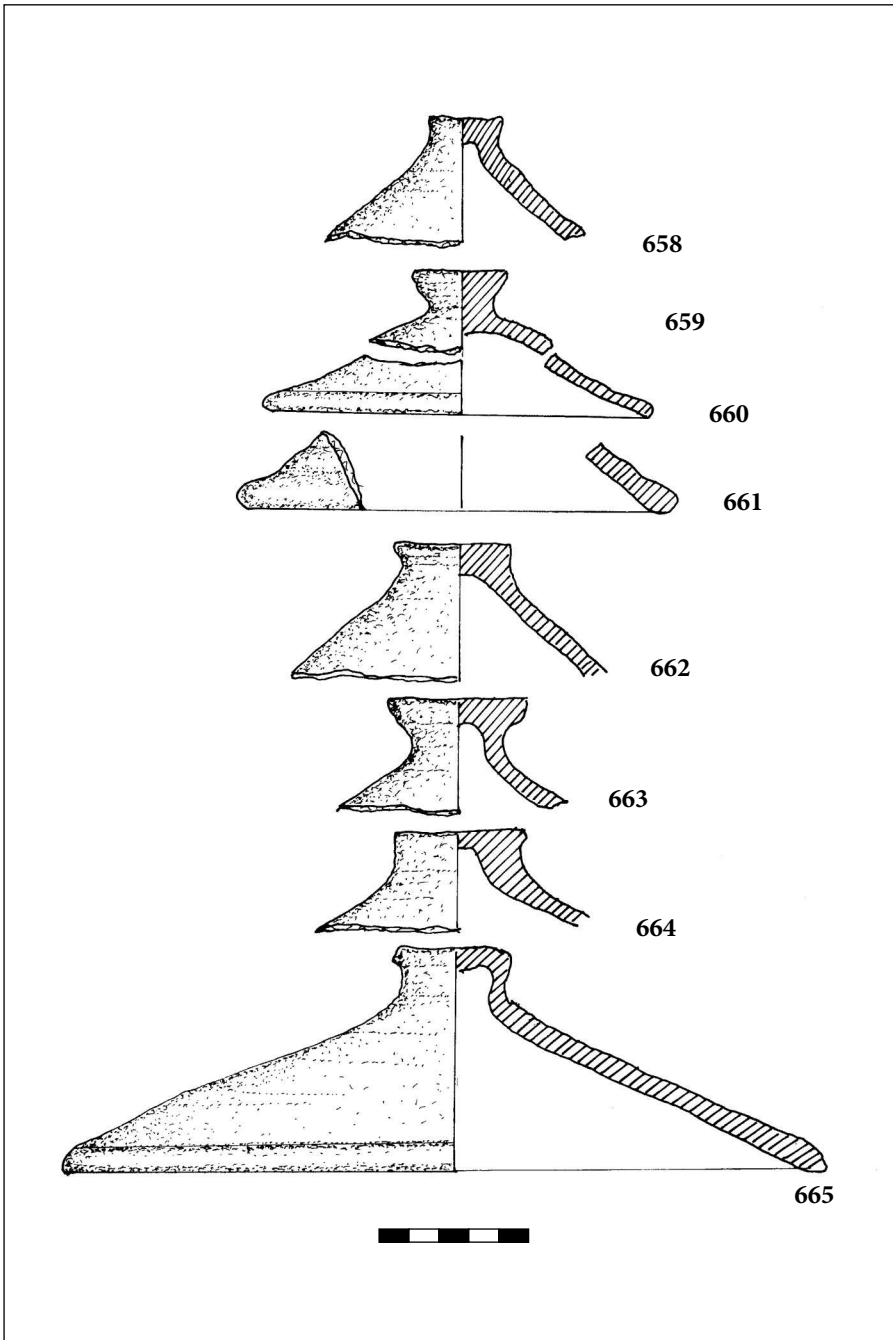
Pl. CXVI. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 640–643. Nivelul II; 644–647. Nivelul III.

Pl. CXVII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 648–653. Nivelul III.

Pl. CXVIII. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 654–657. Nivelul III.

Pl. CXIX. *Tibiscum* – Iaz „Traianu”. Capace: 658–665. Nivelul IV.